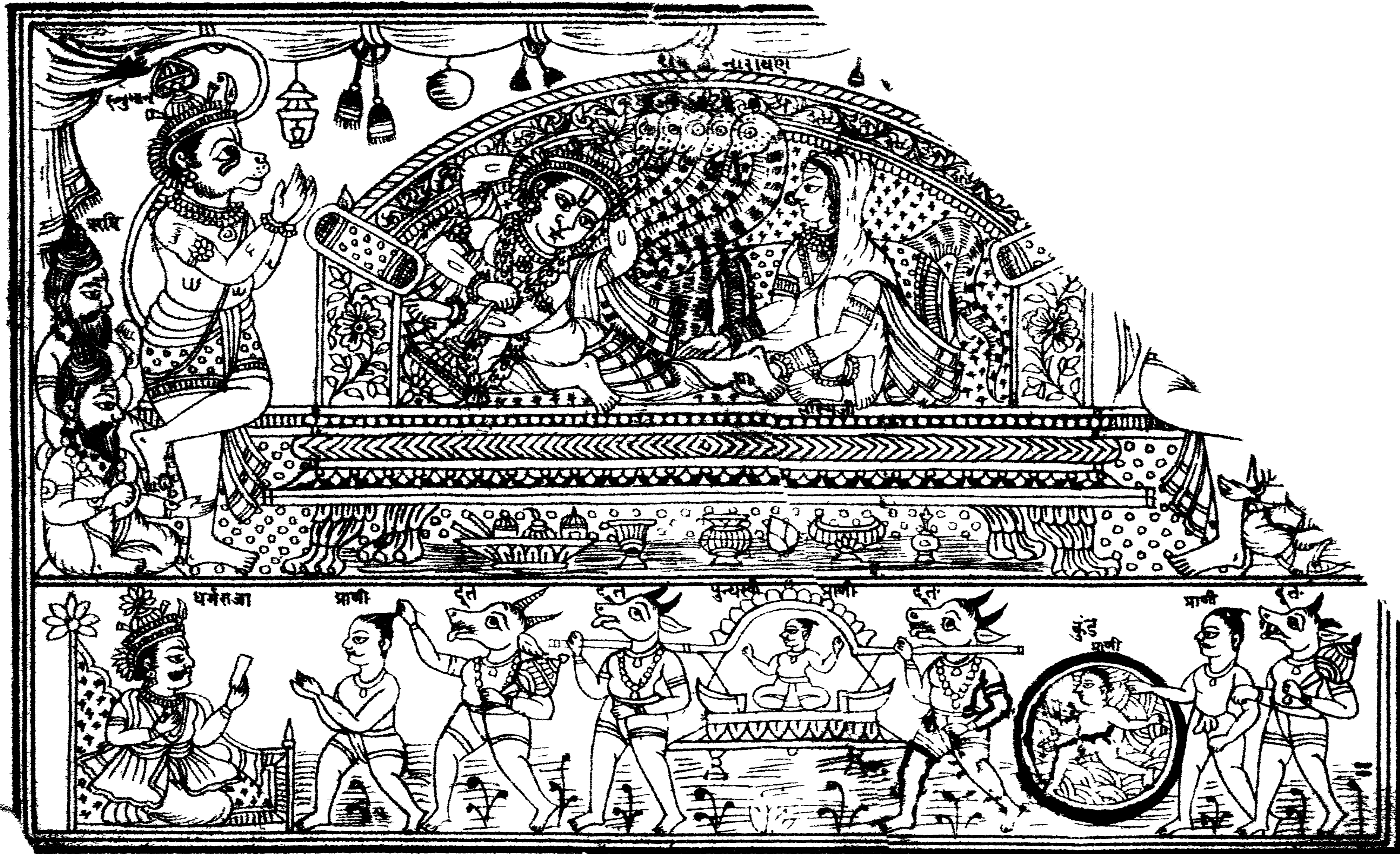
१५५८

॥ अथ गरुडपुराण सटीक ॥

नारायण
ऋषि
धर्मराजा
प्राणी
दूत
दूत
पुन्यात्मा
प्राणी
दूत
कुंड
प्राणी
प्राणी
दूत

श्रीगणेशायनमः शिष्ट संप्रदायानुरुप ग्रंथारंभें ग्रंथमां कहेला देवोनुं स्मरण करीने, मंगल करेछे. वृक्ष रूपी मधुसूदन नामना जे परमात्मा, ते सौनी पउर उत्कर्ष पामीने रहे छे. ए वृक्ष रूपी मधुसूदननुं धर्म रूपी दृढ मूळ, वेद रुपी थड अने पुराण रुपी डाळां तथा डाळियो जाणवी; तथा ए वृक्षनां पुष्प मोटा मोटा यज्ञ जाणवा, अने तेनुं फल मोक्ष जाणवुं. ॥ १ ॥ अनिमिष जे विष्णु परमात्मा तेमना नैमिषारण्य नामना क्षेत्रमां सौनक ऋषिना प्रमुखपणा नीचेना सकल ऋषिओ निवास करीने, पोताने स्वर्ग प्राप्ति थवा माटे हजार वर्षसुधी यज्ञ करता हवा.

॥ श्रीर्जयति ॥ धर्मदृढबद्धमूलोवेदस्कंधःपुराणशाखाढ्यः ॥ ऋतुकुसुमोमोक्षफलोमधुसूदनपादपोजयति ॥ १ ॥ नैमिषेनिमिषक्षेत्रेऋषयःशौनकादयः ॥ सत्रंस्वर्गायलोकायसहस्रसममासत ॥ २ ॥ तएकदातुमुनयःप्रातर्हुतहुताग्नयः ॥ सत्कृतंसूतमासीनंपप्रच्छुरिदमादरात् ॥ ३ ॥ ऋषयऊचुः ॥ कथितोभवतासम्यग्देवमार्गःसुखप्रदः ॥ इदानींश्रोतुमिच्छामोयममार्गंभयप्रदं ॥ ४ ॥ तथासंसारदुःखानितत्क्लेशक्षयसाधनं ॥ ऐहिकामुष्मिकान्क्लेशान्यथावद्वक्तुमर्हसि ॥ ५ ॥ ७ ७ ७

॥ २ ॥ एक समय सर्व ऋषिओए प्रातःकालमां उठीने, पोतपोतीका अग्नीमां हवन कर्यां, अने सत्कारपूर्वक बेठेला सूतपुराणीनी पासे आवीने, तेओए तेमने आदरपूर्वक प्रश्न पूछ्यो. ॥ ३ ॥ ते एवो के, हे सूत, तमे अमने अति सुखद देवमार्ग कह्यो; परंतु हवे अमे अति भयंकर यममार्ग सांभळवाने इच्छीए छीए. ॥ ४ ॥ तो संसारने लगतां दुःख तथा तेओथकी थयेला क्लेशोनो नाश करवा वात्रतनां साधन तथा आलोक परलोकमां थनारा सकल क्लेश बगेरे वर्णववाने तमेज समर्थ छो. ॥ ५ ॥ ॥ ॥

ए रीतनुं सौनकादि ऋषिओनुं भाषण सांभळीने, सूतपुराणी तेओने कहेवा लाग्या के, हे सौनकादि ऋषिओ, पुण्यवान पुरुषने सुख आपनारो तथा पातकी पुरुषोने दुःख देनारो एवो अति दुर्गम यममार्ग छे. ते हुं तमने कहुं छुं. ते तमे मारा मुखेथी सांभळो. ॥ ६ ॥ हे ऋषिओ, ए यममार्ग जे प्रमाणे विष्णुए गरुडने कह्यो छे, ते प्रमाणेज हुंपण तमारो संशय छेदवासारु कहुं छुं. ॥ ७ ॥ एक समय भगवान् वैकुंठमां सुखे बेठा हंता, त्यारे विनताना पुत्र गरुड नम्र थइने, भगवान्ने पूछवा लाग्या. ॥ ८ ॥ हे भगवान्, आपें मने अनेक

॥ सूतउवाच ॥ शृणुध्वंभोविवक्ष्यामियममार्गंसुदुर्गमम् ॥ सुखदंपुण्यशीलानांपापिनांदुःखदायकं ॥६॥ यथाश्रीविष्णुनाप्रोक्तंवैनतेयायपृच्छते ॥ तथैवकथयिष्यामिसंदेहच्छेदनायवः ॥७॥ कदाचित्सुखमासीनंवैकुंठेश्रीहरिंगुरुं ॥ विनयावनतोभूत्वापप्रच्छविनतासुतः ॥८॥ गरुडउवाच ॥ भक्तिमार्गोबहुविधःकथितोभवताामम ॥ तथाचकथितादेवभक्तानांगतिरुत्तमा ॥९॥ अधुनाश्रोतुमिच्छामियममार्गंभयंकरं ॥ त्वद्भक्तिविमुखानांचतत्रैवगमनंश्रुतं ॥१०॥ सुगमंभगवन्नामजिव्हाचवशवर्तिनी ॥ तथापिनरकंयांतिधिग्धिगस्तुनराधमान् ॥११॥ ~~ ~~ ~~ ~~

प्रकारना भक्तिमार्ग कह्या, तथा भक्तोने प्राप्त थनारी अनेक विध उत्तम गतिपण कथन करी. ॥ ९ ॥ हालमां भयंकर यममार्ग विषे सांभळवा बाबतनी हुं इच्छा करुं छुं, कारण के, में एम सांभळ्युं छे के, जे तमारी भक्ति करतानथी तेने यमलोकनीज प्राप्ति थाय छे. ॥ १० ॥ पोतीकी जिव्हा पोताने स्वाधीन होवाथी भगवाननुं नाम लेवानुं अति सुगम होवा छतांपण नरकमां जाय छे, तो एवा नीच जनने धिक्कार हजो. ११

जे नर ज्ञानवान छे ते उत्तम गतिए जाय छे, तथा जे पातकी छे ते दुःखना योगे यमयातनाए जाय छे. १७ हे गरुड, पातकी जनोने आ लोकनेविषे जेजे दुःख प्राप्त थाय छे ते, तथा तेओ मरण पाम्यापछी जे रीते यमलोकमां जाय छे, ते हुं तमने कहुं छुं ते सांभळो. ॥ १८ ॥ जन्मांतरने लगतां सुकृत तथा दुष्कृतनो बाल्यादि अवस्थामां उपभोग लीधापछी तेने तेनां पूर्वकर्मना योगे वृद्धापकालमां कंइपण व्याधी उत्पन्न थाय छे. ॥ १९ ॥ ते एम के, मरणना भयरूपी मानसिक व्याधीथी युक्त छतांपण जीववानी आशा बाबत

येनराज्ञानशीलाश्चतेयांतिपरमांगतिम् ॥ पापशीलानरायांतिदुःखेनयमयातनां ॥१७॥
पापिनामैहिकंदुःखंयथाभवतितच्छृणु ॥ ततस्तेमरणंप्राप्ययथागच्छंतियातनां ॥ १८ ॥
सुकृतंदुष्कृतंवापिभुक्त्वापूर्वंयथार्जितं ॥ कर्मयोगात्तदातस्यकश्चिद्व्याधिःप्रजायते॥१९॥
आधिव्याधिसमायुक्तंजीविताशासमुत्सुकं ॥ कालोबलीयानहिवदज्ञातःप्रतिपद्यते २०
तत्राप्यजातनिर्वेदोभ्रियमाणःस्वयंभृतैः ॥ जरयोपात्तवैरूप्योमरणाभिमुखोगृहे ॥ २१ ॥
आस्तेवमत्योपन्यस्तंगृहपालइवाहरन् ॥ आमयाव्यप्रदीप्ताग्निरल्पाहारोल्पचेष्टितः२२

अति इच्छा राखनारा पुरुषने ज्ञान न थतां, अति बलाढ्य काल आवी पोंहोंचे छे. ॥ २० ॥ ए रीते काल आवी पोंहोंचे तोपण पोते जेओनुं पोषण कर्युं छे एवां स्त्रीपुत्रादिकवडे पोतानुं पोषण थाय छे एम जाणवा छतांपण तेने ए अवस्थामां वैराग्य प्राप्त थतो नथी, अने ते जरा (घडपण) थी वैरूप्य (बेडोळपणुं) पामीने, घरमां मरवा योग्य गणाय छे. ॥ २१ ॥ तेम छतां पुत्रादिकोए अपमानपूर्वक आपेलुं अन्न कूतरानी पेठें खाय; परंतु रोगथी घेरायाने लीधे जेनी जठराग्नी मंद थवा छतां, इंद्रियोनो व्यापार (हलनचलन) पण अल्प थाय छे. ॥ २२ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

तो हे भगवान्, तमारुं भजन न करनारा पातकी जनने जे गति प्राप्त थाय छे ते मने कहो, कारण के, तेओ कयां कयां कारणोथी केवा प्रकारे यमलोके जाय छे, तथा त्यां तेओने कया कया प्रकारनां दुःख प्राप्त थाय छे, ते पण मने कहो. ॥ १२ ॥ ए रीतनुं गरुडनुं भाषण सांभळीने, तमने भगवान् कहे छे. हे गरुड, तमने यममार्ग कहुंछुं, तथा जे मार्गथी पातकी जन नरकमां जाय छे ते पण कहुंछुं, के जे सांभळवाथीज अति भीती उत्पन्न थाय छे. ॥ १३ ॥ हे गरुड, जेओ पापकर्म बाबत अनुकुळ थाय छे, निर्दय होवा छतां जेओ

अतोमेभगवन्ब्रूहिपापिनांयागतिर्भवेत् ॥ यममार्गस्यदुःखानियथातेप्राप्नुवंतिवै ॥ १२ ॥ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ वक्ष्येहंशृणुपक्षीद्रयममार्गंचयेनये ॥ नरकेपापिनोयांतिशृण्वतामपिभीतिदं ॥ १३ ॥ येहिपापरतास्ताक्ष्र्यदयाधर्मविवर्जिताः ॥ दुष्टसंगाश्चसच्छास्त्रसत्संगतिपराङ्मुखाः ॥ १४ ॥ आत्मसंभाविताःस्तब्धाधनमानमदान्विताः ॥ आसुरंभावमापन्नादैवीसंपद्विवर्जिताः ॥ १५ ॥ अनेकचित्तविभ्रांतामोहजालसमावृताः ॥ प्रसक्ताःकामभोगेषुपतंतिनरकेशुचौ ॥ १६ ॥

दुःसंगती करनारा होय छे, जेओ सत्संगति तथा सत्शास्त्रोथी प्रतिकुल (उलटा), ॥ १४ ॥ जेओ पोतेज पोताने प्रतिष्ठित छुं एम माने छे, जेओ धनने लीधे मान तथा गर्वने धारण करनारा छे, जेओ दैत्योना स्वभाव प्रमाणेनो स्वभाव धारण करनारा छे तथा जेओ दैवी संपत्तिथी विमुक्त छे, ॥ १५ ॥ जेओ परस्त्री तथा पारका वित्त वगेरेपर मन राखीने, वीक्षेप पामेला तथा जेओ मायानी जाळथी कबजे थइने, विषय संभोग बाबतज आसक्त थाय छे, तेओ सर्वे अति अपवित्र एवा नरकमां पडे छे. ॥ १६ ॥ ॥

जेनी सकल नाडियो कफथी रुंधाइ जाय छे, तथा जेनां नेत्र प्राणरूप वायूथी पोहोळां थइ जाय छे, अने ऊधरस तथा श्वासने योगे जेने अति दुःख थाय छे; तेथी जेना गणामां हमेशां घुरघुर एवो अवाज थाय छे. ॥ २ ३ ॥ पछी जेनो काल निकट (पासे, थडमां) आव्या छतां, शोक करनारां माणसोनी वच्चे सूतेलो होय छे, अने कालनी जाळमां अति घेराइ जवाथी, पोताना बांधवादिको अनेक वार हाको मारे, तोपण तेनाथी बोलातुं नथी. ॥ २ ४ ॥ हे गरुड जेओ मात्र पोतिका कुंटुबनुंज पोषण करवामां राजी छतां

वायुनोत्क्रमतोत्तारःकफसंरुद्धनाडिकः ॥ कासश्वासकृतायासःकंठेघुरघुरायते ॥ २३ ॥
शयानःपरिशोचद्भिःपरिवीतःस्वबंधुभिः ॥ वाच्यमानोऽपिनब्रूतेकालपाशवशंगत ॥२४॥
एवंकुटुंबभरणेव्यापृतात्माजितेंद्रियः ॥ म्रियतेरुदतांस्वानामुरुवेदनयास्तधीः ॥ २५ ॥
तस्मिन्नंतक्षणेतार्क्ष्यदैवीदृष्टिःप्रजायते ॥ एकीभूतंजगत्सर्वंनकिंचिद्वक्तुमीहते ॥ २६ ॥ विकलेंद्रियसंघातेचैतन्येजडतांगते ॥ प्रचलंतिततःप्राणायाम्यैर्निकटवर्तिभिः ॥ २७ ॥ स्वस्थानाच्चलितेश्वासेकल्पाख्योत्व्यातुरक्षणः ॥ शतवृश्चिकदष्टस्ययापीडासानुभूयते २८

जेणे इंद्रियोने जीती नथी, एवी अनेक विध नष्ट कृतियोने योगे बुद्धिनष्ट थइने, सकल संबंधीओ शोक करता छतां मरण पामे छे. ॥ २ ५ ॥ भगवान् कहे छे. हे गरुड, ए अंतक्षणे ए प्राणीनी दिव्य दृष्टि थाय छे, के, जेथी तेने सर्व जगत् एकत्र समाननुं देखाय छे; तेथी तेने आश्चर्य लागवा छतां, कंइ बोलतो नथी. २ ६ सकल इंद्रियोनो संघात विकल थाय, एटले चैतन्य जडत्व पामे छे. ते वखत थडमां आवीने उभा रहेला यमदूत, तेना प्राणने ग्रहण करे छे. २ ७ प्राण पोतिका स्थानथी चलायमान थाय, एटले ए मरनारा पुरुषने शेवटनो क्षण अति दुःखने लीधे एक कल्प (ब्रह्मदेवना एक दिवस अथवा चार युग) जेवडो लागे छे. ते क्षणे तेने सो विंछी माथ्यें दंश मारी गया होय एटली पीडा प्राप्त थाय छे २ ८

पछी ते फेण ओके छे, अने तेना मोंमांथी बहुं लाळ गळे छे. जे पातकी होय छे, तेनो प्राण मलद्वाराए जाय छे. ॥ २९ ॥ ते समय यमदूतो आवे छे, के, जेमनो अति भयंकर वेश तथा अति भयानक नेत्रो छतां, हाथमां कालपास (जीवने कबजे करवानी जाळ) ग्रहण करीने, नग्न उभेला छतां दांत कडकडावता जणाय छे. ॥ ३० ॥ ते यमदूत एवा के, जेना शरीरपरना वाळ शीसोणियांनी पेठे उभा छतां, कागडाना पींछा जेवा काळा; वळी जेमनां मोढां वांकां तथा आयुध नख होय छे. एवा अति भयंकर यमदूतोने जोइने, ए प्राणी अत्यंत भयभीत थवाथी

फेनमुद्गिरतेसोथमुखंलालाकुलंभवेत् ॥ अधोद्वारेणगच्छंतिपापिनांप्राणवायवः ॥ २९ ॥
यमदूतौतदाप्राप्तौभीमौसरभसेक्षणौ ॥ पाशदंडधरौनग्नौदंतैःकटकटायतौ ॥ ३० ॥ ऊ
र्ध्वकेशौकाककृष्णौवक्रतुंडौनखायुधौ ॥ सदृष्ट्वात्रस्तहृदयःशकृन्मूत्रंविमुंचति ॥ ३१ ॥ अं
गुष्ठमात्रःपुरुषोहाहाकुर्वन्कलेवरात् ॥ तदैवगृह्यतेदूतैर्यामैःपश्यन्स्वकंगृहम् ॥ ३२ ॥
यातनादेहआवृत्यपाशैर्बध्वागलेबलात् ॥ नयतोदीर्घमध्वानंदंड्यंराजभटायथा ॥ ३३ ॥
तस्यैवंनीयमानस्यदूताःसंतर्जयंतिच ॥ प्रवदंतिभयंतीव्रंनरकाणांपुनःपुनः ॥ ३४ ॥

मलमूत्रनो त्याग करे छे. ॥ ३१ ॥ ते वखत हाहाःकार करीने, पोताना घरमां अवलोकन (जोवुं) करनारा अंगुठा जेवडा शरीरवाळा जीवने, यमदूत ए शरीरमांथी पकडी ले छे. ॥ ३२ ॥ पछी यातना (यमलोकमां जवानी शिक्षा) भोगवाववाने सारु जे शरीर आणेलुं होय छे तेमां ते जीवनो प्रवेश करावीने गणे पाश बांधीने, जेम अपराधी जनने राजसेवको न्यायाधीश पासे लेइ जाय छे, तेम तेने छेटे लेइ जाय छे. ॥ ॥ ३३ ॥ अने ए दूतो तेने मार्गे लेइ जतां धमकी आपवा छतां, वारंवार नरकमांनां दुःखोनुं वर्णन कही संभळावे छे. ॥ ३४ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

ते एवी रीते के, हे दुष्ट, तुं सत्वर (ताकीदथी) चाल. तुं यमलोकमां जइश. आजज तने थोडी वारमां कुंभिपाकादि नरकमां नाखवाना छीए. ॥ ३५ ॥ ए प्रकारना तेमनी वाणी सांभळे, तथा पोताना बांधवादिकना शोकयुक्त शब्दो सांभळे तेथी हाहाःकार करतो होय, तेम छतां तेने यमदूतो मार मारे छे. ॥ ३६ ॥ ए रीतना ताडन (मार) तथा धमकीथी जेनुं हृदय अति विदीर्ण (घायल) थाय छे, अंगे कंपारो थाय छे, अने तेने मार्गे जतां कूतरां करडे छे. ते वखत ए प्राणि अति पीडित थइने, पोते करेलां सघणां पापोनुं

शीघ्रंप्रचलदुष्टात्मन्यास्यसित्वंयमालयं ॥ कुंभीपाकादिनरकांस्त्वांनयावोद्यमाचिरम् ॥ ॥ ३५ ॥ एवंवाचस्तदाशृण्वन्बंधूनांरुदितंतथा ॥ उच्चैर्हाहेतिविलपंताड्यतेयमकिंकरैः ॥ ३६ ॥ तयोर्निर्भिन्नहृदयस्तर्जनैर्जातवेपथुः ॥ पथिश्वभिर्भक्ष्यमाणआर्तोघंस्वमनुस्मरन् ॥ ३७ ॥ क्षुत्तृट्परीतोऽर्कदवानलानिलैःसंतप्यमानःपथितप्तवालुके ॥ कृच्छ्रेणपृष्ठेकशयाचताडितश्चलत्यशक्तोपिनिराश्रमोदके ॥ ३८ ॥ तत्रतत्रपतञ्छ्रांतोमूर्च्छितःपुनरुत्थितः यथापापीयसानीतस्तमसायमसादनं ॥ ३९ ॥ ॐ ॐ

स्मरण (संभारवुं) करे छे. ॥ ३७ ॥ एम छतां क्षुधातृषाथी अति व्याकुल थवाथी तथा सूर्य अने दावाग्नी (वगडामां दव लागी उठे छे ते) ना तापथी तपी गयेली रेतपर उभो राखवाथी अति तपी गयो होय, तेम छतां तेनी पीठपर कोयडा (चाबूक) नी साब्यो मारेली छतां, जे मार्गे जल अने छांयो न होय, तेवा मार्गे ते जवाने अशक्य होय, तोपण तेने बलात्कारे लेइ जवाथी जवुं पडे छे. ॥ ३८ ॥ वळी मार्गमां कोइ कोइ ठेकाणे अखडाइने पडी जाय, अने पाछो फरी फरीने उभो थाय, तो मूर्च्छित थवा छतां तेने तमोगुणना रूपथी यमराजाना सदने (घेर, कचेरीए) लेइ जवामां आवे छे. ॥ ३९ ॥ ॥

भगवान् कहे छे. हे गरुड, ते प्राणिने यमदूत बे अथवा त्रण मुहूर्तमां यमलोकमां लेइ जाय छे. पछी तेने त्यांना अति भयंकर नरककुंड देखाडे छे. ॥ ४० ॥ पछी ए प्राणी थोडाज कालमां यमने जोइने, तथा यमयातनानो उपभोग तथा अनुभव लेइने, फरीथी ए दूतोसाथे आकाशमार्गे अति त्वरा (उतावळ) थी पाछो आवे छे. ॥ ४१ ॥ ए रीते ते आवे, पण वासनाओमां लपटाएलो होवाथी प्रथमना देहमां प्रवेश करवा इच्छे छे; परंतु तेने यमदूतोए सज्जड पकड्यो होय छे, तेथी निरुपायत्वात् क्षुधातृषाथी व्याकुल होतो थको,

त्रिभिर्मुहूर्तैर्द्वाभ्यांवानीयतेतत्रमानवः ॥ प्रदर्शयंतिदूतास्ताघोरानरकयातनाः ॥ ४० ॥
मुहूर्तमात्रात्वरितयमंवीक्ष्यभयंपुमान् ॥ यमाज्ञयासमंदूतैःपुनरायातिखेचरः ॥ ४१ ॥ आ
गम्यवासनाबद्धोदेहमिच्छन्यमानुगैः ॥ धृतःपाशेनरुदतिक्षुत्तृड्भ्यांपरिपीडितः ॥ ४२ ॥
भुंक्तेपिंडंसुतैर्दत्तंदानंचातुरकालिकं ॥ तथापिनास्तिकस्ताक्ष्यतृप्तिंयातिनपातकी ॥४३॥
पापिनांनोपतिष्ठंतिदानंश्राद्धंजलांजलिः ॥ अतःक्षुद्याकुलायातिपिंडदानभुजोपिते ४४
भवंतिप्रेतरूपास्तेपिंडदानविवर्जिताः ॥ आकल्पंनिर्जनारण्येभ्रमंतिबहुदुःखिताः ॥४५॥

शोक करे छे. ४२ पछी ते प्राणी तेना पुत्रादिकोए आतुरकाले मरणसमे आपेला पिंड तथा दाननो उपभोग ले छे; परंतु हे गरुड, ए प्राणी पातकी तथा नास्तिक होय तो, ते पिंडदानथी तने तृप्ति थती नथी. ४३ पातकी पुरुषने पुत्रे करेलुं श्राद्ध तथा तिलवाळा जलनी अंजली प्राप्त थती नथी. धर्मी छतां एवी दशाने पामेला साधारण प्राणिओ पिंडदानथी जीवन पामे छे; परंतु निरंतर पातकी प्राणिओ क्षुधा तथा तृषाथी व्याकुल थाय छे ४४ कदापि ए प्राणिने पातकीपणा नेलीधे पिंड न पोंहोंचे, तोपण श्राद्धादि कर्मो तेनी पाछळ तेना परिवारादिके जरूर करवां. न करे तो ए प्राणि निर्जन (उजड) अरण्यमां पिशाच थइने, अति दुःखथी कल्प कालसुधी संचार करे छे; माटे कर्मो अवश्य करवां. ॥ ४५ ॥

कदापि कोट्यावधी कल्प जेटलो काल जाय, तोपण पातकादि करेलां कर्मो भोगव्या विना तेनो क्षय थतो नथी, अने भोगव्या सिवाय मनुष्य योनीमां जन्म प्राप्त थतो नथी. ॥ ४६ ॥ एवा कारणनेलीधे तेना वंशजादिके दश दिवससुधी पिंड आपवा. हे गरुड, ए पिंड आपे एटले तेना प्रत्येक दिवसे चार विभाग थाय छे. ॥ ४७ ॥ तेमांना बे भागवडे नवीन थनारो देह पुष्ट थाय छे, त्रीजो भाग यमदूतने प्राप्त थाय छे अने चोथा भागथी प्रेत जीवन पामे छे. ॥ ४८ ॥ ए प्रेत, नव दिवसे, पिंडथकी उत्पन्न थयेला

नाभुक्तंक्षीयतेकर्मकल्पकोटिशतैरपि ॥ अभुक्त्वायातनांजंतुर्मानुष्यंलभतेनहि ॥ ४६ ॥
अतोदद्यात्सुतःपिंडान्दिनेषुदशसुद्विज ॥ प्रत्यहंतेविभज्यंतेचतुर्भागैःखगोत्तम ॥ ४७ ॥
भागद्वयंतुदेहस्यपुष्टिदंभूतपंचके ॥ तृतीयंयमदूतानांचतुर्थंसोपजीवति ॥ ४८ ॥ अहो
रात्रैश्चनवभिःप्रेतःपिंडमवाप्नुयात् ॥ जंतुर्निष्पन्नदेहश्चदशमेबलमाप्नुयात् ॥ ४९ ॥ दग्धे
देहेपुनर्देहःपिंडैरुत्पद्यतेखग ॥ हस्तमात्रःपुमान्येनपथिभुंक्तेशुभाशुभं ॥ ५० ॥ प्रथमेह
नियःपिंडस्तेनमूर्धाप्रजायते ॥ ग्रीवास्कंधौद्वितीयेनतृतीयाद्धृदयंभवेत् ॥ ५१ ॥

देहने पामे छे, अने दशमा दिवसनो पिंड ग्रहण करवाथी तेने यमलोकमां जवानुं सामर्थ्य प्राप्त थाय छे. ॥ ४९ ॥ हे गरुड, पंच भूतात्मक शरीर दग्ध थाय, एटले फरी ए जीवने पिंडना साधनवडे देह उत्पन्न थाय छे. ए देहनुं एक हाथ जेवडुं प्रमाण छतां, यमलोकने मार्गे शुभाशुभनो उपभोग ले छे. ॥ ५० ॥ पेहेला दिवसना पिंडवडे तेनुं मस्तक उत्पन्न थाय छे. बीजा दिवसना पिंडथी डोक अने खभा. त्रीजा दिवसना पिंडथी छाती (हृदय) थाय छे. ॥ ५१ ॥ ॥ ॥

चोथा दिवसना पिंडथी बरडो, पांचमा दिवसना पिंडथी नाभि (डुटी), छठा दिवसना पिंडथी केहेड अने गुह्यस्थान (पेडु अने तेने लगतो भाग) उत्पन्न थाय छे. सातमा दिवसना पिंडथी तेना शरीरने लगती सघळी नाडियोनो बंध गोठवाय छे. ॥ ५२ ॥ आठमा तथा नवमा दिवसना पिंडथी अनुक्रम प्रमाणे जानुं (जांगो) अने पग उत्पन्न थाय छे, अने दशमा दिवसना पिंडथी तेने क्षुधा अने तृषा उत्पन्न थाय छे. ॥ ५३ ॥ पिंडदानने योगें उत्पन्न थयेला देहनो आश्रय करीने, जीव क्षुधाविष्ट तथा तृषाक्रांत

चतुर्थेनभवेत्पृष्ठंपंचमान्नाभिरेवच ॥ षष्ठेनचकटीगुह्यंसप्तमात्सकिंधनीभवेत् ॥ ५२ ॥ जानुपादौतथाद्वाभ्यांदशमेन्हिक्षुधातृषा ॥ ५३ ॥ पिंडजंदेहमाश्रित्यक्षुधाविष्टस्तृषार्दितः ॥ एकादशंद्वादशंचप्रेतोभुंक्तेदिनद्वयम् ॥ ५४ ॥ त्रयोदशेहनिप्रेतोयंत्रितोयमकिंकरैः ॥ तस्मिन्मार्गेव्रजत्येकोगृहीतइवमर्कटः ॥ ५५ ॥ षडशीतिसहस्राणियोजनानांप्रमाणतः ॥ यममार्गस्यविस्तारोविनावैतरणींखग ॥ ५६ ॥ अहन्यहनिवैप्रेतोयोजनानांशतद्वयं ॥ चत्वारिंशत्तथासप्तदिवारात्रेणगच्छति ॥ ५७ ॥ छ छ

थाय छे. पछी अग्यारमा तथा बारमा दिवसे तेनी पाछळना पुत्रादि संबंधी जने आपेलो पिंड ग्रहण करीने, ॥ ५४ ॥ ए प्राणि यमदूतोना कबजामां छतां, जेम एक मांकडाने दोरीथी बांधी, तेनो धणी चलावे छे, तेम ते प्राणिनेपण एकलो चलावे छे; तेथी एकलो चाल्ये जाय छे. ॥ ५५ ॥ यममार्ग वैतरणीनदी सिवाय सोळहजार योजन लांबो छे. ॥ ५६ ॥ प्रत्येक रात्रिदिवसे मळीने ए प्रेत बशे योजन चाले, तेथी सुडताळीस रात्रिदिवसोअें ते प्रेत यमपुरीए पोंहोंचे छे. ॥ ५७ ॥ ॥ ॥

ए यमपुरीए जतां मार्गमां सोळ नगर आवे छे. तेनुं अतिक्रमण (उल्लंघन) करीने, पछी ते पातकी यमपुरीए जाय छे. ॥ ५८ ॥ ए नगरो अथवा पुरीओनां नाम. सौम्यपुर, सौरीपुरी, नगेंद्रभवन, गंधर्वपुर, शैलागम, क्रौंचपुर. क्रूरपुर, विचित्रभवन, दुःखदाता बव्हापदपुर, नानाक्रंदपुर, सुतप्तभवन, रौद्रपुर, पयोवर्षण, शिताढ्य, धर्मपुर अने सोळमु यमराजानुं नगर के जेने याम्यपुर कहे छे. ॥ ५९ ॥ पातकी पुरुष पोतानुं घर छोड्या पछी यमपाशवडे बंधाया छतां, मार्गे जतां हाहाःकार शब्द करतो तथा अंतःकरणमां अति

अतीत्यक्रमशोमार्गेपुराणीमानिषोडश ॥ प्रयातिधर्मराजस्यभवनंपातकीजनः ॥ ५८ ॥ सौम्यंसौरिपुरंनगेंद्रभवनंगंधर्वशैलागमौक्रौंचंक्रूरपुरंविचित्रभवनंबव्हापदंदुःखदं ॥ नानाक्रंदपुरंसुतप्तभवनंरौद्रंपयोवर्षणंशीताढ्यंबहुभीतिधर्मभवनंयाम्यंपुरंचाग्रतः ॥ ५९ ॥ याम्यपाशैर्धृतःपापीहाहेतिप्ररुदन्पथि ॥ स्वगृहंतुपरित्यज्यपुरंयाम्यमनुव्रजेत् ॥६०॥ इति श्री सारोद्धारे गरुडपुराणे पापीनामैहिकामुष्मिकदुःखनिरूपणंनामप्रथमोऽध्यायः ॥ ॥ ॥ १ ॥ ॥ गरुडउवाच ॥ कीदृशोयमलोकस्यपंथाभवतिदुःखदः ॥ यत्रयांतियथापापास्तन्मेकथयकेशव ॥ १ ॥

शोक करतो थको, यमपुरीए पोंहोंचे छे. ॥ ६० ॥ इतिश्री सारोद्धार गरुडपुराणे पापिनां ऐहिकामुष्मिक दुःख निरुपणं नाम प्रथमो ऽध्यायः ॥ ॥ १ ॥ ॥ गरुडजी भगवानने प्रश्न पूछता हवा के, हे केशव, जे मार्गे पातकी जन यमलोके जाय छे, ते यमलोकनो मार्ग केटलो दुःखकारक छे? ते मने कहो. ॥ १ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

गरुडनो एवो प्रश्न सांभळीने भगवान् तेमने कहेवा लाग्या. हे गरुड, यमलोकनो मार्ग अति दुःखकारक छे, ते हुं तमने हवे संभळावुं छुं के, जे दुःख सांभळवाथी तमे मारा भक्त छो; तोपण भीतीकारक होवाथी कंपित थशो. ॥ २ ॥ यममार्गे जती वखत ए प्रेत जे जे ठेकाणे विश्रांति करे, ते ते ठेकाणे वृक्षोनी छाया होती नथी, अने जेथी प्राणनुं संरक्षण थाय एवां अन्नोदकादिक पण होतां नथी. ॥ ३ ॥ तृषाक्रांत थवाथी जल प्राशन करवाने इच्छे पण, कोइ जग्याये जल दृष्टिए पडतुं नथी. हे गरुड, प्रलयकाळें जेम द्वादश सूर्य प्रकाशमान थाय छे, तेम यममार्गेपण निरंतर

॥श्रीभगवानुवाच॥ यममार्गमहद्दुःखप्रदंतेकथयाम्यहं ॥ ममभक्तोऽपितच्छ्रुत्वात्वंभविष्यसिकंपितः ॥ २ ॥ वृक्षच्छायानतत्रास्तियत्रविश्रमतेनरः ॥ यस्मिन्मार्गेनचान्नाद्यंयेनप्राणान्समुद्धरेत् ॥ ३ ॥ नजलंदृश्यतेक्कापितृषितोतीवयःपिबेत् ॥ तपंतेद्वादशादित्याःप्रलयांतेयथाखग ॥ ४ ॥ तस्मिन्गच्छतिपापात्माशीतवातेनपीडितः ॥ कंटकैर्विध्यतेक्कापिक्कचित्सर्पैर्महाविषैः ॥ ५ ॥ सिंहैर्व्याघ्रैःश्वभिर्घोरैर्भक्ष्यतेक्कापिपापकृत् ॥ वृश्चिकैर्दंश्यतेक्कापिकंचिद्दह्यतिवह्निना ॥ ६ ॥ ततःक्कचिन्महाघोरमसिपत्रवनंमहत् ॥ योजनानांसहस्रेद्वेविस्तरायामतःस्मृतं ॥ ७ ॥ ❀ ❀ ❀

द्वादशादित्य प्रकाश पामे छे. ॥ ४ ॥ प्राणि यममार्गे जतां कोइ ठेकाणे टाढ तथा पवनथी पीडित थाय छे, कोइ ठेकाणे कांटाथी वींधाय छे तथा कोइ ठेकाणे अति भयंकर विषयुक्त सर्पथी दंशित थाय छे. ॥ ५ ॥ कोइ ठेकाणे भयंकर सिंह, व्याघ्र अने वरु (नाहर) ओथी करडाय छे. कोइ कोइ स्थले वींछी दंश मारे छे. कोइ स्थले अग्नीथी दग्ध थाय छे. ॥ ६ ॥ ते मार्गे अति विस्तीर्ण एटले बेहजार योजनना विस्तारनुं छतां, अति भयंकर एवुं असिपत्र (तलवारना जेवां पांनडांवाळुं) नामनुं वन छे. ॥ ७ ॥

के जे वन कागडा, घूवड, गरधेण्यो, मधमाखीओ तथा मोटा डांस वगेरेथी निरंतर भरपूर छतां जेमां दावाग्नी (वगडामां घासनां बीड सळगी उठे छे ते) निरंतर होय छे; तेथी ए ठेकाणे जनारो प्राणी, उपर कहेलां दुःखद प्राणिओ वगेरेथी पीडित थवा छतां, ए वनमानां वृक्षोनां पानडां तरवारनी धार जेवां तिक्षण होवाथी, ते वडे तेनुं शरीर छिन्नभिन्न (छेदाइ जवुं) थाय छे. ॥ ८ ॥ कोइ स्थले अंधकूप (जमीन बराबर छतां उपर वांस पाथरी, ते पर टाट पाथरी, तेपर माटी नांखीने तेमां घास उगाडेलो कूओ) मां पडे छे. कोइ ठेकाणे पर्वतपरथी पडे छे. कोइ ठेकाणे अति तीक्षण अणीओवाळा खीलाओ रोपाएला

काकोलूकवटगृध्रसरघादंशसंकुलं ॥ सदावाग्निचतत्पत्रैश्छिन्नभिन्नप्रजायते ॥ ८ ॥ क्वचित्पतत्यंधकूपेविकटात्पर्वतात्क्वचित् ॥ गच्छतेक्षुरधारासुशंकुनामुपरिक्वचित् ॥ ९ ॥ स्खलत्यंधेतमस्युग्रेजलेनिपततिक्वचित् ॥ क्वचित्पंकेजलौकाढ्येक्वचित्संतप्तकर्दमे ॥ १० ॥ संतप्तवालुकाकीर्णेध्मातताम्रमयेक्वचित् ॥ क्वचिदंगारराशौचमहाधूमाकुलेक्वचित् ॥ ११ ॥ क्वचिदंगारवृष्टिश्चशिलावृष्टिःसवज्रका ॥ रक्तवृष्टिःशस्त्रवृष्टिःक्वचिदुष्णांबुवर्षणम् ॥ १२ ॥

होय तेनी उपर चालीने जवुं पडे छे. ॥ ९ ॥ कोइ ठेकाणे अति गाढ (संपूर्ण) अंधकारमां जइने ठेचा खाय छे, कोइ स्थले जलमां पडे छे, कोइ स्थले जळोयोवाळा कादवमां पडे छे. कोइ ठेकाणे बहुज तपी गयेला कीचडमां पडे छे. ॥ १० ॥ कोइ स्थले अतिषय तपेली रेतीमां गमन करे, कोइ वखत अग्नीथी संयुक्त थयेला ताम्रमय प्रदेशमां, कोइ वखत अंगाराना ढगलामां गमन करे छे; अने कोइ वखत धूमाडावाळा प्रदेशमां पडे छे. ॥ ११ ॥ कोइ वखत अग्नीनी वृष्टि तथा कोइ वखत वज्र (लोढुं) तथा पाषाणनी वृष्टि थाय छे. कोइ वखत रक्तवृष्टि तथा कोइवखत उन्हा पाणीनी वृष्टि थाय छे. ॥ १२ ॥

कोइ समय राखोडी अने कादवनी वृष्टि थाय छे. कोइ प्रदेशमां मोटा मोटा भरा होय छे, के जेमां डुबवानोज संभव. कोइ प्रदेशमां शिखरोनी छेवाडी टोचपर बेसवुं पडे छे. कोइ ठेकाणे ए प्रेतने मोटा मोटा पर्वतोनी अति अंधकारवाळी तथा अति उंडी गुफाओमां प्रवेशित् थवुं पडे छे.॥ १३ ॥ए गुफाओमां कोइ ठेकाणे गाढ अंधकार, कोइ ठेकाणे वेशी न शकाय एवी खडबचडी शिलाओ, कोइ ठेकाणे रुधीर तथा पाचथी भरेला धरा अने कोइ ठेकाणे विष्टाथी भरेला मोटा कुंडपण होय छे. ॥ १४ ॥ ए प्राणिने य-

क्षारकर्दमवृष्टिश्चमहानिम्नानिचक्वचित् ॥ वप्रप्ररोहणंक्वापिकंदरेपुप्रवेशनं ॥ १३ ॥ गाढांधकारस्तत्रास्तिदुःखारोहशिलाःक्वचित् ॥ पूयशोणितपूर्णाश्चविष्ठापूर्णाऱ्हदाःक्वचित् १४ मार्गमध्यवहात्युग्राघोरावैतरणीनदी॥सादृष्टादुःखदाकिंवायस्यावार्ताभयावहाः१५ शतयोजनविस्तीर्णापूयशोणितवाहिनी ॥ अस्थिवृंदतटादुर्गामासशोणितकर्दमा ॥१६॥ अगाधादुस्तरापापैःकेशशैवालदुर्गमा ॥ महाग्राहसमाकीर्णाघोरपक्षिशतैर्वृता ॥१७॥

मलोके जवाना मार्गमां अति भयंकर तथा उग्र वैतरणी नामनी नदी छे, के, जेनुं वर्णन सांभळतांज भय उत्पन्न थाय छे, तो पछी तेने प्रत्यक्ष जोइने तो कहेवानुंज शुं? ॥ १५ ॥ ए नदी सो योजनना विस्तारवाळी छतां, रक्त तथा पाचथी वहेनारी छे. मोटा मोटा हाडकाओना ढगला एज तेनी भेखडो अने मांस तथा रुधीर ए जेनो कीच्चड छे. ॥ १६ ॥ जेमां वाळरूपी सेवाळ, जेमां मोटा मोटा मगर तथा जेना तटपर असंख्य भयंकर पक्षीओ निवास करे छे, वगेरे कारणोथी ए नदीमां पातकी पुरुषोथी तरी शकवानुं अति कठीण जाणवुं. ॥ १७ ॥ ॥ ॥ ॥

कोइ पातकी आव्यो छे एवुं जोतांज, ए नदी जवाला तथा घुमाडाथी भरपूर थया छतां, तेनी मांहेनुं जल कढाइमांना घीनी पेठे कडकडवा लागे छे. ॥ १८ ॥ सुइनी अणी प्रमाणेना तीक्षण कीडाओथी ए नदी भरपूर जाणवी; वळी वज्र जेवी कठीण चांचवाळी गरधेणो तथा कागडाओथी पण ए नदी भरपूर जाणवी. ॥ १९ ॥ ए नदीमां सळवण्यो, मगर, जळोयो, मत्स्य (माछलां), काचबा अने ते सिवाय बीजापण मांसभेदक जलजंतुओ पुष्कळ छे. ॥ २० ॥ एवी नदीमां प्राणि अति पातकनेलीधे पडीने हे पिता, हे माता हे

आगतंपापिनंदृष्ट्वाज्वालाधूमसमाकुला ॥ क्वथतेसानदीतार्क्ष्यकटाहांतर्घृतंयथा ॥ १८ ॥
कृमिभिःसंकुलाघोरैःसूचीवक्त्रैःसमंततः ॥ वज्रतुंडैर्महागृध्रैर्वायसैःपरिवारिता ॥ १९ ॥
शिशुमारैश्चमकरैर्जलौकोमत्स्यकच्छपैः ॥ अन्यैर्जलस्थजीवैश्चपूरितामांसभेदकैः ॥२०॥
पतितास्तत्प्रवाहेचक्रंदंतिबहुपापिनः ॥ हाभ्रातःपुत्रतातेतिप्रलपंतिमुहुर्मुहुः ॥ २१ ॥ क्षुधितास्तृषिताःपापाःपिबंतिकिलशोणितं ॥ सासरिद्रुधिरापूरंवहंतीफेनितंबहु ॥ २२ ॥
महाघोरातिगर्जंतीदुर्निरीक्ष्याभयावहा ॥ तस्यादर्शनमात्रेणपापाःस्युर्गतचेतनाः ॥२३॥
बहुवृश्चिकसंकीर्णासेविताकृष्णपन्नगैः ॥ तन्मध्येपतितानांचत्राताकोपिनविद्यते ॥ २४ ॥

बंधु तथा हे पुत्र वगेरे शब्दो पोकारीने, ते वारंवार आक्रंद (रुदन) करे छे. ॥ २१ ॥ ए नदीमां क्षुधा अथवा तृषा लागे तो, त्यां रक्तपान करे छे. ए नदी फेणवाळा रुधीरथी भरपूर वहेनारी छे. ॥ २२ ॥ के, जे मोटी भयंकर गर्जना करनारी छतां जोतामां अति भयंकर छे, के, जेने जोतांज पातकी जन मूर्च्छित थाय छे. ॥ २३ ॥ ए नदीमां काळा सर्प तथा वींछी छे, के जेमां प्राणी पडे, तो पछी तेनुं संरक्षण करनार कोइज नही. ॥ २४ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

ए नदीमां भमरा (वमण) पुष्कळ छे, तेथी ते मांहेनो पातकी जन ए नदीना तळीए जाय छे अने तत्काल उपरपण आवे छे. ॥ २५ ॥ भगवान कहे छे. हे गरुड, ए नदी पातकी पुरुषोने मांहे पडवा सारुज निर्माण करी छे, के जेनो अंत दिसतो नथी; तेथी ते तरवामां बहुज दुःख देनारी छे. ॥ २६ ॥ ए प्रकारे यमलोके जतां मार्गमां अति क्लेश तथा दुःखो प्राप्त थाय छे; तेथी जे जे पातकी प्राणीओ ए मार्गे थइने जाय छे, ते ते अति गाढ स्वरथी आ-क्रोश (पश्चाताप) करवा छतां रुदन करे छे. ॥ २७ ॥ केटलाक पातकी पुरुषोने दोरडांथी बांधीने खें-

आवर्तशतसाहस्रैःपातालेयांतिपापिनः ॥ क्षणंतिष्ठंतिपातालेक्षणादुपरिवर्तिनः ॥२५॥
पापिनांपतनायैवनिर्मितासानदीखग ॥ नपारंदृश्यतेतस्यादुस्तराबहुदुःखदा ॥ २६ ॥ ए
वंबहुविधक्लेशेयममार्गेतिदुःखदे ॥ क्रोशंतश्चरुदंतश्चदुःखितायांतिपापिनः ॥ २७॥ पाशे
नयंत्रिताःकेचित्कृष्यमाणास्तथांकुशैः ॥ शस्त्राग्रैःपृष्ठतःप्रोतैर्नीयमानाश्चपापिन ॥२८॥
नासाग्रपाशकृष्टाश्चकर्णपाशैस्तथापरे ॥ कालपाशैःकृष्यमाणाःकाकैःकृष्यास्तथापरे २९
ग्रीवाबाहुषुपादेषुबद्धाःपृष्ठेचशृंखलैः ॥ अयोभारचयंकेचिद्वहंतःपथियांतिये ॥ ३० ॥ यम
दूतैर्महाघोरैस्ताड्यमानाश्चमुद्गरैः ॥ वमंतोरुधिरंवक्त्रात्तदेवाश्नंतितेपुनः ॥ ३१ ॥

चे छे, केटलाकने अंकुशवडे खेंचे छे तथा केटलाकने बरडामां सुइया घोचे छे. ॥ २८ ॥ केटलाकना ना-क तथा कानमां दोरडीओ परोवीने खेंचे छे तथा केटलाकने काळा रंगना दोरडा (कालपाश) वडे खेंचे छे ॥ २९ ॥ केटलाएक पातकी, लोढानी सांकळो तथा दंडोवडे गरदन, हाथ तथा पगे बंधाइने, मांथे लोढानो भार लेइने चाले छे; ॥ ३० ॥ वळी महा भयंकर यमदूतोना हाथथी मार खाइने, पोतीका मोढामांथी रक्त ओकीने, पछी तेज पाछुं पोते भक्षण करे छे. ॥ ३१ ॥ ॥ ॥ ॥

पछी पातकी जन पोतपोतिका दुष्कर्मोनुं समरण (संभारवुं) करीने शोक करे छे, अने वारंवार ग्लानी (उदासी) पामे छे. ए रीते अति दुःखी थइने, ए प्राणी यमलोके जाय छे. ॥ ३२ ॥ रस्ते जतां हे पुत्र हे पौत्र एम कहे कहे करीने बोलावे, तथा हाहाःकारीने नित्य रुदन करतो थको पश्चाताप पामे.॥ ॥ ३३ ॥ अने मोढेथी कहे के, मनुष्यनो जन्म मोटा पुण्यने योगे संपादन थाय छे, ते मने प्राप्त थयो तेम छतांपण, में धर्म संपादन कर्यो नहीं. में मारो जन्म व्यर्थ गमाव्यो. ॥ ३४ ॥ में ब्राह्मणने दान आप्यां

शोचंतेस्वानिकर्माणिग्लानिंगच्छंतिजंतवः ॥ अतीवदुःखसंपन्नाःप्रयांतियममंदिरं ३२ तथाव्रसव्रजन्मार्गेपुत्रपौत्रइतिब्रुवन् ॥ हाहेतिप्ररुदन्नित्यमनुतप्यातिमंदधीः ॥ ३३ ॥ महतापुण्ययोगेनमानुषंजन्मलभ्यते ॥ तत्प्राप्यनकृतोधर्मःकीदृशंहिमयाकृतं ॥ ३४ ॥ मयानदत्तंनहुतंहुताशनेतपोनतप्तंत्रिदशानपूजिताः ॥ नतीर्थसेवाविहिताविधानतोदेहिन्कचिन्निस्तरयत्त्वयाकृतम् ॥ ३५ ॥ नपूजिताविप्रगणाःसुरापगानचाश्रिताःसत्पुरुषानसेविताः ॥ परोपकारानकृताःकदाचनदेहिन्कचिन्निस्तरयत्त्वयाकृतम् ॥ ३६ ॥ ७

नहीं, अग्नीमां हवन कर्युं नहीं, तप कर्युं नहीं, देवोनां पूजन कर्यां नहीं, विधिपूर्वक तीर्थयात्रा करी नहीं, तो में जे जे नष्ट कृतियो करी, ते मारे आ वखत भोगववीज जोइए. ॥ ३५ ॥ हे जीव, तें ब्राह्मणोनुं पूजन कर्युं नथी, गंगा गोदावरी वगेरे नदीओनुं सेवन कर्युं नथी, सत्पुरुषोनुं सेवन कर्युं नथी तथा मनुष्योपर परोपकारपण कर्यो नथी, तो हे मारा जीव, तें जे जे कृतियो करी, ते हवे मों आगळ आवी उभी छे; तेने भोगव. ॥ ३६ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

निर्जल प्रदेशमां मनुष्य, पशु अथवा पक्षीओने पीवा सारु तें कोइ प्रकारनुं जलाशय बंधाव्युं नथी, गायो अने ब्राह्मणोने निर्वृति थवाने अर्थे हे जीव तें कोइ प्रकारनी जीविका बांधी नही, तो मारा जीव, तें जे जे कृतियो करी, ते आ भोगव. ॥ ३७ ॥ हे मारा जीव, तें नित्यदान आप्यां नथी, एक दिवस जिवनाक्रिया निभे एटलो चारो गायने नाख्यो नथी, वेद अने शास्त्रोपर श्रद्धा राखीने, तेना सत्यासत्यनुं प्रमाण कर्युं नथी, कोइ दहाडोपण पुराणो मां कहेली बाबतोपर लक्ष आप्युं नथी तथा कोइ ज्ञानी माहात्मा पुरुषनुं पूजनपण कर्युं नथी, तो तारु कर्युं तुं भोगव. ॥

जलाशयोनैवकृतोहिनिर्जलेमनुष्यहेतोःपशुपक्षिहेतवे ॥ गोविप्रवृत्त्यर्थमकारिनाण्वपिदेहिन्कचिन्निस्तरयत्वयाकृतम् ॥ ३७ ॥ ननित्यदानंनगवाह्निकंकृतंनवेदशास्त्रार्थवचःप्रमाणितम् ॥ श्रुतंपुराणंनचपूजितोज्ञोदेहिन्कचिन्निस्तरयत्वयाकृतम् ॥ ३८ ॥ भर्तुर्मयानैवकृतंहितंवचःपतिव्रतंनैवकदापिपालितं ॥ नगौरवंक्वापिकृतंगुरूचितंदेहिन्कचिन्निस्तरयत्वयाकृतं ॥ ३९ ॥ नधर्मबुद्ध्यापतिरेवसेवितोवह्निप्रवेशोनकृतोमृतेपतौ ॥ वैधव्यमासाद्यतपोनसेवितंदेहिन्कचिन्निस्तरयत्वयाकृतम् ॥ ४० ॥ ॐ ॐ

॥ ४८ ॥ अति हित करनारा भर्तारनुं वाक्य स्वीकारवा छतां कोइ वखत पतिव्रत पाळ्युं नथीतथा वृद्ध सासुस सरा तथा गुरुज ननां मानप्रतिष्ठा मान्य कर्यां नथी, तो हे जीव, तारुं कर्युं तुं भोगव. ॥ ३९ ॥ हे जीव, तें धर्मबुद्धिथी पोतिका पतिनी सेवाकरी नथी, पति गत थयापछी तेनी पाछळ सती थवाने अग्निमां प्रवेश कर्यो नथी तथा वैधव्य (रंडापो) मां इंद्रियोने निस्तेज करवासारुं वैधव्यधर्म पाळवानी तपश्चर्यापण करी नथी, तो तारी करेली कृतियोने तुं आ वखत भोगव. ॥ ४० ॥ ॥ ॥ ॥

मासोपवास तथा चांद्रायणादि पूर्ण व्रतो करीने, मैं मारुं शरीर दुर्बल कर्युं नहीं; तेम छतां सकल दुःखोनुं पात्रभूत एवुं आ स्त्री शरीरमात्र जन्मांतरार्जित दुष्कर्मोने योगे संपादन कर्युं. ॥ ४१ ॥ एवा एवा प्रकारना अति विलाप तथा सकल जन्मांतरोनां कर्मोनुं स्मरण करीने कहेवा लाग्यो के, हवे मने मनुष्यनो जन्म क्यांथी प्राप्त? एम कहीने आगळ चाले छे. ॥ ४२ ॥ सत्तर दिवस वायुवेगथी सहायता रहित गमन करीने, ते प्राणी अढारमे दिवसे सौम्यपुरमां जाय छे. ॥ ४३ ॥ ते ठेकाणे ए रमणीय नगरमां प्रेतोनो मोटो समुदाय, पुष्पभद्रा नामे नदी तथा एक रमणीय वडनुं झाड छे. ॥ ४४ ॥ ते ठेकाणे ए प्राणी जाय, एटले तेने यमदूतो विश्रांति लेवा दे छे. पछी ए प्राणी ए ठेकाणे अति दुःखी थइने, स्त्री पुत्रादिक सकल परिवारने संभारे छे. ॥ ४५ ॥ अने धन, पुत्र, मित्र वगेरेमाटे जे वखत ए ते ठेकाणे शोक करे छे, ते वखत त्यांनां प्रेत तथा यमदूतो तेने एम कहे छे. ॥ ४६ ॥ के, हे जीव, जेने माटे तुं शोक करे छे, ते तारा मित्र, पुत्र, धन तथा स्त्री क्यां छे? हालमां तुं पोतिका कर्मोवडे संपादन थयेलां ग्रहण करीने, आगळ चाल. ॥ ४७ ॥ ॥ ॥

मासोपवासैर्नविशोषितंमयाचांद्रायणैर्वानियमैःसविस्तरैः॥नारीशरीरंबहुदुःखभाजनंलब्धंमयापूर्वकृतैर्विकर्मभिः ४१ एवंविलप्यबहुशोसस्मरन्पूर्वदैहिकं ॥ मानुषत्वंममकुतइतिक्रोशन्प्रसर्पति ४२ दशसप्तदिनान्येकोवायुवेगेनगच्छति ॥ अष्टादशेदिनेतार्क्ष्यप्रेतःसौम्यपुरंव्रजेत् ४३ तस्मिन्पुरवरेरम्येप्रेतानांचगणोमहान् ॥पुष्पभद्रानदीतत्रन्यग्रोधःप्रियदर्शनः ४४ पुरेतत्रसविश्रामंप्राप्यतेयमकिंकरैः ॥दारपुत्रादिकंसौख्यंस्मरतेतत्रदुःखितः ४५ धनानिभृत्यमात्राणिसर्वंशोचतिवैयदा॥तदाप्रेतांस्तुतत्रत्याःकिंकराश्चेदमब्रुवन् ४६ क्वधनंक्वसुताजायाक्वसुहृत्क्वचबांधवाः॥स्वकर्मोपार्जितंभोक्तामूढयाहिचिरंपथि ॥ ४७ ॥

हे जीव, तुं यमोनुं बल जाणतो नथी, तथा तारी साथे चालनारा जे अमे छीए, ते अमारुंपण बल जाणतो नथी. पोताने यमयातना न थाय एवां कर्मपण जाणतो नथी, तेथी आ मार्गमां कोइपण प्रकारनो क्रयविक्रयादि व्यवहार नथी, माटे तारेज अवश्य भोगववानां छे. ॥ ४८ ॥ यममार्ग अति कठीण छे; एवुं नाना बालकोनेपण मालम छे, तो तें कदी ए बाळकोने मोढेथी सांभळ्यो नथी के शुं? वळी पुराणोमां कहेलां छे, ते ब्राह्मणोने मोढेथी सांभळ्यां नथी के शुं? ॥ ४९ ॥ एवा प्रकारना तेने प्रश्न पूछीने, मुद्गरवडे मारे छे, तथी ते नासवा जाय छे, त्यारे ते प्राणिने

जानासिसंबलबलंबलमध्वगानांनोसंबलाययतसेपरलोकपांथ ॥ गंतव्यमस्तितवनिश्चितमेवतेनमार्गेनयत्रभवतिक्रयविक्रयोहि ॥ ४८ ॥ आबालख्यातमार्गोयंनैवमर्त्यश्रुतस्त्वया ॥ पुराणसंभवंवाक्यंकिंद्विजेभ्योपिनश्रुतम् ॥ ४९ ॥ एवमुक्तस्ततोदूतैस्ताड्यमानश्चमुद्गरैः ॥ निपतन्नुत्पतन्धावन्पाशैराकृष्यतेबलात् ॥ ५० ॥ अत्रदत्तंसुतैःपौत्रैःस्नेहाद्वाकृपयाथवा ॥ मासिकंपिंडमश्नातिततःसौरिपुरंव्रजेत् ॥ ५१ ॥ तत्रनाम्नास्तिराजावैजंगमःकालरूपधृक् ॥ तद्दृष्ट्वाभयभीतोसौविश्रामेकुरुतेमतिम् ॥ ५२ ॥ उदकंचान्नसंयुक्तंभुंक्तेतत्रपुरेगतः ॥ त्रैपक्षिकेवैयद्दत्तंसतत्पुरमतिक्रमेत् ॥ ५३ ॥ छ छ

यमदूतो बांधेला पाशवडे खेंचे छे. ॥ ५० ॥ ए ठेकाणे पुत्रपुत्रादिके प्रीतिपूर्वक मासिक श्राद्धादिक जे कांइ क्रिया करी होय, तेमाना पिंडने भक्षीने, ते प्राणि त्यांथी आगळ सौरिपुर जवाने गमन करे छे. ॥ ५१ ॥ त्यां यम समाननुं रूप धारण करनारो जंगम नामनो राजा छे, के, जेने जोतांज एं प्राणि भयभित थवाथी जरा विश्रांति ले छे. ॥ ५२ ॥ ए ठेकाणे गया पछी एनी पाछळ जे त्रिपक्षीक श्राद्ध थयुंहोय, तेमाना अन्नोदकनो उपभोग ले छे. पछी ते प्राणी ए सौरिपुरमांथी नीकळीने रस्ते पडे छे. ॥ ५३ ॥ ॥ ॥

पछी नगेंद्रभवन नामना नगरमां अति उतावळथी जाय छे. ते समय मार्गे जतां मोटां मोटां असिपत्र- (तरवार जेवां पानडांवाळां झाड) नां वन जोइने, दुःखी थवाथी मोटे घांटे शोक करे छे. ॥ ५४ ॥ वळी त्यां निवास करनारा निर्दय पुरुषो ए प्राणीने गळे बांधेला पासे (दोरडांथी) खेंचे, एटले टुंपो आववाथी ते वारंवार शोक करे छे. ए नगरे बलात्कारे बे महिने पोंहोंचे छे, माटे, ॥ ५५ ॥ तेनी पाछळ तेना बांधवादिके जे कांइ मृत्युलोकमां अन्न, जल तथा वस्त्रादिक आप्यां होय; तेनो ए प्राणी उपभोग ले छे. पछी त्यांथीपण तेने यमकिंकरो खेंचता खेंचता आगळ लेइ जाय छे. ॥ ५६ ॥ त्रीजो मास थाय, एटले ए प्राणी गंधर्वपुरें जाय छे; त्यां-

ततोनगेंद्रभवनंप्रेतोयातित्वरान्वितः ॥ वनानितत्ररौद्राणिदृष्ट्वाक्रंदतिदुःखितः ॥ ५४ ॥
निर्घृणैःकृष्यमाणस्तुरुद्रतेचपुनःपुनः ॥ मासद्वयावसानेतुतत्पुरंव्यथितोव्रजेत् ॥५५॥ भु
क्त्वापिंडंजलंवस्त्रंदत्तंयद्बांधवैरिह ॥ कृष्यमाणःपुनःपाशैर्नीयतेग्रेचकिंकरैः ॥ ५६ ॥ मासेतृ
तीयेसंप्राप्तेप्राप्यगंधर्वपत्तनम् ॥ तृतीयमासिकंपिंडंतत्रभुक्त्वाप्रसर्पति ॥ ५७ ॥ शैलागमं
चतुर्थेचमासिप्राप्नोतिवैपुरं ॥ पाषाणास्तत्रवर्षंतिप्रेतस्योपरिभूरिशः ॥ ५८ ॥ चतुर्थमासि
कंपिंडंभुक्त्वाकिंचित्सुखीभवेत् ॥ ततोयातिपुरंप्रेतःक्रौंचंमासेथपंचमे ॥ ५९ ॥ ७

पण तेनी पाछळ मासिक श्राद्धमां आपेला पिंड तथा जलनो स्वीकार करीने आगळ जाय छे. ॥ ५७ ॥ चोथो मास आवे एटले शैलागम नामना पुरमां ए जीव पोंहोंचे छे. त्यां जाय एटले तेना अंगपर पाषाणनी वृष्टी थाय छे. तेथी तेनुं नाम शैलागम छे. ॥ ५८ ॥ ए ठेकाणे तेनी पाछळ चोथा मासना श्राद्धमां अपाएलां अन्नोदकनो उपभोग लेवाथी, ए प्राणी केटलोक वखत सुखी थाय छे. पछी त्यांथी पांचमा महिनानी अंते क्रौंच नामना नगरमां जाय छे. ॥ ५९ ॥ ॥ ॥

ए ठेकाणे ए प्रेत वास करे, ने पांचमा महिनाना श्राद्धमानो पिंड यमदूत तेना हाथमां आपे, एटले ते प्राणी भक्षण करे छे, अने त्यांथी क्रूरपुरे जाय छे. ॥ ६० ॥ ए प्राणी, ए क्रूरपुर पोंहोंचे, एटले तेनी पाछळ तेना पुत्रादिकोए साडापांच महिने (उनषण्मासिअें) जे श्राद्ध करेलुं होय, तेमां आपेला पिंडथी तृप्त थइने, ए प्राणी केटलोक वखत त्यां रहे छे. ॥ ६१ ॥ पछी ते ए ठेकाणे एक घडी निवास कर्यापछी अति कंपायमान थवाथी दुःखी थाय छे; एम छतां यमदूतो तेने तिरस्कार करताथका त्यांथी बीजे लेइ जवा मांडे छे; तेथी ए क्रूरपुरनो त्याग करीने, ॥ ६२ ॥ ते प्राणी विचित्र नामना भुवने जाय छे. त्यां विचित्र ए-

हस्तदत्तंतदाभुंक्तेप्रेतःक्रौंचपुरेस्थितः ॥ यत्पंचमाकंपिंडंभुक्त्वाक्रूरपुरंव्रजेत् ॥ ६० ॥ सार्धकैःपंचभिर्मासैर्न्यूनषाण्मासिकंव्रजेत् ॥ तत्रदत्तेनपिंडेनघटेनाप्यायितःस्थितः ॥ ६१ ॥ मुहूर्तार्धंतुविश्राम्यकंपमानःसुदुःखितः ॥ तत्पुरंतुपरित्यज्यतर्जितोयमकिंकरैः ॥ ६२ ॥ प्रयातिचित्रभवनंविचित्रोनामपार्थिवः ॥ यमस्यैवानुजोभ्रातायत्रराज्यंप्रशास्तिहि ॥ ६३ ॥ तंविलोक्यमहाकायंयदाभितःपलायते ॥ तदासंमुखआगत्यकैवर्ताइदमब्रुवन् ॥ ६४ ॥ वयंतेतर्तुकामायमहावैतरणींनदीम् ॥ नावमादायसंप्राप्तायदितेपुण्यमीदृशम् ॥ ६५ ॥

वा नामनो राजा निवास करीने रहे छे, अने तेनो बंधु राज्यनुं पालन करे छे. ॥ ६३ ॥ तेनुं अद्भुत मोटुं शरीर जोतांज ए प्राणी भयथी नासवा मांडे छे. एवामां तेनी सामे आवीने, तरीवाहक (वहाण हाकनारा खारवा) नामना कोळी तेने कहे छे, के, ॥ ६४ ॥ हे प्रेत, जे प्राणी वैतरणी नदी तरवानी इच्छा करे छे, तने तारवासारु अमे वहाण लेइने आवीए छीए. जो तारु आ वहाणमां बेसवा जेटलुं पुण्य होय, तो तु आ नौका-(वहाण) मां बेस. ॥ ६५ ॥ ॥ ॥ ॥

मोटा मोटा तत्ववेत्ताओ दानने वितरण कहे छे. ए वैतरणीमांथी तारनारी नौका, गौदान कर्याथी प्राप्त थाय छे; माटे ते नदीने वैतरणी कहे छे. ॥ ६६ ॥ जो तें गायनुं दान कर्युं हशे तो, एं नौका तेने प्राप्त थशे; नहीं तो कदीपण प्राप्त थनारी नथी. ए रीतनुं ए सघळाओनुं भाषण सांभळीने, ए प्राणी, मारुं एवुं नठारुं भाग्य क्यांथी ? एवा पश्चातापनुं भाषण करे छे. ॥ ६७ ॥ दानादि न करनारा पापी प्राणीने जो-तांज ए नदीनुं पाणी कढावा लागे छे, ते जोतांज ए प्राणी बरका पाडवा लागे छे; अने जीवतां दान न कर्यानेलीधे, ए नदीमांज ते निमग्न (रचीपची जवुं) थाय छे. ॥ ६८ ॥ ते प्राणीना मोंमां (जेम भोइ लोको

दानंवितरणंप्रोक्तंमुनिभिस्तत्त्वदर्शिभिः ॥ इयंसातीर्यतेयस्मात्तस्माद्वैतरणीस्मृता ॥६६॥ यदित्वंयाप्रदत्तागौस्तदानौरुपसर्पति ॥ नान्यथेतिवचस्तेषांश्रुत्वाहादैवभाषते ॥ ६७ ॥ तं दृष्ट्वाकथ्यतेसातुतांदृष्ट्वासोतिक्रंदते ॥ अदत्तदानःपापात्मातस्यमेवनिमज्जति ॥६८॥ तन्मुखेकंटकंदत्वादूतैराकाशसंस्थितैः ॥ बडिशेनयथामत्स्यस्तथापारंप्रणीयते ॥ ६९ ॥ षण्मासिकंचयत्पिंडंतत्रभुक्त्वाप्रसर्पति ॥ मार्गेसविलपन्यातिबुभुक्षापीडितोह्यलम् ॥ ७० ॥ सप्तमेमासिसंप्राप्तेपुरंबव्हापदंव्रजेत् ॥ तत्रभुंक्तेप्रदत्तंयत्सप्तमेमासिपुत्रकैः ॥ ७१ ॥

माछलाना मोंमां लोढानी अंकोडी घालीने लेइ जाय छे, तेम) मोटा मोटा यमदूतो अंकोडी घालीने, सामे तीरे लेइ जाय छे. ॥ ६९ ॥ ए ठेकाणे ते प्राणी पोतानी पाछळ थयेला षण्मासिक श्राद्धमां आपेला पिंडनो उपभोग लेवा छतांपण क्षुधाथी अति पीडित होवाथी, मार्गमां मोटो विलाप करतोथको चाले छे. ७० सातमा मासनो आरंभ थाय, एटले बव्हापद नामना पुरमां जाय छे. पछी ते ए ठेकाणे वास करीने, सातमा महिनामां पुत्रादिके करेला श्राद्धनो उपभोग ले छे. ॥ ७१ ॥ ॥ ॥

ए नगरने जोइने, दुःखद नामना पुरमां जाय छे. हे गरुड ए प्राणी त्यां जाय छे, एटले महद्दुःखनो अनुभव ले छे. ॥ ७२ ॥ आठमा महिनामां करेला श्राद्धनो उपभोग लेइने, पछी ते त्यांथी चालवा मांडे छे. नवमा महिनो पूरो थाय, एटले नानाक्रंद नामना पुरमां जाय छे. ॥ ७३ ॥ ए ठेकाणे अति भयंकर तथा क्रूर शब्द (घांटो, अवाज) करनारा क्रंदगण जोइने, पोते दुःखी थइने, मोटे घांटे रडे छे. ॥ ७४ ॥ पछी ए प्रेत दशमो मास वेसे, एटले ए नगरनोपण त्याग करीने, यमदूतोनो तीरस्कार पामवा छतां, अति दुः-

तत्पुरंतुव्यतिक्रम्यदुःखदंपुरमृच्छति ॥ महद्दुःखमवाप्नोतिखेगच्छन्खेचरेश्वर ॥ ७२ ॥ मास्यष्टमेप्रदत्तंयत्पिंडंभुक्त्वाप्रसर्पति ॥ नवमेमासिसंपूर्णेनानाक्रंदपुरंव्रेत् ॥ ७३ ॥ नानाक्रंदगणान्दृष्ट्वाक्रंदमानान्सुदारुणान् ॥ स्वयंचशून्यहृदयःसमाक्रंदतिदुःखितः ॥ ७४ ॥ विहाय तत्पुरःप्रेतस्तर्जितोयमकिंकरैः ॥ सुतप्तभवनंगच्छेद्दशमेमासिकृच्छ्रतः ॥ ७५ ॥ पिंडदानंजलंतत्रभुक्त्वापिनसुखीभवेत् ॥ मासिचैकादशेपूर्णेपुरंरौद्रंसगच्छति ॥ ७६ ॥ दशैकमासिकंतत्रभुंक्तेदत्तंसुतादिभिः ॥ सार्द्धेचैकादशेमासिपयोवर्षणमृच्छति ॥ ७७ ॥ मेघास्तत्रप्रवर्षंतिप्रेतानांदुःखदायकाः ॥ न्यूनाब्दिकंचयच्छ्राद्धंतत्रभुंक्तेसदुःखितः ॥ ७८ ॥

खयुक्त थइने, सुतप्तभुवन नामना पुरमां जाय छे. ॥ ७५ ॥ ते ठेकाणे पिंड तथा जलनो उपभोग लेइनेपण सुख पामतो नथी. पछी अग्यारमो महिनो पूर्ण थाय, एटले ते प्रेतने रौद्रपुरमां लेइ जाय छे. ॥ ७६ ॥ ए ठेकाणे तेना पुत्रादिके आपेला मासिकनो उपभोग लेइने, साडाअग्यार महिना थाय, एटले पयोवर्षण नामना नगरमां लेइ जाय छे. ॥ ७७ ॥ के, जे ठेकाणे प्रेतोने दुःख देनारो मेघ वृष्टी करे छे. ए ठेकाणे दुःखी थइने, न्यूनाब्दिक (वर्षी) नामना श्राद्धनो उपभोग ले छे. ॥ ७८ ॥ ॥ ॥

पूरेपूरुं वर्ष थाय, एटले त्यांथी शीताढ्य नामना नगरमां प्रवेशित करे छे. ए ठेकाणे बर्फ करतांपण सोघणी टाढवाळो बर्फ पडवा छतां पण, ॥ ७९ ॥ ते ठेकाणे भुख तथा टहाडथी पीडित थवाथी, दशे दिशाओए जुए छे, अने कहे छे के, मारा दुःखनुं निवारण करनारो कोइ मारो बंधु छे के? ॥ ८० ॥ तेनुं ए रीतनुं अति दीनता भरेलुं भाषण सांभळीने, तेने यमदूत कहे छे के, तारुं एवुं पुण्य क्यां छे? के कोइ बंधु (सहायक) होय? ए ठेकाणे वार्षिक पिंडनो उपभोग लेइने, फरीथी धैर्य धारण करे छे. ॥ ८१ ॥ पछी वर्ष थयाकेड्यें यमलोकनी नजिकमां

संपूर्णेतुततोवर्षेशीताढ्यंनगरंव्रजेत् ॥ हिमाच्छतगुणंतत्रमहाशीतंपतत्यपि ॥ ७९ ॥ शीतार्तःक्षुधितःसोपिवीक्षतेहिदिशोदश ॥ तिष्ठतेबांधवःकोपियोमेदुःखंव्यपोहति ॥ ८० ॥ किंकरास्तेवदंत्यत्रक्कतेपुण्यंहिताद्दशं ॥ भुक्त्वाचवार्षिकंपिंडंधैर्यमालंबतेपुनः ॥ ८१ ॥ ततः संवत्सरस्यांतेप्रत्यासन्नेयमालये ॥ बहुभीतिपुरेगत्वाहस्तमात्रंसमुत्सृजेत् ॥ ८२ ॥ अंगुष्ठमात्रोवायुश्चकर्मभोगायखेचरः ॥ यातनादेहमासाद्यसहयाम्यैःप्रयातिच ॥ ८३ ॥ और्ध्वदेहिकदानानियैर्नदत्तानिकाश्यप ॥ एवंकष्टेनतेयांतिगृहीताद्दढबंधनैः ॥ ८४ ॥ ७

जाय छे. त्यां बहुभीति नामना पुरमां जइने, एक हाथ उंचाइनो जे पिंडथकी उत्पन्न थयेलो देह ए प्रेतनो होय छे, तेनो त्याग करे छे. ॥ ८२ ॥ पछी वायु वगेरे सतर तत्वोवडे उत्पन्न थयेला लिंगदेहनां कर्मोनी शिक्षा भोगवनारा अंगुठा जेवडा देहनो आश्रय करीने, यमदूतोनी साथे जाय छे. ॥ ८३ ॥ हे गरुड, प्राणी मरण पामे एटले जेणे परलोकमां सुख पडवानो हेतु धारीने दान आप्युं नथी, ते यमना पाश-(दोरडां)थी बंधाइने, अति कष्ट पामतोथको दोरायो जाय छे. ॥ ८४ ॥ ॥ ॥

हे गरुड, यम धर्मना नगरने चार दरवाजा छे, तेमांना दक्षिणतरफना दरवाजानी, में तमने वार्ता कही तेवीने तेवीज छे. ॥ ८५ ॥ एनी मांहे भयंकर मार्गमां प्राणी जइ पोंहोंचे, एटले तेने क्षुधा, तृषा अने थाक बहु लागे छे, तेम छतां जे रीते ए प्रेतने हींडाडे छे, ते हुं तमने प्रथम कही गयो तेवीनेतेवीज रीते लेइ जाय छे. हवे शुं सांभळवाने इच्छो छो? ॥ ८६ ॥ इतिश्री गरुडपुराणे सारोद्धारे यममार्ग निरूपणो नाम द्वितीयोऽध्यायः ॥ ॥ २ ॥ ॥ भगवाननुं भाषण सांभळीने, पछी तेमने गरुड प्रश्न पूछवा लाग्या के, हे के-

धर्मराजपुरेसंतिचतुर्द्वाराणिखेचर ॥ तत्रायंदक्षिणद्वारमार्गस्तेपरिकीर्तितः ॥ ८५॥ अस्मि न्पथिमहाघोरेक्षुत्तृषाश्रमपीडिताः ॥ यथायांतितथाप्रोक्तंकिंभूयःश्रोतुमिच्छसि ॥ ८६ ॥ इतिश्रीगरुडपुराणेसारोद्धारेयममार्गनिरूपणंनामद्वितीयोऽध्यायः ॥ ॥ २ ॥ ॥ गरुडउ वाच ॥ यममार्गमतिक्रम्यगत्वापापीयमालये ॥ कीदृशींयातनांभुंक्तेतन्मेकथयकेशव ॥ १ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ ॥ आद्यंतंचप्रवक्ष्यामिशृणुष्वविनतात्मज ॥ कथ्यमानेपिनरकेत्वंभ विष्यसिकंपितः ॥ २ ॥ चत्वारिंशद्योजनानिचतुर्युक्तानिकाश्यप ॥ बहुभीतिपुरादग्रेधर्मरा जपुरंमहत् ॥ ३ ॥

शव, यममार्गनी शिक्षा भोगव्यापछी पातकी पुरुष एथीपण आगळ जाय तो, कया कया प्रकारनां दुःख भोगवे छे? ते मने कहो. १ गरुड एरीतनो प्रश्न पूछ्यो, एटले भगवान् तेमने कहेता हवा. हे गरुड, तमने साद्यंत (प्रथमथी छेवटसुधीनुं) नरकनुं कथन करुं छुं, ते सांभळो, के, जे हुं कहीश ते सांभळतांज तमे कंपित थशो. २ हे गरुड, बहुभीती नामना यममार्गे जतां जे जे नगरो वगेरे आवे छे, ते वगेरे सर्वे में तमने पूर्ण रीते वर्णवी बताव्युं. तेथी आगळ जतां चौंवाळीस योजनना विस्तारनुं अति मोटुं यमधर्म राजानुं पुर (नगर) छे. ॥ ३ ॥

ए एवा पुरनी समीप जइने, ए पातकी पुरुष ए पुरने जुए, एटले हाहाःकार शब्द करीने, मोटे घांटेथी रडवा लागे छे. ए प्रेतनुं एवी रीतनुं रडवुं सांभळीने, ए पुरमां वास करनाराओ ॥४॥ त्यां जइने, ते ठेकाणानी देखरेख राखनारा धर्मध्वज नामना द्वारपालने खबर करे छे. ॥५॥ पछी ते द्वारपाल त्यांथी जइने, ए पातकी पुरुषे जीवतां करेलां शुभाशुभ (सारां के नरतां) कृत्य चित्रगुप्तने कहे छे. पछी ए चित्रगुप्त यमधर्मने यथास्थित कहे छे. ॥ ६ ॥ हे गरुड, जे प्राणी नास्तिक छतां निरंतर महा पातक करनारा छे, तेवा जीवोने यमधर्म राजा सारीपेठे ओ-

हाहाकारसमायुक्तंदृष्ट्वाक्रंदतिपातकी ॥ तत्क्रंदितंसमाकर्ण्ययमस्यपुरचारिणः ॥ ४ ॥ गत्वाचतत्रतेसर्वेप्रतीहारंवदंतिहि ॥ धर्मध्वजःप्रतीहारस्तत्रातिष्ठतिसर्वदा ॥ ५ ॥ सगत्वाचित्रगुप्तायब्रूतेतस्यशुभाशुभम् ॥ ततस्तंचित्रगुप्तोपिधर्मराजंनिवेदयेत् ॥ ६ ॥ नास्तिकायेनरास्ताक्ष्यमहापापरताःसदा ॥ तांश्चसर्वान्यथायोग्यंसम्यग्जानातिधर्मराट् ॥ ७ ॥ तथापिचित्रगुप्तायतेषांपापंसपृच्छति ॥ चित्रगुप्तोपिसर्वज्ञःश्रवणान्परिपृच्छति ॥ ८ ॥ श्रवणाब्रह्मणःपुत्राःस्वर्भूपातालचारिणः ॥ दूरश्रवणविज्ञानादूरदर्शनचक्षुषः ॥ ९ ॥ तेषांपत्न्यस्तथाभूताःश्रवण्यःपृथगाव्हयाः ॥ स्त्रीणांविचेष्टितंसर्वंताविजानंतितत्त्वतः ॥ १० ॥

ळखे छे. ॥७॥ हे गरुड, यमधर्म राजा सर्वज्ञ (सौना मननी वात जाणनारा) छतांपण, पातकी पुरुषनुं केटलुं पातक छे? ते बाबत चित्रगुप्तने पूछे छे. ए चित्रगुप्तपण सर्वज्ञ छतां, आगळ कहेवानो छे ते श्रवणने पूछे छे. ८ ए श्रवण ब्रह्मदेवनो पुत्र छतां, स्वर्ग, मृत्यु तथा पाताळमां संचार करनारो छे; वळी एना कान तथा नेत्र एवां छे के, जेनेलीधे दूरनां सकल बनाव तथा पदार्थोनुं यथायोग्य ज्ञान थाय. ९ वळी ए श्रवणनी स्त्रियोपण तेवाज प्रकारनी छतां, जेणीओनां नाम जूदां जूदां छे; वळी ते स्त्रियो, स्त्रियोनां सर्व चेष्टितत्वने आधारे सर्वना मननी कृतियो जाणी ले छे. १०

ए रीतना श्रवण तथा तेनी स्त्रियो, मनुष्योए गुप्त अथवा खुल्ली रीते जे जे कृत्यो तथा कर्मो कर्यां होय, ते ते सर्वे चित्रगुप्तने यथास्थित कहे छे. ॥ ११ ॥ ए रीते वर्णव्या प्रमाणे धर्म राजाने प्राणीनां शुभाशुभ कहेनार दूत छे, तेओ मनुष्योनां कायिक, वाचिक अने मानसिक वगेरे सघळां कर्मो जाणे छे. ॥ १२ ॥ मनुष्यो तथा देवोनां यथार्थ कर्म जाणवानो अधिकार तेओने आप्यो छे, तेथी तेमनामां सर्वनां कर्म जाणवानी शक्ति छतां, तेओ यथार्थ कहेनारा छे. ॥ १३ ॥ जे मनुष्यो व्रत, दान तथा सत्य भाषण वगेरेनां आचरण पाळीने, तेओने संतोषित

नरैःप्रच्छन्नंप्रत्यक्षंयत्प्रोक्तंचकृतंचयत् ॥ सर्वमावेदयंत्येवचित्रगुप्तायतेचताः ॥ ११ ॥ चारास्तेधर्मराजस्यमनुष्याणांशुभाशुभम् ॥ मनोवाक्कायजंकर्मसर्वंजानंतितत्त्वतः ॥ १२ ॥ एवंतेषांशक्तिरस्तिमर्त्यामर्त्याधिकारिणाम् ॥ कथयंतिनृणांकर्मश्रवणाःसत्यवादिनः १३ व्रतैर्दानैश्चसत्योक्त्यायस्तोषयतितान्नरः ॥ भवंतितस्यतेसौम्याःस्वर्गमोक्षप्रदायिनः १४ पापिनांपापकर्माणिज्ञात्वातेसत्यवादिनः ॥ धर्मराजपुरःप्रोक्ताजायंतेदुःखदायिनः ॥ १५ आदित्यचंद्रावनिलोनलश्चद्यौर्भूमिरापोहृदयंयमश्च ॥ अहश्चरात्रिश्चउभेचसंध्येधर्मश्च जानातिनरस्यवृत्तम् ॥ १६ ॥ ७ ७ ७ ७

राखे छे, तेमनापर तेओ तुषमान रहेवा छतां, स्वर्ग अने मोक्ष अपाववा बाबत भलामण आपे छे ॥ १४ ॥ ए रीतना ए सत्य भाषण करनारा धर्म राजानी आगळ पातकी पुरुषोनां दुष्कर्मो निवेदन (जाहेर) करीने पछी तेओ प्राणीओने दुःख देनारापण थाय छे. ॥ १५ ॥ सूर्य, चंद्र, अग्नि, वायु, आकाश, भूमि, जल, अंतरात्मा, यम, दिवस, रात्री, बेउ संधिकाल तथा धर्म एओपण मनुष्योनां पाप तथा पुण्यकर्मो जाणे छे. १६

धर्मराजा, चित्रगुप्त, श्रवण अने सूर्यादिक ए सर्वे पोतपोतिकी जग्याए रह्या छतां, मनुष्योना देहनी मांहेनां सघळां पापपुण्य जाणे छे. ॥ १७ ॥ ए रीते पातकी जनोनां सर्व पापकर्म जाणीने, तेने पासे बोलावीने, पोतानुं अति उग्र रूप देखाडे छे. ॥ १८ ॥ जे पापी होय छे, ते यमनुं भयंकर रूप देखे छे; ते एवुं के, जेना हाथमां दंड छतां, पाडापर बेठेला होय छे. ॥ १९ ॥ प्रलयकालना मेघ जेवो जेनो घांटो छतां, जेना शरीरनो रंग काजलना पर्वत जेवो काळो छे. वीजळीना चमकारा समानना चमकतां आयु-

धर्मराजश्चित्रगुप्तःश्रवणाभास्करादयः ॥ कायस्थंतत्रपश्यंतिपापंपुण्यंचसर्वशः ॥१७॥ एवंसुनिश्चयंकृत्वापापिनांपातकंयमः ॥ आहूयतान्निजंरूपंदर्शयत्यतिभीषणम् ॥ १८ ॥ पापिष्ठास्तेप्रपश्यंतियमरूपंभयंकरम् ॥ दंडहस्तंमहाकायंमहिषोपरिसंस्थितम् ॥ १९ ॥ प्रलयांबुदनिर्घोषंकज्जलाचलसन्निभम् ॥ विद्युत्प्रभायुधैर्भीमंद्वात्रिंशद्भुजसंयुतम् ॥२०॥ योजनत्रयविस्तारंवापीतुल्यविलोचनम् ॥ दंष्ट्राकरालवदनंरक्ताक्षंदीर्घनासिकम् ॥ २१ ॥ मृत्युज्वरादिभिर्युक्तश्चित्रगुप्तोपिभीषणः ॥ सर्वेदूताश्चगर्जंतियमतुल्यास्तदंतिके ॥२२॥

धोनेलीधे अति भयंकर छतां, जेने बत्रीश बाहू (हाथ) छे; ॥ २० ॥ वळी जेनो देह त्रण योजनमां विस्तराया छतां, जेनां कूआ जेवडां उडांपोहाळां नेत्र छे. मोटी मोटी उग्र दाढ्योवाळुं जेनुं मुख अति भयंकर छतां, जेनां नेत्र आरक्त (चणोठी जेवां लाल) तथा जेनी नासिका दीर्घ छे. ॥ २१ ॥ वळी मृत्यु अने ज्वर (ताव) जेनी हजुरमां छतां, जेनी जोडे चित्रगुप्तपण तेवोज भयंकर छे; तथा तेमनी पासेना दूतपण तेवाज भयंकर छतां, तेवीज गर्जना करनारा छे. ॥ २२ ॥ ॥ ॥

ए रीतना ए अति भयंकर यमधर्मने जोतांज, दानहीन तथा पातकी प्राणी हाहाःकार शब्द (घांटो) कहाडीने, रुदन छतां शोक करे छे, अने थरथर कांपवा लागे छे. ॥ २३ ॥ एवो भयंकर समुदाय जोइने, पापीं प्राणी पोतिकां दुःकृत्योनुं स्मरण करीने, अति आक्रंद (पस्तावो अने रुदन) करे छे. ते समय यमधर्मे चित्रगुप्तने आज्ञा करी के, एनां कुकर्म बाबत पूछो. ते वखत चित्रगुप्त पूछवा लाग्यो के, ॥२४॥ हे पातकी तथा दुराचारी, तें अहंकारनो आश्रय करीने, तथा अविचारी थइने, शामाटे पापकर्म कर्यां?

तंदृष्ट्वाभयभीतस्तुहाहेतिवदतेखलः ॥ अदत्तदानःपापात्माकंपतेक्रंदतेपुनः ॥ २३ ॥ ततो
वदातितान्सर्वान्क्रंदमानांश्चपापिनः ॥ शोचतःस्वानिकर्माणिचित्रगुप्तोयमाज्ञया ॥२४॥
भोभोःपापादुराचाराअहंकारप्रदूषिता ॥ किमर्थमार्जितंपापंयुष्माभिरविवेकिभिः ॥ २५॥
कामक्रोधाद्यदुत्पन्नंसंगमेनचपापिनाम् ॥ तत्पापंदुःखदंमूढाःकिमर्थंचरितंजनाः ॥ २६ ॥
कृतवंतःपुरायूयंपापान्यत्यंतहर्षिताः ॥ तथैवयातनाभोग्याःकिमिदानींपराङ्मुखाः २७॥
कृतानियानिपापानियुष्माभिःसुबहून्यपि ॥ तानिपापानिदुःखस्यकारणंचनवंचना २८॥
मूर्खेपिपंडितेवापिदरिद्रेवाश्रियान्विते ॥ सबलेनिर्बलेवापिसमवर्तीयमःस्मृतः ॥ २९ ॥

॥ २५ ॥ काम क्रोध वगेरेनो आश्रय करीने, दुराचारी पुरुषोनी संगतीथी शा कारणमाटे पापकर्म कर्यां? ॥ २६ ॥ जीवती वखत अति आनंदथी जेम पापकर्मो कर्यां, तेम तेनी यातना (शिक्षा) पण भोगववानीज छे, तेम छतां हवे शा माटे मनथी डगी जाय छे? ॥ २७ ॥ तें जे बहु पातक कर्यां छे, तेज हवडां तने दुःख देनारां थइ पड्यां छे; ते जाणी ले. ॥ २८ ॥ मूर्ख होय के विद्वान, दरिद्री होय के लक्ष्मीवान्, बलवान होय के दुर्बल परंतु यमधर्मना मनमां न्याय समय सर्वे समान छे. ॥ २९ ॥ ॥ ॥

एवी रीतनुं चित्रगुप्तनुं भाषण सांभळीने, ते वखत ए पातकी पोतिकां करेलां कर्मो बाबत शोक करवा छतां, मुंगे मोढे हाल्याचाल्या वगर ऊभो रहे छे. ॥ ३० ॥ पछी यमधर्म ए चोर प्रमाणे निश्चल ऊभा रहेला पातकीने जोइने, तेनां करेलां पातक तेने कही संभळावे छे, तेमज ते पातको बाबत केवा केवा प्रकारनी शिक्षा घटे छे तेपण कहे छे. ॥ ३१ ॥ पछी तेमना दूतो निर्दय थइने, तेने मार मारीने, कहे छे के, तुं हवे अति भयंकर नरकमां जा. ॥ ३२ ॥ हे गरुड, यमधर्मनी आज्ञा पाळनारा प्रचंड तथा चंड व-

चित्रगुप्तस्येतिवाक्यंश्रुत्वातेपापिनस्तदा ॥ शोचंतःस्वानिकर्माणितूष्णींतिष्ठंतिनिश्चलाः ३० धर्मराजोऽपितान्दृष्ट्वाचोरवन्निश्चलांस्थितान्॥आज्ञापयंतिपापानांशास्तिंचैवयथोचिताम् ३१ ततस्तेनिर्दयादूतास्ताडयित्वावदंतिच॥गच्छपापिन्महाघोरान्नरकानतिभीषणान् ३२ यमाज्ञाकारिणोदूताःप्रचंडचंडकादयः॥एकपाशेनतान्बध्वानयंतिनरकान्प्रति ३३ तत्रवृक्षोमहानेकोज्वलदग्निसमप्रभः॥ पंचयोजनविस्तीर्णएकयोजनमुच्छ्रितः ॥ ३४॥ तद्वृक्षेशृंखलैर्बद्ध्वाधोमुखंताडयंतिते ॥ रुदंतिज्वलितास्तत्रतेषांत्राताननविद्यते ॥३५॥ तस्मिन्वैशाल्मलीवृक्षेलंबंतेनेकपापिनः ॥ क्षुत्पिपासापरिश्रांतायमदूतैश्चताडिताः ॥ ३६ ॥

गेरे घणा दूत छे, तेमानो कोइ तेने पाशवडे बांधीने, नरकमां लेइ जाय छे. ॥ ३३ ॥ ए नरकनी पासे पांच योजन विस्तार तथा एक योजन उंचाइवाळुं छतां, अग्नि समाननुं तेजस्वी एक वृक्ष छे. ॥ ३४ ॥ तेना पगे सांकळ बांधीने, ए वृक्षे उंधो लटकावीने, मार मारे छे. ते समय तेनुं कोइ सहायक न होवाथी, ते ए ठेकाणे अति शोक करे छे. ॥ ३५ ॥ हे गरुड, ए रीतना ए शीमळाने वृक्षे हजारो पापीओने लटकावे छे, अने क्षुधा तथा तृषाथी पीडित थवा छतां, तेओने मार मारे छे. ॥ ३६ ॥ ॥ ॥

ए रीतनो ए पातकी हाथ जोडीने, तेनी प्रार्थना करे छे, के, हे दूतो, मने मारशो नहीं, हुं निराश्रित छुं. मारा अपराधोनी क्षमा करो. ॥ ३७ ॥ ऐ रीतनी ए पिशाच प्रार्थना करे छे तेम छतांपण, तेने यमदूत लोढानां'दंड, तोमर, मुद्गर, भाला, गदा अने मुसळवडे वारंवार मार मारे छे. ॥ ३८ ॥ पछी ते अति मार मारवाथी निश्चेष्ट (शरीरने लगती कांइपण चेष्टा न रहे ते रीतनो) मूर्च्छित थाय छे, पछी तेने यमदूत कहे छे के, ॥ ३९ ॥ हे दुराचारी पुरुष, ते दुष्टकर्म शामाटे कर्यां? सर्व प्रकारनां दानमां अति शर-

क्षमध्वंभोपराधंमेकृतांजलिपुटाइति ॥ विज्ञापयंतितान्दूतान्पापिष्ठास्तेनिराश्रयाः ३७॥
पुनःपुनश्चतेदूतैर्हन्यंतेलोहयष्टिभिः ॥ मुद्गरैस्तोमरैःकुंतैर्गदाभिर्मुसलैर्भृशम् ॥ ३८ ॥ ताड
नाच्चैवनिश्चेष्टामूर्छिताश्चभवंतिते ॥ तथानिश्चेष्टितान्दृष्ट्वाकिंकरास्तेवदंतिहि ॥ ३९ ॥ भो
भोपापादुराचाराःकिमर्थंदुष्टचेष्टितम् ॥ सुलभानिनदत्तानिजलान्यन्यान्यपिक्वचित् ४०
ग्रासार्द्धमपिनोदत्तंनश्ववायसयोर्बलिम् ॥ नमस्कृतानातिथयोनकृतंपितृतर्पणं ॥ ४१ ॥
यमस्यचित्रगुप्तस्यनकृतंध्यानमुत्तमम् ॥ नजप्तश्चतयोर्मंत्रोनभवेद्येनयातना ॥ ४२ ॥

ल एवुं जे अन्न तथा जलनुं दान, तेपण तें जीवतां केम कर्युं नहीं? ॥ ४० ॥ तें कोइने कदीपण अर्धो ग्रास (कोळियो) अन्न आप्युं नथी, कागडा अने कूतरांने खावा सारु रांधेलुं अन्न मूक्युं नथी, अतिथी (स्वामी, सन्यासी) मळ्या छतां, तें तेमने नमस्कार कर्यो नथी तथा पितरोने संतोषित् करवासारु तर्पणपण कर्युं नथी; ॥ ४१ ॥ वळी जेथी करीने आ थाय छे तेवी शिक्षा भोगववी न पडे, एवुं यमधर्म तथा चित्रगुप्तना जप तथा तेमनुं ध्यान वगेरे कर्मो कर्यां नथी. ॥ ४२ ॥ ॥ ॥

तें कोइपण तीर्थयात्रा कर्यां नथी तथा देवोनुं पूजनपण कर्युं नथी. गृहस्थाश्रममां छतां, तें कोइ दिवस हंतकार (हंत ए शब्द दाननी छेवटे बोलवो पडे छे) शब्दपण मुखमांथी कहाड्यो नथी. ॥ ४३ ॥ साधूनो समागमपण कर्यो नथी, माटे तुं तारां पापकर्मोंनुं फल भोगव. तुं धर्महीन छें तेटलामाटे तने मार मारवामां आवे छे. ॥ ४४ ॥ अपराधोनी क्षमा करनारा श्रीहरी भगवान् छे. अमे तो तेमनी आज्ञाथी खरा अपराधी पुरुषने दंड करनारा छीए. ॥ ४५ ॥ एम कहीने, ए निर्दयपणाथी तेने फरी मार मारे छे. पछी ते बळता

नापिकिंचित्कृतंतीर्थंपूजितानैवदेवताः ॥ गृहाश्रमस्थितेनापिहंतकारोपिनोधृतः ॥ ४३ ॥
शुश्रूषिताश्चनोसंतोभुंक्ष्वपापफलंस्वकम् ॥ यतस्त्वंधर्महीनोसिततःसंताड्यतेशुभम् ४४
क्षमापराधंकुरुतेभगवान्हरिरीश्वरः ॥ वयंतुसापराधानांदंडदाहितदाज्ञया ॥ ४५ ॥ एवमु
क्त्वाचतेदूतानिर्दयंताडयंतितान् ॥ ज्वलदंगारसदृशाःपतितास्ताडनादधः ॥ ४६ ॥ पतना
त्तस्यपत्रैश्चगात्रच्छेदोभवेत्ततः ॥ तानधःपतितान्श्वानोभक्षयंतिरुदंतिते ॥ ४७ ॥ रुदंतस्ते
ततोदूतैर्मुखमापूर्यरेणुभिः ॥ निबद्ध्याविविधैःपाशैर्हन्यंतेकेपिमुद्गरैः ॥ ४८ ॥ पापिनःकेपि
भिद्यंतेक्रकचैःकाष्ठवद्द्विधा ॥ क्षिप्त्वाचान्येधरापृष्ठेकुठारैःखंडशःकृताः ॥ ४९ ॥

अंगारा समान लाल थइने, नीचे पडे छे. ॥ ४६ ॥ पडे एटले ए वृक्षनां पानडांवडे तेनुं शरीर छेदाइ जाय छे, अने तेने त्यांनां कूतरां भक्षण करे छे; तेथी ते अति शोक करे छे. ॥ ४७ ॥ ते वखत त्यांना दूत तेना मोढामां पुष्कळ माटी घाले छे, अने अनेक प्रकारना पाश-(दोरडां)वडे तेने बांधीने, मुद्गर अने पाशवडे मार मारे छे. ॥ ४८ ॥ केटलाएक पातकी पुरुषोने करवतवडे लाकडानी पेठे वेहेरे छे, तथा केटलाएक पुरुषने जमीनपर आडा नाखीने, तेना कुहाडीवते ककडे ककडा करे छे. ॥ ४९ ॥ ॥

तथा केटलाएकनुं धड भोंयमां दाटीने, डोकाने बाणवडे तीरमृबाजी करे छे. केटलाकने कोलमां घालीने, शेलडीनी पेठे पीले छे. ॥ ५० ॥ केटलाकने अंगारामां तथा केटलाकने बळती चितामां घालीने, धमणक्ते लोढाना गोळा जेवो तपवे छे. ॥ ५१ ॥ केटलाकने कडकडता घीमां तथा केटलाकने कडकडता तेलमां नाखीने, कडाइमाना वडानी पेठे तळे छे. ॥ ५२ ॥ केटलाकने मदोन्मत्त हाथीनी आगळ मार्गमां नाखे छे. केटलाकना हाथपग बांधीने, मोढे मांकडी(पथ्थर अथवा लाकडानी फाचर) देइने, घडीमां उंधो

अर्धखातावटेकेचिद्भिद्यंतेमूर्ध्निसायकैः ॥ अपरेयंत्रमध्यस्थाःपीड्यंतेचेक्षुदंडवत् ॥ ५० ॥ केचित्प्रज्वलमानैस्तुसांगारैःपरितोभृशम् ॥ उल्मुकैर्वेष्टयित्वाचध्मायंतेलोहपिंडवत् ५१ केचिद्घृतमयेपाकेतैलपाकेतथापरे ॥ कटाहक्षिप्तवटवत्प्रक्षिप्यंतेयतस्ततः ॥ ५२ ॥ केचिन्मत्तगजेंद्राणांक्षिप्यंतेपुरतःपथि ॥ बध्वाहस्तौचपादौचक्रियंतेकेप्यधोमुखाः ॥ ५३ ॥ क्षिप्यंतेकेपिकूपेषुपात्यंतेकेपिपर्वतात् ॥ निमग्नाःकृमिकुंडेषुतुद्यंतेकृमिभिःपरे ॥ ५४ ॥ वज्रतुंडैर्महाकाकैर्गृध्रैरामिषगृध्नुभिः ॥ निष्कृष्यंतेशिरोदेशेनेत्रेवास्येचचंचुभिः ॥ ५५ ॥ ऋणंवैप्रार्थयंत्यन्येदेहिदेहिधनंमम ॥ यमलोकेमयादृष्टोधनंमेभक्षितंत्वया ॥ ५६ ॥

लटकावे अने घडीमां समो राखे छे. ५३ केटलाकने कूआमां नाखे छे. केटलाकने पर्वतपरथी धकेली मेले छे. केटलाक कीडाथी खदबदता कंडमां पडीने, त्यांना बीजा काडाओना कइडथी व्यथा [दुःख] पामे छे. ५४ जेनी वज्र समाननी कठण चांचो छतां, मांसभक्षणनी निरंतर इच्छा राखनारा मोटा मोटा कागडा तथा गीद्धना वळगाणथी केटलाकनां माथां तथा नेत्रोनुं विदारण थाय छे. ५५ केटलाकना लेणदार मरीने यमलोकमां आव्या होय, ते तेने मळे एटले पोतानुं द्रव्य मागीने, कहे छे के, तें मारुं द्रव्य पचाव्युं छे तो मारुं द्रव्य ताकीदथी आप ॥ ५६ ॥

ए रीते लेणदार तथा देणदार विवाद करे, ते वखते यमदूतो साणसावडे तेना शरीरथकी मांसना लोचा खेंचीने, ते लेणदारना मुखमां घाले छे. ॥ ५७ ॥ ए रीते तेने बहु मार मारीने तथा खेंचीने, यमाज्ञाथी तेने तामिश्रादि घोर नरकमां नाखे छे. ॥ ५८ ॥ भगवान् गरुडने कहे छे. हे गरुड, यमलोकमां ए वृक्ष नी पासे अति दुःखकारक नरक घणुं छे, तेमां पड्यापछी जे दुःख पडे छे, तेनुं वर्णन करी शकातुंज नथी. ॥ ५९ ॥ हे गरुड, सघळां मळीने नरक चोराशी लाख छे, तेमां मुख्य भयंकर एकवीश छे. ॥ ६० ॥ तेनां नाम.

एवंविवदमानानांपापिनांनरकालये ॥ छित्वासंदंशकैर्दूतामांसखंडान्ददंतिच ॥ ५७॥ एवं संताड्यतान्दूताःसंकृष्ययमशासनात् ॥ तामिस्त्रादिषुघोरेषुक्षिप्यंतेनरकेषुच ॥ ५८॥ नरकादुःखबहुलास्तत्रवृक्षसमीपतः ॥ तेष्वस्तियन्महद्दुःखंतद्वाचामप्यगोचरम् ॥ ५९ ॥ चतुराशीतिलक्षाणिनरकाःसंतिखेचर ॥ तेषांमध्येघोरतमाधौरेयास्त्वेकविंशतिः ॥ ६० ॥ तामिस्त्रोलोहशंकुश्चमहारौरवशाल्मली ॥ रौरवःकुड्मलःकालसूत्रकःपूतिमृत्तिकाः ॥ ६१ ॥ संघातोलोहितोदश्चसविषःसंप्रतापनः ॥ महानिरयकाकोलौसंजीवनमहापथौ ॥ ६२ ॥ अवीचिरंधतामिस्त्रःकुंभीपाकस्तथैवच ॥ संप्रतापननामैकस्तपनस्त्वेकविंशतिः ॥ ६३ ॥ नानापीडामयाःसर्वेनानाभेदैःप्रकल्पिताः ॥ नानापापविपाकाश्चकिंकरौघैरधिष्ठिताः ॥ ६४ ॥

तामिस्त्र, लोहशंकु, महारौरव, शालमली, रौरव, कुड्मल, कालसूत्रक, पूतिमृत्तिका, ६१ संघात, लोहितोद, सविष, संप्रतापन, महानिरय, काकोल, संजीवन, महापथ, ६२ अविची, अंधतामिस्त्र, कुंभिपाक, संप्रतापन बिजुं, तथा तपन. ६३ ए रीतनां एकवीसमांना प्रत्येक नरकमां अनेक प्रकारनी पीडा छतां, जूदा जूदा भेदवाळां छे एम जाणवुं; जेनेविषे नाना प्रकारनां पातकोनां परिणाम थवानां तेम छतां, प्रत्येक ठेकाणे जूदा जूदा दूतोवाळां जांणवां. ॥ ६४ ॥

ए नरकोमां जे धर्महीन छतां पातकी छे तेज पडे छे, अने तेमां निवास करीने, कल्प-(ब्रह्मदेवनो एक दिवस) सुधी जूदे जूदा नरकोनी शिक्षा भोगवे छे. ॥ ६५ ॥ हे गरुड, तामिस्र, अंधतामिस्र वगेरे नरकने लगती जे जे यातनाओ (शिक्षाओ) कही छे, ते सर्वे, पुरुष होय के स्त्री होय परंतु कृत्योने योगे त्यां आवीने भोगवे छे. ॥ ६६ ॥ जे मात्र पोतानुं तथा पोतिका कुटुंबनुंज उदरपोषण करनारा छे, ते आ लोकमां मुआपछी पोताना देह तथा कुटुंबनो त्याग करीने, परलोकमां जइने, एवा फलनो उपभोग ले छे. ॥ ६७ ॥ बीजाओनो द्वेष करीने पोष्यु होय,

एतेपुपतितामूढाःपापिष्ठाधर्मवर्जिताः ॥ तत्रभुंजंतिकल्पांतेतास्तानरकयातनाः ॥ ६५ ॥
यास्तामिस्रांधतामिस्रारौरवाद्याश्चयातनाः॥भुंक्तेनरोवानारीवामिथःसंगेननिर्मिताः६६
एवंकुटुंबंबिभ्राणउदरंभरएववा ॥ विसृज्येहोभयंप्रेत्यभुंक्तेतत्फलमीदृशम् ॥ ६७॥ एकःप्र
पद्यतेध्वांतंहित्वेदंस्वंकलेवरम् ॥ कुशलेतरपाथेयोभूतद्रोहेणयद्भृतं ॥ ६८ ॥ दैवेनासादितं
तस्यशमलेनिरयेपुमान् ॥ भुंक्तेकुटुंबपोपस्यहृतद्रव्यइवातुरः ॥ ६९ ॥ केवलेनह्यधर्मेणकुटुं
बभरणोत्सुकः॥ यातिजीवोऽधतामिस्रंचरमंतमसःपदम्॥ ७०॥ अधस्तान्नरलोकस्यया
वतीर्यातनादयः॥ क्रमशःसमनुक्रम्यपुनरत्राव्रजेच्छुचिः॥ ७१॥ छ

ते शरीरनो अहीं त्याग करीने, पोते संपादन करेलां पाप भोगववाने अर्थे लेइने, एकलोज नरकमां जाय छे. ६८ अने त्यां परमेश्वरनी इच्छाथी प्राप्त थयेलां नरकादि फलनो उपभोग ले छे. ॥ ६९ ॥ जे मात्र अन्याय कर्मथीज कुटुंबनुं पोषण करे छे, ते अंधतामिस्र नामना नरकमां जाय छे. आ नरक अति दुःख देनारुं छे एम जाणवुं. ७० हे गरुड, ए जीव, मनुष्य योनीथी उतरती जे जे योनीओ छे, ते तेने विषे प्राप्त थइने, जेटली यातनाओ (शिक्षाओ) छे, तेटलीनो उपभोग लेइने, शुद्ध थइने, पछी आ मनुष्यादेहने पामे छे. ॥ ७१ ॥ ॥

इतिश्री गरुडपुराणे सारोद्धारे यमयातना निरूपणोनाम तृतियो ऽध्यायः ॥ ॥ ३ ॥ ॥ गरुडजी भगवानने प्रश्न पुछे छे, के, हे भगवान्, हे केशव, कयां कर्मोने लीधे प्राणी यममार्गे, कयां कर्मोथी नरकमां तथा कया कर्मोथी वैतरणी नामनी नदीमां पडे छे? ते मने कहो. ॥ १ ॥ ए रीतनो गरुडनो प्रश्न सांभळीने, तेमने भगवान् कहे छे. हे गरुड, जे निरंतर निषिद्ध कर्मोनुं आचरण करीने, शुभ कर्मोमां विरुद्ध थाय छे, तेज नरकमांथी पाछो नरकमां जाय छे, अने तेने, ते कारणनेलीधेज दुःखथकी दुःख तथा भयथकी भय प्राप्त

इतिश्रीगरुडपुराणेसारोद्धारेयमयातनानिरूपणंनामतृतीयोऽध्यायः ॥ ॥ ३ ॥ ॥ गरुडउवाच ॥ ॥ कैर्गच्छंतिमहामार्गेवैतरण्यांपतंतिकैः ॥ कैःपापैर्नरकेयांतितन्मेकथयकेशव ॥ १ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ सदैवाकर्मनिरताःशुभकर्मपराङ्मुखाः ॥ नरकान्नरकंयांतिदुःखाद्दुःखंभयाद्भयम् ॥ २ ॥ धर्मराजपुरेयांतित्रिभिर्द्वारैस्तुधार्मिकाः ॥ पापास्तुदक्षिणद्वारमार्गेणैवव्रजंतितत् ॥ ३ ॥ अस्मिन्नेवमहादुःखेमार्गेवैतरणीनदी ॥ तत्रयेपापिनोयांतितानहंकथयामिते ॥ ४ ॥ ब्रह्मघ्नाश्वसुरापाश्चगोघ्नावाबालघातकाः ॥ स्त्रीघातीगर्भपातीचयेचप्रच्छन्नपापिनः ॥ ५ ॥ ॐ ॐ ॐ

थाय छे. ॥ २ ॥ धर्म राजाना नगरमां त्रण दिशाओएथी धार्मिक जन जाय छे, अने जे पातकी छे ते दक्षिण भणीनां दरवाजामां थइने जाय छे. ॥ ३ ॥ एज महद्दुःख देनारा मार्गमां वैतरणी नामनी नदी छे. ए वैतरणी नामनी नदीमां जे पातकी पडे छे, ते विषे कहुं छुं. ॥ ४ ॥ ब्रह्महत्या करनारा, सुरापान करनारा, गायो, बाळक तथा स्त्रियोनो वध करनारा, गर्भपात करनारा, पोतानां पातको ढांकी राखनारा, ॥ ५ ॥

गुरु, देव अने ब्राह्मणनुं द्रव्य हरण करनारा तथा स्त्रियो अने बाळकोनुं पण द्रव्य हरण करनारा. ॥ ६ ॥ जेओ करज आपता नथी, जेओ अनामत मूकेली पुंजीने ओळवे छे. विश्वासघात तथा जेओ भोजनमां विष घालीने तेने योगे हिंसा करनारा. ॥७॥ बीजाओना दोष ऊघाडा करनारा, गुणवान् पुरुषना गुणनुं वर्णन न करनारा, गुणवान पुरुषनी साथे मत्सर (अदेखाइ) करनारा, नीचनी साथे प्रीती करनारा, मूढ, कुसंगत करवाने राजी रहेनारा. ॥ ८ ॥ तीर्थ, सज्जन, सत्कर्म, गुरु तथा देव एओनी निंदा करनारा; पुराण, वेद, मिमांसा, न्याय, तथा वे-

येहरंतिगुरोर्द्रव्यंदेवद्रव्यंद्विजस्यवा ॥ स्त्रीद्रव्यहारिणोयेचबालद्रव्यहराश्चये ॥ ६ ॥ येऋ
णंनप्रयच्छंतियेवैन्यासापहारकाः॥ विश्वासघातकायेचसविपान्नेनमारकाः ॥७॥ दोषग्रा
हीगुणाश्लाघीगुणवत्सुसमत्सराः ॥ नीचानुरागिणोमूढाःसत्संगतिपराङ्मुखाः ॥ ८ ॥ तीं
र्थसज्जनसत्कर्मगुरुदेवविनिंदकाः ॥ पुराणवेदमीमांसान्यायवेदांतदूषकाः ॥ ९ ॥ हर्षिता
दुःखितंदृष्ट्वाहर्षितेदुःखदायकाः ॥ दुष्टवाक्यस्यवक्तारोदुष्टचिताश्चयेसदा ॥ १० ॥ नशृण्वं
तिहितंवाक्यंशास्त्रवार्ताकदापिन ॥ आत्मसंभाविताःस्तब्धामूढाःपंडितमानिनः ॥ ११ ॥ए
तेचान्येचबहवःपापिष्ठाधर्मवर्जिताः ॥ गच्छंतियममार्गेहिरोदमानादिवानिशम् ॥ १२ ॥

दांत एओने दोष देनारा; ९ दुःखी जनोने जोइने आनंद पामनारा तथा आनंदी जनोने दुःख देनारा; नठारुं वचन बोलनारा; जे निरंतर नठारा स्वभावना; ॥ १० ॥ जेओ बीजाओने मोढेथी नीकळेलुं पोताना हितनुं वचन तथा शास्त्रमांनी बाबतोने कदीपण सांभळता नथी; पोते पोतानेज मानवंत समजनारा; अहंकारी; मूढ अने पोते पोताने विद्वान छुं एम माननारा. ॥ ११ ॥ ए रीतना कह्या ते तथा ते सिवायपण बीजा जे पातकी, धर्महीन ते सर्वे यममार्गे जइने, रातंदिवस शोक (उदासी) करे छे. ॥ १२ ॥ ॥

तथा केटलाकने यमदूतोनो मार पडवा छतां, वैतरणीमां पडवुं पडे छे. एवा जे पातकी, ते तमने कही संभळावुं छुं; एम गरुडने भगवान् कहे छे. ॥ १३ ॥ मा, बाप, गुरु, आचार्य तथा पोताने मनथी जे जन पूजनिक होय ते सर्वेनुं जे अपमान करे छे, ते वैतरणीमां पडे छे. ॥ १४ ॥ पतिनी सेवामां तत्पर छतां, जेणीनां उत्तम आचरण, कुलीन (कुळवाननी दीकरी होय) तथा विनययुक (नमीने चालनारी) एवी पोतानी स्त्रीनो जे पुरुष द्वेषनेलीधे त्याग करे छे, ते वैतरणीमां पडे छे. ॥ १५ ॥ साधु पुरुषपर गुणने बं-

यमदूतैस्ताड्यमानायांतिवैतरणींप्रति ॥ तस्यांपतंतियेपापास्तानहंकथयामिते ॥ १३ ॥
मातरंयेवमन्यंतेपितरंगुरुमेवच ॥ आचार्यंचापिपूज्यंचतस्यांमज्जंतितेनराः ॥ १४ ॥ पतिव्र
तांसाधुशीलांकुलीनांविनयान्विताम् ॥ स्त्रियंत्यजंतियेद्वेषाद्वैतरण्यांपतंतिते ॥ १५ ॥ सतां
गुणसहस्त्रेषुदोषानारोपयंतिये ॥ तेप्ववज्ञांचकुर्वंतिवैतरण्यांपतंतिते ॥ १६ ॥ ब्राह्मणायप्र
तिश्रुत्ययथार्थेनददातियः ॥ आहूयनास्तियोब्रूयात्तयोर्वासश्चसंततम् ॥ १७ ॥ स्वयंदत्ता
पहर्ताचदानंदत्वानुतापकः ॥ परवृत्तिहरश्चैवदानेदत्तेनिवारकः ॥ १८ ॥ ६४

दले दोष मेले छे तथा जे पुरुष तेमनी अमर्यादा करे छे, ते वैतरणीमां पडे छे. ॥ १६ ॥ जे पुरुष ब्राह्मणने पूर्ण विश्वास आपीने एम कहे के, हुं तमने अमूक (फलाणो) पदार्थादि आपीश, तथा जे पुरुष ब्राह्मणने पासे बोलावीने, आपवानुं दान बीजानी शरमथी ए बोलावेला ब्राह्मणने न आपतां बीजाने आपे, ए बेउ पुरुषो निरंतर वैतरणीमां पडे छे. ॥ १७ ॥ जे पोते दान आपीने हरी लेनारो, नठारा शब्द बोलीने ब्राह्मणने धमकी देनारो, बीजाए आपेली जीविका (वरषासन) हरी लेनारो, पुण्य करनारने वारनारो. ॥ १८ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

यज्ञनो विध्वंस (नाश) करनारो, भगवत्कथा चालती होय तेनो भंग करनारो, गामतळियानी जमीनने खेडीने वावेतर करनारो, गायोने चरवानी गोचर नामनी जमीनने खेडीने खेतर करनारो, ॥ १९ ॥ ब्राह्मण छतां घी, दूध, तेल वगेरे रसनो व्यापार करनारो, दासीनी साथे मैथुन करनारो, वेदमां कहेली हिंसा सिवाय मात्र पोताने मांस खावाना हेतुथी पशुहिंसा करनारो, ॥ २० ॥ ब्रह्मकर्मनो त्याग करनारो, मांसभक्षण करनारो, मद्यपान करनारो, स्वभावमां मर्यादा न छतां यथेच्छ (इच्छा प्रमाणे) चालनारो, शास्त्राध्ययनथकी भ्रष्ट थनारो, ॥ २१ ॥ शुद्र छतां वेदाक्षरनो उच्चार करनारो, कपिला गायनुं दूध पीनारो, जनोइ पहेरनारो अथवा ब्राह्मणनी स्त्रीनो संभोग करनारो. ॥ २२ ॥ राजानी स्त्रीनी साथे संभोगनी इच्छा राखनारा, परस्त्रीनुं हरण करनारा, दीकरीसाथे संभोग करवानी इच्छा धारण करनारा, बीजानी स्त्री पतिव्रता छतां तेणीपर बलात्कार करनारा; ॥ २३ ॥ भगवान् कहे छे. हे गरुड, में तमने ए जे जे पातक कह्यां ते तथा सिवाय बीजां निषिद्ध कर्मोनुं आचरण करनारा तथा विहित (फायदा भरेलां) कर्मोनो त्याग करनारा एवा जे ए मूर्ख, वैतरणी नदीमां पडे छे. ॥ २४ ॥ ॥ ॥

यज्ञविध्वंसकश्चैवकथाभंगकरश्चयः ॥ क्षेत्रसीमाहरश्चैवयश्चगोचरकर्षकः ॥ १९ ॥ ब्राह्मणोरसविक्रेतायादिस्याद्वृषलीपतिः ॥ वेदोक्तयज्ञादन्यत्रस्वात्मार्थपशुमारकः ॥ २० ॥ ब्रह्मकर्मपरिभ्रष्टोमांसभोक्ताचमद्यपः ॥ उच्छृंखलस्वभावोयःशास्त्राध्ययनवर्जितः ॥ २१ ॥ वेदाक्षरंपठेच्छूद्रःकापिलंयःपयःपिबेत् ॥ धारयेद्ब्रह्मसूत्रंचभवेद्वाब्रह्मणीपतिः ॥ २२ ॥ राजभार्याभिलाषीचपरदारापहारकः ॥ कन्यायांकामुकश्चैवसतीनांदूषकश्चयः ॥ २३ ॥ एतेचान्येचबहवोनिषिद्धाचरणोत्सुकाः ॥ विहितत्यागिनोमूढावैतरण्यांपतंतिते ॥ २४ ॥

ते एम के, पातकी प्राणी ए आखा यममार्गनो अतिक्रम (सघळे ठेकाणे फरीवळवुं) करीने, प्रथम यमलोकमां जाय छे, अने पछी तेने यमाज्ञापरथी वैतरणी नामनी नदीमां नांखे छे. ॥ २५ ॥ के, जे नदी मुख्य एकवीश नरक कह्यां छे तेमां पण मुख्य छे; माटे बीजां नरकोने पडतां मेलीने, प्रथम ते नदीमांज नांखे छे. २६ जेणे कपिला (काळी गाय) दान कर्युं नथी तथा जेनी उर्ध्व देहादि क्रियाओ थइ नथी तेओ नदीमां पडीने, सर्व दुःख भोगवीने, पछी ए नदीना कांठापरनां वृक्षोनो जन्म ले छे. २७ खोटी साक्षी पुरनारा, वेदमां निंदेला

सर्वंमार्गमतिक्रम्ययांतिपापायमालये ॥ पुनर्यमाज्ञयागत्यदूतास्तस्यांक्षिपंतितान् ॥२५॥
यावैधुरंधरासर्वधौरेयाणांखगाधिप ॥ अतस्तस्यांप्रक्षिपंतिवैतरण्यांचपापिनः ॥ २६ ॥ कृ
ष्णागौर्यैर्नदत्तानोर्ध्वदेहक्रियाःकृताः ॥ तस्यांभुक्त्वामहद्दुःखंयांतिवृक्षंतटोद्भवम् ॥२७॥
कूटसाक्ष्यंप्रदातारःकूटधर्मपरायणाः ॥ छलेनार्जनसंसक्ताश्चौर्यवृत्त्याचजीविनः ॥ २८ ॥
छेदयंत्यतिवृक्षांश्चवनारामविभंजकाः ॥ व्रततीर्थंपरित्यज्यविधवाशीलनाशकाः ॥ २९ ॥
भर्तारंदूषयेन्नारीपरंमनसिधारयेत् ॥ इत्याद्याःशाल्मलीवृक्षेभुंजतेबहुताडनम् ॥ ३० ॥ ता
डनात्पतितादूताःक्षिपंतिनरकेषुतान् ॥ पतंतितेषुयेपापास्तानहंकथयामिते ॥ ३१ ॥

धर्मनुं आचरण करनारा, लोकोने ठगीने द्रव्य संपादन करनारा, चोरीना धंधाथी जीवनारा, २८ मोटां मोटां वृक्षोनुं छेदन करनारा, वाडियो तथा फूलबागोनो नाश करनारा, व्रत तथा तीर्थोनो त्याग करनारा, विधवा स्त्रीने आचारथकी भ्रष्ट करनारा २९ तथा परपुरुषमाथे आसक्त थइने, पोताना पतीनी वंचना करनारी स्त्रियो वगेरे पातकी, यमलोकमांना सीमळाना झाडे लटकवानुं पामीने, त्यां यमदूतना हाथनो अति मार सहन करे छे. ३० अने ए झाडेथी पडी जाय छे एटले तेने यमदूत उचकीने, नरकमां नाखे छे, एवा नरकमां पडनारा पातकी कोण? ते हुं तमने कहुं छुं. ३१

नास्तिक (इश्वर नथी एम माननारा), भिन्न मर्यादा (परंपराथी चालता आवेला धर्मने तजीने नवा धर्ममां जनारा), कदर्य (पोताने, धर्मने तथा पुत्रादिकने सुख थवाने अर्थे जेओ द्रव्य वापरता नथी एवा सुमपणु धारण करनारा), रात्रंदिवस विषय-(स्त्रीसंग)नुं चिंतन करनारा, दांभिक (कपटथी जूठो आचार बतावी ठगनारा) अने कृतघ्नी (करेला उपकारने भूलनारा) ए सर्वे नरकमां जनारा छे. एम जाणवुं. ॥ ३२ ॥ कूआ, तळाव, वाव्यो, देवमंदीरो तथा लोकोनां घरने छिन्नभिन्न करनाराओ नरकमां जाय छे. ॥ ३३ ॥ पोतानी स्त्री, पुत्र, चाकर तथा गुरु वगेरेनो त्याग करीने, जे पुरुष भोजन करे छे तथा पितरो (मरीगयेला पूर्वजो), देवो तथा यज्ञयागा-

नास्तिकाभिन्नमर्यादाःकदर्याविषयात्मकाः ॥ दांभिकाश्चकृतघ्नाश्चतेवैनरकगामिनः ३२
कूपानांचतडागानांवापीनांदेवसद्मनाम् ॥ प्रजागृहाणांभेत्तारस्तेवैनरकगामिनः ॥ ३३ ॥
विसृज्याश्नंतियेदाराञ्छिशून्भृत्यांस्तथागुरून्॥उत्सृज्यपितृदेवेज्यांतेवैनरकगामिनः ३४
शंकुभिःसेतुभिःकाष्ठैःपाषाणैःकंटकैस्तथा ॥ येमार्गमुपरुंधंतितेवैनरकगामिनः ॥३५॥ शिवंशिवांहरिंसूर्यंगणेशंसद्गुरुंबुधम् ॥ नपूजयंतियेमंदास्तेवैनरकगामिनः ॥ ३६ ॥ आरोप्य दासींशयनेविप्रोगच्छेदधोगतिम् ॥ प्रजामुत्पाद्यशूद्रायांब्राह्मण्यादेवहीयते ॥ ३७ ॥

दिने लगती क्रियाओनो त्याग करे छे, ते नरकमां जाय छे. ॥ ३४ ॥ खीला रोपीने, पूल भागीने, झैडां झेंटीने, पथरा गोठवीने तथा कांटा झेंटीने, जे जनो रस्ता बंध करे छे, तेओ नरकमां जाय छे. ॥ ३५ ॥ शिव, पार्वती, विष्णु, सूर्य, गणपति, सद्गुरु तथा ज्ञानी एओनुं जे पुरुषो पूजन करता नथी, ते नरकमां जाय छे. ॥ ३६ ॥ जे ब्राह्मणे मैथुन करवाना हेतुथी दासीने पलंगपर लीधी होय, ते तेना ब्रह्मत्वथी भ्रष्ट थइने, अधोगतिए जाय छे. शुद्र जातिनी स्त्रीथकी जे ब्राह्मणने संतती (छैयांछोकर) थाय छे, ते ब्राह्मण ब्रह्मत्वथकी भ्रष्ट थाय छे. ॥ ३७ ॥

जे ब्राह्मण ब्राह्मणोना समुदायमां अधम गणायो होय, तेने कदीपण नमस्कार करवो योग्य ठरतो नथी; एम छतां, जे पुरुष एवा ब्राह्मणनी पूजा करे छे, ते नरकमां जवाना एम जाणवुं. ॥ ३८ ॥ जे पुरुष ब्राह्मणो तथा गायोनां मांहोमांहे युद्ध करावववाने अथवा जोवाने इच्छे, ते नरकमां जाय छे. ॥ ३९ ॥ जे स्त्रीने बीजो कांइ रस्तो न होय, तेवी स्त्रीनी रजस्वलापणानी मुद्दत जे पुरुष द्वेषथी वीतावी दे छे, ते नरकमां जाय छे. ॥ ४० ॥ जे पुरुष विषयपिडानेलीधे अंध थइने, रजस्वला स्त्रीनी साथे गमन करे, तथा जे पुरुष अमावास्यादि पर्वकाले, जलमां,

ननमस्कारयोग्योहिसकदापिद्विजोधमः ॥ नपूजयंतियेमूढास्तेवैनरकगामिनः ॥३८॥ ब्राह्मणानांचकलहंगोयुद्धंकलहप्रियाः ॥ नवर्जंत्यनुमोदंतेतेवैनरकगामिनः ॥ ३९ ॥ अनन्यशरणस्त्रीणामृतुकालव्यतिक्रमम् ॥ येप्रकुर्वंतिविद्वेषात्तेवैनरकगामिनः ॥ ४० ॥ येपिगच्छंतिरागांधानरानारींरजस्वलाम् ॥ पर्वस्वप्सुदिवाश्राद्धेतेवैनरकगामिनः ॥ ४१ ॥ येशारीरंमलंवह्नौप्रक्षिपंतिजलेपिच ॥ आरामेपथिगोष्ठेवातेवैनरकगामिनः ॥ ४२ ॥ शस्त्राणांयेचकर्तारःशराणांधनुषांतथा ॥ विक्रेतारश्चयेतेषांतेवैनरकगामिनः ॥ ४३ ॥ चर्मविक्रयिणोवैश्याःकेशविक्रेयकास्त्रियः ॥ विषविक्रयिणःसर्वेतेवैनरकगामिनः ॥ ४४ ॥

दिवसे के श्राद्धने दिवसे स्त्रीगमन करे छे, ते नरकमां जाय छे. ॥४१॥ जे जन अग्नि, जल, फूलझाडना बाग, धोरी मार्ग के गौशाळामां मलनो त्याग [झाडे फरशे] करशे, ते नरकमां जशे. ॥ ४२ ॥ प्राणघातक हथियारोना घडनारा के निर्माण करनारा, तथा तेनो व्यापार करनारा पुरुषोनो निवास नरकमां थाय छे. ॥ ४३ ॥ वैश्य (वाणियो) छतां जे चामडांनो व्यापार करे, स्त्रीजाति माथाना वाळ के उननो व्यापार करे, तथा विष-(झेर)नो व्यापार करनारा ए सर्वे नरकमां जाय छे. ॥ ४४ ॥ ॥ ॥

अनाथ-(जेने माथे लौकिक समर्थ धणी न होय ते, अथवा गरीब)नी उपर दया न करनारा, साधूओनो द्वेष (अदेखाइ) करनारा तथा अपराध [गुन्हो, वांक] सिवाय दंड एटले शिक्षा (पछी शरीरे भोगववानी होय के धननी होय) करनारा ए सर्वे नरकमां जाय छे. ॥ ४५ ॥ आशा धरीने जमवा आवेला ब्राह्मणने रसोइ थ-या छतां जेओ जमाडता नथी, ते नरकमां जाय छे. ॥ ४६ ॥ कोइनापर विश्वासनुं वचन न आपनारा, तेमनापर दया न करनारा तथा सर्वनी साथे ठगाइथी वर्ते छे, ते नरकमां जाय छे. ॥ ४७ ॥ जे जन कोइ

अनाथंनानुकंपंतियेसतांद्वेषकारकाः ॥ विनापराधंदंडंतितेवैनरकगामिनः ॥ ४५ ॥ आश
यासमनुप्राप्तान्ब्राह्मणानर्थिनोगृहे ॥ नभोजयंतिपाकेपितेवैनरकगामिनः ॥ ४६ ॥ सर्वभू
तेष्वविश्वस्तास्तथातेषुविनिर्दयाः ॥ सर्वभूतेषुजिह्मायेतेवैनरकगामिनः ॥ ४७ ॥ नियमा
न्समुपादाययेपश्चादजितेंद्रियाः ॥ विग्लापयंतितान्भूयस्तेवैनरकगामिनः ॥ ४८ ॥ अध्या
त्मविद्यादातारंनैवमन्यंतियेगुरुम् ॥ तथापुराणवक्तारंतेवैनरकगामिनः ॥ ४९ ॥ मित्रद्रोह
करायेचप्रीतिच्छेदकराश्चये ॥ आशाछेदकरायेचतेवैनरकगामिनः ॥ ५० ॥ विवाहंदेवया
त्रांचतीर्थसार्थान्विलुंपति ॥ सवसेन्नरकेघोरेतस्मान्नावर्तनंपुनः ॥ ५१ ॥

पण जातनी सेवापूजा करवानो निश्चे नियम करवा छतां, इंद्रियो न जीतायानेलीधे, ते क्रियानो त्याग करे छे, ते नरकमां जाय छे. ॥ ४८ ॥ ब्रह्मज्ञाननो उपदेश करनारा ब्रह्मवेत्ता तथा पुराण कहेनारा व्यासने जेओ मानता नथी ते नरकमां जाय छे. ॥ ४९ ॥ मित्रनो द्वेष करनारा तथा प्रीती अने आशानो भंग करनारा नरकमां जाय छे. ॥ ५० ॥ विवाहनी जान, तीर्थे जनारा तथा तीर्थवासीने लूंटे छे, ते नरकमां जाय छे, अने तेनो कदीपण उद्धार थतो नथी. ॥ ५१ ॥ ॥ ॥ ॥

जे पुरुष घर, वन तथा गामने आग लगाडे छे, ते जरुर यमलोकमां तो जायज; परंतु त्यां तेने यमदूतो उचकीने धक्धक्ता अग्निना कुंडमां नाखे छे. ॥ ५२ ॥ पछी जे वखत तेनां सकल गात्र दग्ध थवाथी पोताने छाया मळवा बाबतनी यमदूतोने विनती करे छे, ते वखत ए जीवने असिपत्र (तलवार जेवा पानडांवाळा) नामना वनमां लेइ जाय छे. ॥ ५३ ॥ के, जे वनमां जाय एटले त्यांनां वृक्षनां पानडांथी जे वखत तेना शरीरनुं छेदन थाय छे, ते वखत यमदूतो तेने कहे छे के, रे, आ ठेकाणे शीतल छाया छे, निद्रा कर. ॥ ५४ ॥ तृषा लागवाथी पाणी मागे तो, तेने यमदूतो कडकडतुं तेल आणी आपे

अग्निंदद्यान्महापापीगृहेग्रामेतथावने ॥ सनीतोयमदूतैश्चवह्निकुंडेषुपच्यते ॥ ५२ ॥ अग्निनादग्धगात्रोसौयदाछायांप्रयाचते ॥ नीयतेचतदादूतैरसिपत्रवनांतरे ॥ ५३ ॥ खड्गतीक्ष्णैश्चतत्पत्रैर्गात्रच्छेदोयदाभवेत् ॥ तदोचुःशीतलच्छायेसुखनिद्रांकुरुष्वभो ॥ ५४ ॥ पानीयंपातुमिच्छन्वैतृषार्तोयदियाचते ॥ पानार्थंतैलमत्युष्णंतदादूतैःप्रदीयते ॥ ५५ ॥ पीयतांभुज्यतांपानमन्नमूचुस्तदेतिते ॥ पीतमात्रेणतेनैवदग्धांत्रानिपतंतिते ॥ ५६ ॥ कथंचित्पुनरुत्थायप्रलपंतिसुदीनवत् ॥ विवशाउच्छ्वसंतश्चतेवक्तुमपिनाशकन् ॥ ५७ ॥

छे, ॥ ५५ ॥ अने तेने कहे छे के, अरे, आ जल पी तथा आ पदार्थ भक्षण कर. ए रीते कहवाथी, ए प्राणी ए पदार्थ खाइने, उन्हुं तेल पीए छे; तेथी तेना पेटनी मांहेनां सघळां आंतरडां बळी जाय छे, अने ए प्राणी झाडपरथी पडेला डाळानी पेठे धबलेइने भोंयपर पडे छे. ॥ ५६ ॥ ए प्रकारनो पातकी अति संकटे पाछो उठीने, अति दीन (गरीब) प्रमाणे प्रलाप (विनती) करे छे. ते समय तेने विवशाय (वेणाचुंटा) होवानेलीधे, मात्र स्वासोच्छवास नाखे छे. तेनाथी एक शब्दपण बोलातो नथी. ॥ ५७ ॥

भगवान् कहे छे. हे गरुड, ए प्रमाणे पातकी पुरुषोने अनेक प्रकारनी यातना (शिक्षा) थाय छे. हवे एवा प्रकारनी यातनाओ अतिषय वर्णववाथी फल शुं छे? कारण के, एवा प्रकारनी अनेक विध यातनाओ शास्त्रमां कहेलीज छे. ॥ ५८ ॥ हे गरुड, ए रीतनां दुःख पामनारा हजारो प्राणी भयंकर नरकमां पडीने, महाप्रलय थतांसुधी तेमांज रचीपचीजवापणुं पामे छे. ॥ ५९ ॥ ए पापोनुं अक्षय फल भोगवीने, पछी त्यांज उत्पन्न थाय छे. पछी यमाज्ञाथी पृथ्वीपर फरीथी आवीने, स्थावरादिक-(पर्वत, झाड वगेरे)मां

इत्येवंबहुशस्ताक्ष्र्ययातनाःपापिनांस्मृताः ॥ किमेतैर्विस्तरात्प्रोक्तैःसर्वशास्त्रेषुभाषितैः ॥ ५८ ॥ एवंवैक्लिश्यमानास्तेनरानार्यःसहस्रशः ॥ पच्यंतेनरकेघोरेयावदाभूतसंप्लवम् ५९ तस्याक्षयंफलंभुक्त्वातत्रैवोत्पद्यतेपुनः ॥ यमाज्ञयामहींप्राप्यभवंतिस्थावरादयः ॥ ६० ॥ वृक्षगुल्मलतावल्लीगिरयश्चतृणानिच ॥ स्थावराइतिविख्यातामहामोहसमावृताः ६१ ॥ कीटाश्चपशवश्चैवपक्षिणश्चजलेचराः ॥ चतुरशीतिलक्षेषुकथितादेवयोनयः ॥ ६२ ॥ एताः सर्वाःपरिभ्रम्यततोयांतिमनुष्यताम् ॥ मानुषेपिश्वपाकेषुजायंतेनरकागताः ॥ तत्रापिपापचिन्हैस्तेभवंतिबहुदुःखिताः ॥ ६३ ॥ ❀ ❀

जन्म ले छे. ॥ ६० ॥ झाड, जाळां, वेल, पर्वत, घास वगेरे एक ठेकाणे स्थीर रहे, ते सर्वेने स्थावर कहेवां. सर्वे स्थावर वस्तुओ अति अज्ञानावस्थायुक्त होय छे. ॥ ६१ ॥ कीडा, पशु, पक्षी, पाणीमां संचार करनारां मच्छादि तथा देवयोनी ए सर्वे चोराशीलक्ष योनीओने पेटेज छे. ॥ ६२ ॥ ए रीतनी सर्व योनीओमां फरीने, पछी ए सकल पातकीओ, मनुष्ययोनीने पामे छे. मनुष्यमांपण ए नरकमांथी आवनार प्रथम चांडालमां जन्म ले छे. तेमांपण आगळ कहेवामां आवशे तेवां पापचिन्होवाळा छतां, अनेक प्रकारे दुःख भोगवे छे. ॥ ६३ ॥

ते चिन्ह एवां के, केटलाक गळता कोडवाळा, केटलाक जन्मथकीज आंधळा तथा केटलाक महान् रोगवाळा होय छे. ए पापनां चिन्हवाळा होय छे. ॥ ६४ ॥ इति श्री गरुड पुराणे सारोद्धारे नरकप्रद पापचिन्ह निरुपणं नाम सार्थ चतुर्थोऽध्यायः ॥ ॥ ४ ॥ ॥ ए रीते कहेलां भगवद्वाक्यो सांभळीने, गरुडजी भगवान्ने प्रश्न पूछता हवा. हे भगवान्, कयां कयां पापोवडे कयां कयां चिन्ह उत्पन्न थाय छे तथा केइ केइ योनीओमां जन्म प्राप्त थाय छे? ते मने सविस्तर कथन करो. ॥ १ ॥ ए रीतनुं गरुड-

गलत्कुष्ठाश्चजन्मांधामहारोगसमाकुलाः ॥ भवंत्येवंनरानार्यःपापचिन्होपलक्षिताः ६४॥ इतिश्रीगरुडपुराणेसारोद्धारेनरकप्रदपापचिन्हनिरूपणोनामचतुर्थोध्यायः ॥ ॥ ४ ॥ ॥ ॥गरुडउवाच॥ ॥ येनयेनचपापेनयद्यच्चिन्हंप्रजायते ॥ यांयांयोनिंचगच्छंतितेन्मेकथयकेशव ॥ १ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ यैःपापैर्यांतियांयोनिंपापिनोनरकागताः ॥ येनपापेनयच्चिन्हंजायतेममतच्छृणु ॥ २ ॥ ब्रह्महाक्षयरोगीस्याद्गोघ्नःस्यात्कुब्जकोजडः ॥ कन्याघातीभवेत्कुष्ठीत्रयश्चांडालयोनिषु ॥ ३ ॥ ॐ ॐ ॐ

जीनुं भाषण सांभळीने, भगवान् कहे छे. हे गरुड, नरकमांथी आवेला प्राणी जे जे योनीमां जन्म ले छे तथा तेओने जे जे चिन्ह उत्पन्न थाय छे, ते सर्वे तमने कहुं छुं. ते सांभळो. ॥ २ ॥ ब्रह्महत्या करनारो सघळा जन्मोमां क्षयरोगी थाय छे. गौहत्या करनारो कुबडो छतां जडबुद्धिनो थाय छे. पुत्रीने हणनारो कोडना रोगवाळो थाय छे. ए रीते कहेली हत्याओ करनारा एवां चिन्होवाळा छतां, चांडाल योनीमां जन्म ले छे. ॥ ३ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

स्त्रीहत्या तथा गर्भपात करनारो भील्लना कुलमां जन्म लेइने रोगी थाय छे. परण्या सिवायनी बाकीनी अयोग्य स्त्रीयोसाथे मैथुन करनारो नपुसक थाय छे. गुरुकुलमानी स्त्रीयोतरफ मात्र मैथुननी इच्छा करे तो, तेना अंगपरनी चामडी खराब थाय छे. ॥ ४ ॥ मांस भक्षण करनारो अति रक्तांग (सघळुं शरीर धोळा कोडवाळुं छतां आंखो मीचळी होय ते) थाय छे. मद्यपान करनारना दांत काळा होय छे. जितेंद्रिय न छतां जे ब्राह्मण मांसादि अभक्षनुं भक्षण करे छे, तेने जलंदरनो रोग उत्पन्न थाय छे. ॥ ५ ॥ मिष्टान्न कर्या छतां कोइने न आपतां मात्र पोतेज खाय छे, तेने गंडमाला-(डोके विस्फोटक जेवुं निकळे

स्त्रीघातीगर्भपातीचपुलिंदोरोगवान्भवेत् ॥ अगम्यागमनात्षंढोदुश्चर्मागुरुतल्पगः ॥४॥
मांसभोक्तातिरक्तांगःश्यावदंतस्तुमद्यपः ॥ अभक्ष्यभक्षकोलौल्याद्ब्राह्मणःस्यान्महोदरः
॥५॥ अदत्वामिष्टमश्नातिसभवेद्गलगंडवान् ॥ श्राद्धेन्नमशुचिंदत्वाचित्रकुष्ठीप्रजायते ॥६॥
गुरोर्गर्वेणावमानादपस्मारीभवेन्नरः ॥ निंदकोवेदशास्त्राणांपांडुरोगीभवेद्ध्रुवम् ॥७॥ कूट
साक्षीभवेन्मूकःकाणःस्यात्पंक्तिभेदकः ॥ अनोष्ठःस्याद्विवाहघ्नोजन्मांधःपुस्तकंहरेत् ॥८॥

छे ते)नो रोग थाय छे. श्राद्धमां कोइने एठुं अन्न खवरावे छे, ते चित्रकुष्टी-(शरीरपर करोळीया नीकळे छे ते) ना रोगवाळो थाय छे. ॥ ६ ॥ गर्वनेलीधे गुरुनुं अपमान करे तो, तेने वाइ आववानो रोग थाय छे. वेद तथा शास्त्रोनी निंदा करनारो पांडुरोगी [कमळी अथवा कमळा छतां पेटमां गांठवाळो] थाय छे. ॥ ७ ॥ खोटी साक्षी पुरनारो बोबडो थाय छे. पंगत जमतां पक्षापक्ष करी, कोइ जातनुं जमण कोइने मूके अने कोइने न मूकनारो आंखे काणो, तीरछो के मलांखो थाय छे. लग्न अथवा विवाह भागनारो खोजरो (एक होठ वगरनो) थाय छे. पुस्तकोनी चोरी करनारो जन्मांध (जन्मथीज आंधळो) थाय छे. ॥ ८ ॥

गाय अथवा ब्राह्मणने लात मारनारो हाथपगे टुंटो अथवा लंगडो के लूलो थाय छे. मिथ्या (जूठुं) बोलनारो तोतळो थाय छे, अने सांभळनारो बेहेरो थाय छे. ॥ ९ ॥ बीजाने झेर देनारो गांडो के उन्मत्त थाय छे. बीजानुं मांस खानारो रोगी थाय छे. ॥ १० ॥ बीजानां हीरा, माणेक वगेरे रत्नो चोरे, ते नीच जातीमां अवतरे. सोनुं चोरनारना जन्मथीज नख खडबचडा होय छे. गमे ते जातनी धातु चोरनारो निर्धन सरजे छे. ॥ ११ ॥ अन्न (रांधेलुं) चोरनारो उंदर सरजे छे. दाणा चोरनारो टीड सरजे छे. ज-

गोब्राह्मणपदाघातात्खंजःपंगुश्चजायते ॥ गद्गदोनृतवादीस्यात्तच्छ्रोताबधिरोभवेत् ॥९॥
गरदःस्याज्जडोन्मत्तःखल्वाटोग्निप्रदायकः ॥ दुर्भगःपलविक्रेतारोगवान्परमांसभुक् १०
हीनजातौप्रजायेतरत्नानामपहारकः ॥ कुनखीस्वर्णहर्तास्याद्धातुमात्रहरोऽधनः ॥ ११ ॥
अन्नहर्ताभवेदाखुःशलभोधान्यहारकः ॥ चातकोजलहर्तास्याद्विषहर्ताचवृश्चिकः ॥१२॥
शाकंपत्रंशिखीहृत्वागंधांश्छुच्छुंदरीशुभान् ॥ मधुदंशःपलंगृध्रोलवणंचपिपीलिका ॥१३॥
तांबूलफलपुष्पादिहर्तास्याद्वानरोवने ॥ उपानत्तृणकार्पासहर्तास्यान्मेषयोनिषु ॥ १४ ॥

ळ चोरनारो चातक [बपैया नामनुं पक्षी] सरजे छे. झेरनो चोरनारो वींछी सरजे छे. ॥ १२ ॥ कोइ पण जातनुं लीलोतरी शाक चोरनारो मोरपक्षी सरजे छे. कस्तुरी वगेरे सुगंधवाळा पदार्थो चोरनारो छछुंदरुं सरजे छे. मध चोरनारो वगडानी माखी सरजे छे. मांस चोरनारो गरधण नामनुं पक्षी सरजे छे. लवण (मीठुं) चोरनारो कीडी सरजे छे. ॥ १३ ॥ पान, फळ तथा फूल वगेरे चोरनारो वगडानो वांदरो सरजे छे. पगे पेहेरवाना चामडाना जोडा, घास तथा कपासनो चोरनारो मेंढुं (घेटुं) सरजे छे. १४

जे भयंकर हिंसादि कर्म करीने जीवे, व्यापारी अथवा तीर्थयात्रा करनाराओ जता होय तेने लूटे तथा वगडानां हरणियांनी हिंसा करे ते सर्वे, खाटकी-(कसाइ)ने घेर घेटां अथवा बकरां अथवा ए सिवाय बीजां नकामी अवस्थावाळां पशुओ सरजे छे. ॥ १५ ॥ जेणे झेर खाइने आत्महत्या करी होय, ते पर्वतपर काळो सर्प सरजे छे. जे बीजाओनुं कहेलुं न सांभळतां, स्वभावथीज मरजी मुजब आचरण करे छे, ते उज्जड वनमां हाथी सरजे छे. ॥ १६ ॥ वैश्वदेव (जे कंइ रंधाइने तैयार थाय, तेने घीमां मिश्र करी, दररोज ब्राह्मणने सत्तर आहुतियो मंत्रोच्चार करीने, अग्निमां होमवी पडे छे ते) न कर्या छतां, सर्व

यश्चरौद्रोपजीवीचमार्गेसार्थान्विलुंपति ॥ मृगयाव्यसनीयस्तुछागःस्याद्वधिकगृहे १५
योमृतोविषपानेनकृष्णसर्पोभवेद्गिरौ ॥ निरंकुशस्वभावःस्यात्कुंजरोनिर्जनेवने ॥ १६ ॥
वैश्वदेवमकर्तारःसर्वभक्षाश्चयेद्विजाः ॥ अपरीक्षितभोक्तारोव्याघ्राःस्युर्निर्जनेवने ॥१७॥
गायत्रींनस्मरेद्यस्तुयोनसंध्यामुपासते ॥ अंतर्दुष्टोबहिःसाधुःसभवेद्ब्राह्मणोबकः ॥१८॥
अयाज्ययाजकोविप्रःसभवेद्ग्रामसूकरः ॥ खरोवैबहुयाजित्वात्काकोनिर्मंत्रभोजनात् १९

जातिने घेर जमनारो तथा आ अन्न पवित्र छे के अपवित्र ? तेनी परीक्षा कर्या सिवाय भोजन करनारो, ए बेउ ब्राह्मणो उज्जड वनमां वाघ सरजे छे. ॥१७॥ ब्राह्मण छतां जे गायत्री मंत्रनो जप न करे, जे संध्या न करे, जे अंतःकरणमां दुष्ट छतां उपरथी साधूपणुं देखाडे, ते सर्वे बगला सरजे छे. ॥ १८ ॥ यज्ञ करवानो अधिकार न छतां, तेनी पासे जे ब्राह्मण यज्ञ करावे तो, ते ग्रामसूकर (भुंड) सरजे छे. दक्षिणा मळवाना लोभथी जे ब्राह्मण यजमानना हाथथी बलात्कारे देवपूजनादि कर्म करावे छे, ते गधेडुं सरजे छे. भोजन करवा मांडतां ब्राह्मणने जे मंत्रोच्चार करवानो छे, ते न करतां भोजन करे, ते कागडो सरजे छे. ॥ १९ ॥

विद्या भणवानी आशाथी कोइ सुपात्र ब्राह्मणे भणवानी इच्छा दर्षावी होय तेम छतां, तेने जे ब्राह्मण न भणावे, ते बळद सरजे छे. गुरुनी सेवा न करनारो शिष्य गोखर [खच्चर गधेडुं] सरजे छे ॥ २० ॥ गुरुनो तिरस्कार तथा धिःक्कार करनारो अने वाद करीने ब्राह्मणने जीतनारो, ए बेउ ब्राह्मणो जल रहित प्रदेशमां (पाणी वगरना वगडामां) ब्रह्मराक्षस सरजे छे. ॥ २१ ॥ दरेक कथा अथवा शास्त्र सांभळीने, वक्ता ब्राह्मणने श्रद्धापूर्वक दान आपवुं जोइए, तेम छतां न आपनारो शियाळ सरजे छे, अने असत्कार अथवा तामस करीने आपे छे, ते मोढेथी अग्निनी ज्वाळा समानना उष्ण श्वासोच्छवास फेंकनारो अज-

पात्रेविद्यामदाताचबलीवर्दोभवद्बीजः ॥ गुरुसेवामकर्ताचशिष्यःस्याद्गोखरःपशुः ॥२०॥
गुरुंहुंकृत्यतुंकृत्यविप्रंनिर्जित्यवादतः ॥ अरण्येनिर्जलेदेशेजायतेब्रह्मराक्षसः ॥ २१ ॥ प्र
तिश्रुतंद्विजेदानमदत्वाजंबुकोभवेत् ॥ सतामसत्कारकरःफेत्कारोग्निमुखोभवेत् ॥ २२ ॥
मित्रध्रुग्गिरिगृध्रःस्यादुलूकःक्रयवंचनात् ॥ वर्णाश्रमपरीवादात्कपोतोजायतेवने ॥२३॥
आशाच्छेदकरोयस्तुस्नेहच्छेदकरस्तुयः ॥ योद्वेषात्स्त्रीपरित्यागीचक्रवाकश्चिरंभवेत् २४
मातृपितृगुरुद्वेषीभगिनीभ्रातृवैरकृत् ॥ गर्भेयोनौविनष्टःस्याद्यावद्योनिसहस्रशः ॥२५॥

गर सरजे छे. ॥ २२ ॥ मित्रनो द्रोह करनारो पर्वतपरनुं गरधण पक्षी सरजे छे. व्यापारमां ठगनारो घूवड पक्षी सरजे छे. ब्राह्मण क्षत्री वगेरे चार वर्ण तथा ब्रह्मचर्यादि आश्रमोनी निंदा करे छे, ते होलो अथवा कबूतर सरजे छे. ॥ २३ ॥ आशानो भंग करनारो, स्नेह तोडनारो अने द्वेषथी स्त्रीनो त्याग करनारो निरंतर चकोर पक्षी सरजे छे. ॥ २४ ॥ मा, बाप, गुरु, बेहेन, भाइ वगेरेनो द्वेष करनारो हजारो वखत तेमने पेट गर्भमां आवी, त्यांज नाश पामे छे. ॥ २५ ॥ ॥ ॥

जे स्त्री सासु तथा ससरानो द्वेष करे तथा तेमने गाळ्यो देइने कलह करे, तेणी पाणीमांनी जळो सरजे छे; तथा जेणी तेओनी निर्भत्सना (धमकीसाथे अवगणना) करे छे, ते माथामांनी जू सरजे छे. ॥२६॥ जेणी पोताना पतिनो त्याग करीने, परपुरुषना अनुरोधथी चाले छे, तेणी नठारा अवाजवाळी गरोळी के आंधळीचाकरण सरजे छे. ॥ २७ ॥ जे पोताना कुळनो नाश करनारो तथा जे पोताना गोत्रमानी स्त्रीनीसाथे विषय सेवन करनारो होय, ते वे ककडा थया होय एवी कम्मरवाळुं जरख सरज्या बाद ते जन्ममां हिंस्सा करीने, पछी रींछनी योनीमां जाय छे. ॥२८॥ जे पुरुष विषयांध थइने पतिव्रता साथे संभोग

श्वश्र्वोर्गालिप्रदानारीनित्यंकलहकारिणी ॥ साजलौकाचयूकास्याद्भर्तारंभर्त्संतेचया २६
स्वपतिंचपरित्यज्यपरपुंसानुवर्तिनी ॥ वल्गुलीगृहगोधास्याद्विमुखीवाथसर्पिणी ॥२७॥
यःस्वगोत्रोपघातीचस्वगोत्रस्त्रीनिषेवणात् ॥ तरक्षुःशल्लकोभूत्वाऋक्षयोनिषुजायते २८
तापसीगमनात्कामीभवेन्मरुपिशाचकः ॥ अप्राप्तयौवनासंगाद्भवेदजगरोवने ॥ २९ ॥ गु
रुदाराभिलाषीचकृकलासोभवेन्नरः ॥ राज्ञींगत्वाभवेदुष्ट्रोमित्रपत्नींचगर्दभः ॥ ३० ॥ गुद
गोविड्वराहःस्याद्वृषःस्याद्वृषलीपतिः ॥ महाकामीभवेद्यस्तुस्यादश्वःकामलंपटः ॥ ३१ ॥

करे छे ते मारवाड देशमां पिशाच सरजे छे. जेणीने तारुण्य (यौवन) प्राप्त न थया छतां तेणीनो जे उपभोग करे छे ते अरण्यमां अजगर सरजे छे. ॥ २९ ॥ गुरुपत्निसाथे विषय करवानी जे पुरुष इच्छा करे छे ते काचंडो सरजे छे. राजानी राणी साथे गमन करनारो उंट थाय छे. मित्रनी भार्यासाथे गमन करनारो गधेडो सरजे छे. ॥ ३० ॥ गुदद्वाराए (मल त्याग करवाना गुह्य भागें) मैथुन करनारो गधेडुं अथवा सूअर सरजे छे. शूद्रनी स्त्रीसाथे गमन करनारो उच्च योनीवाळो पुरुष बळद सरजे छे, अति विषयोनुं सेवन करनार पुरुष घोडो सरजे छे. ३१

मरी गयेला माणसना अगियारमाना निमित्तनुं जे पुरुष जमे छे ते ब्राह्मणोना वर्गमांथी नीकळी तपोदन अथवा कापटीआमां खपे छे अने ते परिणामे कूकडा (मरघडा) सरजे छे. ॥ ३२ ॥ ब्राह्मण मटीने तपोदन शाथी थाय छे ते कहे छे. जे ब्राह्मण अधम द्रव्य लेइने देवोनी पूजा करे छे तेने तपोदन कहे छे. आ तपोदन ब्राह्मणो श्राद्धादि क्रियाओ तथा यज्ञादि क्रियाओ करावधाना अधिकार रहित छे माटे निंद्य जाणवा. ॥ ३३ ॥ महा पातक करनारा यमलोके जइने, त्यां ते पातकनेलीधे प्राप्त थयेली अति भयंकर नरकनी शिक्षानो उपभोग लीधा पछी, ए कर्मनो क्षय थाय त्यारे, आ पृथ्वीपर पाछो आववा

मृतस्यैकादशाहंतुभुंजानःश्वाविजायते ॥ लभेद्देवलकोविप्रोयोनिंकुक्कुटसंज्ञकाम् ॥ ३२ ॥
द्रव्यार्थंदेवतापूजांयःकरोतिद्विजाधमः ॥ सवैदेवलकोनामहव्यकव्येषुगर्हितः ॥ ३३ ॥
महापातकजान्घोरान्नरकान्प्राप्यदारुणान् ॥ कर्मक्षयेप्रजायंतेमहापातकिनस्त्विह ३४
खरोष्ट्रमहिषीणांहिब्रह्महायोनिमृच्छति ॥ वृकश्वानशृगालानांसुरापायांतियोनिषु ३५
कृमिकीटपतंगत्वंस्वर्णस्तेयीसमाप्नुयात् ॥ तृणगुल्मलतात्वंचक्रमशोगुरुतल्पगः ॥ ३६ ॥

पामे छे, ॥ ३४ ॥ तो, गधेडा, ऊंट तथा पाडानो जन्म ले छे; तेमज मद्यपान करनारा त्यांनी यातना भोगव्यापछी कर्मनो क्षय थाय एटले, आ लोकमां नाहर (वरु) कुत्ता तथा शियाळनी योनीने पामे छे. ॥ ३५ ॥ जेओए सोनुं चोर्युं अथवा ओळव्युं होय, तेओ कर्मनो क्षय थतां लगी यमलोकमां यातना भोगव्यापछी, आ लोकमां कृमिया, कीडा तथा पतंग वगेरेनी योनीने पामे छे; तेमज विद्या के धर्मनो रस्तो बतावनार गुरुनी स्त्रीसाथे विषय करवाने इच्छनाराओ, त्यांनी शिक्षा भोगव्याबाद आ लोकमां घास, जाळां, वेला के एवीज निद्रावस्थित योनीने पामे छे. ॥ ३६ ॥ ॥ ॥

पारकी तथा ब्राह्मणनी स्त्रीनुं हरण करनाराओ त्यांनी यातना भोगवी आव्या पछी, आ लोकमां ब्रह्मराक्षस सरजे छे. ॥ ३७ ॥ ब्राह्मणने ठगीने मेळवेला द्रव्यनो जे पुरुष उपभोग करे छे, ते पोताना साते कुळनो नाश करे छे. बलात्कारे अथवा चोरीने जे पुरुष ब्राह्मणना द्रव्यनो उपयोग करे छे, ते ज्यांसुधी चंद्र अने नक्षत्रोनो उदय छे त्यांसुधी पोतिकां साते कुलनो नाश करे छे. ॥ ३८ ॥ हे गरुड, लोढा अने पत्थरनुं चूर्ण (लोट) तथा हाळाहळ झेरोनुं भक्षण करीने, जीरवी शकवानो संभव छे; पण ब्राह्मणनुं द्र-

परस्त्रयोषितंहत्वान्यासापहरणेनच ॥ ब्रह्मस्वहरणाच्चैवजायतेब्रह्मराक्षसः ॥ ३७॥ ब्रह्मस्वंप्रणयाद्भुक्तंदहत्यासप्तमंकुलम् ॥ बलात्कारेणचौर्येणदहत्याचंद्रतारकम् ॥ ३८॥ लोहचूर्णाश्मचूर्णंचविषंचजरयेन्नरः ॥ ब्रह्मस्वंत्रिषुलोकेषुकःपुमाञ्जरयिष्यति ॥ ३९ ॥ ब्रह्मस्वरसपुष्टानिवाहनानिबलानिच ॥ युद्धकालेविशीर्यंतेसैकताःसेतवोयथा ॥ ४० ॥ देवद्रव्योपभोगेनब्रह्मस्वहरणेनच ॥ कुलान्यकुलतांयांतिब्राह्मणातिक्रमेणच ॥ ४१ ॥ स्वमाश्रितंपरित्यज्यवेदशास्त्रपरायणम् ॥ अन्येभ्योदीयतेदानंकथ्यतेयमतिक्रमः ॥ ४२ ॥

व्य जीरवी शकवानो संभव नथी. ॥ ३९ ॥ ब्राह्मणनुं द्रव्य हरण करीने, ते द्रव्यने बदले आणेला अन्नादि रसवडे पुष्ट थयेला हाथी, घोडा वगेरे सैन्य युद्ध वखत नाश पामे छे; जेम के, रेतीथी करेली सडक उपयोगी रहेती नथी तेम. ॥ ४० ॥ देवो तथा ब्राह्मणोनुं द्रव्य हरण करे तो, अथवा ब्राह्मणनो अतिक्रम (गणतरीमां न गणवा ते) करे तो, तेना कुलने निंद्यता आवे छे. ॥ ४१ ॥ वेद तथा शास्त्रोमां कुशळ होय एवा ब्राह्मणने पडतो मूकीने बीजाने दान आपे, एँ ब्राह्मणनो अतिक्रम [उल्लंघन] कर्युं कहेवाय. ४२

जे ब्राह्मण वेंदविद्याथी अजाण्यो होय तेने दान न अपाय तो, ब्राह्मणनो अतिक्रम कर्यानो दोष लागु थतो नथी; कारण के, प्रदिप्त अग्नि छतां तेनो त्याग करीने, कोइ राखोडीमां हवन करे के शुं? ॥४३॥ हे गरूड, ब्राह्मणनुं उल्लंघन करे तो, अनेक विध नरक भोगवीने, ते प्राणी जन्मांध, दरिद्री तथा याचक सरजे छे. दाता थतो नथी पण दान लेनारो थाय छे. ॥ ४४ ॥ पोते आपेली अथवा बीजाअें आपेली ब्राह्मणनी जमीन जो कोइ हरण करे तो, विष्टामां साठ हजार वर्षसुधी कीडो सरजे छे. ॥ ४५ ॥

ब्राह्मणातिक्रमोनास्तिविप्रेवेदविवर्जिते ॥ ज्वलंतमग्निमुत्सृज्यनहिभस्मनिहूयते ॥४३॥
अतिक्रमेकृतेतार्क्ष्यभुक्त्वाचनरकान्क्रमात्॥जन्मांधःसन्दरिद्रःस्यान्नदाताकिंतुयाचकः४४
स्वदत्तांपरदत्तांवायोहरेच्चवसुंधराम्॥ षष्टिवर्षसहस्राणिविष्ठायांजायतेकृमिः॥ ४५॥ स्व
यमेवचयोदत्वास्वयमेवापकर्षति ॥ सपापीनरकंयातियावदाभूतसंप्लवम् ॥ ४६ ॥ दत्वा
वृत्तिंभूमिदानंयत्नतःपरिपालयेत् ॥ नरक्षतिहरेद्यस्तुसपंगुःश्वाभिजायते ॥ ४७ ॥ विप्र
स्यवृत्तिकरणेलक्षधेनुफलंभवेत् ॥ विप्रस्यवृत्तिहरणान्मर्कटःश्वाकपिर्भवेत् ॥ ४८ ॥

पोते पोताने हाथे दान आपीने, जे पातकी पाछुं लेइ ले छे, ते पातकी प्रलयकालसुधी नरकमां वास करे छे. ॥ ४६ ॥ ब्राह्मणने उपजिवीकासारु जे जमीन आपी होय, तेनुं यत्नवडे पालन करवुं. जेओ तेनुं पालन करता नथी, अने तेने बदले उलटी पाछी लेइ ले छे, ते पोतिकां करेलां कर्मो भोगवी आव्या पछी कूतराना जन्मने पामे छे. ॥४७॥ ब्राह्मणने वृत्ति (वर्षासन) आपीने, ते पाळे तो लाख गायोनुं पालन कर्यानुं फल प्राप्त थाय छे. वर्षासननुं हरण करे तो, मांकडा, कूतरा तथा वानरानो जन्म पामे छे. ४८

भगवान् गरुडने कहे छे. हे गरुड, ए रीतनी योनीयो तथा ए रीतनां चिन्हो जे जीवने प्राप्त थाय छे, ते सर्वे निजकर्मोपार्जित छे. ॥ ४९ ॥ ए रीतनां दुष्कर्मो करनारा, यमलोके जइने, नरकमानी यातना भोगवीने, बाकी रहेलां पापोना उपभोगने अर्थे उपर कहेली योनीओमां जन्म ले छे. ॥५०॥ पछी अहीं हजारो नीच योनियोमां जन्म लेइने, भार वहेवो वगेरे दुःखोनो उपभोग ले छे. ॥ ५१ ॥ भगवान् कहे छे. हे गरुड, पछी ए जीवो दृष्टि, शीत तथा उष्णताथकी प्राप्त थनारां दुःख भोगवीने, पापपुण्य समान थाय एटले तेमने मनुष्याजन्म प्राप्त थाय

एवमादीनिचिह्नानियोनयश्चखगेश्वर ॥ स्वकर्मविहितालोकेदृश्यंतेत्रशरीरिणाम् ॥४९॥
एवंदुष्कर्मकर्तारोभुक्त्वानिरययातनाम् ॥ जायंतेपापशेषेणप्रोक्तास्वेतासुयोनिषु ॥ ५० ॥
ततोजन्मसहस्रेषुप्राप्यतिर्यक्छरीरताम् ॥ दुःखानिभारवहनोद्भवादीनिलभंतिते ॥५१॥
पक्षिदुःखंततोभुक्त्वावृष्टिशीतातपोद्भवम् ॥ मानुषंलभतेपश्चात्समीभूतेशुभाशुभे ॥५२॥
स्त्रीपुंसोस्तुप्रसंगेनभूत्वागर्भेक्रमादसौ ॥ गर्भादिमरणांतंचप्राप्यदुःखंम्रियेत्पुनः ॥५३॥
समुत्पत्तेर्विनाशश्चजायतेसर्वदेहिनाम् ॥ एवंप्रवर्तितंचक्रंभूतग्रामेचतुर्विधे ॥ ५४ ॥ घटी
यंत्रंयथामर्त्याभ्रमंतिममममायया ॥ भूमौकदाचिन्नरकेकर्मपाशसमावृताः ॥ ५५ ॥

छे. ॥ ५२ ॥ ते एम के, स्त्री तथा पुरुषनी कामक्रिडानी वखते पुरुषद्वाराने योगे, स्त्रीना उदरमां गर्भ रूपे जीव प्रविष्ट थाय छे, त्यारथी मांडीने, ते मरणसुधी अनेक प्रकारनां दुःख भोगवीने, मरण पामे छे. ॥ ५३ ॥ हे गरुड, सर्वे जीवोने जन्म तथा मृत्यु छे ते रीते जन्ममरणनुं चक्र, जंगमादि प्राणीमात्रमांपण प्रवृत्त छे. ॥५४॥ ते बाबत दृष्टांत. जेम के, रेंहेंटनी माळनां डोगलांओमांनां जे डोगलां खाली होय ते भराय छे, अने जे भराएलां होय ते ठालां थाय छे, तेम, एरीतनी मारी मायाथी सकळ प्राणीओ पोतपोतानां कर्मोने आधिन थइ, नरक तथा पृथ्वीपर जन्म ले छे. ५५

दान न आपवानेलीधे दरिद्री थाय छे, दरिद्री होवाथी पापकर्म करे छे तथा पापने लीधे नरकमां जाय छे. ए रीते जीव वारंवार दरिद्री तथा पापी थाय छे, एम जाणवुं. ॥ ५६ ॥ जे कांइ सारां के नरतां कर्म कर्यां होय, ते भोगववां जोइए. करोडो कल्प जाय तोपण करेलां कर्मोनो उपभोग थया सिवाय तेनो क्षय थतो नथी. ॥ ५७ ॥ इतिश्री गरुडपुराणे सारोद्धारे पापचिन्ह निरूपणोनामसार्थ पंचमोऽध्यायः ॥ ॥ ५ ॥ ॥ ए रीतनां भगवद्वाक्य सांभळीने, गरुड तेमने फरीथी प्रश्न पूछे छे. हे भगवान्, आपें कह्युं

अदत्तदानाच्चभवेद्दरिद्रोदरिद्रभावाच्चकरोतिपापम् ॥ पापप्रभावान्नरकेप्रयातिपुनर्दरिद्रः पुनरेवपापी ॥ ५६ ॥ अवश्यमेवभोक्तव्यंकृतंकर्मशुभाशुभम् ॥ नाभुक्तंक्षीयतेकर्मकल्पकोटिशतैरपि ॥ ५७ ॥ इतिश्रीगरुडपुराणेसारोद्धारेपापचिह्ननिरुपणोनामपंचमोऽध्यायः ॥ ॥ ॥ ५ ॥ ॥ गरुडउवाच ॥ कथमुत्पद्यतेमातुर्जठरेनरकागतः ॥ गर्भादिदुःखंयद्भुंक्तेतन्मेकथयकेशव ॥ १ ॥ विष्णुरुवाच ॥ स्त्रीपुंसोस्तुप्रसंगेननिरुद्धेशुक्रशोणिते ॥ यथायंजायतेमर्त्यस्तथावक्ष्याम्यहंतव ॥ २ ॥ ऋतुमध्येहिपापानांदेहोत्पत्तिःप्रजायते ॥ इंद्रस्यब्रह्महत्यास्तियस्मिंस्तस्मिन्दिनत्रये ॥ ३ ॥

के, कर्माधीनताथी जीव नरकमांथी फरी माना उदरमां प्रवेशित थइने, त्यां दुःख भोगवे छे, तो, ते ठेकाणे शी रीतनुं दुःख छे? ते मने कहो. ॥ १ ॥ भगवान् कहे छे. हे गरुड, स्त्री तथा पुरुषनो रतिरुप प्रसंग थायं, एटले पुरुषनुं वीर्य तथा स्त्रीनुं रुधीर मिश्र थइने, जे रीते जीवनुं स्थान देह उत्पन्न थाय छे, ते सघळुं हुं तमने कहुंछुं. ॥ २ ॥ रजोदर्शन थाय एटले इंद्रनी ब्रह्महत्यानुं पातक जे प्रथमनां त्रण दिवसोमां कहेलुं छे, ते त्रण दिवसमांज पातकी लोकोनी देहोत्पत्ती थाय छे. ॥ ३ ॥

कारण के, इंद्रे ब्रह्महत्या करी, ते एवी रीते वेंहेंची नाखीने त्याग करी छे के, स्त्री रजस्वला थाय एटले पेहेले दिवसें चांडालणी,(भंगीयण) बीजे दिवसे ब्रह्मघातीनी तथा त्रीजे दिवसे धोबण जाणवी. चांडालणी तथा ब्रह्मघातीनीने अडवानो दोष कह्यो छे, तेम छतां नरकथकी आवीने आ लोकमां जन्म लेनारा पातकी जनो, एं त्रण दिवसमां माना उदरमां गर्भरूपे स्थापन थाय छे. ॥ ४ ॥ इश्वरनी इच्छाथी देहोत्पत्ति थवासारु पोतिकां कर्मनेलीधे पुरुषना वीर्यरूप बिंदूना आश्रयवडे जीव स्त्रीयोना उदरमां प्रवेशित थाय छे. ॥५॥ पछी एक रात्री गयाकेडें स्त्रीना रक्त तथा पुरुषना वीर्यनुं परस्पर मिश्रण थाय छे. पांच रात्रि गयाकेडें तेने वर्तुलनो आकार आवे छे.

प्रथमेहनिचांडालीद्वितियेब्रह्मघातिनी ॥ तृतीयेरजकीह्येतानरकागतमातरः ॥ ४ ॥ कर्मणादैवनेत्रेणजंतुर्देहोपपत्तये ॥ स्त्रियाःप्रविष्टउदरंपुंसोरेतःकणाश्रयः ॥ ५ ॥ कललंत्वेकरात्रेणपंचरात्रेणबुद्बुदम् ॥ दशाहेनतुकर्कंधूःपेश्यंडंवाततःपरम् ॥ ६ ॥ मासेनतुशिरोद्वाभ्यां बाह्वंगाद्यंगविग्रहः ॥ नखलोमास्थिचर्माणिलिंगच्छिद्रोद्भवस्त्रिभिः ॥ ७ ॥ चतुर्भिर्धातवः सप्तपंचभिःक्षुत्तृडुद्भवः ॥ षड्भिर्जरायुणावीतःकुक्षौभ्राम्यतिदक्षिणे ॥ ८ ॥

दश रात्रीपछी तेनुं परिमाण कठण थवा छतां बोर जेवडुं थाय छे. पछी ए देहने लगता लांबा घाटनो (इंडाकृतिवाळो) थाय छे. ॥ ६ ॥ एक महिनो थाय एटले ए गर्भने मस्तक प्राप्त थाय छे. बे महिनापछी हाथ, पग वगेरे सर्वे अवयव प्राप्त थाय छे. त्रैण मास जाय एटले ए गर्भने नख, वाळ, हाडकां, त्वचा (चामडी) तथा लींगने (आरवा शरीरने) छिद्रो (नाक, कान वगेरेनां काणां) प्राप्त थाय छे. ॥ ७ ॥ चार मास जाय एटले साते धातूओनी उत्पत्ति थाय छे. पांचमा महिनामां क्षुधा तथा तृषानी उत्पत्ति थाय छे. छठा महिनामां जरायू (शरीर उपर ओरनो पडदो होय छे ते) वडे वींटाइने तथा श्वासवान् थइने, स्त्रीनी जमणी कुखे हालवा मांडे छे. ॥ ८ ॥

माए खाधेला तथा पीधेला पदार्थोवडे तेनी सकल धातूओ पुष्ट थाय छे. ए रीते जीव स्त्रीयोना उदरमां जे ठेकाणे विष्टा तथा मूत्र होय छे एवी नींद्यायुक्त जगाए रहे छे. ॥ ९ ॥ ए ठेकाणे वास करनारा बीजा कृमियो क्षुधाक्रांत थइने, ए कोमल गर्भने क्षणे क्षणे चटका भरे छे; तेथी तेने अति क्लेश तथा मूर्च्छा आवे छे. ॥ १० ॥ एं गर्भनी माताए कडवा, उन्हा, तीखा तथा खारा वगेरे जे जे पदार्थोनुं भक्षण कर्युं होय तेना रस, ए गर्भना कोमल शरीरने स्पर्श करतांज ए कोमल शरीरने अति वेदना थाय छे. ॥

मातुर्जग्धान्नपानाद्यैरेधद्धातुरसंमते ॥ शेतेविण्मूत्रयोर्गर्तेसजंतुर्जंतुसंभवे ॥ ९ ॥ कृमिभिः क्षतसर्वांगःसौकुमार्यात्प्रतिक्षणम् ॥ मूर्च्छामाप्नोत्युरुक्लेशस्तत्रत्यैःक्षुधितैर्मुहुः ॥ १० ॥ कटुतीक्ष्णोष्णलवणरूक्षाम्लादिभिरुल्बणैः ॥ मातृभुक्तैरुपस्पृष्टःसर्वांगोत्थितवेदनः ॥ उल्बेनसंवृतस्तस्मिन्नंत्रैश्चबहिरावृतः ॥ ११ ॥ आस्तेकृत्वाशिरःकुक्षौभुग्नपृष्ठशिरोधरः ॥ अकल्पःस्वांगचेष्टायांशकुंतइवपंजरे ॥ १२ ॥ तत्रलब्धस्मृतिर्दैवात्कर्मजन्मशतोद्भवम् ॥ स्मरन्दीर्घमनुच्छ्वासंशर्मकिंनामविंदते ॥ १३ ॥

॥ ११ ॥ ए रीतनो गर्भ गर्भाशयमां आंतरडांओवडे बाहेर वींटाएलो होवा छतां, माथुं नीचु छतां, वरडो नमावीने, गर्भीणी स्त्रीनी जमणी कूखमां रहे छे, तेम छतां; तेनाथी पोतानुं अंग आडुंअवळुं फेरवी शकातुं नथी. ते बाबत दृष्टांत—जेम एकादुं पक्षी पींजरामां घालवाथी पराधीन छतां, संचार करवाने असमर्थ होय छे तेम. ॥ १२ ॥ एं रीते ए जीव ते ठेकाणे वास करवा छतां, ते ठेकाणे तेने दैवयोगे पूर्वना सो जन्मनां कर्मोनुं स्मरण थाय छे. पछी ए श्वासोच्छवास नाखतो बेसे छे. ते जीवने ए ठेकाणे कंइज सुख प्राप्त थतुं नथी. ॥ १३ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

पछी जेने आत्मसाक्षात्कार थयेलो, सात धातूओ एज जेने सात बंधनो छे, एवो ए गर्भमांहेनो प्राणी हाथ जोडीने, याचना करतोथको, परमेश्वरे तेने उदरमां घाल्यो ते बाबत दीनता भरेली वाणीथी प्रभुनुं स्तवन करे छे. ॥ १४ ॥ सातमा मासथकी कदापी तेने ज्ञान प्राप्त थाय, तथापी ते ए ठेकाणेनां अति दुःखोने लीधे कंपित थइने, प्रसूति वातवडे त्यांना नरकमांना कीडाओनी पेठे ते ठेकाणे निवास करे छे. ॥ १५ ॥ ए जीव स्तुति करे छे के, हे भगवान्, हुं तमारे शरणे छुं. आपने शास्त्रो श्रीपति (लक्ष्मीपति)

नाथमानऋषिर्भीतःसप्तवध्रिःकृतांजलिः॥ स्तुवीततंविक्लवयावाचायेनोदरेर्पितः १४ आरभ्यसप्तमान्मासाल्लब्धबोधोपिवेपितः॥ नैकत्रास्तेसूतिवातैर्विष्ठाभूरिवसोदरः १५॥ जीवउवाच ॥ श्रीपतिंजगदाधारमशुभक्षयकारकम्॥ व्रजामिशरणंविष्णुंशरणागतवत्सलम् १६ त्वन्मायामोहितोदेहेतथापुत्रकलत्रके ॥ अहंममाभिमानेनगतोऽहंनाथसंसृतिम् १७ कृतंपरिजनस्यार्थेमयाकर्मशुभाशुभम्॥ एकाकीतेनदग्धोऽहंगतास्तेफलभागिनः १८ यदियोन्याःप्रमुच्येऽहंतत्स्मरिष्येपदंतव ॥ तमुपायंकरिष्यामियेनमुक्तिंव्रजाम्यहम् १९

कहे छे. आप सकल जगतनो आधार छो तथा सकल पापोनो क्षय करनार छो. जे आपने शरणे आवे छे तेपर आप दया करनारा छो. ॥ १६ ॥ हे नारायण, आपनी मायाथी मोहित थइने, देह तथा स्त्रीपुत्र वगेरे-पर अहंकार तथा ममता करीने, हुं आ संसारने पाम्यो छुं. ॥ १७ ॥ के, जेमां सर्व परिवारना पोषणने अर्थे पापपुण्य कर्यां, पछी अंतकाल प्राप्त थयो एटले मारो देह दहन थयो. तथा में संपादन करेलुं सर्व द्रव्य हतुं तेना विभागी थया. ॥ १८ ॥ हे भगवान्, जो हुं अहींथी छुटीश तो, आपनां चरणनुं स्मरण करीश; अने एवुं साधन करिश के, आ संसारमां फरीथी न आवतां मुक्त थइश. ॥ १९ ॥ ॥

विष्टा तथा मूत्रना कूपमां पडेलो छतां, जठराग्निथी दहन थयेलो छुं; तेथी आ ठेकाणेथी बाहेर पडवा बाबत हुं इच्छा करुंछुं, तो, हे परमेश्वर, तमे मने आ ठेकाणेथी क्यारे बाहेर काढशो? ॥ २० ॥ जे दयाशील परमेश्वरे मने आवुं ज्ञान आप्युं, तेमने हुं शरणे जाउं छुं. आ संसारमने फरीथी न जोइए; २१ अथवा हे भगवान्, हुं आ गर्भवासथकी मुक्त थइ, भूलोकमां जन्म लेवाने इच्छतो नथी, कारण के, जन्म लेउ एटले, दुष्कर्मोनेलीधे नठारी गती प्राप्त थवानी; ॥ २२ ॥ माटे कदापी हुं आ महत्क्लेशयुक्त

विण्मूत्रकूपेपतितोदग्धोहंजठराग्निना ॥ इच्छन्नितोविवासितुंकदानिर्यास्यतेबहिः २० ये
नेदृशंमेविज्ञानंदत्तंदीनदयालुना ॥ तमेवशरणंयामिपुनर्मेमाऽस्तुसंसृतिः २१ नचनिर्गंतु
मिच्छामिबहिर्गर्भात्कदाचन ॥ यत्रयातस्यमेपापकर्मणादुर्गतिर्भवेत् २२ तस्मादत्रमहद्दुः
खेस्थितोपिविगतक्लमः ॥ उद्धरिष्यामिसंसारादात्मानंतेपदाश्रयः २३ ॥ श्रीभगवानउवा
च ॥ एवंकृतमतिर्गर्भेदशमास्यःस्तुवन्नृषिः ॥ सद्यःक्षिपत्यवाचीनंप्रसूत्यैसूतिमारुतः २४ ते
नावसृष्टःसहसाकृत्वावाक्शिरआतुरः ॥ विनिष्क्रामतिकृच्छ्रेणनिरुच्छ्वासोहतस्मृतिः २५

गर्भवासमां रहुं तेनी फीकर नथी, कारण के, आ स्थले निर्मायिकपणे मात्र आपनोज आश्रय करीश, तो, मारो आ संसारदुःखथकी हुं मारी जाते उद्धार करीश. ॥ २३ ॥ भगवान् गरुडने कहे छे. हे गरुड, ए रीते भगवाननुं स्तवन करवा छतां, दश महिना थाय, एटले ए जीवने प्रसूतिकाले स्त्रीयोना उदरमां उत्पन्न थनारो वायू ए गर्भनुं मों नीचु करी नाखीने, तेने पेटथकी मुक्त करे छे. ॥ २४ ॥ ए वायुनो स्पर्श थतांज तत्काल नीचु डोकु करीने, अति कष्टथी ए प्राणी योनीद्वारे बाहेर पडे छे; ते वखतज गर्भमां हतो ते वखते ज्ञान तथा वैराग्य हतां ते सर्वे नष्ट थाय छे. ॥ २५ ॥ ॥ ॥ ॥

ए रीते ए जीव आ लोकमां जन्मीने, नरक तथा मूत्रवाळी पथारीमां नरकमाना कीडानी पेठे चेष्टा करे छे;, अने तेनुं गर्भवासमानुं आत्मसाक्षात्कार ज्ञान नष्ट थयाथी, तथा विपरीत गति प्राप्त थयाथी, ते शोक करे छे. ॥ २६ ॥ हे गरुड, गर्भ, स्मशान, व्याधीग्रस्तत्व तथा पुराण वंचातुं होय ते वखते मनुष्योना मनमां जे वैराग्य होय छे, ते हमेशां स्थीर रहे तो, मायाना बंधन थकी मुक्त थवाने कोने सहेलुं नथी? ॥ २७ ॥ कर्मना भोग भोगव्यापछी जे वखत गर्भथकी मुक्त थाय छे, ते वखतेज भगवाननी माया ए पुरुषने मोहित करे छे. ॥ २८ ॥ पछी ए मायामां गुथांणो एटले पराधीन थइने, कशुपण न बोलतां, बाल्यावस्था

पतितोभुविविण्मूत्रेविष्ठाभूरिवचेष्टते ॥ रोरूयतिगतेज्ञानेविपरीतांगतिंगतः ॥ २६ ॥ गर्भेव्याधौश्मशानेचपुराणेयामतिर्भवेत् ॥ सायदिस्थिरतांयातिकोनमुच्येतबंधनात् २७
यदागर्भाद्बहिर्यातिकर्मभोगादनंतरम् ॥ तदैववैष्णवीमायामोहयत्येवपूरुषम् ॥ २८ ॥ स तदामाययास्पृष्टोनकिंचिद्वदतेवशः ॥ शैशवादिभवंदुःखंपराधीनतयाश्नुते ॥ २९ ॥ परच्छंदंनविदुषापुष्यमाणोजनेनसः ॥ अनाभिप्रेतमापन्नःप्रत्याख्यातुमनीश्वरः ॥ ३० ॥
शायितोशुचिपर्यंकेजंतुस्वेदजदूषिते ॥ नेशःकंडूयनेंगानामासनोत्थानचेष्टने ॥ ३१ ॥

नां जे जे दुःखो होय छे, ते तेनो उपभोग ले छे. ॥ २९ ॥ बालकना मननी अंदरनी वात जाणवाने अशक्त होय एवां लोक तेनुं पोषण करे छे; तेथी तेना मनमां शुं छे ते सूजतुं नथी; तेमज मननी अंदरनी वातने पडती मूकवानेपण ते बालक असमर्थ होय छे. ॥ ३० ॥ अपवित्र छतां मांकण वगेरे जीवोवाळी पथारीमां सुइ रहे, ते वखत पोतिका शरीरे चेळ आवी होय तेथी के कंइ बीजा कारणथी, ते ठेकाणेथी बीजे ठेकाणे जवुं होय वगेरे शारीरक चेष्टाओ बाबत ते असमर्थ होय छे. ॥ ३१ ॥ ॥ ॥

ए वगेरे कारणोथी तेना कोमल शरीरे मच्छर, डांस तथा मांकणचांचण वगेरे प्राणिओ, जेम नाना कीडाने मोटा कीडा खाय छे तेम ते बालकने दंश करे छे. ॥ ३२ ॥ ए रीते बाल्य तथा पौगंड (जन्मे त्यारथी अग्यार महिनासुधी बाल्यावस्था, अने अग्यारथी वीश महिनासुधी पौगंड अवस्था कहेवाय) अवस्थामां दुःखो भोगवीने, पछी तारुण्यावस्थाने पामे छे. ते अवस्थामां अन्यायथी संपत्ति (धन) संपादन (मेळववुं) करीने; ॥ ३३ ॥ ए अवस्थामां दुर्व्यसनाशक्त थइने, नीचनी संगती करे छे, तथा विषयक्रांत (अनेक विषयोनी प्रीतीवाळो) होवानेलीधे शास्त्रो तथा सत्समागमनो द्वेष करे छे. ॥ ३४ ॥ निरंतर

तुदंत्यामत्वचंदंशामशकामत्कुणादयः ॥ रुदंतंविगतज्ञानंकृमयःकृमिकंयथा ॥ ३२ ॥ इत्येवंशैशवंभुक्त्वादुःखंपौगंडमेवच ॥ ततोयौवनमासाद्ययातिसंपदमासुरीम् ॥ ३३ ॥ तदादुर्व्यसनासक्तोनीचसंगपरायणः ॥ शास्त्रसत्पुरुषाणांचद्वेष्टास्यात्कामलंपटः ॥ ३४ ॥ दृष्ट्वास्त्रियंदेवमायांतद्भावैरजितेंद्रियः ॥ प्रलोभितःपतत्यंधेतमस्यग्नौपतंगवत् ॥ ३५ ॥ कुरंगमातंगपतंगभृंगमीनाहताःपंचभिरेवपंच ॥

भगवान्‌नीज माया एम स्त्रीने गणवा शीखे छे, ते वखत तेणीने जोतांज नेत्रकटाक्षादि भावनेलीधे तथा अजितेंद्रिय होवाथी तत्पर थइने, जेम दीवामां पतंगीयुं, पडे छे, तेम विषयलोभथी नरकमां पडे छे. ३५ हरण, हाथी, पतंगीउं, भमरो तथा माछलुं ए पांच प्राणीयो मात्र अकेक विषयनां भोगी एटले हरणने कान, हाथीने स्पर्श, पतंगने रुप, माछलाने जिव्हा तथा भमराने सुगंध प्रिय छे. ए प्राणीओ मात्र अकेक विषयनी प्रीतीने लीधे नाश पामे छे, ते एम के, पारधी उत्तम सुस्वर गान तथा वाद्यवडे हरणने मोहित करीने

तेना प्राण ले छे, खाडो खोदी, तेपर वांस पाथरी, तेपर टाट बीछावी, तेपर माटी वेरी, तेमां लीलोतरी उगाडी, तेमां कागळनी हाथणी उभी राखे छे; तेनो स्पर्श करवा जतां, हाथी खाडामां पडी वगर मेहेनते कबजे थाय छे; पछी मारवो जीवाडवो पकडनारनी मरजीपर छे. पतंग दीपकनुं रूप जोइने तेमां झपलाइ मरे छे, भमरो कमळना फूलनी मांहेनो मकरंद (एक जातनो गणपणवाळो रस फूलोमां होय छे ते) लेवा जतां, कलमफूल रात्रे बंध थवानो स्वभाव होवाथी गुगळाइने मरे छे अने माछलुं लोढानी अंकोडीए चोटाडेलो गहुंनो आटो खावाना लोभथी अंकोडीमां भराइने नाश पामे छे.

एकःप्रमादीसकथंनहन्यतेयःसेवतेपंचभिरेवपंच ॥ ३६ ॥ अलब्धाभीप्सितोज्ञानादिद्धमन्युःशुचार्पितः ॥ सहदेहेनमानेनवर्द्धमानेनमन्युना ॥ ३७ ॥ करोतिविग्रहंकामीकामिष्वंतायचात्मनः ॥ बलाधिकैःसहन्येतगजैरन्यैर्गजोयथा ॥ ३८ ॥ एवंयोविषयासक्तयानरत्वमतिदुर्लभम् ॥ वृथानाशयतेमूढस्तस्मात्पापतरोहिकः ॥ ३९ ॥

ए जीवो अकेकी वस्तुनी चाहेनावाळा छतां नाश पाम्या तो, पांच विषयनी चाहेनावाळां मनुष्य प्राणीओ नाश पाम्यावगर केम रहे ? ॥ ३६ ॥ तारुण्यावस्थामां स्त्री वगेरे जे जे विषयोनी इच्छा करे, ते ते विषयो तेने प्राप्त न थाय तो, अज्ञाननेलीधे तेओपर क्रोध करीने, शोकातूर थाय छे. ॥ ३७ ॥ वळी पोताना नाशने अर्थे बीजा कामी पुरुषनी साथे कलह करे छे. कलह करे एटले ए बेमां जे बलाढ्य होय, ते निर्बलने; जेम बलाढ्य हाथी बीजा नीर्बल हाथीने मारे, तेम मारे छे. ॥ ३८ ॥ भगवान् कहे छे. हे गरुड, सकल जन्मोमां अति दुर्लभ मनुष्यादेह प्राप्त थया छता, जे मूर्ख, ए मनुष्यतत्वनो व्यर्थ नाश करे छे, ते विना बीजो पातकी कोण? ॥ ३९ ॥ ॥ ॥ ॥

हे गरुड, अनंत योनीमां भमतां भमतां कर्म प्रमाणे पृथ्वीपर मनुष्याजन्म प्राप्त थाय छे, तेमांपण ब्राह्मणनो जन्म अति दुर्लभ जाणवो. ए रीतनो जन्म प्राप्त थया छतां, जे मात्र तेनुं पोषणज करे छे, तथा इंद्रियोने लाड लडावे छे, तेना हाथमानुं अमृत ढळी गयुं एम जाणवुं. ॥ ४० ॥ अर्थात (हाथमां अमृत छतां, तेने न साचवतां, जेम पृथ्वीपर ढोळी नाखे छे, तेम) तेणे पोताना जन्मनुं सार्थक न करतां, व्यर्थ गमाव्यो एम जाणवुं. ए प्रकारनां अनेक विध दुःख तारुण्यावस्थामां भोगवीने, पछी वृद्ध दशाने पामे छे. वृद्धावस्थामांपण अनेक विध दुःखथी व्याप्त थइ, मृत्युअें पोंहोंची, पूर्ववत् नरके जाय छे. ॥ ४१ ॥

जातीशतेषुलभतेभुविमानुषत्वंतत्रापिदुर्लभतरंखलुभोद्विजत्वम्॥ यस्तन्नपालयतिलालयतींद्रियाणितस्यामृतंक्षरतिहस्तगतंप्रमादात् ॥ ४० ॥ ततस्तांवृद्धतांप्राप्यमहाव्याधिसमाकुलः ॥ मृत्युंप्राप्यमहद्दुःखंनरकंयातिपूर्ववत् ॥ ४१ ॥ एवंगतागतैःकर्मपाशैर्बद्धाश्चपापिनः ॥ कदापिनविरज्यंतेममभायाविमोहिताः ॥ ४२ ॥ इतितेकथितातार्क्ष्यपापिनांनारकीगतिः ॥ अंत्येष्टिकर्महीनानांकिंभूयःश्रोतुमिच्छसि ॥ ४३ ॥ इतिश्रीगरुडपुराणेसारोद्धारेपापिजन्मादिदुःखनिरूपणोनामषष्ठोऽध्यायः ॥ ६ ॥ ७ ७

हे गरुड, ए रीते अनेक वखत आ भूमीपर अवतरीने नरकमां जवानी कर्मरचनावडे पातकी जन वींटाइ जाय छे, तेने वैराग्य प्राप्त थतो नथी; कारण के, मारी दुरंत्य (जेनो पार न आवे एवी) मायानेलीधे तेओ मोहित होय छे. ॥ ४२ ॥ हे गरुड, जेनी पाछळ अंत्येष्ट्यादि (मुआपछीनी क्रिया वगेरे) कर्मो थयां न होय, तेनीं नरकमां शी गति थाय छे, ते में तमने कही संभळाव्युं. हवे तमे शुं सांभळवा इच्छो छो ? ॥ ४३ ॥ इति श्री गरुडपुराणे सारोद्धारे पापी जन्मादिदुख निरुपणोनाम सार्थषष्ठो ऽध्यायः ॥ ६ ॥ ॥ ॥

सूत कहे छे. हे सौनकादि ऋषिओ, गरुड ए रीतनां भगवद्वाक्य सांभळतांज जेम वायुने योगे पींपळानां पान कंपे, तेम कंपवा लाग्या. पछी तेमणे परोपकारार्थे भगवान्‌ने प्रश्न पूछ्यो. ॥ १ ॥ ते एम के, हे भगवान्, केटलांक मनुष्य बुद्धिपूर्वक (जाणी, जोइने) पातको करे छे, तथा केटलांक चुकथी करे छे. ए रीतनां बे प्रकारनां लोक, शो उपाय करे तो नरकमां न जाय? ते उपाय मने कहो. ॥ २ ॥ हे भगवान्, जेओ संसार समुद्रमां बूडेला, दीन, जेओनी चित्तवृत्ती निरंतर पापमां तथा विषयोनेलीधे जेनुं अंतः

॥ सूतउवाच ॥ इतिश्रुत्वातुगरुडःकंपितोश्वत्थपत्रवत् ॥ जनानामुपकारार्थंपुनःपप्रच्छकेशवम् ॥ १ ॥ गरुडउवाच ॥ कृत्वापापानिमनुजाःप्रमादाद्बुद्धितोपिवा ॥ नयांतियातनायाम्याः केनोपायेनकथ्यताम् ॥ २ ॥ संसारार्णवमग्नानांनराणांदीनचेतसाम् ॥ पापोपहतबुद्धिनां विषयोपहतात्मनाम् ॥ ३ ॥ उद्धारार्थंवदस्वामिन्पुराणार्थविनिश्चयम् ॥ उपायंयेनमनुजाः सद्गतिंयांतिमाधव ॥ ४ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ साधुपृष्टंत्वयाताक्ष्यंमानुषाणांहितायवै ॥ शृणुष्वावहितोभूत्वासर्वंतेकथयाम्यहम् ॥ ५ ॥ दुर्गतिःकथितापूर्वमपुत्राणांचपापिनाम् ॥ पुत्रिणांधार्मिकाणांतुनकदाचित्खगेश्वर ॥ ६ ॥ ॐ ॐ

करण नष्ट थयेलुं, ॥ ३ ॥ एवा लोकोना उद्धारार्थे सकल पुराणोनो मुख्य अर्थ मने कहेवानी कृपा करो. ॥ ४ ॥ ए रीतनुं गरुडनुं भाषण सांभळीने, भगवान् कहे छे. हे गरुड, सर्व लोकना हितने अर्थे तमे उत्तम प्रश्न पूछ्यो, ते विषे हवे हुं तमने कहुं छुं ते एकाग्र अंतःकरणथी श्रवण करो. ॥ ५ ॥ हे गरुड, अपुत्रवान् तथा पातकीने जे दुर्गति प्राप्त थाय छे ते में तमने वर्णवी बतावी. पुत्रवान् तथा धार्मिकने कदीपण दुर्गति प्राप्त थती नथी. ॥ ६ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

केटलाएक जन्मांतरना पापसंस्कारथी जो कोइने पुत्र थतो न होय, तो तेणे गमे ते उपायथी पुत्र मेळववानुं साधन करवुं. ॥ ७ ॥ ते उपाय एवो के, हरिवंश सांभळवो, सप्तशतीना पाठ करवा, अथवा भक्तिपुरःसर शिवनुं आराधन करवुं; एटले ते साधनथी तेने पुत्र थाय छे. ॥ ८ ॥ ब्रह्मदेवे पुत्र शब्दनो अर्थ कहेलो छे, ते एवो के, जे पुत्र नरकथकी पोताना पितानो उद्धार करे छे, तेनेज पुत्र जाणवो. ॥ ॥ ९ ॥ धर्म संपादन करनारो कदापि एकज पुत्र होय, तोपण ते पोताना सकळ कुळनो उद्धार करे

पुत्रजन्मविरोधःस्याद्यदिकेनापिकर्मणा ॥ तदाकश्चिदुपायेनपुत्रोत्पत्तिप्रसाधयेत् ॥ ७ ॥
हरिवंशकथांश्रुत्वाशतचंडीविधानतः ॥ भक्त्याश्रीशिवमाराध्यपुत्रमुत्पादयेत्सुधीः ॥ ८ ॥
पुन्नाम्नोनरकाद्यस्मात्पितरंत्रायतेसुतः ॥ तस्मात्पुत्रइतिप्रोक्तःस्वयमेवस्वयंभुवा ॥ ९ ॥ ए
कोपिपुत्रोधर्मात्मासर्वंतारयतेकुलम् ॥ पुत्रेणलोकाञ्जयातिश्रुतिरेषासनातनी ॥ १० ॥ इ
तिवेदैरपिप्रोक्तंपुत्रमाहात्म्यमुत्तमम् ॥ तस्मात्पुत्रमुखंदृष्ट्वामुच्यतेपैतृकादृणात् ॥ ११ ॥
पौत्रस्यस्पर्शनान्मर्त्योमुच्यतेचऋणत्रयात् ॥लोकानन्त्येदिवःप्राप्तिःपुत्रपौत्रप्रपौत्रकैः १२

छे. पुत्र ए साधनवडे पिता सर्व लोकने जीते छे. एवी अनादि श्रुति छे. ॥ १० ॥ वेदेपण पुत्र विषे उत्तम माहात्म्य वर्णव्युं छे. पिता, पुत्रनुं मुख अवलोकन करे, एटले ते पिता पितृऋणथकी मुक्त थाय छे. ॥ ११ ॥ जे मनुष्यने पौत्र (दीकरानो दीकरो) नो स्पर्श थाय छे, ते त्रणे प्रकारना ऋणथकी एटले आलोक, देवलोक तथा पीतृलोकना करजथकी मुक्त थाय छे; अने पुत्रपुत्रादिक सहित स्वर्गने ओळंगीने तेथी पण उत्तम गतिने पामे छे. ॥ १२ ॥ ॥ ॥ ॥

पोतानी जातिनी स्त्रीसाथे विवाह करीने, विधिपूर्वक पुत्रोत्पत्ति थाय, तो, ते पुत्र उत्तम गतिने पमाडे छे, तथा विवाह कर्यासिवायनी बीजी स्त्रीथकी पुत्र थाय, तो, ते पुत्र नरके लेइ जाय छे; माटे हे गरुड, ए रीतना सर्व नियम मनमां समजवा, अने परजातिनी स्त्रीथकी उत्पन्न थयेला पुत्रनो त्याग करवो. १३ ॥ धणीधणीआणी एकज जातिनां होय, ते ओथकी उत्पन्न थयेलो पुत्र औरस पुत्र कहेवाय; तेज श्राद्धादिक समय दान करीने, पोतानां मावापने स्वर्ग पमाडे छे १४ पुत्र श्राद्धादि करीने दान करे, तो, तेनां पितर स्वर्गे जायज; परंतु पुत्र सिवाय कोइ बीजो श्राद्धादि क्रिया करे, तो, पिशाचपण स्वर्गे जाय छे, ते बाबत हुं तमने एक आख्यान कहु, ते तमे स्वस्थ चित्तथी सांभळो. १५ हे गरुड, तमने

ब्राह्मोढापुत्रोन्नयतिसंगृहीतस्त्वधोनयेत् ॥ एवंज्ञात्वाखगश्रेष्ठहीनजातिसुतांस्त्यजेत् १३ सवर्णेभ्यःसवर्णासुयेपुत्राऔरसाःखग ॥ तएवश्राद्धदानेनपितॄणांस्वर्गहेतवः ॥ १४ ॥ श्राद्धेनपुत्रदत्तेनस्वर्यातीतिकिमुच्यते ॥ प्रेतोपिपरदत्तेनगतःस्वर्गमथोशृणु ॥१५॥ अत्रैवोदाहरिष्येहमितिहासंपुरातनम् ॥ और्ध्वदेहिकदानस्यपरमाहात्म्यसूचकम् ॥१६॥ पुरात्रेतायुगेताक्ष्यराजासीद्बभ्रुवाहनः ॥ महोदयेपुरेरम्येधर्मनिष्ठोमहाबलः ॥ १७ ॥ यज्वादानपतिःश्रीमान्ब्रह्मण्यःसाधुवत्सलः ॥ शीलाचारगुणोपेतोदयादाक्षिण्यसंयुतः ॥ १८ ॥

ए बाबत एक प्राचिन (भुतकाळना पुरातन काळनुं) इतिहास (वृत्तांत) कहुं छुं, के, जे इतिहासमां श्राद्धादि दाननुं उत्तम माहात्म्य वर्णवेलु छे. ॥ १६ ॥ हे गरुड, पूर्वे त्रेतायुगमां अति रमणीय (शोभायमान) महोदयपुर नामना नगरमां धर्मनिष्ट छतां अति बलवान बभ्रुवाहन नामे राजा राज्य करतो हवो. ॥ १७ ॥ ए राजा मोटा मोटा यज्ञ करनारो, दानशूर, लक्ष्मीवान्, ब्राह्मणोपर प्रीती करनारो, साधुओ तरफ दयाळु, शील (एक स्त्रीव्रतवाळो) पाळनारो, आचार पाळनारो गुणवान्, दयाळु अने दक्षता (कोइ बाबतथी अजाण्यो नहीं ते) वगेरेथी युक्त छतां, ॥ १८ ॥

जे, धर्मवडे सकल प्रजानुं पुत्र प्रमाणे पालन करे, अने क्षात्रत्व (शत्रु जितवानुं सामर्थ्य) बाबत आसक्त छतां, दंड देवाने पात्र होय तेने दंड देतो. ॥ १९ ॥ एक समय ए राजा सैन्य सहित मृगया (आखेट, शीकार) रमवासारु अति गहन (जेमांथी आरपार न जइ शकाय एवी खीचोखीच झाडीवाळुं) वनमां गयो; के, जे वन अनेक प्रकारनां सुशोभित वृक्षोवाळुं छतां, ॥ २० ॥ घणा प्रकारनां मृगथी भरपूर छतां नाना प्रकारनां पक्षीओना शब्द थता हता एवा वनमां राजाए प्रवेश कर्यो तो, दूरथी एक

पालयामासधर्मेणप्रजाःपुत्रानिवौरसान् ॥ क्षत्रधर्मरतोनित्यंसदंड्यान्दंडयन्नृपः ॥ १९ ॥
सकदाचिन्महाबाहुःससैन्योमृगयांगतः ॥ वनंविवेशगहनंनानावृक्षसमन्वितम् ॥ २० ॥
नानामृगगणाकीर्णंनानापक्षिनिनादितम् ॥ वनमध्येतदाराजामृगंदूरादपश्यतः ॥ २१ ॥
तेनविद्धोमृगोतिवबाणेनसुदृढेनच ॥ बाणमादायतंतस्यवनेऽदर्शनमेयिवान् ॥ २२ ॥ कक्षेणरुधिरार्द्रेणसराजानुजगामतम् ॥ ततोमृगप्रसंगेनवनमन्यद्विवेशसः ॥ २३ ॥ क्षुतक्षामकंठोनृपतिःश्रमसंतापमूर्च्छितः ॥ जलाशयंसमासाद्यसाश्वएवव्यगाहत ॥ २४ ॥

मृग दीठो. ॥ २१ ॥ पछी ए राजाए ए मृगपर अति तीक्ष्ण बाणवडे प्रहार कर्यो; परंतु ए मृग ए बाणप्रहारथी न मरतां, बाण सहित झाडीमां पेशी जवाथी, अछतो थयो. ॥ २२ ॥ पछी रक्तथी खरडाएलुं घास नजरे पडवाथी, मृग आ रस्ते गयो छे एवो तर्क करीने, राजाए तेनी पाछळ पाछळ जवा मांड्युं एवी धारणाथी जतां; मृगमां ध्यान होवाथी बीजा वनमां जइ चड्यो. ॥ २३ ॥ ए ठेकाणे क्षुधा तथा तृषाथी राजानो कंठ सूकाइ गयो, तथा श्रम अने सूर्यना तापनेलीधे ए राजा मूर्च्छित थयो; पछी फरतां फरतां तेनी दृष्टिए एक तलाव पडतांज, राजाए तेमां अश्व सहित प्रवेश कर्यो; ॥ २४ ॥ ॥

पछी कमलना गंधनेलीधे सुगंधयुक्त थयेलुं ते तलावमांनुं जल, पान कर्युं पछी तेमांथी नीकळीने थाक रहित थयो. ॥ २५ ॥ ए राजाए ते ठेकाणे मोटुं वडनुं वृक्ष देख्युं, ते एवुं के, जेनी छाया अति शीतल छतां मनोरंजक हती; वळी तेनी अति मोटी अने विस्तीर्ण शाखाओ छतां, जेपर हजारो पक्षी शब्द करतां हतां. ॥२६॥ ए बनमां ध्वजानी पेठे सकल वृक्षोमां उच्चताने पामेला ए वडवृक्षनी नीचे ए राजा जइने बेठो. ॥ २७ ॥ भगवान् कहे छे. हे गरुड, पछी ए बभ्रुवाहन राजाए ए ठेकाणे आवी पोंहोंचनारां पिशाचोने देख्यां, के जेओ क्षुधातृषाथी

पपौतदुदकंशीतंपद्मगंधादिवासितम् ॥ ततोवतीर्यसलिलाद्विश्रमोबभ्रुवाहनः ॥ २५ ॥
ददर्शन्यग्रोधतरुंशीतच्छायंमनोहरम् ॥ महाविटपविस्तीर्णंपक्षिसंघानिनादितम् ॥२६॥
वनस्यतस्यसर्वस्यमहाकेतुमिवास्थितम् ॥ मूलंतस्यसमासाद्यनिषसादमहीपतिः ॥ २७॥
अथप्रेतंददर्शासौक्षुत्तृड्भ्यांव्याकुलेंद्रियम् ॥ उत्कचंमलिनंकुब्जंनिर्मांसंभीमदर्शनम् २८
तंदृष्ट्वाविकृतंघोरंविस्मितोबभ्रुवाहनः ॥ प्रेतोपिदृष्ट्वातंघोरामटवीमागतंनृपम् ॥ २९ ॥ स
मुत्सुकंमनाभूत्वातस्यांतिकमुपागतः ॥ अब्रवीत्सतदाताक्ष्यंप्रेतराजोन्नृपंवचः ॥ ३० ॥ प्रे
तभावोमयात्यक्तःप्राप्तोस्मिपरमांगतिम् ॥ त्वत्संयोगान्महाबाहोजातोधन्यतरोस्म्यहम् ॥

व्याकुल, जेओना वाळ उभा, जेओ अति मलिन छतां, शरीर निर्मांस होवाथी अति भयंकर हतां. ॥ २८ ॥ ए रीतनां भयंकर पिशाचोने जोतांज, ए राजाने अति आश्चर्य लाग्युं; वळी ए पिशाचोएपण ए भयंकर अरण्यमां राजाने जोयो. ॥ २९ ॥ पछी अति उत्कंठित थइने, तेमांनुं एक पिशाच वातचीत करवाना हेतूथी राजापासे आवीने, बोलवानो आरंभ कर्यो. ॥ ३० ॥ हे राजन्, आ अरण्यमां आपनो समागम थयो, तेथी हुं मारुं पिशाचपणुं तजीश, तथा उत्तम गतिनेपण घणुं करीने पामी चुक्योज, एम धारतां; हुं आज अति कृतार्थ थयो. ॥ ३१ ॥

ए रीतनुं पिशाचनुं भाषण सांभळीने, राजा तेने कहेवा लाग्यो. हे पिशाच, तारुं मों अति भयंकर छतां, शरीरनो वर्ण (रंग) अति काळो छे, तो, आवुं अमंगल पिशाचपणुं तने कया दुष्कर्मनेलीधे प्राप्त थयुं? ॥ ३२ ॥ तेमज प्रेतत्व पामवानुं कारण शुं? वगेरे तारी सकल हकीकत्त मने यथास्थित कहे. तुं कोण छे? कयुं दान करवाथी तारुं आ पिशाचपणुं नाश पामे? ए सर्व मने कहे. ॥ ३३ ॥ राजानुं एवुं भाषण सांमळीने, ते प्रेत राजाने कहेवा लाग्युं. हे राजेंद्र. हुं तमने मारुं मूळथकी मांडीने सकल वृतांत

॥ राजोवाच ॥ कृष्णवर्णकरालास्यप्रेतत्वंघोरदर्शनम् ॥ केनकर्मविपाकेनप्राप्तंतेबऽहमगलम् ॥३२॥ प्रेतत्वकारणंतातब्रूहिसर्वमशेषतः ॥ कोसित्वंकेनदानेनप्रेतत्वंतेविनश्यति ॥ ॥ ३३ ॥ प्रेतउवाच ॥ कथयामिनृपश्रेष्ठसर्वमेवादितस्तव ॥ प्रेतत्वकारणंश्रुत्वादयांकर्तुंत्वमर्हसि ॥३४॥ वैदशंनामनगरंसर्वसंपत्समन्वितम्॥ नानाजनपदाकीर्णंनानारत्नसमाकुलम् ॥ ३५॥ हर्म्यप्रासादशोभाढ्यंनानाधर्मसमान्वितम् ॥ तत्राहंन्यवसंतातदेवार्चनरतः सदा ॥ ३६ ॥ वैश्योजात्यासुदेवोहंनाम्नाविदितमस्तुते ॥ हव्येनतर्पितादेवाःकव्येनापितरस्तथा ॥ ३७ ॥

कहुं छुं. मारा प्रेतपणानुं कारण सांभळतांज, मजपर दया करवाने तमेज समर्थ छो. ॥ ३४ ॥ वैदेश नामे एक नगर हतुं, ते सर्व प्रकारनी संपात्ति, नाना प्रकारना देश तथा नाना प्रकारनां रत्नोथी युक्त छतां. ॥ ३५ ॥ जे ठेकाणे मोटां मोटां राजगृहो तथा देवगृहो हतां; तेमज जे ठेकाणे नाना प्रकारनी धर्मक्रियाओ थती हती. ए रीतना ए नगरमां देवार्चनमां तत्पर रहेनारो हुं, वास करतो हतो. ॥ ३६ ॥ वैश्य जातीमां मारो जन्म छतां, मारु सुदेव एवुं नाम हतुं. में देव तथा पितरोने अन्न समर्पण करीने, तेमने संतोषित कर्या. ॥ ३७ ॥

नाना प्रकारनां दानो आपीने, ब्राह्मणोने संतोषित कर्या. दीन, अंध तथा कृपणने अनेक विध दान आ-
पीने, तेमनेपण अनेक प्रकारे संतोषित कर्या. ॥ ३८ ॥ हे राजन्, ए रीते हुं उत्तम कर्म करतो हतो,
तेम छतां, मारा दुर्दैवनेलीधे ते सर्व निष्फळ थयां, जे कारणथी निष्फळ थयां, तेपण हुं तमने कहुं छुं.
॥ ३९ ॥ हे राजा मारे संतती न हती, तथा सुहृत् (मारातरफनुं पक्ष खेंचनारो) बांधव वगेरेपण को-
इ न हतो, के, जेणे मारां उर्ध्वदेहादिक (मुआपछीनां श्राद्ध वगेरे क्रियाओ) कर्म कर्या होय. ॥ ४० ॥

विविधैर्दानयोगैश्चविप्राःसंतर्पितामया ॥ दीनांधकृपणेभ्यश्चदत्तमन्नमनेकधा ॥ ३८ ॥ त
त्सर्वंनिष्फलंराजन्ममदैवादुपागतम् ॥ यथामेनिष्फलंजातंसुकृतंतद्वदामिते ॥ ३९ ॥ म
मवैसंततिर्नास्तिनसुहृन्नचबांधवः ॥ नचमित्रंहिमेतादृक्यःकुर्यादौर्ध्वदेहिकम् ॥ ४० ॥ य
स्यनस्यान्महाराजश्राद्धंमासिकषोडशम् ॥ प्रेतत्वंसुस्थिरंतस्यदत्तैःश्राद्धशतैरपि ॥ ४१ ॥
त्वमौर्ध्वदेहिकंकृत्वामामुद्धरमहीपते ॥ वर्णानांचैवसर्वेषांराजाबंधुरिहोच्यते ॥ ४२ ॥ त
न्मांतारयराजेंद्रमणिरत्नंददामिते ॥ यथामेसद्गतिर्भूयात्प्रेतयोनिश्चगच्छति ॥ ४३ ॥

मृत्यु पामेला जे मनुष्यनुं षोडशमासिक (सोळ मासिसावाळुं) नामनुं श्राद्ध थयुं न होय, तेज मनुष्य-
ने पोंहोंचवाना हेतूथी कदापी बीजां घणांए श्राद्ध करे, तोपण ते व्यर्थ जाय छे; ॥ ४१ ॥ माटे हे पृ-
थ्वीपति राजा, तमे मारी पाछळनां और्ध्वदेहादिक कर्म करीने, मारो उद्धार करो; कारण के, च्यारे व-
र्णनो त्राता (पीता, तारनार) राजा छे; ॥ ४२ ॥ माटे हे राजेंद्र, मारो उद्धार तमे करो. हुं तमने हीरा
तथा रत्नो आपुं छुं. ए उद्धार एवी रीतनो करो के, जेथी मारुं पिशाचपणुं मटे. ॥ ४३ ॥

हे राजा, मारुं भलुं करवानी जो आपनी इच्छा होय, तो, में आपने जे कह्युं, ते प्रमाणे यथाविधि करो. हे राजा, पिशाचपणुं अति नष्ट छे; कारण के, ते योनीमां जन्म पामे, एटले खावापीवाने समी रीते मळतुं नथी. ॥ ४४ ॥ आ वनमां उत्तम प्रकारनां फळ तथा शीतल अने स्वच्छ जल छे; परंतु तेमांनुं कांइज मज क्षुधाक्रांतना उपयोग मां आवतुं नथी. ॥ ४५ ॥ हवे हुं मारा पिशाचपणाना निवारणनुं साधन (उपाय) तमने कहुं छुं. हे राजन्, प्रथम तमे नारायणबली करो. पछी मारी सकल क्रियाओ करजो. ॥ ४६ ॥ ए रीतनां तमे कर्म करशो, एटले मारुं प्रेत-

तथाकार्यंत्वयावीरममचेदिच्छसिप्रियम् ॥ क्षुधातृपादिभिर्दुःखैःप्रेतत्वंदुःसहंमम ॥ ४४ ॥
स्वादूदकंफलंचास्तिवनेस्मिन्शीतलंशिवम् ॥ नप्राप्नोमिक्षुधार्तोऽहंतृपार्तोनजलंक्कचित्
॥ ४५ ॥ यदिमेहिभवेद्राजन्विधिर्नारायणेमहान् ॥ तदग्रेवेदमंत्रैश्चक्रियासर्वौर्ध्वदेहिकी
॥ ४६ ॥ तदानश्यतिमेनूनप्रेतत्वंनात्रसंशयः ॥ वेदामंत्रास्तपोदानंदयासर्वत्रजंतुषु ॥ ४७
सच्छास्त्रश्रवणंविष्णोःपूजासज्जनसंगतिः ॥ प्रेतयोनिविनाशायभवंतीतिमयाश्रुतम् ४८
अतोवक्ष्यामितेविष्णुपूजांप्रेतत्वनाशिनीम् ॥ सुवर्णद्वयमानीयसुवर्णंन्यायसंचितम् ॥ त
स्यनारायणस्यैकांप्रतिमांभूपकल्पयेत् ॥ ४९ ॥

पणुं मटी जशे, एमां संशय नथी. वेदना मंत्रोनुं पठण (पाठ करवा के करावववा,) स्वधर्मनुं आचरण, दान, सर्व प्राणी मात्रपर दया, ॥ ४७ ॥ वेदांतनुं श्रवण, भगवत्पूजा तथा साधूनो समागम वगेरे साधनो पिशाचपणानो नाश करनारां छे; एवुं में सांभळ्युं छे. ॥४८॥ प्रेतपणानो नाश करनारी विष्णुपूजा करवा विषे में तमने प्रथमना श्लोकमां भगवत्पूजा कही छे, ते पूजा जे विधिथी करवानी, ते विधि हुं तमने कहुं छुं. न्यायथी मेळवेलुं बत्रीश मासा (पा, गादियाणा अने ४, रती) सोनुं लेइने, तेनी एक लक्ष्मीनारायणनी प्रतिमा कराववी. ॥ ४९ ॥

पछी ए मूर्त्तिने बे पीळां वस्त्रो धारण करावीने, सर्व प्रकारनां आभरणोथी (घरेणांथी) भूषित (शणगारयुक्त) करवी; पछी तेने अनेक प्रकारनां सुवासिक जलवडे स्नान करावीने, तेनुं अधिवासन [स्थापन] करीने; पूजा करवी. ॥ ५० ॥ ए मूर्तिनी पूर्वे श्रीधर, दक्षिणे मधुसुदन, पश्चिमे वामन, उत्तरे गदाधर, ॥ ॥ ५१ ॥ वच्चोवच्च पितामह तथा महेश्वरनुं स्थापन करीने, अनुक्रमे गंध, पुष्प वगेरे उपचारथी जुदी जूदी पूजा करवी. ॥ ५२ ॥ पछी प्रदक्षिणा करीने तथा अग्निमां होम करीने, सर्व देवोनी तृप्ती करवी.

पीतवस्त्रयुगच्छन्नांसर्वाभरणभूपिताम् ॥ स्नापितांविविधैस्तोयैरधिवास्ययजेत्ततः ॥ ५०
पूर्वेतुश्रीधरंतस्यादक्षिणेमधुसूदनम् ॥ पश्चिमेवामनंदेवमुत्तरेचगदाधरम् ॥ ५१ ॥ मध्ये
पितामहंचैवतथादेवंमहेश्वरम् ॥ पूजयेच्चविधानेनगंधपुष्पादिभिःपृथक् ॥ ५२ ॥ ततःप्र
दक्षिणीकृत्यवन्हौसंतर्प्यदेवताः ॥ घृतेनदध्नाक्षीरेणविश्वेदेवांश्चतर्पयेत् ॥ ५३ ॥ ततःस्ना
तोविनीतात्मायजमानःसमाहितः ॥ नारायणाग्रेविधिवत्स्वांक्रियामौर्ध्वदेहिकीम् ॥ ५४
आरभेतयथाशास्त्रंक्रोधलोभविवर्जितः ॥ कुर्याच्छ्राद्धानिसर्वाणिवृषस्योत्सर्जनंतथा ५५
ततःपदानिविप्रेभ्योदद्याच्चैवत्रयोदश ॥ शय्यादानंप्रदत्त्वाचघटंप्रेतस्यनिर्वपेत् ॥ ५६ ॥

दूध, दहीं तथा घृत (घी) वगेरे पदार्थोनी विश्वदेवने आहुति आपीने, तेमनुं संतर्पण करवुं. ॥ ५३ ॥ पछी यजमान स्वस्थ अंतःकरणथी तत्पर थइने, स्नान करवुं. पछी नारायणनी आगळ और्ध्वदेहादिक क्रिया करवी. ॥ ५४ ॥ क्रोध तथा लोभनो त्याग करीने, सर्व कर्मो करवां. पछी सर्व श्राद्धो तथा वृषोत्सर्ग करवां. ॥ ५५ ॥ पछी पददान (वासणोनुं दान) तथा त्रयोदश (तेर) दान आपवां. पछी शय्यादान करीने, उदकुंभ-(पाणीथी पूर्ण भरेलो घडो) दान करवुं. ॥ ५६ ॥ ॥ ॥

ए रीतनुं ए प्रेतनुं भाषण सांभळीने, राजा तेने फरीथी प्रश्न पूछवा लाग्यो. हे प्रेत, कुंभ शी रीतनो करवो तथा तेनुं दान शी रीते करवुं? वगेरे सर्व क्रियाओ कृपा करीने मने कहे; कारण के, कुंभदान करवाथी प्रेतने मुक्तिनी प्राप्ति थाय छे. ॥ ५७ ॥ ए रीतनां राजवाक्य सांभळीने, ए प्रेत कहेवा लाग्युं. हे राजा, तमे ठीक पूछ्युं. एनो उत्तर तमने कहुं छुं, ते सांभळो. उदकुंभदान करे, एटले जीव प्रेतपणाथी मुक्त थाय छे. ॥ ५८ ॥ प्रेतना उद्देशथी जे कुंभदान कह्युं छे, ते सकल अशुभोने नाश पमाडनार छतां,

॥ राजोवाच ॥ कथंप्रेतघटंकुर्याद्दद्यात्केनविधानतः ॥ ब्रूहिसर्वानुकंपार्थंघटंप्रेतविमुक्तिदम् ॥ ५७ ॥ प्रेतउवाच ॥ ॥ साधुपृष्टंमहाराजकथयामिनिबोधते ॥ प्रेतत्वंनभवेद्येनदानेनसुदृढेनच ॥ ५८ ॥ दानंप्रेतगटंनामसर्वाशुभविनाशनम् ॥ दुर्लभंसर्वलोकानांदुर्गतिक्षयकारकम् ॥ ५९ ॥ संतप्तहाटकमयंतुघटंविधायब्रह्मेशकेशवयुतंसहलोकपालैः ॥ क्षीराज्यपूर्णविवरंप्रणिपत्यभक्त्याविप्रायदेहितवदानशतैःकिमन्यैः ॥ ६० ॥ ब्रह्मामध्येतथाविष्णुःशंकरःशंकरोऽव्ययः ॥ प्राच्यादिषुचतत्कंठेलोकपालान्क्रमेणतु ॥ ६१ ॥

सकल लोकोनी दुर्गतिनो नाश करनारुं छे. ॥ ५९ ॥ उत्तम सोनानो कळस करीने, तेनेविषे ब्रह्मा, इश (महादेव), केशव (विष्णु) तथा बीजा लोकपाळोनुं मंत्रवडे आवाहन करीने, ते कुंभ, घृत, दूध वगेरेथी पूर्ण भरीने, भक्तिपूर्वक भगवत्प्रार्थना सहित ब्राह्मणने समर्पण करवो. ए रीते कुंभदान करे, तो, बीजां दान आप्यानुं श्रेय (फल) आवे छे. ॥ ६० ॥ ए कुंभपर देवोना स्थापननी विधि कहुं छुं. ए घडानी वच्योवच्य ब्रह्मदेव, विष्णु अने शंकर; अने ए कुंभना पूर्वादि कांठाओए इंद्रादि लोकपाळोनुं अनुक्रमे स्थापन करवुं. ॥ ६१ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

हे राजा, पछी धूप, दीप वगेरे उपचारोथी ए देवोनुं यथाविधि पूजन करवुं. पछी दूध, घी सुद्धां ए कुंभ ब्राह्मणने समर्पण करवो. ॥ ६२ ॥ ए कुंभदान सर्व दानोमां मुख्य छतां, महा पातकोनो नाश करनारुं छे; माटे प्रेतपणाना नाशने अर्थे ए दान श्राद्धपूर्वक करवुं. ॥ ६३ ॥ भगवान् गरुडने कहे छे. हे गरुड, ए रीते ए राजा ते पिशाचनी साथे भाषण करतो हतो, एटलामां ए राजानी सकल सेना आवी पोंहोंची, ॥ ६४ ॥ ते ए पिशाचे जोइ, एटले राजाने रत्नो आपी, नमस्कार करीने, पोते गुप्त थयो. ॥ ६५ ॥ राजापण ए व-

संपूज्यविधिवद्राजन्धूपैःकुसुमचंदनैः ॥ ततोदुग्धाज्यसहितंघटंदेयंहिरण्मयम् ॥ ६२ ॥ सर्वदानाधिकंचैतन्महापातकनाशनम् ॥ कर्तव्यंश्रद्धयाराजन्प्रेतत्वविनिवृत्तये ॥ ६३ ॥ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ ॥ एवंसंजल्पतस्तस्यप्रेतेनसहकाश्यप ॥ सेनाजगामानुपदंहस्त्यश्वरथसंकुला ॥ ६४ ॥ ततोबलेसमायातेदत्वाराज्ञेमहामणिं ॥ नमस्कृत्यपुनःप्रार्थ्यप्रेतोऽदर्शनमेयिवान् ॥ ६५ ॥ तस्माद्वनाद्विनिष्क्रम्यराजापिस्वपुरंययौ ॥ स्वपुरंचसमासाद्यतत्सर्वंप्रेतभाषितं ॥ ६६ ॥ चकारविधिवत्पक्षिन्नौर्ध्वदेहिकजंविधिम् ॥ तस्यपुण्यप्रदानेनप्रेतोमुक्तोदिवंययौ ॥ ६७ ॥ श्राद्धेनपरदत्तेनगतःप्रेतोपिसद्गतिम् ॥ किंपुनःपुत्रदत्तेनपितायातीतिचाद्भुतम् ॥ ६८ ॥ ॥ ॥ ॥

नमांथी नीकळीने, पोतिका नगरमां आव्यो. पछी जे जे रीते क्रिया करवाने प्रेते कह्युं हतुं, ॥ ६६ ॥ ते ते रीते ए राजाए ए पिशाचनुं और्ध्वदेहादि कर्म कर्युं, पछी ए पिशाच ए पुण्यप्रभावथी मुक्त थइने, स्वर्गे गयो, ॥ ६७ ॥ हे गरुड, बीजा कोइ रस्ताने जनारे श्राद्ध कर्युं, तोपण मरनार मुक्त थयो ! तो, पुत्रे श्राद्धादि कर्मो कर्या होय तो, पोंहोंचवामां तथा मुक्त थवामां पूछवानुंज शुं ? ॥ ६८ ॥ ॥ ॥ ॥

आ पुण्यकारक इतिहास जे सांभळे, अथवा संभळावे, ते कदापि पातकी हशे, तोपण मुक्त थशे. ॥ ६९ ॥ इतिश्री गरुडपुराणे सारोद्धारे बभ्रुवाहन प्रेतसंस्कारो नाम सार्थ सप्तमोऽध्यायः ॥ ॥ ७ ॥ ॥ गरुडजी भगवानने प्रश्न पूछे छे. हे प्रभु, पुण्यवान पुरुषनी सकल उत्तरक्रिया तेना पुत्रे शी रीते करवी? ते मने यथाविधि कहो. ॥ १ ॥ भगवान् कहे छे. हे गरुड, तमे मनुष्योना हितने अर्थे उत्तम प्रश्न पूछ्यो. पुण्यवान पुरुषोए जे कांइ करवुं योग्य छे, ते हुं तमने कहुंछुं. ॥ २ ॥ पुण्यवान पुरुषे वार्धक्यकाले (घडपणमां) पोतिकुं श-

इतिहासमिमंपुण्यंश्रृणोतिश्रावयेच्चयः ॥ नतौप्रेतत्वमायातःपापाचारयुतावपि ॥ ६९ ॥ ॥ इतिश्रीगरुडपुराणेसारोद्धारेबभ्रुवाहनप्रेतसंस्कारोनामसप्तमोऽध्यायः ॥ ॥ ७ ॥ ॥ ॥ गरुडउवाच ॥ ॥ आमुष्मिकींक्रियांसर्वांवदसुकृतिनांमम ॥ कर्तव्यासायथापुत्रैस्तथा चकथयप्रभो ॥ १ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ साधुपृष्टंत्वयाताक्ष्यमानुषाणांहितायवै ॥ धार्मिकार्हंचयत्कृत्यंतत्सर्वंकथयामिते ॥ २ ॥ सुकृतीवार्धकेदृष्ट्वाशरीरंव्याधिसंयुतम् ॥ प्रतिकूलान्ग्रहांश्चैवप्राणघोषस्यचाश्रुतिम् ॥ ३ ॥ तदास्वमरणंज्ञात्वानिर्भयःस्यादतंद्रितः ॥ अज्ञात ज्ञातपापानांप्रायश्चित्तंसमाचरेत् ॥ ४ ॥ छ छ

रीर व्याधियुक्त जाणतांज, तथा ग्रहदशा प्रतिकूल (नडे एवी) मालम पडतांज; कानना छिद्रोनो रोध (आंगणियो घालीने बंध करवा ते) करीने तपास करतां, निरंतर धमकार देनारी प्राणश्रुति (कान बंध करवांथी जे धमकार संभळाय छे ते) बंध थयेली जोइने, ॥ ३ ॥ मृत्युकाल थडमां आव्यो एम जाणीने, मृत्युना भयथकी निर्भय थवुं; अने तत्काल परलोकमां सुख पडवाना हितने अर्थे जे कंइ करवानुं ते विषे निरालस (आळस वगर, हुंशियार, सावध) थवुं; अने अजाणतां तथा जाणीने करेला पापोनुं प्रायश्चित करवुं. ॥ ४ ॥

जे समय काल खरेखरो पासे आवतो जणाय, ते समय स्नान करीने, शालिग्रामरूपी विष्णुनुं पूजन करवुं. ॥ ५ ॥ ते एम के, भगवंतने गंध, पुष्प, कुंकुम, तुलसीपत्र, धूप तथा नैवेद्य समर्पण करवुं. ॥ ६ ॥ ब्राह्मणने दक्षिणा आपवी. अष्टाक्षरी तथा द्वादशाक्षरी मंत्रनो जाप करवो. नैवेद्यमांनो प्रसाद ग्रहण करवो. ॥ ७ ॥ विष्णु तथा शिवनुं नाम स्मरण करवुं तथा श्रवण करवुं. भगवाननुं नाम श्रवणेंद्रियें सांभळवामां

यदास्यादातुरःकालस्तदास्नानंसमारभेत् ॥ पूजनंकारयेद्विष्णोःशालिग्रामस्वरूपिणः५
अर्चयेद्गंधपुष्पैश्चकुंकुमैस्तुलसीदलैः ॥ धूपैर्दीपैश्चनैवेद्यैर्बहुभिर्मोदकादिभिः ॥ ६ ॥ दत्वाच
दक्षिणांविप्रानैवेद्यादेवभोजयेत् ॥ अष्टाक्षरंजपेन्मंत्रंद्वादशाक्षरमेवच ॥ ७ ॥ संस्मरेच्छृणु
याच्चैवविष्णोर्नामशिवस्यच ॥ हरेर्नामहरेत्पापंनृणांश्रवणगोचरम् ॥ ८ ॥ रोगिणोंतिकमा
साद्यशोचनियंनबांधवैः ॥ स्मरणीयंपवित्रंमेनामध्येयंमुहुर्मुहुः ॥ ९ ॥ मत्स्यःकूर्मोवराहश्चना
रसिंहश्चवामनः ॥ रामोरामश्चकृष्णश्चबुद्धःकल्कीतथैवच ॥ १० ॥ एतानिदशनामानिस्म
र्तव्यानिसदाबुद्धैः ॥ समीपेरोगीणोब्रूयुर्बांधवास्तेप्रकीर्तिताः ॥ ११ ॥ कृष्णेतिमंगलंनामय
स्यवाचिप्रवर्तते ॥ तस्यभस्मीभवंत्याशुमहापातककोट्यः ॥ १२ ॥ ६९

आवे, तो, ते सकल पापोनो नाश करे छे. ॥ ८ ॥ रोगी माणसनी पासे बांधवादिके आवीने शोक करवो नहीं, तेनी आगळ निरंतर पवित्र एवुं भगवाननुं नाम वारंवार उच्चारण करवुं. ॥ ९ ॥ मत्स्य, कूर्म, वराह, नारसिंह, वामन, परशुराम, राम, कृष्ण, बौध तथा कल्की ॥ १० ॥ ए दश नामनो उच्चार करवो. रोगी माणसनी पासे जे कोइ भगवानुं नाम उच्चारण करे, तेनेज खरो बांधव जाणवो. ॥ ११ ॥ अंतकाले जेनी वाणीमांथी मंगलकारक कृष्णनाम प्राप्त थाय छे, तेनां कोट्यवधी महापातको तत्काल भस्म थाय छे. ॥ १२ ॥ ॥ ॥ ॥

मरनार पुरुषे पुत्रने बोलावाना हेतूथी भगवान्नाम लीधु, एटलामां अजामिल महा पातकी छतांपण वैकुंठ पाम्यो; तेम श्रद्धापूर्वक जे कोइ भगवान्नाम लेशे, तेने भगवान् प्राप्त थशे. एमां संदेह छे के शुं? ॥ १३ ॥ कदापि दुष्ट अंतःकरणथी भगवन्नाम ले, तोपण जेम अबुद्धिपूर्वक अग्निनो स्पर्श करवाथी भस्म करे छे, तेम पापनो नाश करे छे. ॥ १४ ॥ भगवन्नाममां पापोनो नाश करवानी जेटली शक्ति

म्रियमाणोहरेर्नामगृणन्पुत्रोपचारितम् ॥ अजामिलोप्यगद्धामकिंपुनःश्रद्धयागृणन् १३
हरिर्हरतिपापानिदुष्टचित्तैरपिस्मृतः ॥ अनिच्छयापिसंस्पृष्टोदहत्येवहिपावकः ॥ १४ ॥
हरेर्नाम्नश्चयाशक्तिःपापनिर्हरणेद्विज ॥ तावत्कर्तुंसमर्थोनपातकंपातकीजनः ॥ १५ ॥
किंकरेभ्योयमःप्राहानयध्वंनास्तिकंजनम् ॥ नैवानयतभोदूताहरिनामस्मरन्नरम् ॥ १६
अच्युतंकेशवंरामनारायणंकृष्णदामोदरंवासुदेवंहरिम् ॥ श्रीधरंमाधवंगोपिकावल्लभंजानकीनायकंरामचंद्रंभजे ॥ १७ ॥ कमलनयनवासुदेवविष्णोधरणिधराच्युतशंखचक्रपाणे ॥ भवशरणमितीरयंतियेवैत्यजभटदूरतरेणतानपापान् ॥ १८ ॥

छे, तेटलां पाप पातकी पुरुषथी थइ शकतां नथी. ॥ १५ ॥ यमधर्म पोताना दूतोने कहे छे. हे दूतो, जे नास्तिक छे, तेमने मारी पासे लावो; अने जे भगवन्नाम ले छे, तेने लावशो नहीं. ॥ १६ ॥ अच्युते केशव वगेरे जे भगवन्नाम लेवानी ध्वनी छे, ते प्रमाणे जे कोइ स्मरण करता होय, ॥ १७ ॥ तथा हे कमलनयन, हे वासुदेव वगेरे जे कोइ उच्चारण करे, ते निष्पाप होवाथी तेमनो दुरथीज त्याग करजो. तेनी पासे पण जशो नहीं. ॥ १८ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

हे दूतो, जेओ भगवच्चरणरूप कमलमाना मकरंद-(फूल मांहेनो मद जेवो रस) थकी निरंतर विरुद्ध थयेला छतां दुष्ट छे, तेने लावो. जे रजनिःष्किचन तथा रस जाणनारा परमहंसोवडे सेवित छे, तथा नरकना द्वारभूत घरने विषे जे आसक्त थनारा छे, तेमने लावो. ॥१९॥ हे दूतो, जेनी जीभे भगवद्गुणानुवाद थता न होय, जेनुं अंतःकरण भगच्चरणकमलनुं चिंतन करतुं न होय जेनुं मस्तक एके वार इश्वरनी आगळ नमतुं न होय; एवा दुष्टोने झाली लावो. ॥ २० ॥ भगवान् कहे छे. हे गरुड, सकल जगतने मंगलकारक एवुं जे भगवा

तानानयध्वमसतोविमुखान्मुकुंदपादारविंदमकरंदरसादजस्त्रम् ॥ निष्किंचनैःपरमहंस कुलैरसङ्गैर्जुष्टाद्गृहेनिरयवर्त्मनिबद्धतृष्णान् ॥ १९ ॥ जिव्हानवक्तिभगवद्गुणनामधेयंचेतश्चनस्मरतितच्चरणारविंदम् ॥ कृष्णायनोनमतियच्छिरएकदापितानानयध्वमसतोकृतविष्णुकृत्यान् ॥ २० ॥ तस्मात्संकीर्तनंविष्णोर्जगन्मंगलमंहसाम् ॥ महतामापिपक्षींद्रविद्धयेकांतिकनिष्कृतिम् ॥ २१ ॥ प्रायश्चित्तानिचीर्णानिनारायणपराङ्मुखम ॥ ननिष्पुनंतिदुर्बुद्धिंसुराकुंभमिवापगाः ॥ २२ ॥ कृष्णनाम्नाननरकंपश्यंतिगतकिल्बिषाः ॥ यमंच तद्भटांश्चैवस्वप्नेपिनकदाचन ॥ २३ ॥

नना गुणनुं कीर्तन ते मोटां मोटां पापोनुं प्रायश्चित जाणवुं. ॥ २१ ॥ घणां प्रायश्चित कर्यां छतां जो ते भगवान्थकी विमुख छे तो तेने ए प्रायश्चितो पवित्र करतां नथी. ए बाबत दृष्टांत, जेम मद्य (दारु) ना घडाने पवित्र करवासारु कदापि तेमां पुष्कळ जळ घाले तोपण ते घडो पवित्र थतो नथी तेम. ॥ ॥ २२ ॥ जे कोइ कृष्णना नामनुं स्मरण करे छे ते निष्पाप थइने नरक, यमधर्म तथा तेमना दूतने स्वप्नमां पण देखता नथी. ॥ २३ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ०४

जे पुरुष अंतकाले ब्राह्मणने गाय आपे छे अथवा भगवत्स्मरण करे छे ते मांस, हाडकां, तथा रक्तवाळी वैतरणीमां पडतो नथी; ॥ २४ ॥ माटे सकल पापोनुं हरण करनारुं विष्णुनुं नाम स्मरण करवुं अने गीता तथा सहस्रनाम पठण (वांचवां, वंचाववां) करवां अथवा सांभळवां. ॥ २५ ॥ एकादशीनुं व्रत, गीता, गंगाजल, तुलसीपत्र, विष्णुनुं चरणोदक तथा भगवन्नाम ए सर्वे अंतकाले मुक्ति आपनारां छे. ॥ ॥ २६ ॥ हे गरुड, अंतकाले घी सहित अन्न, सुवर्ण तथा वाछडी सहित गायनो संकल्प करीने, वेदा-

मांसास्थिरक्तवत्कायावैतरण्यांपतेन्नरः ॥ योंतेदद्याद्द्विजेभ्यश्चनंदनंदनगामिति ॥ २४ ॥ अतःस्मरेन्महाविष्णोर्नामपापौघनाशनम् ॥ गीतासहस्रनामानिपठेद्वाश्रृणुयादपि २५ एकादशीव्रतंगीतागंगांबुतुलसीदलम् ॥ विष्णोःपादांबुनामानिमरणेमुक्तिदानिच ॥ २६ ॥ ततःसंकल्पयेदन्नंसघृतंचसकांचनम् ॥ सवत्साधेनवोदेयाःश्रोत्रियायद्विजातये ॥ २७ ॥ अंतेजनोयद्ददातिस्वल्पंवायदिवाबहु ॥ तदक्षयंभवेत्ताक्ष्र्यंयत्पुत्रश्चानुमोदते ॥ २८ ॥ अंतकालेतुसत्पुत्रःसर्वदानानिदापयेत् ॥ यत्तदर्थंसुतोलोकेप्राथ्र्यतेधमकोविदैः ॥ २९ ॥ भूमिष्ठंपितरंदृष्ट्वाअर्धोन्मीलितलोचनम् ॥ पुत्रैस्तृष्णानकर्तव्यातद्धनेपूर्वसंचिते ॥ ३० ॥

ध्ययनपूर्वक अग्निनीसेवा करनारा ब्राह्मणने समर्पण करवां. ॥ २७ ॥ अंतकाले पुत्र जे थोडुं अथवा घणुं दान आपे छे, ते मरनारने सदा अक्षय (न खुटे एवुं) थाय छे. ॥ २८ ॥ पिता वगेरेना अंतकाले जे पुत्र मरनारना हाथथी सकल दानो करावे छे, ते सत्पुत्र जाणवो; एटला माटेज धर्मवेत्ताओ पुत्र प्राप्त थवां बाबत चिंतन करे छे. ॥ २९ ॥ अंतकाले पितानां नेत्र ठरडाएलां जोइने, पुत्रे पिताना प्रथम संग्रह करेला द्रव्य बाबत तृष्णा करवी नहीं. ॥ ३० ॥ ॥ ॥ ॥

त्यांसुधी पिता जीवता होय, त्यांसुधी सत्पुत्रे अति त्वराथी (उतावळथी) दान कराववां. दान करे एटले परलोके जनारो पुरुष मार्गे दुःख पामे नहीं. ॥ ३१ ॥ आतुरकाले तथा ग्रहणनी पर्वणीए दान आपे, तो, महत् फल प्राप्त थाय छे; माटे आतुरकाले तिलादि (तल वगेरे) अष्ट दान अवश्य करवां. ॥ ३२ ॥ ते ए के, तील, लोह, हिरण्य (सोनुं), कपाशिया, मीठुं, सप्त धान्य, पृथ्वी अने गाय ए सर्व दानो आपे, तो, ते प्रत्येक अति पावन जाणवां. ॥ ३३ ॥ ए आठ दान महा पातकोनो नाश करनारां छे. ॥

**सतद्ददातिसत्पुत्रोयावज्जीवत्यसौचिरम् ॥ अतिवाहस्तुतान्मर्गेदुःखंनलभतेयतः ॥३१॥
आतुरेचोपरागेचद्वयंदानंविशिष्यते ॥ अतोवश्यंप्रदातव्यमष्टदानंतिलादिकम् ॥ ३२ ॥
तिलाल्लोहंहिरण्यंचकार्पासोलवणंतथा ॥ सप्तधान्यंक्षितिर्गावएकैकंपावनंस्मृतम् ॥३३॥
एतदष्टमहादानंमहापातकनाशनम् ॥ अंतकालेप्रदातव्यंशृणुतस्यचसत्फलम् ॥३४॥ म
मस्वेदसमुद्भूताःपवित्रास्त्रिविधास्तिलाः ॥ असुरादानवादैत्यास्तृप्यंतितिलदानतः ॥३५
तिलांःश्वेतास्तथाकृष्णादानेनकपिलास्तिलाः॥संहरंतित्रिधापापंवाङ्मनःकायसंचितम्
३६ लोहदानंचदातव्यंभूमियुक्तेनपाणिना ॥ यमसीमांनचाप्नोतिनगच्छेत्तस्यवर्त्मनि ३७**

अंतकाले ए दान करावे, तो, तेथकी महत्फल प्राप्त थाय छे, ते तमने कहुं छुं सांभळो. ॥ ३४ ॥ हे गरुड, त्रीविध तील मारा परसेवाथकी उत्पन्न थया छे, तेना दाननेलीधे दैत्य, दानव तथा असुर संतुष्ट थाय छे. ॥ ३५ ॥ तील श्वेत, कृष्ण, तथा कपिल वर्णना (रंगना) छे, के, जे कायिक, वाचिक तथा मानसिक एवां त्रण प्रकारनां पापोनो नाश करे छे. ॥ ३६ ॥ भूमिए हाथ अडाडीने, बीजे जमणे हाथे लोढानुं दान करवुं, तेनेलीधे ते प्राणी यमनी सीमा (सीमाडो) तथा मार्गपण जोवा नथी पामतो. ॥ ३७ ॥

कुहाडो, मुशल, दंड, खड्ग, छरी तथा ए वगेरे शस्त्रो पातकी पुरुषना निग्रहने अर्थे यमे धारण कर्यां छे. ॥ ३८ ॥ ए दान यमधर्मनां आयुधोने संतुष्ट करवाने अर्थे छे; माटे ए दान करवां. करे, तो, यमलोकमां अति सुख आपनारां थाय छे. ॥ ३९ ॥ ऊरण, श्याममूल, शुंडामर्क, उदुंबर, तथा शेषंवल ए पांच महादूतो लोहदाननेलीधे सुख आपनारा थाय छे. ॥ ४० ॥ हे गरुड, अति गोप्य (छानुं) छतां सर्व दानोमां अति उत्तम दान तमने कहुं छुं, ते सांभळो, के, जे दान आपवाथी भूलोक, भूवलोक अने स्वर्गे-

कुठारोमुसलोदंडःखड्गश्चछुरिकातथा ॥ शस्त्राणियमहस्तेचनिग्रहेपापकर्मणाम् ॥३८॥ यमायुधानांसंतुष्ट्यैदानमेतदुदाहृतम् ॥ तस्माद्दद्याल्लोहदानंयमलोकेसुखावहम् ॥ ३९॥ ऊरणःश्यामसूत्रश्चशुंडामर्कोप्युदुंबरः ॥ शेषंबलोमहादूतालोहदानात्सुखप्रदाः ॥४०॥ शृणुतार्क्ष्यपरंगुह्यंदानानांदानमुत्तमम् ॥ दत्तेनतेनतुष्यंतिभूर्भुवःस्वर्गवासिनः ॥४१॥ ब्रह्माद्याऋषयोदेवाधर्मराजसभासदाः ॥ स्वर्णदानेनसंतुष्टाभवंतिवरदायकाः ॥ ४२॥ तस्माद्देयंस्वर्णदानंप्रेतोद्धरणहेतवे ॥ नयातियमलोकंसस्वर्गतिंतातगच्छति ॥ ४३ ॥ चिरंवसेत्सत्यलोकेततोराजाभवेदिह ॥ रूपवान्धार्मिकोवाङ्मीश्रीमानतुलविक्रमः ॥४४॥

लोकमां वास करनारा संतुष्ट थाय छे. ॥ ४१ ॥ ब्रह्मादि सर्व ऋषि, देव तथा धमराजानी सभामां वास करनारा सर्वे, सुवर्णना दानथी संतुष्ट थइने, वरदान आपवा योग्य प्रसन्न थाय छे. ॥ ४२ ॥ माटे प्रेतना उद्धारने अर्थे सुवर्णनुं दान करवुं; ते दान करे एटले यमलोके न जतां, स्वर्गलोके जाय छे. ॥ ४३ ॥ चीरकाल सत्यलोकमां वास करीने, पछी ते आ लोकमां राजा सरजे छे; ते एवो के, रूपवान्, धार्मिक, वक्ता (बोली जाणनारो) श्रीमान् (पैसावाळो) तथा महा पराक्रमी. ॥ ४४ ॥ ॥ ॥

कपाशियाना दाननेलीधे यमदूतथकी भय उत्पन्न थतो नथी. मींठानुं दान करे, तो, यमथकी भय नष्ट थाय छे. ॥ ४५ ॥ लोढुं, मींठुं, कपाशिया, तल अने कंचनना दाननेलीधे यमपुरमां रहेनारा चित्रगुप्तादि संतोष पामे छे. ॥ ४६ ॥ सात प्रकारना धान्यना दानथी धर्मराज संतुष्ट थाय छे, तथा पाछळ कहीगयेला ह्मणे दरवाजाओपर रहेनारापण संतुष्ट थाय छे. ॥ ४७ ॥ व्रीहि (डांगर, वरी), यव (जव), गहुं, मग, अडद, कांग तथा चणा ए सात धान्य जाणवां. ॥ ४८ ॥ जेटली जमीनपर एक बळंद अथवा आखलानुं चा-

कार्पासस्यतुदानेनदूतेभ्योनभयंभवेत् ॥ लवणंदीयतेयच्चतेननैवभयंयमात् ॥ ४५ ॥ अ
योलवणकार्पासतिलकांचनदानतः ॥ चित्रगुप्तादयस्तुष्टायमस्यपुरवासिनः ॥ ४६ ॥ स
प्तधान्यप्रदानेनप्रीतोधर्मध्वजोभवेत् ॥ तुष्टाभवंतियेन्येपित्रिषुद्वारेष्वधिष्ठिताः ॥ ४७ ॥
व्रीहयोयवगोधूमामुद्गामाषाःप्रियंगवः ॥ चणकाःसप्तमाज्ञेयाःसप्तधान्यमुदाहृतम् ॥४८॥
गोचर्ममात्रंवसुधादत्तापात्रेविधानतः ॥ पुनातिब्रह्महत्यायादृष्टमेतन्मुनीश्वरैः ॥ ४९ ॥ न
व्रतेभ्योनतीर्थेभ्योनान्यद्दानाद्विनश्यति ॥ राज्येकृतंमहापापंभूमिदानाद्विलीयते ॥५०॥
पृथिवींसस्यसंपूर्णांयोददातिद्विजाययः ॥ सप्रयातींद्रभुवनेपूज्यमानःसुरासुरैः ॥ ५१ ॥

मडुं पथराइ रहे, तेटली जमीन दानविधिथी सत्पात्र ब्राह्मणने आपे, तो, ब्रह्महत्यादि पातकथकी मुक्त थाय छे; एवुं मोटा मोटा ऋषिओए कहेलुं छे. ॥ ४९ ॥ व्रत, तीर्थयात्रा तथा बीजां अनेक प्रकारनां दान वगेरेथीपण राज्य करनारा राजाने लागेला महत् पाप नाश पामतां नथी. ए सकल पाप भूमिदानने-लीधे नाश पामे छे. ॥ ५० ॥ जे पुरुष धान्यसंपन्न (जेमां दाणा ठीक पाकता होय एवी रसाळ) जमीननुं दान ब्राह्मणने आपे छे, ते देव तथा दैत्योमां मानवंत थइने, इंद्रलोकने पामे छे. ॥ ५१ ॥

हे गरुड, बीजां दान अति अल्प फल आपनारां छे, अने पृथ्वीदानथकी प्राप्त थनारुं पुण्य दहाडे दहाडे वृद्धि पामे छे. ॥ ५२ ॥ जे भूमिपति छतां, ब्राह्मणने भूमिदान आपतो नथी, ते दरएक जन्ममां दरिद्री सरजवा छतां, पोताने रहेवासारु पोताना धणीपणावाळी झुंपडीपण पामतो नथी. ॥ ५३ ॥ हुं भूमिपति छुं, एवा अभिमानवाळो छतां, जे पृथ्वीनुंदान करतो नथी, ते ज्यांसुधी पृथ्वीने शेष धारण करे, त्यांसुधी नरकमां वास करे छे; ॥ ५४ ॥ माटे पृथ्वीपतिए भूमिदान करवुं. जेनामां पृथ्वीदाननुं सामर्थ्य

अत्यल्पफलदानिस्युरन्यदानानिकाश्यप ॥ पृथिवीदानजंपुण्यमहन्यहनिवर्धते ॥ ५२ ॥
योभूत्वाभूमिपोभूमिंनोददातिद्विजातये ॥ सनाप्नोतिकुटींग्रामेदरीद्रीस्याद्भवेभवे ॥ ५३ ॥
अदानाद्भूमिदानस्यभूपतित्वाभिमानतः ॥ निवसेन्नरकेयावच्छेषोधारयतेधराम् ॥ ५४ ॥
तस्माद्भूमीश्वरोभूमिदानमेवप्रदापयेत् ॥ अन्येषांभूमिदानार्थंगोदानंकथितंमया ॥ ५५ ॥
ततोंतधेनुर्दातव्यारुद्रधेनुंप्रदापयेत् ॥ ऋणधेनुंततोदात्वामोक्षधेनुंप्रदापयेत् ॥ ५६ ॥ दद्याद्वैतरणींधेनुंविशेषविधिनाखग ॥ तारयंतिनरंगावस्त्रिविधाच्चैवपातकात् ॥ ५७ ॥ बाल्येयच्चकौमारेयत्पापंयौवनेकृतम् ॥ वयःपरिणतौयच्चयच्चजन्मांतरेष्वपि ॥ ५८ ॥

नथी, तेने सारुं में गोदान कहेलुं छे. ॥ ५५ ॥ प्रथम आठ दानमां जे धेनुंदान (गौदान) कह्युं, ते करवुं, पण मृत्युदुःख निवारणार्थे रुद्रधेनुं, जाणीतां अजाण्यां करज फीटवासारु ऋणधेनुं अने छेवटे मोक्षधेनुंनुं दान करवुं. ॥ ५६ ॥ हे गरुड, पछी विशेष विधिपूर्वक वैतरणीधेनुनुं दान करवुं. हे गरुड, ए रीते कह्यां ते प्रमाणेनां गौदान करे, तो, ए दान त्रीविधि पापथकी मुक्त करे छे. ॥ ५७ ॥ बाल्यावस्थामां, कौमारावस्थामां, तारुण्यावस्थामां, वृद्धावस्थामां, जन्मांतरमां, ॥ ५८ ॥ ॥ ॥ ॥

रात्रे, प्रातःकालमां, मध्याने तथा अपरान्हे (दिवसना एक वाग्याथी साडात्रण वाग्यासुधिनो वखत) कायिक, वाचिक तथा मानसिक रीते थयेलां पापथकी ॥ ५९ ॥ कपिला जातिनी छतां घणा दूधवाळी, अलंकार-(घरेणां) वाळी तेमज वाछडी के वाछडा सहितनी गाय, तप तथा आचरणवाळो ॥ ६० ॥ छतां, वेदवेत्ता ब्राह्मणने आपें, तों, ते आपनार मुक्त थाय छे. ए रीतनी आपेली गाय, आपनारने सकल पापना समुदायथकी मुक्त करे छे. ६१ चित्त स्वस्थ छतां आपे तो एक गायनुं दान, आतुर थया छतां आपे तो सो गायोनुं दान, मृत्युकाले अति आस-

यन्निशायांतथाप्रातर्यन्मध्यान्हापराण्हयोः ॥ संध्ययोर्यत्कृतंपापंकायेनमनसागिरा ५९
दत्वाधेनुंसकृद्वापिकपिलांक्षीरसंयुताम् ॥ सोपस्करांसवत्सांचतपोवृत्तसमन्विते ॥ ६० ॥
ब्राह्मणेवेदविदुषिसर्वपापैःप्रमुच्यते ॥ उद्धरेदंतकालंसादातारंपापसंचयात् ॥ ६१ ॥ ए
कागौःस्वस्थचित्तस्यह्यातुरस्यचगोशतम् ॥ सहस्रंम्रियमाणस्यदत्तंचित्तविवर्जितम् ॥ ६२
मृतस्यैतत्पुनर्लक्षांविधिपूतंचतत्समम् तीर्थपात्रसमोपेतंदानमेकंचलक्षधा ॥ ६३ ॥ पात्रे
दत्तंचयद्दानंतल्लक्षगुणितंभवेत् ॥ दातुःफलमनंतंस्यान्नपात्रस्यप्रतिग्रहः ॥ ६४ ॥ स्वाध्या
यहोमसंयुक्तःपरपाकविवर्जितः ॥ रत्नपूर्णामपिमहींप्रतिगृह्यनलिप्यते ॥ ६५ ॥

क्त थइने आपे तो हजार गायोनुं दान ॥ ६२ ॥ अने मरण पाम्यापछी विधि सहित लक्ष गायोनुं दान; ए सर्वे सरखुं फल आपनारां जाणवां. तीर्थयात्रादि कर्म करतां, सत्पात्रने आपेलुं एक गायनुं दान लक्षगणुं थाय छे. ए दानथकी आपनारने अनंत फल छतां, लेनारो दोषमुक्त थाय छे. ॥ ६४ ॥ जे ब्राह्मण वेदाध्यन तथा अग्निनी सेवा करतो होय, तेम छतां पारकुं अन्न तज्यो होय, तेणे कदापि रत्नोथकी पूर्ण ढंकाइ गयेली पृथ्वीनुं दानलीधुं होय, तोपण तेने लेवा बाबतनो दोष लागतो नथी. ॥ ६५ ॥ ॥ ॥ ॥

ए बाबत दृष्टांत—जेम झेर उतारनारो मंत्र तथा टाढने दूर करनारो अग्नि, पोतपोतिकुं काम करवाने दुषित नथी तेम. ए गाय अपात्रने आपे, तो, आपनार नरकने पामे छे. ॥ ६६ ॥ तथा सो पेढीना पूर्वजोसुद्धां ए दान लेनारने नरकमां लेइ जाय छे; माटे आत्मनुं हित इच्छनार पुरुषे अपात्रने दान आपवुं नहीं. ॥ ६७ ॥ एक गाय एकनेज आपवी. घणाने आपवी नहीं. ब्राह्मण गौदान लेइने, ते वेचे, तो, अथवा तेनो व्यय करीने, तेना द्रव्यना विभाग करे, तो, ते सात पेढी सुधी कुलनो नाश करे छे. ॥

विषशीतापहौमंत्रवन्हीकिंदोषभागिनौ ॥ अपात्रेसाचगौर्दत्तादातारंनरकंनयेत् ॥ ६६
कुलैकशतसंयुक्तंग्रहीतारंतुपातयेत् ॥ नापात्रेविदुषादेयाआत्मनःश्रेयइच्छता ॥ ६७ ॥ ए
काह्येकस्यदातव्याबहूनांनकदाचन ॥ साविक्रीताविभक्तावादहत्यासप्तमंकुलम् ॥ ६८ ॥
कथितायामयापूर्वंतववैतरणीनदी ॥ तस्याउद्धरणोपायंगोदानंकथयामिते ॥ ६९ ॥ कृ
ष्णांवापाटलांवापिधेनुंकुर्यादलंकृताम् ॥ स्वर्णशृंगींरौप्यखुरींकांस्यपात्रोपदोहिनीम् ७०
कृष्णवस्त्रयुगच्छन्नांकंठघंटासमन्विताम् ॥ कार्पासोपरिसंस्थाप्यताम्रपात्रंसचैलकम् ७१

॥ ६८ ॥ हे गरुड, में तमने प्रथम वैतरणी नामे नदी कही, तेथकी प्राणीनो उद्धार थवासारु हवे हुं तमने गौदाननी विधि कहुं छुं. ॥ ६९ ॥ काळी, राती अथवा धोळी गायने शणगारवी. ने एवी रीते के, शिंगडां सुवर्णथी मढाववां, पगनी खरीओ रुपाथी मढाववी तथा दोहोवानुं पात्र कांसानुं आपवुं. ॥ ७० ॥ काळा रंगनां बे लुगडांथी गायने ढांकवी. गायनी कोट्यें घंटडी बांधवी. ए गायनीपासे कपाशियानी उपर वस्त्रसुद्धांनुं त्रांबानुं पात्र मुकवुं. ॥ ७१ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

यमराजानी प्रतिमा (मूर्ति) सुवर्णनी करवी, तेनी पासे लोढानो दंड मुकवो. कांसाना वासणमां घी घालवुं, अने तेनी उपर प्रतिमा वगेरे स्थापन करवां. ॥ ७२ ॥ शेलडीनुं नाव करवुं. ए नाव सारां लूगडां तथा सूतथी वींटी लेवुं; पछी एक खाडो खोदीने तेमां पाणी भर्यापछी, ए नौका तेमां मेलवी. ॥ ७३ ॥ ते नावमां यमनी प्रतिमा स्थापन करवी. पछी यथा विधि गायनो संकल्प करवो. ॥ ७४ ॥ पछी ब्राह्मणने अलंकार तथा वस्त्रो समर्पण करवां, तथा तेमनुं गंधादि उपचारवडे पूजन करवुं. ॥ ७५ ॥ पछी हाथमां गायनुं पुच्छ पकड्या

यमंहैमंन्यसेत्तत्रलोहदंडसमन्वितम् ॥ कांस्यपात्रेघृतंकृत्वासर्वंतस्योपरिन्यसेत् ॥ ७२ ॥
नावमिक्षुमयींकृत्वापट्टसत्रेणवेष्टयेत् ॥ गर्तंविधायसजलंकृत्वातास्मिन्क्षिपेत्तरिम् ॥ ७३ ॥
तस्योपरिस्थितांकृत्वासूर्यदेहसमुद्भवाम् ॥ धेनुंसंकल्पयेत्तत्रयथाशास्त्रविधानतः ॥ ७४ ॥
सालंकाराणिवस्त्राणिब्राह्मणायप्रकल्पयेत् ॥ पूजांकुर्याद्विधानेनगंधपुष्पाक्षतादिभिः ७५
पुच्छंसंगृह्यधेनोस्तुनावमाश्रित्यपादतः ॥ पुरस्कृत्यततोविप्रमिमंमंत्रमुदीरयेत् ॥ ७६ ॥
भवसागरमग्नानांशोकतापोर्मिदुःखिनाम् ॥ त्रातात्वंहिजगन्नाथःशरणागतवत्सलः ७७
विष्णुरूपद्विजश्रेष्ठमामुद्धरमहीसुर ॥ सदक्षिणामयादत्तातुभ्यंवैतरणीनमः ॥ ७८ ॥

छतां नावमां पग मूकीने, ब्राह्मणनी सन्मुख हवेना श्लोकमां कहुं छुं ते प्रमाणेनो मंत्र भणवो. ॥ ७६ ॥ हे जगन्नाथ, हे शरणागत वत्सल, हुं भव रूपी समुद्रमां निमग्न थवा छतां, शोक अने तापना उर्मीओथी दुःखी छुं, तो, मारुं रक्षण करो. ॥ ७७ ॥ हे विष्णुरूपी श्रेष्ठ ब्राह्मण, हे भूदेव (आ पृथ्वीपरना देव) तमे मारो उद्धार करो, में तमने दक्षिणा सहित वैतरणी आपी छे, ते स्वीकारो. ए रीतनी ब्राह्मणनी प्रार्थना करीने, पछी वैतरणीनी प्रार्थना करवी. ॥ ७८ ॥ ॥ ॥ ॥

महा भयंकर यममार्गमां सो योजनना विस्तारवाळां आपना पूर्ण पात्रमांथी सुखरुपें तरी जवाना हेतूथी हुं आ गौदान करुं छुं. हे वैतरणी तमने नमस्कार हजो. ॥ ७९ ॥ पछी गायनी प्रार्थना करवी. हे धेनुं-का, महान मार्गवाळा यमद्वारने विषे तमे मारी वाट जोजो हे देवोनां इश, तमारा पूर्ण पात्रमांथी सुख-रूपे उतरी जवासारु हुं आपने लगतुं दान करुं छुं. तमने नमस्कार हजो. ॥ ८० ॥ मारी आगळ, पा-छळ अने हृदयमां गाय हजो; तेमज गायोमांज मारो वास हजो. ॥ ८१ ॥ सकल देवो तथा प्राणी मा-

यममार्गेमहाघोरेतांनदींशतयोजनाम् ॥ तर्तुकामोददाम्येतांतुभ्यंवैतरणींनमः ॥ ७९ ॥ धेनुकेमांप्रतीक्षस्वयमद्वारमहापथे ॥ उत्तारणार्थंदेवेशिवैतरण्यैनमोस्तुते ॥ ८० ॥ गावो मेअग्रतःसंतुगावोमेसंतुपृष्ठतः ॥ गावोमेहृदयेसंतुगवांमध्येवसाम्यहम् ॥ ८१ ॥ याल क्ष्मीःसर्वभूतानांयाचदेवेप्रतिष्ठिता ॥ धेनुरूपेणसादेवीममपापंव्यपोहतु ॥ ८२ ॥ इति मंत्रैश्चसंप्रार्थ्यसांजलिर्धेनुकांयमम् ॥ सर्वंप्रदक्षिणीकृत्यब्राह्मणायनिवेदयेत् ॥ ८३ ॥ ए वंदद्याद्विधानेनयोगांवैतरणींखग ॥ सयातिधर्ममार्गेणधर्मराजसभांतरे ॥ ८४ ॥ स्वस्था वस्थशरीरेतुवैतरण्याव्रतंचरेत् ॥ देयाचविदुषाधेनुस्तांनदींतर्तुमिच्छता ॥ ८५ ॥

त्रमां जे लक्ष्मी वास करे छे तेज तमे धेनुरूपें छो. मारां सर्व पाप दूर करो. ८२ ए रीतना मंत्रवडे यम त-था धेनुनी हाथ जोडी प्रार्थना करी सर्वनी प्रदाक्षिणा करीने ए सर्वे ब्राह्मणने समर्पण करवां ॥ ८३ ॥ एवी रीते जे पुरुष ब्राह्मणने वैतरणी नामनुं गौदान आपे छे, ते धर्ममार्गे थइने, धर्मराजानी सभाने पामे छे. ॥ ८४ ॥ पोतानुं शरीर निरोगी होय, त्यारेज वैतरणी धेनुनुं दान करवुं. विद्वान पुरुषे ए नदीमांथी तरी जवासारु ए कर्म अवश्य करवुं. ॥ ८५ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

हे गरुड, गौदान करे, तो, ए नदी यममार्गमां आवती नथी; माटे पुण्यकाले ए दान अवश्य करवुं. ॥ ॥ ८६ ॥ गंगादि तीर्थमां, ब्राह्मणादिकना घरमां, चंद्रसूर्यना ग्रहण समय, संक्रांती समय, अमावास्याए, ॥ ८७ ॥ अयन तथा विषुव संक्रांतिए, व्यतीपाते, युगारंभादि तीथीओए तथा ते सिवाय बीजी पुण्यपर्वणीओए उत्तम रीते गौदान करवुं. ॥ ८८ ॥ जे वखत श्रद्धा उत्पन्न थया छतां सत्पात्र मळे, तेज पुण्यकाल जाणवो. संपत्ति (लक्ष्मी) अति चंचल (जती रहे एवी) छे. ॥ ८९ ॥ शरीर अस्थिर छे,

सानायातिमहामार्गेगोदानेननदीखग ॥ तस्मादवश्यंदातव्यंपुण्यकालेषुसर्वदा ॥ ८६॥ गंगादिसर्वतीर्थेषुब्राह्मणावसथेषुच ॥ चंद्रसूर्योपरागेषुसंक्रांतौदर्शवासरे ॥ ८७॥ अयने विषुवेचैवव्यतीपातेयुगादिषु ॥ अन्येषुपुण्यकालेषुदद्याद्गोदानमुत्तमम् ॥ ८८॥ यदैवजा यतेश्रद्धापात्रंसंप्राप्यतेयदा ॥ सएवपुण्यकालःस्याद्यतःसंपत्तिरास्थिरा ॥ ८९ ॥ अस्थि राणिशरीराणिविभवोनैवशाश्वतः ॥ नित्यंसन्निहितोमृत्युःकर्तव्योधर्मसंचयः ॥ ९० ॥ आत्मवित्तानुसारेणतत्रदानमनंतकम् ॥ देयंविप्रायविदुषेस्वात्मनःश्रेयइच्छता ॥ ९१ ॥ अल्पेनापिहिवित्तेनस्वहस्तेनात्मनेकृतम् ॥ तदक्षय्यंभवेद्दानंतत्कालंचोपतिष्ठति ॥ ९२॥

ऐश्वर्य (वैभव) चंचल (सदा न रहे एवुं) छे, अने मृत्यु पासे छे; माटे धर्मसंचय (पुण्यनो संघरो) अवश्य करवो. ॥ ९० ॥ आपणी शक्ति प्रमाणे दान करवाथी अनंत थाय छे. ए दान कल्याणेच्छु विद्वान पुरुषने आपवुं. ॥ ९१ ॥ थोडा खरचवाळुं परंतु पोताने हाथे दान करे, तो, ते अक्षय (अखुट) थाय छे, अने ते, ते पुरुषने तत्काल फलप्रद (फल आपनार) थाय छे. ॥ ९२ ॥ ॥ ॥

जे पुरुषे दानरूपी वळावो लीधो होय, ते सुखरूपथी यमलोके जाय छे. जो वळावो न होय, तो, जेम वळावावगरनो पुरुष मार्गमां क्लेश पामे छे, तेम जाणवुं. ॥ १३ ॥ माणसे आ पृथ्वीपर जन्म लेइने, जे जे दान समर्पण कर्यां होय, ते ते यमलोकमां तेनी आगळ आवीने उभां रहे छे. ॥ १४ ॥ हे गरुड, महापुण्यना प्रभावे मनुषत्व प्राप्त थाय छे. मनुष्यत्व प्राप्त थया छतां, जे पुरुष धर्म संपादन (मेळववो) करे छे, ते उत्तम गतिने पामे छे. ॥ १५ ॥ धर्मनो विधि न जाणतां जे धर्म करे छे, ते दुःख पामे छे. मनुष्यजन्मनुं मुख्य सा-

गृहीतदानपाथेयःसुखंयातिमहाध्वनि ॥ अन्यथाक्लिश्यतेजंतुःपाथेयरहितःपथि ॥१३॥
यानियानिचदानानिदत्तानिभुविमानवैः ॥ यमलोकपथेतानिह्युपतिष्ठंतिचाग्रतः ॥ १४॥
महापुण्यप्रभावेणमानुषंजन्मलभ्यते ॥ यस्तत्प्राप्यचरेद्धर्मंसयातिपरमांगतिम् ॥ १५ ॥
अविज्ञायनरोधर्मंदुःखमायातियातिच ॥ मनुष्यजन्मसाफल्यंकेवलंधर्मसेवनम् ॥१६॥
धनपुत्रकलत्रादिशरीरमपिबांधवाः ॥ अनित्यंसर्वमेवेदंतस्माद्धर्मंसमाचरेत् ॥ १७ ॥ ता
वाद्बंधुःपितातावद्यावज्जीवतिमानवः ॥ मृतानामंतरंज्ञात्वाक्षणात्स्नेहोनिवर्तते ॥१८॥ आ
त्मैवह्यात्मनोबंधुरितिविद्यान्मुहुर्मुहुः ॥ जीवन्नपीतिसंचिंत्यमृतानांकःप्रदास्यति ॥१९

र्थक धर्मनुं सेवन करवानुंज छे. ॥ १६ ॥ धन, पुत्र, कलत्र (स्त्री) शरीर तथा बांधव ए सर्वे अनित्य (हमेशां न रहे ते) छे, एम समजीने, सौए धर्माचरण करवुं. ॥ १७ ॥ ज्यांसुधी जीवे त्यांसुधी पिता बंधु वगेरेनो स्नेह रहे छे; परंतु मृत्यु पाम्यापछी सकल स्नेह नष्ट थाय छे. ॥ १८ ॥ जीवता छतांपण पोतानो हितकर्ता पोतेज छुं, एवुं वारंवार जाणवुं. एम जाणीने, जीवता छतां, जो पोताना हितने अर्थे पोते दान कर्युं न होय, तो, मुआपछी कोइने सारुं कोइ कोण करनार छे. ॥ १९ ॥ ॥ ॥ ॥

एम जाणीने, जे करवानुं होय ते दान पोते पोताने हाथेज करवुं. जीवित अनित्य छे. पोते गयो के थइ चूक्युं. पाछळथी दान करनार कोइ नथी. ॥ १०० ॥ शरीर मृत्युं पाम्युं, एटले माटीनी गोळीयो प्रमाणे तथा काष्ठ प्रमाणे जाणीने, बांधवादि तेनो त्याग करीने, विमुख थाय छे. मात्र धर्मज तेने सहाय करवा जाय छे. ॥ १०१ ॥ द्रव्यादि सर्व पदार्थ घरमांथी जाय छे. बांधवादि स्मशानेथी पाछा जाय छे; तो, मात्र शुभाशुभ कर्म यममार्गे जनारा पुरुषनो पक्षापक्ष करवा जाय छे. ॥ १०२ ॥ शरीर अग्निथी दग्ध थाय छे. कर्म साथे आवे छे. पुण्य, पाप वगेरे जीव भोगवे छे. ॥ १०३ ॥ आ दुःखकारक संसाररूपी महा सागरमां कोइ

एवंजानन्निदंसर्वंस्वहस्तेनैवदीयताम् ॥ अनित्यंजीवितंयस्मात्पश्चात्कोपिनदास्यति ॥ ॥१००॥ मृतंशरीरमुत्सृज्यकाष्टलोष्टसमंक्षितौ ॥ विमुखाबांधवायांतिधर्मस्तमनुगच्छति ॥१॥ गृहादर्थानिवर्ततेश्मशानात्सर्वबांधवाः ॥ शुभाशुभंकृतंकर्मगच्छंतमनुगच्छति ॥२॥ शरीरंवन्हिनादग्धंकृतंकर्मसहास्थितम् ॥ पुण्यंवायदिवापापंभुंक्तेसर्वत्रमानवः ॥ ३ ॥ न कोपिकस्यचिद्बंधुःसंसारेदुःखसागरे ॥ आयातिकर्मसंबंधाद्यातिकर्मक्षयेपुनः ॥ ४ ॥ मातृपितृसुतभ्रातृबंधुदारादिसंगमः ॥ प्रपायामिवजंतूनांनद्यांकाष्ठौघवच्चलः ॥ ५ ॥

कोइनुं बंधु (पक्ष करनार) नथी. कर्मसंबंधे स्वर्गादिकमां मळे छे, तथा कर्मोनो क्षय थाय, एटले जन्म थयापछी (जीवतरमां) मळे छे. ॥१०४॥ माता, पिता, पुत्र, भाइ, मित्र अने स्त्री वगेरे सर्व प्राणीओनो समागम, परबे पाणी पीनारां माणसो तथा नदीना महा पूरनां लाकडांनी पेठे चंचल जाणवो. (जेम के परबे पाणी पीवा आवेलां माणस एक एकने मळीने, सहज वारमां वीखराइ जाय छे; तथा नदीना पुरनां लाकडां थोडी वार साथे तणाया पछी, कोइने कोइ ठेकाणे कहाडी ले, अने कोइने कोइ बीजे ठेकाणे कहाडी लेवाथी जूदां पडे छे तेम.)

पुत्र, पौत्र, स्त्री, द्रव्य वगेरे कोनां ? एम मनने पूछतां निश्चय थाय छे के, कोई कोइनुं नथी; माटे स्वहस्ते दान करवुं. ॥ १०६ ॥ मनुष्यना स्वाधिनमां ज्यांसुधी द्रव्य होय, त्यांसुधी दान करवुं. पराधीन थयापछी जरापण बोली शकातुं नथी. ॥ १०७ ॥ पूर्व जन्मे दान कर्याथी, आ जन्मे मनुष्यने द्रव्यनी प्राप्ति थाय छे; एम जाणीने, धर्मार्थे द्रव्यनो विनियोग (खरच) करवो. ॥ १०८ ॥ धर्मथकी अर्थ, मोक्ष तथा सकल कामनाओनी प्राप्ति थाय छे; माटे धर्म संपादन करवो. ॥ १०९ ॥ घणा द्रव्यनो ढग-

कस्यपुत्राश्चपौत्राश्चकस्यभार्याधनंचवा ॥ संसारेनास्तिकःकस्यस्वयंतस्मात्प्रदीयताम् ६
आत्मायत्तंधनंयावत्तावद्विप्रेसमर्पयेत् ॥ पराधीनेधनेजातेनर्किंचिद्वक्तुमुत्सहेत् ॥ ७ ॥ पू
र्वजन्मकृताद्दानादत्रलब्धंधनंबहु ॥ तस्मादेवंपरिज्ञायधर्मार्थेदीयतांधनम् ॥ ८ ॥ धर्मा
त्संजायतेर्थश्चधर्मात्कामोभिजायते ॥ धर्मएवापवर्गायतस्माद्धर्मंसमाचरेत् ॥ ९ ॥ श्रद्ध
याधार्यतेधर्मोबहुभिर्नार्थराशिभिः ॥ निष्किंचनाहिमुनयःश्रद्धावंतोदिवंगताः ॥ १० ॥ प
त्रंपुष्पंफलंतोयंयोमेभक्त्याप्रयच्छति ॥ तदहंभक्त्युपहृतमश्नामिप्रयतात्मनः ॥ ११ ॥ त
स्मादवश्यंदातव्यंतदादानंविधानतः ॥ अल्पंवाबहुवेतीमागणनांनैवकारयेत् ॥ १२ ॥

लो दानमां आपवाथी धर्म (पुण्य) थतुं नथी. धर्म समय अति श्रद्धा होय, तो, धर्म सफल थाय छे. पूर्वना ऋषिओ निष्किंचन (धनवगरना) छतांपण, मात्र श्रद्धानेलीधेज स्वर्गे गया. ॥ ११० ॥ पत्र (पानडां); पुष्प, फल तथा जल वगेरे मने जे पुरुष भक्तिभावथी समर्पण करे, तेज हुं ग्रहण (स्वीकार, अंगिकार) करुं छुं; ॥ १११ ॥ माटे विधिपूर्वक दान अवश्य करवुं. थोडुं के घणुं द्रव्य खरचीने दान आप्युं होय, तो, तेनी गणना (गणतरी) करवी नहीं. ॥ ११२ ॥ ॥ ॥

पिता मृत्युकालातुर थाय, ते समय जे पुत्र पिताना हाथथी दान करावे छे, ते पुत्र धर्मात्मा जाणवो. तेने देवो पूजे छे. ॥ ११३ ॥ जे पुत्रे पोतानां मावापसारु द्रव्य खरच्युं, तेणे पोतानापण पुत्रपौत्रादिको सहित देह पवित्र कर्यो एम जाणवुं. ॥ ११४ ॥ पिताना उद्देशथी द्रव्य खरचे तो सो गणुं, मातुना उद्देशथी हजार गणुं, बेहेनना उद्देशथी खरचे तो दशहजार गणुं अने बंधुना उद्देशथी द्रव्य खरचे, तो, अक्षय फल तथा पुण्यनी प्राप्ति थाय छे. ॥ ११५ ॥ दान करनारने मायादि उपद्रव उत्पन्न थतो नथी, न-

धर्मात्माचसपुत्रोवैदेवतैरपिपूज्यते ॥ दापयेद्यस्तुदानानिपितरंह्यातुरंभुवि ॥ १३ ॥ पि
त्रोर्निमित्तंयद्वित्तंपुत्रैःपात्रेसमर्पितम् ॥ आत्मापिपावितस्तेनपुत्रपौत्रप्रपौत्रकैः ॥ १४ ॥
पितुःशतगुणंपुण्यंसहस्त्रंमातुरेवच ॥ भगिनीदशसाहस्त्रंसोदरेदत्तमक्षयम् ॥ १५ ॥ न
चैवोपद्रवादातुर्नवानरकयातनाः ॥ मृत्युकालेचनभयंयमदूतसमुद्भवम् ॥ १६ ॥ यदिलो
भान्नयच्छंतिकालेह्यातुरसंज्ञके ॥ मृताःशोचंतितेसर्वेकदर्याःपापिनःखग ॥ १७ ॥ पुत्राः
पौत्राःसहभ्रात्रासगोत्राःसुहृदस्तुये ॥ ददंतिनातुरेदानंब्रह्मघ्नास्तेनसंशयः ॥ १८ ॥ इ
तिश्रीगरुडपुराणेसारोद्धारेआतुरदाननिरूपणोनामाष्टमोऽध्यायः ॥ ॥ ८ ॥ ॥ ॥

रकयातना थती नथी, तथा मृत्युकाले यमदूतोनो भयपण नथी. ॥ ११६ ॥ पिता वगेरे आतुर छतां, द्रव्यना लोभथी पिताने पोंहोंचवासारु दानधर्म करतो नथी, ते कृपण अने पापी पुरुष मृत्यु पाम्यापछी अति शोक करे छे. ॥ ११७ ॥ मरनारना पुत्र, पौत्र, बंधु, सगां, मित्र वगेरे तेना आतुरकाले दान आपतां नथी, ते निश्चे ब्रह्मघातक जाणवां. ॥ ११८ ॥ इति श्री गरुडपुराणे सारोद्धारे आतुरदान निरुपणो नामाष्टमो ऽध्यायः ॥ ॥ ८ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

गरुड प्रश्न पूछे छे, हे भगवान्, आपें मने आतुरकाले जे जे दान करावववानुं कह्युं, तेथी हुं पवित्र थयो छुं; परंतु खरेखरो मृत्युकाल पासे आवे, त्यारे शां शां कृत्य करवां? ते हवे मने कृपा करीने कहो. ॥ १ ॥ भगवान् कहे छे. हे गरुड, हवे तमने मनुष्य प्राणीनो देह त्याग थती वखतनो विधि कहुं छुं. के, जे विधिथी मनुष्य मुआपछी सद्गतिने पामे. ॥ २ ॥ कर्मने योगे जे वखत जीव देहने त्याग करे छे, ते वखत तुलसीवृक्षनी पासें गायना छाणथी चोको करवो. ॥ ३ ॥ पछी ते चोकामां दर्भ (डाभडो) तथा तल वेरवा, तथा

॥ गरुडवाच ॥ कथितंभवतासम्यग्दानमातुरकालिकम् ॥ म्रियमाणस्ययत्कृत्यंतदिदानींवदप्रभो ॥ १ ॥ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ शृणुतार्क्ष्यप्रवक्ष्यामिदेहत्यागस्यतद्विधिम् ॥ मृतायेनविधानेनसद्गतिंयांतिमानवाः ॥ २ ॥ कर्मयोगाद्यदादेहीमुंचत्यत्रनिजंवपुः ॥ तुलसीसन्निधौकुर्यान्मंडलंगोमयेनतु ॥ ३ ॥ तिलांश्चैवविकीर्याथदर्भांश्चैवविनिक्षिपेत् ॥ स्थापयेदासनेशुभ्रेशालिग्रामशिलांतदा ॥ ४ ॥ शालिग्रामशिलायत्रपापदोषभयापहा ॥ तत्सन्निधानमरणान्मुक्तिर्जंतोःसुनिश्चिता ॥ ५ ॥ तुलसीविटपच्छायायत्रास्तिभवतापहा ॥ तत्रैवमरणान्मुक्तिःसर्वदादानदुर्लभा ॥ ६ ॥ तुलसीविटपस्थानंगृहेयस्यावतिष्ठते ॥ तद्गृहंतीर्थरूपंहिनयांतियमकिंकराः ॥ ७ ॥ ७ ७

तेनी पासे सफेद आसनपर शालिग्रामनी शिला स्थापन करवी. ॥ ४ ॥ जेनी पासे पाप, भय तथा दोषनो नाश करनारी शालिग्रामनी शिला छतां, मरण प्राप्त थाय, तो, तेने निःसंशय मुक्ति प्राप्त थाय छे. ॥ ५ ॥ संसारनो ताप दूर करनार तुलसीवृक्षनी छायानीचे मरण प्राप्त थाय, तो, दान कर्येथी जे मुक्तिनी प्राप्ति न थाय, ते मुक्तिनी प्राप्ति थाय छे. ॥ ६ ॥ जेने घेर तुलसीनुं वृक्ष छे, तेनुं घर तीर्थ समान पवित्र जाणवुं. ॥ ७ ॥

तुलसीने मांजरो आवी होय तेम छतां, जे प्राणनो त्याग करे छे, ते कदापि सघळां पापोथी भरपूर होय, तोपण यम तेना सामु जोवाने शक्ता नथी. ॥ ८ ॥ तुलसीनुं पान मुखमां मूक्या छतां, तलवाळा दर्भासनपर जे मरण पामे, ते कदापि पुत्रहीन होय, तोपण ते स्वर्गे जाय छे. एमां संशय नथी. ॥ ९ ॥ तल, दर्भ, अने तुलसी ए त्रणे पवित्र छे, तो, दुर्गतीए जतां, ए तीलादिक तेनुं निवारण करे छे. ॥ १० ॥ हे गरुड, मारा परसेवाथकी तल उत्पन्न थया छे, माटे ते पवित्र जाणवा, तो, तलनो उपयोग करवो; करे,

तुलसीमंजरीयुक्तोयस्तुप्राणान्विमुंचति ॥ यमस्तंनेक्षितुंशक्तोयुक्तंपापशतैरपि ॥ ८ ॥ त
स्यादलंमुखेकृत्वातिलदर्भासनेमृतः ॥ नरोविष्णुपुरंयातिपुत्रहीनोप्यसंशयः ॥ ९ ॥ ति
लाःपवित्रास्त्रिविधादर्भाश्चतुलसीरपि ॥ नरंनिवारयंत्येतेदुर्गतिंयांतमातुरम् ॥ १० ॥ म
मस्वेदसमुद्भूतायतस्तेपावनास्तिलाः ॥ असुरादानवादैत्याविद्रवंतितिलैस्ततः ॥ ११ ॥
दर्भाविभूतिर्मेताक्ष्यममरोमसमुद्भवाः ॥ अतस्तत्स्पर्शनादेवस्वर्गंगच्छंतिमानवाः ॥१२॥
कुशमूलेस्थितोब्रह्माकुशमध्येजनार्दनः ॥ कुशाग्रेशंकरोदेवस्त्रयोदेवाःकुशेस्थिताः ॥१३॥
अतःकुशावन्हिमंत्रतुलसीविप्रधेनवः ॥ नैतेनिर्माल्यतांयांतिक्रियमाणाःपुनःपुनः १४

तो, असुर, दानव तथा दैत्य त्यांथी पलायन (नाशी जवुं) करे छे. ॥ ११ ॥ दर्भ मारा रुंआटांथी उत्पन्न थया छतां, मारी विभूति छे; माटे तेनो स्पर्श थतांज मनुष्य स्वर्गे जाय छे. ॥ १२ ॥ दर्भना मूलमां ब्रह्मदेव, मध्य भागे विष्णु अने टोचें शंकर एवा त्रण देव स्थित छे; ॥ १३ ॥ माटे कुश (डाभ), अग्नी, मंत्र, तुलसी, धेनू (गाय) अने ब्राह्मण एओनो फरी फरी उपयोग करे, तो, तेओ कोइ रीते अयोग्यताने पामतां नथी. ॥ १४ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

परंतु पिंडदानमां वपराएलो डाभ निर्माल्य थाय छे. ब्राह्मण एकोतिष्टादि श्राद्धमां भोजन करे, तो, ते निर्माल्य थाय छे. नीच जातिना पुरुषना मुखमां मंत्र, तथा तेना घरमां तुलसी अने गाय होय, तो, अपवित्र थाय छे. चितामानो अग्नी अपवित्र थाय छे. ॥ १५ ॥ गायना छाणथी लींपीने दर्भवडे संस्कारयुक्त करेला चोकामां मृत्यु पामनारने सुवाडवो. अंतरीक्ष (अद्धर) जीव जवा देवो नहीं. ॥ १६ ॥ चोको करे एटले ते ठेकाणे ब्रह्मा, विष्णु, अग्नि वगेरे देवो आवे छे; माटे चोको अवश्य करवो. ॥ १७ ॥ पृथ्वी सदा पवित्र छे; परंतु जे

दर्भाःपिंडेषुनिर्माल्याब्राह्मणाःप्रेतभोजने ॥ मंत्रागौस्तुलसीनीचेचितायांचहुताशनः १५
गोमयेनोपलिप्तेतुदर्भास्तरणसंस्कृते ॥ भूतलेह्यातुरंकुर्यादंतरिक्षंविवर्जयेत् ॥ १६ ॥ ब्र
ह्माविष्णुश्चरुद्रश्चसर्वेदेवाहुतशनः ॥ मंडलोपरितिष्ठंतितस्मात्कुर्वीतमंडलम् ॥ १७ ॥ स
र्वत्रवसुधापूतालेपोयत्रनविद्यते ॥ यत्रलेपःकृतस्तत्रपुनर्लेपेनशुध्यति ॥ १८ ॥ राक्षसा
श्चपिशाचाश्चभूताःप्रेतायमानुगाः ॥ अलिप्तदेशेखट्वायामंतरिक्षेविशंतिच ॥ १९ ॥ अतो
ग्निहोत्रंश्राद्धंचब्रह्मभोज्यंसुरार्चनम् ॥ मंडलेनविनाभूम्यामातुरंनैवकारयेत् ॥ २० ॥ लि
प्तभूम्यामतःकृत्वास्वर्णरत्नंमुखेक्षिपेत् ॥ विष्णोःपादोदकंदद्याच्छालिग्रामस्वरूपिणः २१

ठेकाणे लींपीने उपयोग कर्यो होय, ते ठेकाणे फरी लींपवाथी पवित्र थाय छे. ॥ १८ ॥ राक्षस, पिशाच, भूत, प्रेत अने यमदूत ए सर्वे वगर लींपेली जग्यामां, अंतरीक्ष के खाटला अथवा पाटपर प्रवेश करे छे. ॥ १९ ॥ माटे अग्निहोत्रकर्म, श्राद्धकर्म, ब्रह्मभोजन तथा देवपूजा लींपीगुपीने पृथ्वी पवित्र कर्याविना करवां नहीं; तेमज मरणातुरनेपण अलीप्त जग्याए सुवाडवो नहीं; ॥ २० ॥ माटे गायना छाणवडे लींपेली भूमीपर तेने सुवाडवो, अने मोंमां सुवर्ण तथा रत्न एं बेउ मूकवां, तथा शालिग्रामनुं चरणांमृत मुखमां मूकवुं. ॥ २१ ॥

जे मनुष्य शालिग्रामना चरणामृतनुं एक बिंदु पान करे, ते सर्वे पापोथकी निर्मुक्त थइने, वैकुंठ पामशे. ॥ २२ ॥ पछी महा पातकोनो नाश करनारुं गंगोदक मुखमां मूकवुं. के, जेथी करीने सकल तीर्थोनां स्नाननुं तथा सकल प्रकारनां दानोनुं फल प्राप्त थाय छे. ॥ २३ ॥ शरीरने पवित्र करनारुं चांद्रायणव्रत हजार वखत करे, के, गंगाजलनुं पान करे, तो, ए बेउनां पुण्य समान छे. ॥ २४ ॥ अग्निमां रु पडतांज जेम नाश पामे छे, तेम गंगोदकनुं पान (पीवुं) करवाथी सकल पातको भस्म थाय छे.

शालिग्रामशिलातोयंयःपिबेद्बिंदुमात्रकम् ॥ ससर्वपापनिमुक्तोवैकुंठभुवनंव्रजेत् ॥२२॥
ततोगंगाजलंदद्यान्महापातकनाशनम् ॥ सर्वतीर्थकृतस्नानदानपुण्यफलप्रदम् ॥ २३ ॥
चांद्रायणंचरेद्यस्तुसहस्त्रंकायशोधनम् ॥ पिबेद्यश्चैवगंगांभःसमौस्यातामुभावपि ॥२४॥
अग्निंप्राप्ययथाताक्ष्र्यतूलराशिर्विनश्यति ॥ तथागंगांबुपानेनपातकंभस्मसाद्भवेत् २५
यस्तुसूर्यांशुसंतप्तंगांगंयःसलिलंपिबेत् ॥ ससर्वयोनिनिर्मुक्तःप्रयातिसदनंहरेः ॥ २६ ॥
नद्योजलावगाहेनपावयंतीतराजनान् ॥ दर्शनात्स्पर्शनात्पानात्तथागंगेतिकीर्तनात् २७
पुनात्यपुण्यान्पुरुषान्शतशोथसहस्त्रशः ॥ गंगातस्मात्पिबेत्तस्याजलंसंसारतारकम् २८

॥ २५ ॥ जे मनुष्य सूर्यकिरणथी तपेला गंगोदकनुं पान करशे, ते सकल पापोथकी मुक्त थइने, विष्णुना वैकुंठने पामशे. ॥ २६ ॥ बीजी सकल नदीओ, तेओमां स्नान करवाथी पवित्र करे छे; अने गंगा तो दर्शन, स्पर्शन, पान अने कीर्तन ए चारमांनी कोइपण क्रियाथी. ॥ २७ ॥ सहस्त्रावधी (हजारो) पातकी पुरुषोने मुक्त करे छे; माटे संसारथकी तारनारुं एवुं जे गंगानुं उदक (जल), तेनुं पान करवुं. ॥ २८ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

कंठःप्राण समय जे मनुष्य गंगा गंगा एवो जप करे छे, ते मुआपछी विष्णुना पुरने पामे छे. ते पृथ्वीपर फरीथी जन्म पामे नहीं. ॥ २९ ॥ प्राणोत्क्रमण (मृत्यु) समय श्रद्धासहित मनवडे जे जन गंगानुं चितन करशे, तेपण उत्तम गतिने पामशे; ॥ ३० ॥ माटे गंगानुं ध्यान करवुं, गंगानुं मानसिक स्मरण करवुं अने तेमना जलनुं पान करवुं. पछी मोक्ष आपनारुं भागवत बनी शके तेटलुं श्रवण करवुं. ॥ ३१ ॥ मृत्युकाले जे जन श्लोक, अर्धो श्लोक अथवा पा श्लोक भागवतनो उच्चारण करे छे, तेनी मोक्षथकी पुनरावृत्ति (फरी जन्म) थती

गंगागंगेतियोब्रूयात्प्राणैःकंठगतैरपि ॥ मृतोविष्णुपुरंयातिनपुनर्जायतेभुवि ॥ २९ ॥ उ
त्क्रामद्भिश्चयःप्राणैःपुरुषःश्रद्धयान्वितः ॥ चिंतयेन्मनसागंगांसोपियातिपरांगतिम् ३०
अतोध्यायेन्नमेद्गंगांसंस्मरेत्तज्जलंपिबेत् ॥ ततोभागवतंकिंचिच्छृणुयान्मोक्षदायकम् ३१
श्लोकंश्लोकार्धपादंवायोंतेभागवतंपठेत् ॥ नतस्यपुनरावृत्तिर्ब्रह्मलोकात्कदाचन ॥ ३२ ॥
वेदोपनिषदांपाठाच्छिवविष्णुस्तवादपि ॥ ब्राह्मणक्षत्रियविशांमरणंमुक्तिदायकम् ॥ ३२ ॥
प्राणप्रयाणसमयेकुर्यादनशनंखग ॥ दद्यादातुरसंन्यासंविरक्तस्यद्विजन्मनः ॥ ३४ ॥ सं
न्यस्तमितियोब्रूयात्प्राणैःकंठगतैरपि ॥ मृतोविष्णुपुरंयातिनपुनर्जायतेभुवि ॥ ३५ ॥

नथी. ॥ ३२ ॥ ब्राह्मणे वेद अने उपनिषदो भणी जवां. क्षत्रियादिकोए शिव तथा विष्णुनुं स्तवन (स्तुति) करवुं; एटले तेथी तेमने अंतकाले मुक्तिनी प्राप्ति थाय छे. ॥ ३३ ॥ भगवान कहे छे. हे गरुड, प्राणना प्रयाणसमय उपवास करवो, अने वैराग्य पाळनारा ब्राह्मणने आतुर संन्यास आपवो. ॥ ३४ ॥ कंठे प्राण होय त्यांसुधी हुं संन्यासी छुं एम जे पुरुष कहे छे, ते मुआपछी वैकुंठमां जाय छे. तेने फरी जन्म लेवानो नथी. ॥ ३५ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

ए रीते जेनो विधि थया छतां, जे धार्मिक छे, तेना प्राण सुखथी छतां, ऊर्ध्वे छिद्रोए थइने जाय छे. ॥ ३६ ॥ मुखनुं छिद्र १, चक्षुनां २, नासिकानां २ तथा कर्णनां २. एं रीतनां ऊर्ध्वे छिद्रो सात छे. पुण्यवाननो प्राण ए सात छिद्रोमाना कोइपण छिद्रो अथवा छिद्रे थइने जाय छे. ॥ ३७ ॥ प्राण तथा अपान ए बे वायू नाभि स्थळमां मळेला छतां, जे वखत तेओ जूदा पडे छे, ते वखत प्राणरूपी वायू सूक्ष्म थइने, शरीरमांथी नीकळी जाय छे. ॥ ३८ ॥ पछी शरीर नीचे पडे छे; ते एम के, जेम एकादु वृक्ष निराधार थवाथी नीचे पडे

एवंजातविधानस्यधार्मिकस्यतदाखग ॥ ऊर्ध्वच्छिद्रेणगच्छंतिप्राणास्तस्यसुखेनहि ३६
मुखंचचक्षुषीनासेकर्णौद्वाराणिसप्तच ॥ एभ्यःसुकृतिनोयांतियोगिनस्तालुरंध्रतः ॥३७॥
अपानान्मिलितप्राणोयदाहिभवतःपृथक् ॥ सूक्ष्मीभूत्वातदावायुर्विनिष्क्रामतिपुतलात्
॥३८॥ शरीरंपततेपश्चान्निर्गतेमरुतीश्वरे ॥ कालाहतंपतत्येवंनिराधारोयथाद्रुमः ॥३९॥
निर्विचेष्टंशरीरंतुप्राणैर्मुक्तंजुगुप्सितम् ॥ अस्पृश्यंजायतेसद्योदुर्गंधंसर्वनिंदितम् ॥४०॥
त्रिधावस्थाशरीरस्यकृमिविट्भस्मरूपतः ॥ किंगर्वःक्रियतेदेहेक्षणविध्वंसिभिर्नरैः ॥४१॥
पृथिव्यांलीयतेपृथ्वीआपश्चैवतथाप्सुच ॥ तेजस्तेजसिलीयेतसमीरस्तुसमीरणे ॥४२॥

छे तेम. ॥ ३९ ॥ प्राणे शरीरनो त्याग कर्यो, एटले ते तत्तकाल चेष्टाहीन छतां निंद्य थाय छे, तथा तत्काल अस्पृश्य तथा दुर्गंधयुक्त थइने, सर्वनिंदित थाय छे. ॥ ४० ॥ हे गरुड, आदेहनी त्रण अवस्थाओ छे, ते एवी के, बाळ्यो न होय तो तेने कीडा पडे छे, बाळे तो भस्म थाय छे तथा बीजा जीवो खाय तो तेनी विष्टा थाय छे. ए रीते आ शरीर क्षणीक छतां, मनुष्यो गर्व शामाटे करे छे? ॥४१॥ प्राण जाय एटले पृथ्वीना अंशनो लय पृथ्वीमां, उदक-(जल)नो उदकमां, तेजनो तेजमां तथा वायूनो वायूमां लय थाय छे. ४२

आकाशनो अंश आकाशमां लय थाय छे. परमेश्वर रूपी परब्रह्म सर्वत्र व्यापक छे, के, जे नित्य मुक्त, जगत्साक्षी अने अजरामर छे. ॥ ४३ ॥ अने जीव सर्वे इंद्रियोयुक्त छतां, शब्दादि विषयथी वींटाएलो छे, तथा काम, रांग वगेरेथी युक्त छतां, कर्मरुपी कोश-(पडदो) वाळो छे. ॥४४॥ ए रीतनो जीव पुण्यवासनावाळो थइने, स्वकर्मे प्राप्त थयेला देहमां प्रवेशित थाय छे. ए बाबत दृष्टांत. जेम एकादु प्रथमनुं घर बळी जाय, एटले बीजा घरमां प्रवेश करे छे तेम. ॥ ४५ ॥ ते वखत जेने लगती नानी नानी घंटडीओ होय छे, एवुं विमान लेइने, चामरादिकथी सुशोभित एवा देवदूतो आवे छे. ॥ ४६ ॥ जे देवदूत धर्मतत्ववेत्ता छतां, जेओने धार्मिक जन अति प्रिय छे, एवा भगवानना पारसद आवीने, तेने विमानमां बेसाडीने, स्वर्गे लेइ जाय छे. ॥४७॥ ते समय दिव्य देह धारण करीने, तथा गळामां पुष्पमाळा घालीने, देवोमां मनायेलो एवो ए जीव स्वर्गे जाय छे. ॥ ४८ ॥ इति श्री गरुडपुराणे सारोद्धारे म्रुयमाणकृत्य निरुपणोनाम नवमोऽध्यायः ॥ ॥ ९ ॥ ॥

आकाशश्चतथाकाशेसर्वव्यापीचशंकरः ॥ नित्यमुक्तोजगत्साक्षीआत्मादेहेष्वजोमरः ४३
सर्वेंद्रिययुतोजीवःशब्दादिविषयैर्वृतः ॥ कामरागादिभिर्युक्तःकर्मकोशसमन्वितः ॥४४॥
पुण्यवासनयायुक्तोनिर्मितेस्वेनकर्मणा ॥ सप्रविश्यनवेदेहेगृहेदग्धेयथागृही ॥ ४५ ॥ त
दाविमानमादायकिंकिणीजालमालियत् ॥ आयांतिदेवदूताश्चलसच्चामरशोभिताः ४६
धर्मतत्त्वविदःप्राज्ञाःसदाधार्मिकवल्लभाः ॥ तदैनंकृतकृत्यंस्वर्विमानेननयंतिते ॥ ४७ ॥ सु
दिव्यदेहोविरजांबरस्रक्सुवर्णरत्नाभरणैरुपेतः ॥ दानप्रभावात्समहानुभावःप्राप्नोतिना
कंसुरपूज्यमानः ॥ ४८ ॥ इतिश्रीगरुडपुराणेसारोद्धारेम्रियमाणकृत्यनिरूपणोनामनव
मोऽध्यायः ॥ ॥ ९ ॥ ॥ छ छ छ छ

गरुड भगवानने प्रश्न पूछता हवा. हे प्रभु, पुण्वाननो देह दहन करवानुं विधान मने कहो, तथा पतिव्रता स्त्रीनो महिमा कहो. ॥ १ ॥ भगवान कहे छे. हे गरुड, हुं तमने और्ध्वदेहिक कर्मनो सकल विधि कहुं छुं. के, जे करवाथी पुत्रपौत्रादि पितृऋणथकी मुक्त थाय छे. ॥ २ ॥ घणुं दान करवाथी फल शुं? पुत्रे पोतानां माबापनां अंतेष्टी (दशाश्रद्धादि कर्म) अवश्य करवां. के, जे करवाथी पुत्रने अग्निष्टोमनुं सदृश फल प्राप्त थाय; ॥ ३ ॥ माटे ते समय पुत्रे शोकनो त्याग करीने, सकल पापथकी मुक्त थवासारु बांधवोसहित मुंडन

॥ गरुडउवाच ॥ ॥ देहदाहविधानंचवदसुकृतिनांविभो ॥ सतीयदिभवेत्पत्नीतस्याश्चम
हिमांवद ॥ १ ॥ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ ॥ शृणुतार्क्ष्यप्रवक्ष्यामिसर्वमेवौर्ध्वदेहिकं ॥ य
त्कृत्वापुत्रपौत्राश्चमुच्यंतेपैतृकादृणात् ॥ २ ॥ किंदत्तैर्बहुभिर्दानैःपित्रोरंत्येष्टिमाचरेत् ॥
तेनाग्निष्टोमसदृशंपुत्रःफलमवाप्नुयात् ॥ ३ ॥ तदाशोकंपरित्यज्यकारयेन्मुंडनंसुतः ॥ स
मस्तबांधवैर्युक्तःसर्वपापापनुत्तये ॥ ४ ॥ मातापित्रोर्मृतौयेनकारितंमुंडनंनहि ॥ आत्म
जःसकथंज्ञेयःसंसारार्णवतारकः ॥ ५ ॥ अतोमुंडनमावश्यंनखकक्षविवर्जितम् ॥ ततःस
बांधवःस्नात्वाधौतवस्त्राणिधारयेत् ॥ ६ ॥ सद्योजलंसमानीयततस्तंस्नापयेच्छवम् ॥ मं
डयेच्चंदनैःस्त्रग्भिर्गंगामृत्तिकयाथवा ॥ ७ ॥ ❀ ❀ ❀ ❀

(हजामत) करावदुं. ॥ ४ ॥ माता के पिता मुआ छतां, पुत्र मुंडन करावे नहीं, तो, तेने संसार रूपी समुद्रथकी मुक्त करनारो शी रीते जाणवो? ॥ ५ ॥ माटे पुत्रे नख अने बगलमांहेना वाळ कढावीने, मुंडन करावदुं. पछी सकल बांधवोसहित स्नान करीने, धोएलां वस्त्र पहेरवां. ॥ ६ ॥ पछी पाणी आणीने ए प्रेतने स्नान करावदुं, अने तेना शरीरे चंदन तथा गंगानी मृत्तिका चोपडीने, तेने पुष्पोनी माळाओ घालवी. ॥ ७ ॥

अने नविन वस्त्रवडे आच्छादन कर्यापछी नाम तथा गोत्रनो उच्चार करीने, संकल्पपूर्वक दक्षिणासहित अप सव्यपणे ॥ ८ ॥ मृतस्थाने मरनारना नामथीज पिंडदान करवुं; एटले पृथ्वीनी अधिष्ठात्री देव संतुष्ट थाय छे. ॥ ९ ॥ पछी घरना बारणाआगळ पिंड आपवो; एटले एं पिंडथी भूतगणमाना जे दुर्गत एटले गतिनो अवरोध करनारा होय छे, ते संतुष्ट थाय छे. ॥ १० ॥ पछी घरमानी पुत्रवधुओ वगेरेअे तेने प्रदक्षिणा करीने, तेनुं पूजन करवुं. पछी बीजा बांधवोसहित पुत्रे ते प्रेतने खभे लेवुं. ॥ ११ ॥ जे

नवीनवस्त्रैःसंच्छाद्यतदापिंडंसदक्षिणम् ॥ नामगोत्रंसमुच्चार्यसंकल्पेनापसव्यतः ॥ ८ ॥
मृत्युस्थानेशवोनामतस्यनाम्नाप्रदापयेत् ॥ तेनभूमिर्भवेत्तुष्टातदधिष्ठातृदेवता ॥ ९ ॥ द्वा
रदेशेभवेत्पांथस्तस्यनाम्नाप्रदापयेत् ॥ तेननैवोपघातायभूतकोटिषुदुर्गताः ॥ १० ॥ ततः
प्रदक्षिणांकृत्वापूजनीयःस्नुषादिभिः ॥ स्कंधःपुत्रेणदातव्यस्तदान्यैर्बांधवैःसह ॥ ११ ॥
धृत्वास्कंधेस्वपितरंयःश्मशानायगच्छति ॥ सोश्वमेधफलंपुत्रोलभतेचपदेपदे ॥ १२ ॥ नी
त्वास्कंधेस्वपृष्ठेंकेसदातातेनलालितः ॥ तदैवतदृणान्मुच्येन्मृतंस्वपितरंवहेत् ॥ १३ ॥ त
तोर्धमार्गेविश्रामंसंमार्ज्याभ्युक्ष्यकारयेत् ॥ संस्नाप्यभूतसंज्ञायतस्मैतेनप्रदापयेत् ॥ १४

पुत्र पोताना बापने खभापर स्मशानमां लेइ जाय छे, तेने डगले डगले अश्वमेध यज्ञ कर्यानुं फल प्राप्त थाय छे. ॥ १२ ॥ पुत्रनी बाल्यावस्थामां पिताए तेने खभे तथा खोळामां लेइने, तेने लाड करेलां; माटे ते पुत्रे तेना अंतकाले तेने पोताना खभे करीने स्मशानमां लेइ जवाथी, ते पुत्र पितृऋणथकी मुक्त थाय छे. ॥ १३ ॥ पछी मार्गमांथी स्मशानमां जाय ते वखते ते ठेकाणे जलवडे पृथ्वीने पवित्र करीने, प्रेतने स्नान करावीने, भूत नामना प्रेतने पिंडदान करवुं. ॥ १४ ॥ ॥ ॥

पिशाच, राक्षस, यक्ष अने त्यांनी दिशाओनो आश्रय करीने निवास करनाराओ ए सर्वने पिंडदान आपवुं. ए पिंडदान न करे तो, त्यांना पिशाचादि एं प्रेतनुं मांस भक्षीने, दहन करवामां अयोग्यता संपादन करे छे. ॥ १५ ॥ पछी प्रेतनुं माथु उत्तरतरफ राखवुं, अने दहन करवासारु स्थल शोधी कहाडवुं. १६ ते एवुं के, जलवडे भूमि शुद्ध करीने, गायना छाणथी लींपीने, ए ठेकाणोनी थोडीक माटी अंगुठो तथा टचली आंगळीनी जोडेनी आंगळी भेगां करीने, उपाडी लेइ, पवित्र करी, ते ठेकाणे विधिपूर्वक

पिशाचाराक्षसायक्षायेचान्येदिक्षुसंस्थिताः ॥ तस्यहोतव्यदेहस्यनैवायोग्यत्वकारकाः १५ ततोनीत्वाश्मशानेषुस्थापयेदुत्तरामुखम् ॥ तत्रदेहस्यदाहार्थंस्थलंसंशोधयेद्यथा ॥ १६ ॥ संमार्ज्यभूमिंसंलिप्योल्लिख्योद्धृत्यचवेदिकाम् ॥ अभ्युक्ष्योपसमाधायवह्निंतत्रविधानतः ॥ १७॥ पुष्पाक्षतैरथाभ्यर्च्यदेवंक्रव्यादसंज्ञकम् ॥ लोमभ्यस्त्वनुवाक्येनहोमंकुर्याद्यथाविधि ॥ १८॥ त्वंभूतभृज्जगद्योनिस्त्वंभूतपरिपालकः ॥ मृतःसांसारिकस्तस्मादेनंत्वंस्वर्गंतिंनय ॥ १९ ॥ इतिसंप्रार्थयित्वाग्निंचितांतत्रैवकारयेत् ॥ श्रीखंडतुलसीकाष्ठैःपलाशाश्वत्थदारुभिः ॥ २० ॥ ৩ ৩ ৩ ৩

अग्निनी स्थापना करवी. ॥ १७ ॥ पछी ते अग्निनी पुष्पाक्षतथी क्रव्याद एवा नामथी पूजा करवी, अने पछी लोमभ्यस्वाहा एवा वेदमंत्रवडे यथाविधि होम करवो. ॥ १८ ॥ अने ए क्रव्याद नामना अग्निनी ए मंत्रवडे प्रार्थना करवी. हे क्रव्याद, तमे सकल प्राणी मात्रने धारण करनारा छतां सकल जगतनुं कारण छो, तथा सकल जगतनुं पालन करनारा छो. आ संसारी जन मरण पाम्यो तेने तमे स्वर्गे लेइ जाओ. ॥ १९ ॥ एवी प्रार्थना करीने, जे ठेकाणे अग्नि होय ते ठेकाणे चंदन, तुलशी, खाखरो तथा पींपळानां लाकडांनी चिता करवी. ॥२०॥

पछी ए चितामां ए प्रेतने सुवाडीने, तेपर बे पिंड आपवा. ते एम के, एक चितापर तथा बीजो प्रेतना हाथमां प्रेत एवा नामनो आपवो. त्रण वार पिंडदान करे त्यारथी सपिंडीसुधी तेने प्रेत एवुं नाम प्राप्त थाय. ॥ २१ ॥ केटलाएक प्रेतकल्प जाणनारा तेने साधक एवुं नाम आपे छे; माटे ते नामथी चितापर पिंडदान करवुं; अथवा प्रेत एवा नामथी ते शबना हाथपर पिंडदान करवुं. ॥ २२ ॥ ए प्रकारे पांच पिंड आपवाथी शबने आहुतीनी योग्यता आवे छे. कदापि ए पांच पिंड आपे नहीं, तो, प्रथम कह्या प्र-

चितामारोप्यतंप्रेतंपिंडौद्वौतत्रदापयेत् ॥ चितायांशवहस्तेचप्रेतनाम्नाखगेश्वर ॥ चितामोक्षप्रभृतिकंप्रेतत्वमुपजायते ॥ २१ ॥ केपितंसाधकंप्राहुःप्रेतकल्पविदोजनाः ॥ चितायां तेननाम्नावाप्रेतनाम्नाथवाकरे ॥ २२ ॥ इत्येवंपंचभिःपिंडैःशवस्याहुतियोग्यता ॥ अन्यथा चोपघातायपूर्वोक्तास्तेभवंतिहि ॥ २३ ॥ प्रेतोदत्वापंचपिंडान्हुतमादायतंतृणैः अग्निंपुत्रस्तदादद्यान्नभवेत्पंचकंयदि ॥ २४ ॥ पंचकेषुमृतोयस्तुनगतिंलभतेनरः ॥ दाहस्तत्रनकर्तव्यःकृतेऽन्यमरणंभवेत् ॥ २५ ॥ आदौकृत्वाधनिष्ठार्धमेतन्नक्षत्रपंचकम् ॥ रेवत्यंतंनदाहेर्हं दाहेचनशुभंभवेत् ॥ २६ ॥ ❀ ❀ ❀ ❀

माणे राक्षसादि कुलनो नाश करवाने प्रवृत्त थाय छे. ॥ २३ ॥ पांच पिंडदानपछी हवन करेलो अग्नि पुत्रे उपाडीने, मरण वखत पंचक न होय तो, ते चितापर मूकवो. २४ ॥ जे नर पंचकमां मरण पामे, तेनी गति थती नथी; माटे प्रायश्चित्त सिवाय तेना देहने दहन करवो नहीं, करे, तो, बीजानुं मोत थाय छे. ॥ २५ ॥ धनिष्ठा नक्षत्रनां बे चरणे प्रारंभ थइ, रेवती नक्षत्र पूरुं थतांलगी पंचक जाणवुं. आ नक्षत्रोलगतुं मरण आवे, तो, प्रायश्चित सिवाय तेने गृह योग्यता आवती नथी. ॥ २६ ॥ ॥

आ नक्षत्रोमां जे मरण पामे, तेना घरमां कांइपण हानी थाय छे; अथवा पुत्रो के गोत्राइओमां कांइ ने कांइ पण विघ्न उत्पन्न थाय छे. ॥ २७ ॥ हे गरुड, ए सकल दोषोनी शांतीने अर्थे तमने विधि कहुं छुं. के, जे करवाथी ए नक्षत्रो होय तोपण प्रेतने दहन करी शकाय. ॥ २८ ॥ हे गरुड, ए विधि एवो के, प्रेतनी पासे दर्भनां चार पुतळां करवां, अने तेने ऋक्ष मंत्रवडे मंत्रीत करवां. ॥ २९ ॥ पछी प्रेता जयत एवा मंत्रथी संपुटीत ऋक्ष मंत्रवडे होम करवो. ॥३०॥ पछी ए पुतळांसहित प्रेतने दहन करवुं, अने सपिंडीना दिवसे पुत्रे शांतिरूप विधि करवो. ॥ ३१ ॥

गृहेहानिर्भवेत्तस्यऋक्षेष्वेषुमृतोहियः ॥ पुत्राणांगोत्रिणांचापिकाश्चिद्विघ्नःप्रजायते २७॥ अथवाऋक्षमध्येहिदाहःस्याद्विधिपूर्वकः ॥ तद्विधिंतेप्रवक्ष्यामिसर्वदोषप्रशांतये ॥ २८ ॥ शवस्यनिकटेताक्ष्यनिक्षिपेत्पुत्तलांस्तदा ॥ दर्भमयांश्चचतुरऋक्षमंत्राभिमंत्रितान् ॥२९॥ ततहेमप्रकर्तव्यंवह्नांतिऋक्षनामाभिः ॥ प्रेताजयतमंत्रेणपुनर्होमस्तुसंपुटैः ॥ ३०॥ ततोदाहःप्रकर्तव्यस्तैश्चपुत्तलकैःसह ॥ सपिंडनदिनेकुर्यात्तस्यशांतिविधिसुतः ॥ ३१ ॥तिलपात्रंहिरण्यंचरूप्यंरत्नंयथाक्रमम् ॥ घृतपूर्णकांस्यपात्रंदद्याद्दोशप्रशांतये ॥ ३२ ॥ एवंशांतिविधानंतुकृत्वादाहंकरोतियः ॥ नतस्यविघ्नोजायेतप्रेतायांतिपरांगतिं ॥ ३३॥ एवंपंचकदाहःस्यात्तद्विनाकेवलंदहेत् ॥ सतीयदिभवेत्पत्नीतयासहविनिर्दहेत् ॥ ३४ ॥ ७९

अने तेना दोषनी शांति अर्थे तिलपात्र, हिरण्य, रौप्य, रत्न अने घीथी परिपूर्ण भरेलुं कांसानुं पात्र वगेरे सकल दान आपवां. ॥ ३२ ॥ ए प्रकारे शांतिनो विधि करीने, जे पुरुष प्रेतनुं दहन करे छे, तेने कोइपण प्रकारनुं विघ्न आवतुं नथी, तथा प्रेतपण उत्तम गति पामे छे. ॥ ३३ ॥ हे गरुड, ए प्रमाणे में तमने पंचकमां मरनारनी दहनविधि कही. जे पत्नी साध्वी छतां, पतीनी साथे जाय, तो, तेनी साथे तेणीने दहन करवी. ॥ ३४ ॥ ॥

स्त्री पतिव्रता छतां पतिना हित विषे आसक्त होय, तो, तेणीए पतिसहगमन पेहेलां स्नान करवुं. ॥३५॥ पछी कंकु, केशर, काजल, उत्तम वस्त्रो अने अलंकारथी स्वशरीर भूषित (शृंगारयुक्त) करवुं; अने ब्राह्मण तथा बंधुवर्गने दान आपवां. ॥ ३६ ॥ पछी पोतिका गुरूने नमस्कार करीने, घरमांथी बाहेर निकळवुं. पछी देवालयमां जइने, विष्णुने भक्तिपूर्वक नमस्कार करवा; ॥ ३७ ॥ अने तेमनेपण अलंकार समर्पण करीने, हाथमां श्रीफळ पकडवुं; अने लज्जा तथा मोहनो त्याग करीने, स्मशानभूमितरफ जवुं. ३८

पतिव्रतायदानारीभर्तुःप्रियहितेरता ॥ इच्छेत्सहैवगमनंतदास्नानंसमाचरेत् ॥ ३५ ॥ कुंकुमांजनसद्वस्त्रभूषणैर्भूषितांतनुम् ॥ दानंदद्याद्विजातिभ्योबंधुवर्गेभ्यएवच ॥ ३६ ॥ गुरुंनमस्कृत्यतदानिर्गच्छेन्मंदिराद्बहिः ॥ ततोदेवालयंगत्वाभक्त्यातंप्रणमेद्धरिम् ॥ ३७ ॥ समर्प्याभरणंतत्रश्रीफलंपरिगृह्यच ॥ लज्जांमोहंपरित्यज्यश्मशानभवनंव्रजेत् ॥ ३८ ॥ तत्रसूर्यंनमस्कृत्यपरिक्रम्यचितांतदा ॥ पुष्पशय्यांतदारोहेन्निजांकेस्वापयेत्पतिम् ॥ ३९ ॥ सखिभ्यःश्रीफलंदद्याद्दाहमाज्ञापयेत्ततः ॥ गंगास्नानसमंज्ञात्वाशरीरंपरिदाहयेत् ॥ ४० ॥ नदहेद्गर्भिणीनारीशरीरंपतिनासह ॥ जनयित्वाप्रसूतिंचबालंपोष्यसतीभवेत् ॥ ४१ ॥

त्यां जइ, सूर्यने नमस्कार करी, चिताने प्रदक्षिणा कर्यापछी पुष्पनी शय्याज छे एम गणी, चितामां बेशीने, पोताना खोळामां पतिनुं मस्तक लेवुं. ॥ ३९ ॥ पोतिका हाथमानुं श्रीफळ पोतिकी सखीना हाथमां आपवुं. पछी अग्नि प्रजालवानी ए पतिव्रताए आज्ञा आपवी. ते समय पोतिका शरीरे गंगास्नान थाय छे एम पतिव्रताए जाणवुं. ॥ ४० ॥ कोइ पतिव्रता गर्भवंती होय, तो, तेणीने पतिभेगी दहन करवी नहीं. तेणीए प्रसूत थइने, पोतिका बालकनुं रक्षण करवुं. ॥ ४१ ॥ ॥ ॥

निज भर्तारभेगी बळनारी स्त्रीने दहन करे, तो, अग्नि मात्र शरीरने दहन करे छे; परंतु जीवने कंइ दुःख देतो नथी. ॥ ४२ ॥ अग्निना संयोगथी जेम ताम्रादि धातुओनो मेल जाय छे, तेम पतिसहगमन करनारी स्त्री अमृत तुल्य अग्निमां मळवाथी, पोतिका मनमांहेनो मेल (पाप) दूर करे छे. ॥ ४३ ॥ ए बाबत दृष्टांत—जेम परस्पर विवाद पडवाथी सत्यवादी जन तपावेलुं लोढुं पकडतां दाझतो नथी तेम. ॥ ४४ ॥ जे स्त्री पतिसाथे सहगमन करे छे, ते दग्ध थती नथी; कारण के, तेणी जीव रूपे तेना पतिसाथे ऐक्य-

नारीभर्तारमासाद्यशरीरंदहतेयदि ॥ अग्निर्दहतिगात्राणिनैवात्मानंप्रपीडयेत् ॥ ४२ ॥ द ह्यतेध्मायमानानांधातूनांचयथामलः ॥ तथानारीदहेत्पापंहुताशेह्यमृतोपमे ॥ ४३ ॥ दिव्यादौसत्ययुक्तश्चशुद्धोधर्मयुतोनरः ॥ यथानदह्यतेतप्तलोहपिंडेनकर्हिचित् ॥ ४४ ॥ तथासापतिसंयुक्तादह्यतेनकदाचन ॥ अंतरात्मात्मनाभर्तामृतेनैकत्वमागता ॥ ४५ ॥ यावच्चाग्नौमृतेपत्यौस्त्रीनात्मानंप्रदाहयेत् ॥ तावन्नमुच्यतेसाहिस्त्रीशरीरात्कथंचन ॥ ४६ ॥ तस्मात्सर्वप्रयत्नेनस्वपतिंसेवयेत्सदा ॥ कर्मणामनसावाचामृतेजीवतितद्गता ॥ ४७ ॥ मृतेभर्तारियानारीसमारोहेद्धुताशनं ॥ साऽरुंधतीसमाभूत्वास्वर्गलोकेमहीयते ॥ ४८ ॥

ता पामे छे. (फरीथी स्त्रीशरीर धारण करती नथी) ॥ ४५ ॥ ज्यांसुधी स्त्री पतिनीसाथे सहगमन करती नथी, त्यांसुधी तेणी स्त्रीशरीरथकी मुक्त थती नथी. ॥ ४६ ॥ तेमाटे स्त्रीए सर्वात्मभाववडे सर्व काल तद्गत अंतःकरणथी कायिक, वाचिक अने मानसिक कर्मोवडे पोतिका पतिनी सेवा करवी. ॥ ४७ ॥ पति मरण पाम्या छतां जे स्त्री पतिसाथे अग्निमां प्रवेश करे छे, ते स्त्री अरुंधती (वशीष्ठ मुनीनी स्त्री) तुल्य थइने, स्वर्गलोकमां पूज्य थाय छे. ॥ ४८ ॥ ॥ ॥ ॥

अने त्यांपण पोतिका भर्तारनी सेवामां तत्पर छतां, जेनी अप्सराओ सेवा करे छे एवा एवा चौद इंद्र थाय त्यांसुधी ए ठेकाणे वास करे छे. ॥ ४९ ॥ जे स्त्री भर्तारसाथे सहगमन करे छे, तेणी मोंसाळ, पीयर तथा सासरीनो उद्धार करे छे. ॥ ५० ॥ अने माणशना शरीरपर जेटलां रोम छे, तेटलां वर्ष तेणी पतिसाथे स्वर्गमां वास करे छे. (आ संख्यानुं तात्पर्य असंख्य वर्षनुं छे.) ॥ ५१ ॥ अने तेणी पोतिको पति जे लोकमां होय, ते लोकमां वास करीने, सूर्य समान तेजस्वी विमानमां बेशीने, ज्यांसुधी चंद्र सूर्य

तत्रसाभर्तृपरमास्तूयमानाप्सरोगणैः ॥ रमतेपतिनासार्धंयावदिंद्राश्चतुर्दश ॥ ४९ ॥मातृकंपैतृकंचैवयत्रसाचप्रदीयते ॥ कुलत्रयंपुनात्यत्रभर्तारंयानुगच्छति ॥ ५० ॥ तिस्त्रःकोट्योर्द्धकोटीचयानिरोमाणिमानुषे ॥ तावत्कालंवसेत्स्वर्गेपतिनासहमोदते ॥ ५१ ॥विमानेसूर्यसंकाशेक्रीडतेरमणेनसा ॥ यावदादित्यचंद्रौचभर्तुर्लोकेचिरंवसेत् ॥५२॥ पुनश्चिरायुःसाभूत्वाजायतेविमलेकुले ॥ पतिव्रतातुयानारीतमेवलभतेपतिं ॥ ५३ ॥ याक्षणंदाहदुःखेनसुखमेताद्दशंत्यजेत् ॥ सामूढाजन्मपर्यंतंदह्यतेविरहाग्निना ॥ ५४ ॥ तस्मात्पतिंशिवंज्ञात्वासहतेनदहेत्तनुं ॥ यदिनस्यात्सतीताक्ष्यंतमेवंप्रदहेत्तदा ॥ ५५ ॥ छ छ

रहे, त्यांसुधी क्रीडा करे छे. ॥ ५२ ॥ पछी ते चिरायु छतां, विमल कुलमां जन्म ले छे, अने तेणी तेज पतिने फरीथी पामे छे. ॥ ५३ ॥ जे स्त्री ए क्षणीक दाहदुःखने सहन करती नथी, तेणी एवां अनंत सुखनो त्याग करीने, जन्मसुधी पतिविरहना दुःखथी दग्ध थाय छे. ॥ ५४ ॥ तो स्त्रीओं पोताना पति शिव छे एम मानीने, तेमनी साथे पोतानुं शरीर दग्ध करवुं. कदापि कोइ स्त्री साध्वी न होय, तो, मात तेणीनोज दाह करवो. ॥ ५५ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

अर्ध दग्ध थाय त्यारे अथवा पूर्ण दग्ध थाय त्यारे तेना मस्तकनी खोपरीने फोडवी. ते एम के, गृहस्तनी लाकडावते, अने यतीनी श्रीफळवते. ॥ ५६ ॥ पितृलोकनी प्राप्तिने अर्थे तेना ब्रह्मरंध्रे काणुं पाडी, तेने ब्रह्मलोकनी प्राप्ति थवासारु पुते, हवे कहुं छुं ते मंत्रवडे, अग्निमां आज्याहुती आपवी. ॥ ५७ ॥ ए मंत्रनो अर्थ एवो छे के, हे अग्नि, तमे विष्णुथकी उत्पन्न थया छो, तो, तमाराविषे दग्ध थयेलो जन, दिव्य देहयुक्त थइने, फरीथी स्वर्गमां उत्पन्न हजो. ॥ ५८ ॥ प्रेत पूर्ण दग्ध थयापछी अग्निमां मंत्रपूर्वक तिलमिश्र आज्याहुती आपी-

अर्धेदग्धेथवापूर्णेस्फोटयेत्तस्यमस्तकं ॥ गृहस्थानांतुकाष्ठेनयतीनांश्रीफलेनच ॥ ५६ ॥
प्राप्तयेपितृलोकानांभित्वातद्ब्रह्मरंध्रकम् ॥ आज्याहुतिंततोदद्यान्मंत्रेणानेनतत्सुतः ५७
अस्मात्त्वमधिजातोसित्वदयंजायतांपुनः ॥ असौस्वर्गायलोकायस्वाहाज्वलतुपावकः ५८
एवमाज्याहुतिंदत्वातिलमिश्रांसमंत्रकां ॥ रोदितव्यंततोगाढंतेनतस्यसुखंभवेत् ॥५९॥दाहादनंतरंकार्यैस्त्रीभिःस्नानंततःसुतैः ॥ तिलोदकंततोदद्यान्नामगोत्रोपकल्पितम् ॥ ६० ॥
प्राशयेन्निंबपत्राणिमृतकस्यगुणान्वदेत् ॥ स्त्रीजनोग्रेगृहंगच्छेत्पृष्ठतोनरसंचय ॥ ६१ ॥गृहेस्नानंपुनःकृत्वागोग्रासंचप्रदापयेत् ॥ पत्रावल्यांचभुंजीयाद्गृहान्नंनैवभक्षयेत् ॥ ६२ ॥

ने, पछी पुष्कळ शोक करवो. ए प्रकारे कर्म करे, तो, तेथकी मरनारने सुख प्राप्त थाय छे. ॥ ५९ ॥ बळी रद्यापछी तेनी स्त्रीपुत्रोए स्नान करवुं, अने नाम तथा गोत्रनो उच्चार करीने, तिलांजली आपवी. ॥ ६० ॥ कडवा लींबडानां पानडां भक्षण करवां, मरनारना गुण वर्णववा अने स्मशानमां दहन करीने आवतां स्त्रीओने आगळ करी, पुरुषोए पाछळ चालीने, घेर जवुं. ॥ ६१ ॥ घेर आव्यापछी फरीथी स्नान करीने गायने गोग्रास आपवो; पछी भोजन करवुं. ते एम के, पत्राळामां जमवुं तथा घरनुं अन्न खावुं नहीं. ॥ ६२ ॥ ॥

मरनार जे ठेकाणे मुआ होय ते ठेकाणे गायना छाणवडे लींपीने ए ठेकाणे बार दिवससुधी अहरनिश दक्षिणाते मोढे दीपक राखवो. ॥ ६३ ॥ हे गरुड, सूर्य अस्त थाय एटले स्मशान अथवा चकलामां माटीना पात्रोमां दूध तथा जल भरीने त्रण दिवस मूकवां. ॥ ६४ ॥ ए पात्रो अपक्क छतां जल अने दूधथी भरपूर जोइए. ए पात्र सांठीओ तथा दोरडीथी बनावेला तरवैयाओपर मूकवां, अने आ प्रमाणेनो मंत्र भणवो. ॥ ६५ ॥ ए मंत्रनो अर्थ एवो छे के, हे मरनार, तमे स्मशानना अग्निथी दग्ध थया छो तथा बांधवादिकोए तमारो त्याग कर्यो; माटे

मृतकस्थानमालिप्यदक्षिणाभिमुखंततः ॥ द्वादशाह्नकपर्यंतंदीपंकुर्यादहर्निशं ॥ ६३ ॥ सूर्येस्तमागतेतार्क्ष्यश्मशानेवाचतुष्पथे ॥ दुग्धंचमृन्मयेपात्रेतोयंदद्यादिनत्रयं ॥६४॥ अपक्वमृन्मयंपात्रंक्षीरनीरप्रपुरितम् ॥ काष्ठत्रयंगुणैर्बद्धंधृत्वामंत्रंपठेदिमं ॥ ६५ ॥ श्मशानानलदग्धोसिपरित्यक्तोसिबांधवैः ॥ इदंनीरमिदंक्षीरमत्रस्नाहिमिदंपिब ॥६६॥ चतुर्थेसंचयः कार्यःसाग्निकैश्चनिरग्निकैः ॥ तृतीयेन्हिद्वितियेवाकर्तव्यश्चाविरोधतः ॥६७॥ गत्वाश्मशानभूमिंचस्नानंकृत्वाशुचिर्भवेत् ॥ ऊर्णासूत्रंवेष्टयित्वापवित्रींपरिधायच ॥ ६८ ॥ दद्यात्श्मशानवासिभ्यस्ततोमाषबलिंसुतः ॥ यमायत्वेतिमंत्रेणातिस्त्रःकुर्यात्परिक्रमाः ॥ ६९ ॥

आ पात्रोमानां दूध तथा जलनुं पान करो. ॥ ६६ ॥ चोथे दिवसे टाढी वाळवी. कदापि चोथे दिवसे करवाने कुयोग होय, तो, त्रीजे अथवा बीजे दिवसे वाळवी. ॥६७॥ ए टाढी वाळवानो प्रकार एवो के, स्मशानमां जइने, प्रथम स्नान करीने, पवित्र थवुं; पछी ऊन अने सूत्रथी करेली पवित्री पेहेरीने, ॥ ६८ ॥ त्यां रहेनारा चांडालने शक्ति प्रमाणेनुं दान आपीने, पछी पुत्रे अडदनुं बलिदान आपवुं. ए बलिदान आपती वखत यमायत्वेति एवो मंत्रोच्चार करीने, त्रण डाबी प्रदक्षिणाओ करवी. ॥ ६९ ॥ ॥ ॥

हे गरुड, पछी चितापर दूध छांटवुं; पछी जल छांटीने, मांहेल्लां अस्थी (हाडकां) बाहेर कहाडवां. ७०
पछी ए अस्थीने खाखरानां पानडांओपर मूकीने, वारंवार दूध तथा जलथी धोवां, अने माटीना पात्रमां
मूकवां. पछी विधिपूर्वक श्राद्ध करवुं. ॥ ७१ ॥ पछी त्रिकोण चोको करीने, तेने गायना छाण तथा ज-
लवडे लींपीने, पवित्र करवो; पछी दक्षिणाभि मोढे बेशीने, दक्षिण, पश्चिम अने उत्तर ए त्रण दिशाए
अनुक्रमे त्रण पिंड आपवा. ॥ ७२ ॥ पछी चितानी सघळी भस्मनो एक गोळो करीने, घडानुं मों ढां-

ततोदुग्धेनसंभ्युक्ष्यचितास्थानंखगेश्वर ॥ जलेनसेचयेत्पश्चादुद्धरेदस्थिवृंदकम् ॥ ७० ॥
कृत्वापलाशपत्रेषुक्षालयेद्दुग्धवारिभिः ॥ संस्थाप्यमृन्मयेपात्रेश्राद्धंकुर्याद्यथाविधि ॥ ७१ ॥
त्रिकोणंस्थंडिलंकृत्वागोमयेनोपलेपितं ॥ दक्षिणाभिमुखोदिक्षुदद्यात्पिंडत्रयंत्रिषु ॥ ७२ ॥
पुंजीकृत्यचिताभस्मतत्रधृत्वात्रिपादुकाम् ॥ स्थापयेत्तत्रसजलमनाच्छाद्यमुखंघटम् ७३ ॥
ततस्तंडुलपाकेनदधिघृतसमन्वितम् ॥ बलिंप्रेतायसजलंदद्यान्मिष्टंयथाविधि ॥ ७४ ॥ प
दानिदशपंचैवचोत्तरस्यांदिशिव्रजेत् ॥ गर्तंविधायतत्रास्थिपात्रंसंस्थापयेत्खग ॥ ७५ ॥त
स्योपरिततोदद्यात्पिंडंदाहार्तिनाशनम् ॥ गर्तादुद्धृत्यतत्पात्रंनीत्वागच्छेज्जलाशयं ॥ ७६ ॥

क्यां पेहेलांज घडाना जलमां नाखवी. ॥ ७३ ॥ पछी रांधेला भातमां दहीं, घी अने जल मेळवीने, ते-
ना पिंड करीने, विधिसहित प्रेतने आपवा. ॥ ७४ ॥ पछी उत्तर दिशातरफ पंदर डगलां हींडवुं, अने
ते ठेकाणे खाडो खोदीने, ए अस्थीवाळुं पात्र तेमां मुकवुं. ॥ ७५ ॥ तेपर दाह कर्यानी पीडाना निवा-
रणने अर्थे पिंडदान करवुं. पछी एं अस्थीपात्र ते खाडामांथी कहाडीने, जलनो ऊंडो धरो होय त्यां
लेइ जवुं. ॥ ७६ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

ए ठेकाणे ते अस्थीओपर जल तथा दूध रेडीने, तेने वारंवार परवाळवां, अने तेओपर खूब केशर तथा चंदन चडावववां. ॥ ७७ ॥ पछी संपुटमां घालीने, ए संपुट ह्रदयपर तथा मस्तकपर धारण करवुं; अने ते अस्थीने प्रदक्षिणा तथा नमस्कार करीने, तेने जलमां मेलवां. ॥७८॥ दश दिवसनी मांहे जेनां अस्थी गंगाना जलमां पडे, तेने ब्रह्मलोकमांथी पाछुं आववानुं थतुं नथी. ॥ ७९ ॥ मनुष्यनां अस्थी जेटला दिवससुधी गंगाना जलमां रहे, तेटला हजार वर्षसुधी ते स्वर्गमां निवास करे छे. ॥८०॥ कदापि गंगाना जलने स्पर्श करीने वायू म-

तत्रप्रक्षालयेद्दुग्धजलादस्थिपुनःपुनः ॥ चर्चयेच्चंदनेनाथकुंकुमेनविशेषतः॥ ७७॥ धृत्वासंपुटकेतानिकृत्वाचहृदिमस्तके ॥ परिक्रम्यनमस्कृत्यगंगामध्येविनिक्षिपेत् ॥ ७८ ॥ अंतर्दशाहंयस्यास्थिगंगातोयेनिमज्जति ॥ नतस्यपुनरावृत्तिर्ब्रह्मलोकात्कदाचन ॥ ७९ ॥ यावदस्थिमनुष्यस्यगंगातोयेषुतिष्ठति ॥ तावद्वर्षसहस्राणिस्वर्गलोकेमहीयते॥८०॥ गंगाजलोर्मिसंस्पृश्यमृतकंपवानोयदा ॥ स्पृशतेपातकंतस्यसद्यएवविनश्यति ॥८१ ॥ आराध्यतपसोग्रेणगंगांदेवींभगीरथः ॥ उद्धारार्थंपूर्वजानामानयद्ब्रह्मलोकतः ॥ ८२ ॥ त्रिषुलोकेषुविख्यातंगंगायाःपावनंयशः ॥ यापुत्रान्सगरस्यैतान्भस्माख्याननयद्दिवम् ॥ ८३ ॥ पूर्ववयसिपापानियेकृत्वामानवामृताः ॥ गंगायामस्थिपतनात्स्वर्गलोकंप्रयांतिते ॥ ८४ ॥

रनारना देहने स्पर्श करे, तो, तेनां सकल पाप तत्काल नाश पामे छे. ॥ ८१ ॥ जे गंगाने भगीरथ राजाए उग्र तप करीने, पोताना पूर्वजोना उद्धारार्थे स्वर्गथकी भूलोकमां पधराव्यां, ॥८२॥ ते गंगाए सगर राजाना पुत्रोनी भस्मनेस्पर्श करीने, स्वर्ग पमाड्या. ए रीतना ए गंगाजीना यश त्रैलोक्यमां प्रसिद्ध छे. ॥८३॥ पूर्व वयमां पातक करीने जे मनुष्य मरण पामे, तेनां अस्थी गंगामां पडे, तो, ते पूर्व पापथकी मुक्त थइने स्वर्गे जाय छे. ॥ ८४ ॥

ते बाबत इतिहास कहे छे. कोइ एक पारधी मोटा अरण्यमां पशुपक्षीओनी हिंसा करनारो हतो, तेने एक सिंहे मार्यो, तेथी ते तेना पापकर्मोथी नरकमां जवानो हतो. ॥ ८५ ॥ एवामां तेनुं एक हाडकुं एक कागडो लेइने गंगापुरथी उडी जतो हतो, ते गंगामां पड्युं, तेथी ए पारधी तत्काल सकल पापोथकी मुक्त थइने, दिव्य विमानमां बेशीने, स्वर्गे गयो. ॥ ८६ ॥ माटे पोताना पितानां अस्थी पुत्रेज गंगामां नाखवां. ए रीते अस्थीसंचयपछी प्रेतनी निवृत्तिने अर्थे दशगात्राख्य कर्म करवुं. ॥ ८७ ॥ कदापि कोइ विदेश किंवा अरण्यमां चोरादिक-

कश्चिद्व्याधोमहारण्येसर्वप्राणिविहिंसकः ॥ सिंहेननिहतोयावत्प्रयातिनरकालये ॥८५॥
तावत्कालेनतस्यास्थिगंगायांपातितंतदा ॥ दिव्यंविमानमारुह्यसगतोदेवमंदिरम् ॥८६॥
अतःस्वमेवसत्पुत्रोगंगायामस्थिपातयेत् ॥ अस्थिसंचयनादूर्ध्वंदशगात्रंसमाचरेत् ८७
अथकश्चिद्विदेशेवावनेचौरभयेमृतः ॥ नलब्धस्तस्यदेहश्चेच्छ्रुणुयाद्यद्दिनेतदा ॥ ८८ ॥ दर्भपुत्तलकंकृत्वापूर्ववत्केवलंदहेत् ॥ तस्यभस्मसमादायगंगातोयेविनिक्षिपेत् ॥ ८९ ॥ दशगात्रादिकंकर्मतद्दिनादेवकारयेत् ॥ सएवदिवसोग्राह्यःश्राद्धेसांवत्सरादिके ॥ ९० ॥
पूर्णेगर्भेमृतानारीविदार्यजठरंतदा ॥ बालंनिष्काश्यनिक्षिप्यभूमौतामेवदाहयेत् ॥९१॥

थकी मृत्यु पामवाथी, तेनां अस्थी न जडतां होय, तो, जे दिवसे मुआनी खबर मळे ते दिवसे, ॥ ८८ ॥ दर्भनुं पुतळुं करीने दहन करवुं, अने तेनी भस्म लेइने गंगाना जळमां नाखवी. ॥ ८९ ॥ पछी मात्र दश गात्रादि कर्मसिवाय बाकीनां सकल कर्म करवां, अने जे दिवसे तेना मुआ बाबतनी खबर पडी होय, तेज दिवस तेना सांवत्सरादि श्राद्ध बाबत गणवो. ॥ ९० ॥ गर्भ पूर्ण थया छतां कदापि तेनी माता मरण पामे, तो, तेनुं पेट फाडीने, मांहेलो गर्भ एक बाजुए मूकीने, फकत ए स्त्रीनाज देहने दहनादिं संस्कार करवो. ॥९१॥

कदापि ए एक बाजुए मूकेलुं बालक मृत्यु पामे, तो, तेने गंगामांज वेहेतुं मूकी देवुं. बीजे ठेकाणे मरेलुं बालक होय, तो, तेने भूमिमां डाटवुं; परंतु ते सत्तावीस महिनानी अंदरनी वयनुं होवुं जोइए. ॥ १२ ॥ कदापि ते करतां अधिक वयनुं होय, तो, तेना देहने बाळीने, तेनां अस्थी गंगामां नाखवां; तथा जलना कुंभनुं दान आपीने, बालकोने जमाडवां. ॥ १३ ॥ गर्भमांज नष्ट थयो होय, तो, तेनी क्रिया करवानी नहीं. बालक मुवुं होय, तो, तेनी पाछळ दूध आपवुं, जलना कुंभनुं दान करवुं तथा बालकोने भोजन आपवुं. ॥ १४ ॥ पांच वर्षनी अंदरनुं बालक मरण पामे, तो, मात्र बालकोनेंज भोजन कराववुं, अने

गंगातीरेमृतंबालंगंगायामेवपातयेत् ॥ अन्यदेशेक्षिपेद्भूमौसप्तविंशतिमासजम् ॥ १२ ॥
अतःपरंदेहत्तस्यगंगायामस्थिनिक्षिपेत् ॥ जलकुंभश्चदातव्यंबालानामेवभोजनं ॥१३॥
गर्भेनष्टेक्रियानास्तिदुग्धंदेयंमृतेशिशौ ॥ घटंचपायसंभोज्यंदद्याद्बालविपत्तिषु ॥ १४ ॥
कुमारेचमृतेबालान्कुमारानेवभोजयेत् ॥ सबालान्भोजयेद्विप्रान्पौगंडेसव्रतेमृते ॥१५॥
मृतश्चपंचमादूर्ध्वमव्रतःसव्रतोपिवा ॥ पायसेनगुडेनापिपिंडान्दद्याद्दशक्रमात् ॥ १६ ॥
एकादशंद्वादशंचवृषोत्सर्गविधिंविना ॥ महादानविहीनंचपौगंडेकृत्यमाचरेत् ॥ १७ ॥

ते उपरांत वयनुं मरे, तो, ब्राह्मणो तथा बालकोने भोजन कराववुं (एं बालक परणेलुं अथवा जनोइ दीधेलु होय, तो, ब्राह्मण; अने न होय तो बालकोनेज जमाडवां.) ॥ १५ ॥ पांच वर्षनी उपरनुं बालक परण्या के जनोइ दीधा विनानुं होय, अथवा परणेलुं के जनोइ दीधेलुं होय; तोपण खीर अने गोळना करेलां दश पिंड अनुक्रमे आपवा. ॥ १६ ॥ अग्यार तथा बारमे दिवसे वृषोत्सर्ग सिवाय बाकीनां सर्व कर्म करवां; परंतु महा दानो आपवां नहीं. ॥ १७ ॥ ॥ ॥ ॥

पिता जीवता छतां, पांच वर्षनी उपरनी वयमां मरेला बालकनुं सपिंडक श्राद्ध करवुं नहीं. मात्र बारमे दिवसे तेनुं एकोतिष्ठज करवुं. ॥ ९८ ॥ स्त्रियो अने शूद्रना विवाह उपनयनने स्थाने जाणवा. व्रतनी (उपनयननी) पूर्वे सकल वर्णनी क्रिया वय प्रमाणे करवी. ॥ ९९ ॥ कर्म, देश, सगांसंबंधी, वर्ण अने वयनुं अल्पत्व तथा महत्व जोइने क्रिया करवी. ॥ १०० ॥ किशोरावस्था तथा तरुणावस्था छतां मरण पामे, तो, शय्यादान तथा वृषोत्सर्ग वगेरे परदान, महादान तथा गौदान वगेरे सकल कर्मो करवां. १०१

जीवमानेचपितरिनपौगंडेसापिंडनं ॥ अतस्तस्यद्वादशाहन्येकोद्दिष्टंसमाचरेत् ॥९८॥ स्त्री शूद्राणांविवाहस्तुव्रतस्थानेप्रकीर्तितः ॥ व्रतात्प्राक्सर्ववर्णानांवयस्तुल्याक्रियाभवेत् ९९ स्वल्पात्कर्मप्रसंगाच्चस्वल्पाद्विषयबंधनात् ॥ स्वल्पेवयसिदेहेचक्रियांस्वल्पामपीच्छति ॥ १०० किशोरेतरुणेकुर्याच्छय्यावृषमखादिकं ॥ पददानंमहादानंगोदानमपिदापयेत् १ यतीनांचैवसर्वेषांनदाहोनोदकक्रिया ॥ दशगात्रादिकंतेषांनकर्तव्यंसुतादिभिः ॥२॥ दंडग्रहणमात्रेणनरोनारायणोभवेत् ॥ त्रिदंडग्रहणात्तेषांप्रेतत्वंनैवजायते ॥ ३ ॥ ज्ञानिनस्तुसदामुक्ताःस्वरूपानुभवेनहि ॥ अतस्तेतुप्रदत्तानांपिंडानांनैवकांक्षिणः ॥ ४ ॥

परम हंसादि चतुर्विध यतीओने दहन करवा नहीं, तथा तेमनी उदकक्रिया तथा दश गात्रादिक कोइपण जातनुं कर्म पुत्रादिकोए करवुं नहीं. ॥ १०२ ॥ मात्र दंड धारण करवाथी ते नरनारायण स्वरूपे थाय छे. त्रिदंड धारण करवाथी मात्र प्रेतत्व सर्वथा नष्ट थाय छे. ॥ १०३ ॥ जे कोइ ज्ञानी छे, ते स्वरूपानुभवनेलीधेज मुक्तज छे; माटे तेओ पुत्रादितरफथी पोताने पिंडदानादिनी प्राप्ति थवानी इच्छा करता नथी. ॥ १०४ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

माटे विधीनो बाध आवे एम गणीने, पिंडदान करवुं नहीं. मात्र पितृभक्तिनेसारु तीर्थश्राद्ध तथा गयाश्राद्ध करवां. ॥ १०५ ॥ हंस, परमहंस, कुटीचक अने बहुदक एवा चतुर्विध संन्यासी मरण पामे, तो, तेमने भूमिमां डाटवा. ॥ १०६ ॥ गंगादि तीर्थनी जोगवाइ न होवाथी भूमिमां भंडारवा. महानदी होय, तो, ते शरीर तेमां वहेवराववुं. ॥ १०७ ॥ इतिश्री गरुडपुराणे सारोद्धारे दाहास्थि संचयकर्म निरूपणो नाम दशमो ऽध्यायः ॥ ॥ १० ॥ ॥ गरुड भगवान्‌ने प्रश्न पूछे छे. हे भगवान, मने दशगात्र नामनुं

तस्मात्पिंडादिकंतेषांनतुनोदकमाचरेत् ॥ तीर्थश्राद्धंगयाश्राद्धंपितृभक्त्यासमाचरेत् ॥५॥
हंसंपरमहंसंचकुटीचकबहूदकौ ॥ एतान्संन्यासिनस्तार्क्ष्यपृथिव्यांस्थापयेन्मृतान् ॥६॥
गंगादीनामभावेहिपृथिव्यांस्थापनंस्मृतम् ॥ यत्रसंतिमहानद्यस्तदातास्वेवनिक्षिपेत् ॥
॥ १०७ ॥ इतिश्रीगरुडपुराणेदाहास्थिसंचयकर्मनिरूपणोनामदशमोऽध्यायः ॥ १० ॥
॥ गरुडउवाच ॥ दशगात्रविधिंब्रूहिकृतेकिंसुकृतंभवेत् ॥ पुत्राभावेतुकःकुर्यादितिमेवद
केशव ॥ १ ॥ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ शृणुतार्क्ष्यप्रवक्ष्यामिदशगात्रविधिंतव ॥ यद्विधा
यचसत्पुत्रोमुच्यतेपैतृकादृणात् ॥ २ ॥ पुत्रःशोकंपरित्यज्यधृतिमास्थायसात्विकीम् ॥
पितुःपिंडादिकंकुर्यादश्रुपातंनकारयेत् ॥ ३ ॥ ७ ७

कर्म कहो, तथा ते करवाथी शा फलनी प्राप्ति थाय छे? ते कहो; कदापि पुत्र न होय, तो, ए विधि कोणे करवो? तेपण कहो. ॥ १ ॥ भगवान् कहे छे. हे गरुड, सत्पुत्र आ विधि करे, तो, ते पितृऋणथकी मुक्त थाय छे. ॥ २ ॥ पुत्र वियोगजन्य दुःखनो त्याग करीने, तथा धैर्यथी अंतःकरणनुं नियमन करीने, नेत्रोमां आंसू न आणतां, पितरोनुं पिंडदानादि कर्म करवुं. ॥ ३ ॥ ॥ ॥ ॥

बांधवादिके लीट तथा आंसू पाड्यां होय, ते प्रेतने अवश्य भक्षण करवां पडे छे; माटे ए निरर्थक शोकथकी परावृत थवुं. ॥ ४ ॥ कारण के, रात्री अने दिवस हजारो वर्षसुधी शोक करे, तोपण मरण पामनार फरीथी देखानार नथी. ॥ ५ ॥ जे उत्पन्न थाय, तेने मृत्यु अवश्य छे; तथा जे मरण पामे, तेने जन्म अवश्य छे, ए रीतना बेउ प्रकार अवश्य छतां, निरर्थक शोक शामाटे करवो? ॥ ६ ॥ एनी निवृत्तिने अर्थे दैवी के मानुषी ए बेमांनो एके उपाय नथी. के, जे करवाथी प्राणी मृत्युथकी मुक्त थइने, फरीथी मळे. ७

श्लेष्माश्रुबांधवैर्मुक्तंप्रेतोभुंक्तेयतोऽवशः ॥ अतोनरोदितव्यंहितदाशोकान्निरर्थकात् ॥४॥ यदिवर्षसहस्राणिशोचतेहर्निशंनरः ॥ तथापिनैवनिधनंगतोदृश्येतकर्हिचित् ॥ ५ ॥ जातस्यहिध्रुवोमृत्युर्ध्रुवंजन्ममृतस्यच ॥ तस्मादपरिहार्येर्थेनशोकंकारयेद्बुधः ॥ ६ ॥ नहिकश्चिदुपायोस्तिदैवोवामानुषोपिवा ॥ योहिमृत्युवशंप्राप्तोजंतुःपुनारिहाव्रजेत् ॥ ७ ॥ अवश्यंभाविभावानांप्रतीकारोभवेद्यादि ॥ तदादुःखैर्नयुज्येरन्नलरामयुधिष्ठिराः ॥ ८ ॥ नायमत्यंतसंवासःकस्यचित्केनचित्सह ॥ अपिस्वप्नशरीरेणकिमुतान्यैःपृथग्जनैः ॥ ९ ॥ यथाहिपथिकःकश्चिच्छायामाश्रित्यविश्रमेत् ॥ विश्रम्यचपुनर्गच्छेत्तद्वद्भूतसमागमः १०

अवश्य प्राप्त थनारा मृत्युदुःखनो उपाय होत, तो, नळ राजा, राम राजा तथा धर्म राजा वगेरे ए दुःखथी युक्त न थात. ॥ ८ ॥ कोइनो कोइनी साथे निरंतर सहवाश हतो नथी. ते बावत दृष्टांत—जेम हुंपणुं शरिरपर निरंतर अभिमान राखे छे तेम छतां, शरीर तेनो त्याग करीने जाय छे तेम; तो, बीजा जननो सहवास हमेशां रहेशे, एवुं तो मनमां आणवुंज नहीं. ॥ ९ ॥ जेम के, एकादो वटेमार्गु मार्गे जतां वृक्षनी पासे आवी, तेनी छायामां बेशी, विश्राम पामीनेहींडवा मांडे छे, तेम आ सकल प्रपंचिक् पदार्थोनो समागम तजीने, जीवने जवानुं जाणवुं.

सुगंध दायक उत्तम पदार्थोवडे सवारे रांधेलुं अन्न सांजरे रसहीन थाय छे, तेम अन्नवडे पुष्ट थयेलुं शरीर नित्य क्यांथी रहेनार? ॥ ११ ॥ सघळां दुःखोनुं निवर्तक करनार मात्र ज्ञानज छे. एवा प्रकारना विचारनुं परिचिंतन करवा छतां, अज्ञानजन्य शोकनो त्याग करीने, पुत्रे पितानी क्रिया करवी. ॥ १२ ॥ पुत्र न होय तो पत्निए करवी. तेणी न होय तो बंधूए करवी. ते न होय तो शिष्यें करवी; अथवा कोइ पितराइअें करवी. ॥ १३ ॥ कोईं पुरुष पुत्रहीन होय, तो, तेना मोटा अथवा नाना भाइना पुत्रे दशगात्रादि कर्म करवुं. १४

यत्प्रातःसंस्कृतंभोज्यंसायंतच्चविनश्यति ॥ तदन्नरससंपुष्टेकायेकानामनित्यता ॥॥११॥
भैषज्यमेतद्दुःखस्यविचारंपरिचिंत्यच ॥ अज्ञानप्रभवंशोकंत्यक्त्वाकुर्यात्क्रियांसुतः ॥१२॥
पुत्राभावेवधूःकुर्याद्भार्याभावेचसोदरः ॥ शिष्योवाब्राह्मणस्यैवसपिंडोवासमाचरेत् १३
ज्येष्ठस्यवाकनिष्ठस्यभ्रातुःपुत्रैश्चपौत्रकैः ॥ दशगात्रादिकंकार्यंपुत्रहीनेनरेखग ॥ १४ ॥
भ्रातॄणामेकजातानामेकश्चेत्पुत्रवान्भवेत् ॥ सर्वेतेतेनपुत्रेणपुत्रिणोमनुरब्रवीत् ॥ १५ ॥
पत्न्यश्चबह्व्यएकस्यचैकापुत्रवतीभवेत् ॥ सर्वास्ताःपुत्रवत्यःस्युस्तेनैकेनसुतेनहि ॥ १६ ॥
सर्वेषांपुत्रहीनानांमित्रःपिंडंप्रदापयेत् ॥ क्रियालोपोनकर्तव्यःसर्वाभावेपुरोहितः १७

घणा पितराइ भाइओ छतां, तेमानो एक पुत्रवान होय, तो ए एक पुत्रनेलीधे सघळा पितराइओ पुत्रवान छे, एम जाणवुं. एवुं मननुं कहेवुं छे. ॥ १५ ॥ एक पुरुषने घणी स्त्रियो छतां, तेमांनी एक पुत्रवति होय, तो, ए सकल स्त्रियो पुत्रवति जाणवी. ॥ १६ ॥ कदापि सघळा भाइओ पुत्रहीन होय, तो, तेओना मित्रे पिंडदान करवुं; परंतु कदीपण क्रियानो लोप करवो नहीं. ए कहेलामानो कोइ न होय, तो, ए सर्वने ठेकाणे उपाध्याय (गोर), ए क्रिया करवाने अधिकारी छे, एम जाणवुं. ॥ १७ ॥ ॥ ॥

कोइ स्त्री के पुरुष पोताना इष्ट मित्रनी क्रिया करे, तो, तेने अनाथ प्रेतसंस्कार कर्यानेलीधे कोटी यज्ञनुं फल प्राप्त थाय छे. ॥ १८ ॥ हे गरुड, पितानुं दशगात्रादि कर्म पुत्रे करवुं. मोटो भाइ मृत्यु पाम्यो होय, तो, नानो भाइए करवुं; परंतु पुत्र मरण पाम्यो होय, तो, तेना पिताए तेनुं दशगात्रादि कर्म करवुं नहीं. ॥ १९ ॥ कदापि कोइ पुरुषने घणा पुत्र होय, तो, सकल विधि एकज पुत्रे करवो, तथा दशगात्रादि कर्म तथा बीजां षोडश श्राद्धपण एकेंज करवां. ॥२०॥ कदापि धनना भाग वेंहेंची लीधा होय, तोपण उपर कहेलां सर्व कर्म ए-

स्त्रीवाथपुरुषःकश्चिदिष्टस्यकुरुतेक्रियां ॥ अनाथप्रेतसंस्कारात्कोटियज्ञफलंलभेत् ॥१८॥
पितुःपुत्रेणकर्तव्यंदशगात्रादिकंखग ॥ मृतेज्येष्ठेप्यतिस्नेहान्नकुर्वीतपितासुते ॥ १९ ॥
बह्वोपियदापुत्राविधिमेकःसमाचरेत् ॥ दशगात्रंसपिंडत्वंश्राद्धान्यन्यानिषोडश ॥२०॥
एकेनैवतुकार्याणिसंविभक्तधनेष्वपि ॥ विभक्तैस्तुपृथक्कार्यंश्राद्धंसांवत्सरादिकं ॥ २१ ॥
तस्माज्ज्येष्ठःसुतोभक्त्यादशगात्रंसमाचरेत् ॥ एकभोजीभूमिशायीभूत्वाब्रह्मपरःशुचिः ॥
२२ सप्तवारंपरिक्रम्यधरणींयत्फलंलभेत् ॥ क्रियांकृत्वापितुर्मातुस्तत्फलंलभतेसुतः २३
आरभ्यदशगात्रंचयावद्वैवार्षिकंभवेत् ॥ तावत्पुत्रःक्रियाकुर्वन्गयाश्राद्धफलंलभेत् ॥२४॥

केंज करवां. भाग पाडी लीधा होय, तो, संवत्सरादि श्राद्ध सौसौने घेर जूदां जूदां करवां, ॥२१॥ तो मोटा पुत्रे दशगात्रादि कर्म भक्तिपूर्वक करवां. ए कर्म करे, तो शु फल मळे छे? ते कहे छे. एक वार भोजन करनारो, भूमिपरशयन करनारो, निरंतर ब्रह्मचिंतन करनारो तथा शुचिर्भुत (पवित्र) छतां, ॥२२॥ सात वार पृथ्वी प्रदक्षिणा करवाथी जे फल प्राप्त थाय छे, तेटलुं फळ माबापनी पाछळनी क्रिया करवाथी प्राप्त थाय छे. २३ दशगात्राख्य कर्मने आरंभीने, वर्ष पूरु थतांसुधीनी सकल क्रियाओ जे पुत्र करे, तेने गयाश्राद्धनुं फल प्राप्त थाय छे. ॥ २४ ॥

हवे दशगात्राख्य कर्मनी विधि कहे छे. कूओ, तलाव, बाग, तीर्थ तथा देवालय एमाना कोइपण स्थले जइने, मध्यान्हकाले मंत्रहीन स्नान करवुं. ॥ २५ ॥ पछी पवित्र थइने, वृक्षनी नीचे दक्षिणभणी मों करीने बेसवुं. पछी ते ठेकाणे एक ओटली करीनें, तेने गायना छाणथी लींपवी. ॥ २६ ॥ ए ठेकाणे एक पानडापर दर्भवडे एक कौशिक नामना ब्राह्मणनुं स्थापन करवुं, अने तेने पाद्यादि उपचार अर्पण करीने, अतसी पुष्पसंकाशं एवा मंत्रवडे तेने नमस्कार करवो. ॥ २७ ॥ पछी तेनी आगळ पिंडसारु द-

कूपेतडागेवारामेतीर्थेदेवालयेपिवागत्वामध्यमयामेतुस्नानंकुर्यादमंत्रकम् ॥ २५ ॥ शुचिर्भूत्वावृक्षमूलेदक्षिणाभिमुखःस्थितः ॥ कुर्याच्चवेदिकांतत्रगोमयेनोपलिप्यतां ॥ २६ ॥ तस्यांपर्णेदर्भमयंस्थापयेत्कौशिकंद्विजं ॥ तंपाद्यादिभिरभ्यर्च्यप्रणमेदतसीतिच ॥ २७ ॥ तदग्रेचततोदत्वापिंडार्थंकौशमासनं ॥ तस्योपरिततःपिंडंनामगोत्रोपकल्पितम् ॥ २८ ॥ दद्यात्तंडुलपाकेनयवपिष्टेनवासुतः ॥ उशीरंचंदनंभृंगराजपुष्पंनिवेदयेत् ॥ धूपंदीपंचनैवेद्यंमुखवासंचदक्षिणाम् ॥ २९ ॥ काकान्नंपयसोःपात्रेवर्धमानजलांजलीन् ॥ प्रेतायामुकनाम्नेचमद्दतमुपतिष्ठतु ॥ ३० ॥ ৬ ৬ ৬

र्भनुं आसन मूकवुं; अने ते उपर नाम तथा गोत्रनो उच्चार करीने पिंड आपवा. ॥ २८ ॥ ए पिंड रांधेला भात किंवा यवना आटाना जोइए. ते पिंडपर चंदन, भांगरो अने पुष्पो चडाववां; तथा धूप, दीप, नैवेद्य, तांबूल तथा दक्षिणा वगेरे समर्पण करवां. ॥ २९ ॥ जल अने दूधने मिश्र करीने, एक पत्रमां भरीने, तेमां अन्न भेळवीने, कागडाओने नांखवुं. पछी प्रेतना नाम तथा गोत्रनो उच्चार करीने, जलनी अंजली आपवी. ॥ ३० ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

प्रेतना नाम तथा गोत्रनो उच्चार करीने, जे अनोदक वगेरे समर्पण करवामां आवे, ते मृत पुरुषने अनंत फल आपनारां थाय छे. ॥ ३१ ॥ मृत्यु पामे ते दिवसथी सपिंडीसुधी प्रेत शब्दनो उच्चार करीने, दान आपवां. पछी चाहे तो ए प्रेत पुरुष होय के स्त्री होय. ॥ ३२ ॥ पेहेले दिवसे जे द्रव्य (पिंडसारु के होमसारु जे अन्न रांधे छे ते, जेने चरु के दुग्ध कहे छे.) पदार्थ के अन्नना पिंड आप्या होय, तेनातेज नव दिवससुधी आपवा. ॥ ३३ ॥ प्रेतने स्वर्ग प्राप्त थवासारु नवमे दिवसे सपिंडथी तैलाभ्यंग करवुं. ॥ ३४ ॥ अने घरनी बाहेर स्नान

अन्नंवस्त्रंजलंद्रव्यमन्यद्वादीयतेचयत् ॥ प्रेतशब्देनयद्दत्तंमृतस्यानंत्यदायकम् ॥ ३१ ॥
तस्मादादिदिनादूर्ध्वंप्राक्सपिंडीविधानतः ॥ योषितःपुरुषस्यापिप्रेतशब्दंसमुच्चरेत् ३२
प्रथमेहनियत्पिंडोदीयतेविधिपूर्वकं ॥ तेनैवविधिनान्नेननवपिंडान्प्रदापयेत् ॥ ३३ ॥ नव
मेदिवसेचैवसपिंडैःसकलैर्जनैः ॥ तैलाभ्यंगःप्रकर्तव्योमृतकस्वर्गकाम्यया ॥ ३४ ॥ बहिः
स्नात्वागृहीत्वाचदूर्वांलाजसमन्विताः ॥ अग्रतःप्रमदांकृत्वासमागच्छेन्मृतालयं ॥ ३५ ॥
दूर्वावत्कुलवृद्धिस्तेलाजाइवविकासता ॥ एवमुक्त्वात्यजेद्गेहेलाजान्दूर्वासमन्वितान् ३६
दशमेहनिमांसेनपिंडंदद्यात्खगेश्वर ॥ माषेणतन्निषेधाद्वाकलौनपलपैतृकम् ॥ ३७ ॥

करवुं, तथा हाथमां धरो तथा जल ग्रहण करीने, स्त्रियोने पोतानी आगळ करीने, पोते पाछळ रहीने, मृतस्थाततरफ जवुं. ॥ ३५ ॥ अने एम कहेवुं के, धरोनी पेठे तमारा कुलनी वृद्धि हजो. तथा आ रंगेला चोखा अथवा वीरणना वाळाना मूलनी पेठे तमारा कुलनी स्वच्छता हजो. एम कहीने, ते ठेकाणे दुर्वा (धरो) सहित लाज (रंगेला चोखा अथवा वीरणना वाळा) नाखवा. ॥ ३६ ॥ दशमे दिवसे मांसनो पिंड आपवो; परंतु कलियुगमां मांसनो निषेध छे, तेथी तेने ठेकाणे अडदना आटानो पिंड आपवो. ॥ ३७ ॥

दशमे दिवसे सघळा बांधवादिकोअे क्षौर (हजामत) करावबुं; परंतु क्रिया करनारा पुत्रे तो मात्र सपिंडीपछी करावबुं. ॥ ३८ ॥ दशमे दिवसे सकल बांधवोए क्षौर (हजामत) करावबुं; तेमज क्रिया करनारेपण कर्मो करीने. फरी सपिंडीने दिवसे क्षौरकर्म करवुं. आ बेउ वाक्योनी व्यवस्था देश परत्वे करीने जाणवी. ३९ दश दिवससुधी नित्य एक ब्राह्मणने मिष्टान्ननुं भोजन करावबुं, अने भगवाननुं ध्यान करीने तथा हाथ जोडीने, प्रेतनी मुक्ति थजो एवुं चिंतन करवुं. ॥ ४० ॥ अळसीनां पुष्प जेवी जेनी कांति तथा जेणे पीत (पीळां) वस्त्र प-

दशमेदिवसेक्षौरंबांधवानांप्रकीर्तितम् ॥ क्रियाकर्त्तुःसुतस्यैवसपिंडीकरणात्परम् ॥३८॥
दशमेदिवसेक्षौरंबांधवानांसमुडनं ॥ क्रियाकर्तुःसुतस्यापिपुनर्मुंडनमाचरेत् ॥३९॥ मिष्टा
न्नैर्भोजयेदेकंदिनेषुदशसुद्विजम् ॥ प्रार्थयेत्प्रेतमुक्तिंचहरिंध्यात्वाकृतांजलिः ॥ ४० ॥ अत
सीपुष्पसंकाशंपीतवाससमच्युतं ॥ येनमस्यंतिगोविंदंनतेषांविद्यतेभयं ॥ ४१ ॥ अनादि
निधनोदेवःशंखचक्रगदाधरः ॥ अक्षय्यःपुंडरीकाक्षप्रेतमोक्षप्रदोभव ॥ ४२ ॥ इतिसंप्रा
र्थनामंत्रंश्राद्धांतेपत्यहंपठेत् ॥ स्नात्वागत्वागृहेदत्वागोग्रासंभोजनंचरेत् ॥ ४३ ॥ इतिश्री
गरुडपुराणेसारोद्धारेदशगात्रविधिनिरूपणोनामैकादशोऽध्यायः ॥ ॥ ११ ॥ ॥

रिधान करेलां एवा भगवानने जे नमस्कार करे छे, तेने कोइपण ठेकाणे भय प्राप्त थतो नथी. ॥ ४१ ॥ हे भगवान्, आप आदि तथा अंतथी रहित छतां, शंख, चक्र अने गदाने धारण करनारा छो, तो, हे कमळनी पांखडी समानना नेत्रयुक्त भगवान्, आप ए प्रेतने मोक्षना आपनारा थजो. ॥ ४२ ॥ आवी रीतनी प्रार्थनानो मंत्र नित्य श्राद्ध कर्यापछी उच्चरवो. पछी स्नान करीने, घेर जइने, गायने अन्न आपीने, भोजन करवुं. ॥४३॥ इति श्री गरुडपुराणे सारोद्धारे दशगात्र विधि निरुपणो नाम एकादशोऽध्यायः ॥ ॥ ११ ॥ ॥

गरुड भगवानने प्रश्न करता हवा. हे सुरेश्वर, अग्यारमा दिवसनो विधि तथा वृषोत्सर्गनुं विधान वगेरे मने कहो. ॥ १ ॥ भगवान् कहे छे. हे गरुड, अग्यारमे दिवसे प्रातःकाले जलनी समिपे जवुं. अने त्यां अति यत्नवडे और्ध्वदेहिक क्रिया करवी. ॥ २ ॥ ते एम के, वेदशास्त्रना जाणनार ब्राह्मणने बोलावीने, तेमने नमस्कार करीने, तेमनी आगळ हाथ जोडीने, प्रेतनी मुक्तिसारु तेमनी प्रार्थना करवी. ॥ ३ ॥ आचार्य (गोर अने गामोट) सहित स्नानसंध्यादि सकल नित्यकर्म कर्यापछी अग्यारमा दिवसने योग्य एवुं यथाविधि विधान

॥ गरुडउवाच ॥ ॥ एकादशदिनस्यापिविधिंब्रूहिसुरेश्वर ॥ वृषोत्सर्गविधानंचवदमेजगदीश्वर ॥ १ ॥ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ ॥ एकादशेऽन्हिगंतव्यंप्रातरेवजलाशये ॥ और्ध्वदेहिक्रियासर्वाकरणीयाप्रयत्नतः ॥२ ॥ निमंत्रयेद्ब्राह्मणांश्चवेदशास्त्रपरायणान् ॥ प्रार्थयेत्प्रेतमुक्तिंचनमस्कृत्यकृतांजलिः ॥ ३ ॥ स्नानसंध्यादिकंकृत्वाह्याचार्योऽपिशुचिर्भवेत् ॥ विधानंविधिवत्कुर्यादेकादशदिनोचितं ॥ ४ ॥ अमंत्रंकारयेच्छ्राद्धंदशाहंनामगोत्रतः ॥ एकादशेन्हिप्रेतस्यदद्यात्पिंडंसमंत्रकम् ॥ ५ ॥ सौवर्णंकारयेद्विष्णुंब्रह्माणंरौप्यकंतथा ॥ रुद्रस्ताम्रमयःकार्योयमोलोहमयःखग ॥ ६ ॥ पश्चिमेविष्णुकलशंगंगोदकसमान्वितम् ॥ तस्योपरिन्यसेद्विष्णुंपीतवस्त्रेणवेष्टितम ॥ ७ ॥ छ छ

करवुं. ॥४॥ दश दिवससुधी मंत्रहीन छतां, मात्र नाम तथा गोत्रनो उच्चार करीनेज श्राद्धकर्म करवां एम कहेलुं छे; परंतु अग्यारमे दिवसे मंत्रनी साथे पिंडदान करवुं. ॥५॥ सुवर्णनी विष्णुनी प्रतिमा करवी, रुपानी ब्रह्मदेवनी प्रतिमा करवी, त्रांबानी रुद्रनी प्रतिमा करवी अने लोढानी यमराजनी प्रतिमा करवी. ॥६॥ गंगोदकथी भरेलो विष्णुकलश पश्चिम दिशाए स्थापन करवो; अने पीळां वस्त्रथी वींटेली विष्णुनी मूर्ति तेपर स्थापन करवी. ॥७॥

दूध अने जलथी भरेलो कुंभ पूर्वदिशातरफ स्थापन करवो, अने श्वेत वस्त्रथी आच्छादन करेली ब्रह्मदेवनी प्रतिमा तेपर स्थापन करवी. ॥ ८ ॥ मध अने घीथी भरेलो कुंभ उत्तरतरफ स्थापन करवो, अने राता वस्त्रथी वींटेली रुद्रनी प्रतिमा तेपर स्थापन करवी. ॥ ९ ॥ मात्र जलथी पूर्ण भरेलो कुंभ दक्षिण दिशाए स्थापन करवो, तथा तेपर काळा वस्त्रथी वींटेली यमराजनी प्रतिमा स्थापन करवी. ॥ १० ॥ ए चारे कुंभनी वच्चे रंगवडे मंडळ करीने, तेपर कौशिक नामना ब्राह्मणनी प्रतिमा स्थापन करवी. पछी

पूर्वेतुब्रह्मकलशंक्षीरोदकसमन्वितम् ॥ ब्रह्माणंस्थापयेत्तत्रश्वेतवस्त्रेणवेष्टितम् ॥ ८ ॥ उत्तरस्यांरुद्रकुंभंपूरितंमधुसर्पिषा ॥ श्रीरुद्रंस्थापयेत्तत्ररक्तवस्त्रेणवेष्टितम् ॥ ९ ॥ दक्षिणस्यां यमघटमिंद्रोदकसमन्वितम् ॥ कृष्णवस्त्रेणसंवेष्ट्यतस्योपरियमंन्यसेत् ॥ १० ॥ मध्येतु मंडलंकृत्वास्थापयेत्कौशिकंसुतः ॥ दक्षिणाभिमुखोभूत्वाऽपसव्येनचतर्पयेत् ॥ ११ ॥ विष्णुविधिंशिवंधर्मंवेदमंत्रैश्चतर्पयेत् ॥ होमंकृत्वाचरेत्पश्चाच्छ्राद्धंदशघटादिकम् ॥ १२ ॥ गोदानंचततोदद्यात्पितृणांतारणायवै ॥ गौरेषाहिमयादत्ताप्रीतयेतेऽस्तुमाधव ॥ १३ ॥ उपभुक्तंतुतस्यासीद्वस्त्रभूषणवाहनम् ॥ घृतपूर्णंकांस्यपात्रंसप्तधान्यंतदीप्सितम् ॥ १४ ॥

दक्षिणतरफ मों करीने, अपसव्य-(जनोइ जोइए ते खभे न पेहेरतां, उलटी पेहेरवी ते.)थी तर्पण करवुं. ॥ ११ ॥ पछी विष्णु, ब्रह्मदेव, शिव तथा यमधर्मनुं वेदोक्त मंत्रोवडे तर्पण करवुं. पछी होम करीने, दशघटादिक श्राद्ध करवुं. १२ पछी पित्तरोना उद्धारने अर्थे गोप्रदान आपवुं. ते समय भगवाननी प्रार्थना करवी, ते एम के, हे भगवान्, में जे आ गाय आपी छे, ते आपनी प्रीतीने अर्थे हजो. १३ पछी ए गायने लगतां जे जे उपयुक्त वस्त्रादि होय, ते सर्व तथा घीथी भरेलुं कांसानुं पात्र तथा तेपर सप्त धान्यादि जे कांइ अपेक्षित (जरुरनुं) होय, ते सर्वेनुं दान करवुं. १४

तिलादि आठ महादान अंतकाले आप्यां न होय, तो, तेपण शय्यादाननीसाथे आपवां. ॥ १५ ॥ जे ब्राह्मणने शय्यादान आपवानुं होय, तेना पग धोवा तथा तेमने वस्त्रादि अलंकार आपीने, तेमनुं पूजन करवुं; तथा सिद्धान्न (रांधेलुं अन्न) तथा मोदक अने अपूप (चोळाना पुडला अथवा अडदनी वाटेली दाळनां वडां) पीरसावीने, भोजन आपवुं. ॥१६॥ पछी क्रिया करनारा पुत्रे ए शय्यापर सुवर्णनो करेलो पुरुष स्थापन करवो, अने ए पुरुषनुं पूजन करीने, ब्राह्मणने ए शय्या आपवी. ॥१७॥ पछी ब्राह्मणनी आ मंत्रथी प्रार्थना करवी. ते एम

तिलाद्यष्टमहादानमंतकालेनचेत्कृतम् ॥ शय्यासमीपेधृत्वैतद्दानंतस्याःप्रदापयेत् ॥१५॥
प्रक्षाल्यविप्रचरणौपूजयेदंबरादिभिः ॥ सिद्धान्नंतस्यदातव्यंमोदकाऽपूपकाःपयः ॥१६॥
स्थापयेत्पुरुषंहैमंशय्योपरितदासुतः ॥ पूजयित्वाप्रदातव्यामृतशय्यायथोदिता ॥१७॥
प्रेतस्यप्रतिमायुक्तासर्वोपकरणैर्वृता ॥ प्रेतशय्यामयाह्येषातुभ्यंविप्रनिवेदिता ॥ १८ ॥
इत्याचार्यायदातव्याब्राह्मणायकुटुंबिने ॥ ततःप्रदक्षिणीकृत्यप्रणिपत्यविसर्जयेत् ॥१९॥
एवंशय्याप्रदानेनश्राद्धेननवकादिना ॥ वृषोत्सर्गविधानेनप्रेतोयातिपरांगतिम् ॥ २० ॥
एकादशेन्हिविधिनावृषोत्सर्गंसमाचरेत् ॥ हीनांगंरोगिणंबालंत्यक्त्वाकुर्यात्सलक्षणं २१

के, हे ब्राह्मण, प्रेतनी प्रतिमावाळी छतां, सकल सामग्रीथी युक्त एवी शय्या में तमने समर्पण करी छे. ॥ १८ ॥ एम कहीने, कुटुंबवत्सल छतां विद्वान होय, ते ब्राह्मणने ए शय्या आपवी. पछी ब्राह्मणने नमस्कार करीने, तेमने जवा देवा. ॥ १९ ॥ ए रीतना शय्यादान तथा वृषोत्सर्गना विधानने लीधे, प्रेत उत्तम गतिने पामे छे. ॥२०॥ अग्यारमे दिवसे यथाविधि वृषोत्सर्ग करवो. ते एम के, कोइपण अवयवथी वाछडो खोडीलो न छतां, वयमां बाल तथा रंगे लाल न जोइए. ए वृष-(वाछडो)नां जे लक्षण कहेलां छे ते जोइने, तेनुं दान करवुं. ॥२१॥

ते एम के, रातां नेत्र छतां रंगे पिंगलो (छींकणीना रंगनो) जोइए, तथा तेनां शिंगडां, गळुं तथा पगनी खरीओ ए रातां जोइए. तेनुं पेट श्वेत अने पुंठ काळी जोइए. एवा लक्षणवाळो वाछडो ब्राह्मणे आपवानुं कहेलुं छे. ॥ २२ ॥ जेनो रंग लाल अथवा मुंझडीओ होय, एवो वाछडो क्षत्रीए आपवो. पीळा रंगनो वैश्यें आपवो. ॥ २३ ॥ जे बधे अंगे तपखीरीओ छतां, पुच्छडे तथा पगे श्वेत रंगनो होय, तेने पिंग रंगनो कहेवाय छे. एवा वाछडानो उत्सर्ग करे छे; ते पितृओनी प्रीतीनी वृद्धि मेळवे छे. ॥ २४ ॥ जे वृषना पग, मों

रक्ताक्षःपिंगलोयस्तुरक्तःशृंगेगलेखुरे ॥ श्वेतोदरःकृष्णपृष्ठोब्राह्मणस्यविधीयते ॥ २२ ॥
सुस्निग्धवर्णोयोरक्तःक्षत्रियस्यविधीयते ॥ पीतवर्णश्चवैश्यस्यकृष्णःशूद्रस्यशस्यते २३
यस्तुसर्वांगपिंगःस्याच्छ्वेतःपुच्छेपदेषुच ॥ सपिंगोवृषइत्याहुःपितृणांप्रीतिवर्द्धनः ॥२४॥
चरणास्तुमुखंपुच्छंयस्यश्वेतानिगोपतेः ॥ लाक्षारससवर्णोयस्सनीलइतिकीर्तितः ॥२५॥
लोहितोयस्तुवर्णेनमुखेपुच्छेचपांडुरः ॥ पिंगःखुरवृषाणाभ्यांरक्तनीलोनिगद्यते ॥ २६ ॥
सर्वांगेष्वेकवर्णोयःपिंगःपुच्छेखुरेषुयः ॥ तंनीलपिंगमित्याहुःपूर्वजोद्धारकारकम् ॥२७॥
पारावतसवर्णस्तुललाटेतिलकान्विकः ॥ तंबभ्रुनीलमित्याहुःपूर्णंसर्वांगशोभनं ॥ २८ ॥

तथा पुच्छ श्वेत होय, अने जेना बाकीना अंगनो रंग रातो अळता जेवो होय, तेने नील एम कहे छे. ॥ २५ ॥ जे रंगे लाल छतां, मोंढे तथा पुच्छडे सफेद, खरीओ अने शिंगडां तपखीरीयां होय, तेने रक्तनील कहेवो. ॥ २६ ॥ जे सर्वांगें एकज रंगनो छतां, पूच्छडेथी तपखीरीआ (भूरा) रंगनो होय, तेने नीलपिंग कहेवो. आ वृष पूर्वजोनो उद्धार करनारो जाणवो. ॥ २७ ॥ जेनो रंग कबूतरना जेवो छतां, माथे टीलुं होय, तेने बभ्रुनील कहे छे. आ वृष सर्वांगें सुशोभित होय छे. ॥ २८ ॥ ॥ ॥

जेने सर्वांगे नील वर्ण छतां रातां नेत्र होय, तेने महानील कहे छे. ए रीते पांच प्रकारना नील जाणवा. २९ हे गरुड, वृषोत्सर्ग अवश्य करवो. उत्सर्ग कर्यापछी एं वाछडाने पकडवो नहीं; तेमज ते घेर आवे, तो, तेनुं घरमां पालनपण करवुं नहीं. एं बाबत एक पुरातनी कथा छे. ॥ ३० ॥ ते एवी के, घणा पुत्र होय तो बहु सारुं, एवी मनुष्ये इच्छा राखवी; कारण के, तेमानो एकपण गयाजीअें जइने श्राद्ध करे, अथवा पुत्रीनो विवाह करे, के, नील जातिना वृषनो उत्सर्ग करे. ॥ ३१ ॥ जे वृपोत्सर्ग करे छे, तथा गयाश्राद्ध करे छे, तेनेज

नीलःसर्वशरीरेषुरक्तश्चनयनद्वये ॥ तमप्याहुर्महानीलंनीलःपंचविधःस्मृतः ॥ २९ ॥ अ
वश्यमेवमोक्तव्योनसधार्योगृहेभवेत् ॥ तदर्थमेषाचरतिलोकेगाथापुरातनी ॥ ३० ॥ एष्ट
व्याबहवःपुत्रायद्येकोपिगयांव्रजेत् ॥ गौरींविवाहयेत्कन्यांनीलंवावृषमुत्सृजेत् ॥ ३१ ॥
सएवपुत्रोमंतव्योवृषोत्सर्गंतुयश्चरेत् ॥ गयायांश्राद्धदाताचयोऽन्योविष्ठासमःकिल ३२
रौरवादिषुयेकेचित्पच्यंतेयस्यपूर्वजाः ॥ वृषोत्सर्गेणतान्सर्वांस्तारयेदेकविंशतिं ॥ ३३ ॥
वृषोत्सर्गंकिलेच्छंतिपितरःस्वर्गताअपि ॥ अस्मद्वंशेसुतःकोपिवृषोत्सर्गंकरिष्यति ३४
तदुत्सर्गाद्वयंसर्वेयास्यामःपरमांगतिं ॥ सर्वयज्ञेषुचास्माकंवृषयज्ञोहिमुक्तिदः ॥ ३५ ॥

पुत्र जाणवो. बीजाने विष्टा तुल्य जाणवो. ॥ ३२ ॥ जेना पूर्वज रौरवादि नरकमां पची रह्या होय, ते वृषोत्सर्ग करे तो, तेनी भूतकालनी एकवीस पेढीओना पूर्वजो नरकथकी मुक्त थाय छे. ॥ ३३ ॥ कदापि कोइना पितृओ स्वर्गमां वसता होय, तथापि त्यां रह्या रह्या एवी इच्छा राखे छे के, अमारा वंशमां कोइ एवो वंशज उत्पन्न थाय तो ठीक, के, जे अमने उद्धारवाना हेतुथी वृषोत्सर्ग करे, ॥ ३४ ॥ के, जेना उत्सर्गनेलीधे अमे परम गतिने पामीए. सकळ यज्ञोमां वृषयज्ञ मुक्ति आपनारो छे. ॥ ३५ ॥

माटे पितृओनी मुक्तिने अर्थे यत्नपूर्वक यथाविधि वृषयज्ञ करवो. ॥ ३६ ॥ ते विधि एवो के, तत्तन्मंत्रवडे प्रथम नव ग्रहनुं स्थापन तथा पूजन करवुं. पछी यथाविधि होम करवो अने वाछडा तथा वाछडीनुं पूजन करवुं. ॥ ३७ ॥ पछी वाछडो तथा वाछडी मंगावीने, तेमने कंकण बांधवां. पछी विवाहविधिथी एक स्थंभ रोपवो. ॥ ३८ ॥ अने ए ठेकाणे ए वाछडा तथा वाछडीनुं स्थापन करवुं. पछी रुद्र देवना कुंभना जळवडे ए बेउने स्नान करावvुं, तथा गंधपुष्पवडे तेमनुं पूजन करीने, प्रदक्षिणा करवी. ॥ ३९ ॥ प-

तस्मात्पितृविमुक्त्यर्थंवृषयज्ञंसमाचरेत् ॥ यथोक्तेनविधानेनकुर्यात्सर्वंप्रयत्नतः ॥ ३६ ॥
ग्रहाणांस्थापनंकृत्वातत्तन्मंत्रैश्चपूजनं ॥ होमंकुर्याद्यथाशास्त्रंपूजयेद्वृषमातुरः ॥ ३७ ॥ व
त्संवत्सींसमानाय्यबध्नीयात्कंकणंतयोः ॥ वैवाह्येनविधानेनस्तंभमारोपयेत्तदा ॥ ३८ ॥
स्नापयेच्चवृषंवत्सींरुद्रकुंभोदकेनच ॥ गंधमाल्यैश्चसंपूज्यकारयेच्चप्रदक्षिणाम् ॥ ३९ ॥
त्रिशूलंदक्षिणेपार्श्वेवामेचक्रंप्रदापयेत् ॥ तंविमुच्यांजलिंबध्वापठेन्मंत्रमिमंसुतः ॥ ४० ॥
धर्मस्त्वंवृषरूपेणब्रह्मणानिर्मितःपुरा ॥ तवोत्सर्गप्रदानेनतारयस्वभावार्णवात् ॥ ४१ ॥
इतिमंत्रान्नमस्कृत्यवत्संवत्सींसमुत्सृजेत् ॥ वरदोहंसदातस्यप्रेतमोक्षंददामिच ॥ ४२ ॥

छी ए वृषना जमणे पासे त्रिशूळ तथा डाबे पासे चक्र स्थापन करवुं. पछी वृषादिने छोडीने, एमनी आगळ हाथ जोडीने, आगळ कहेवामां आवशे ते मंत्रोच्चार करवो. ॥ ४० ॥ ए मंत्रनो अर्थ—तमे वृष रूपे धर्म छो, तमने आ रूपे ब्रह्मदेवें निर्माण कर्या छे. में तमारो उत्सर्ग कर्यो छे, तो, तमे मारुं आ भवरूपी संसारथकी रक्षण करो. ॥ ४१ ॥ एवा मंत्रवडे ए बेउने नमस्कार करीने, तेमनो उत्सर्ग करवो. भगवान कहे छे. हे गरुड, ए रीतनुं कर्म करनारने हुं वर आपनारो थइने, ए प्रेतने मोक्ष आपीश. ४२

हे गरुड, ए कर्म अवश्य करवुं. मरनार पुरुषनो उत्सर्ग पुत्र करे, तेथी जे फल मरनार पुरुषने प्राप्त थाय छे, ते फल जीवित छतां, पोतानेज प्राप्त थवाना हेतूथी करे, तोपण एरीतनुंज फल प्राप्त थाय छे. अपुत्र (वांझियो) पुरुष आ कर्म करे, तो, तेने सुखथी उत्तम गतीनी प्राप्ति थाय छे. ॥४३॥ आ कर्म, कार्तिकादि शुभ मासमां, उत्तरायणना सूर्य थाय त्यारे अथवा अजवाळियानी के अंधारी द्वादशीथी आरंभीने, तेनी जोडेनी तीथीमां करवुं. ॥४४॥ चंद्र अथवा सूर्यना ग्रहणनी तीथीऐं, मेष अथवा तुला संक्रांतीऐं अथवा दक्षिणायन के उतरायण

तस्मादेषप्रकर्त्तव्यस्तत्फलंजीवतोभवेत् ॥ अपुत्रस्तुस्वयंकृत्वासुखंयातिपरांगतिम् ४३
कार्तिकादौशुभेमासेचोत्तरायणगेरवौ ॥ शुक्लपक्षेऽथवाकृष्णेद्वादश्यादितिथौतथा ॥४४॥
ग्रहणद्वितयेचैवपुण्यतीर्थेऽयनद्वये ॥ विषुवद्वितयेचापिवृषोत्सर्गंसमाचरेत् ॥ ४५ ॥ शुभ
लग्नेमुहूर्तेचशुचौदेशेसमाहितः ॥ ब्राह्मणंतुसमाहूयविधिज्ञंशुभलक्षणम् ॥ ४६ ॥ जपैर्हो
मैस्तथादानैःप्रकुर्याद्देहशोधनम् ॥ पूर्ववत्सकलंकृत्यंकुर्याद्धोमादिलक्षणं ॥ ४७ ॥ शालि
ग्रामंचसंस्थाप्यवैष्णवंश्राद्धमाचरेत् ॥ आत्मश्राद्धंततःकुर्याद्दद्याद्दानंद्विजन्मने ॥ ४८ ॥

थाय ते दिवसे वृषोत्सर्ग रूपी कर्म करवुं. ॥ ४५ ॥ ते एवी रीते के, प्रथम शुभ लग्न तथा शुभ मुहूर्त जोइने, तथा उत्तम देश जोइने, स्वस्थांतःकरणथी एं कर्म करवुं. सकल लक्षणोथी संपन्न छतां जेने कर्मज्ञान होय, एवा विद्वान ब्राह्मणने बोलाववो. ॥ ४६ ॥ पछी जप तथा होम कराव्यापछी दान आपीने, देहने शुद्ध करवो, अने प्रथम कह्या प्रमाणे होमादि सकल कृत्य समाप्त करवां. ॥ ४७ ॥ पछी शालिग्रामनी स्थापना करीने, वैष्णवी श्राद्ध करवुं. पछी आत्म श्राद्ध करीने, ब्राह्मणने दान आपवुं. ॥ ४८ ॥

हे गरुड, ए प्रमाणे जे विधि करे छे, ते पुत्रवान होय किंवा पुत्रहीन होय; तथापि तेना सकल मनोरथ ए वृषोत्सर्ग रूपी कर्मथकी सिद्ध थाय छे. ॥ ४९ ॥ वृषोत्सर्ग करवाथी जे गती प्राप्त थाय छे, ते अग्निहोत्रादि यज्ञ तथा अनेकविध दानोथीपण प्राप्त थती नथी. ॥ ५० ॥ बाल्य, पौगंड, कौमार, तारुण्य तथा वृद्धावस्थामां जे जे पापकर्म कर्यां होय ते सर्व वृषोत्सर्ग रूपी कर्मथी नाश पामे छे एमां संदेह नथी. ॥ ५१ ॥ मित्रद्रोह, कृतघ्नता, सुरापान, गुरुपत्निसाथे गमन, ब्रह्महत्या तथा सोनुं ओळववुं वगेरे

एवंयःकुरुतेपक्षिन्नपुत्रश्चापिपुत्रवान् ॥ सर्वकामफलंतस्यवृषोत्सर्गात्प्रजायते ॥४९॥ अ
ग्निहोत्रादिभिर्यज्ञैर्दानैश्चविविधैरपि ॥ नतांगतिमवाप्नोतिवृषोत्सर्गेणयांलभेत् ॥ ५० ॥
बाल्येकौमारेपौगंडेयौवनेवार्द्धकेकृतं ॥ यत्पापंतद्विनश्येतवृषोत्सर्गान्नसंशयः ॥५१॥ मि
त्रद्रोहीकृतघ्नश्चसुरापोगुरुतल्पगः ॥ ब्रह्महाहेमहारीचवृषोत्सर्गात्प्रमुच्यते ॥ ५२ ॥ त
स्मात्सर्वप्रयत्नेनवृषयज्ञंसमाचरेत् ॥ वृषोत्सर्गसमंपुण्यंनास्तिताक्ष्यर्जगत्त्रये ॥ ५३ ॥ प
तिपुत्रवतीनारीद्वयोरग्रेमृतायदि ॥ वृषोत्सर्गंनैवकुर्याद्दद्याद्गांचपयस्विनीम् ॥ ५४ ॥ वृ
षभंवाहयेद्यस्तुस्कंधेपृष्ठेचखेचर ॥ सपतेन्नरकेघोरेयावदाभूतसंप्लवं ॥ ५५ ॥

पापोथकी वृषोत्स करे तो मुक्त थाय छे. ॥ ५२ ॥ माटे सर्व यत्नसहित वृषयज्ञ करवो. हे गरुड, वृषोत्सर्ग समान पुण्य आ जगत्रयमां नथी. ॥ ५३ ॥ जे स्त्री पती तथा पुत्रने आरोग्य मूकीने मरे तो तेने फळ प्राप्त थाय एवा हेतूथी वृषोत्सर्ग करवो नहीं. मात्र घणुं दूध देती होय एवी एक गाय ब्राह्मणने आपवी. ॥ ५४ ॥ हे गरुड, जे पुरुष आखलापर बेशीने पोताना शरीरनो भार वेहेवरावे छे ते महाप्रलय थतांलगी भयंकर नरकमांज पडेलो रहे छे. ॥ ५५ ॥ ॥ ॥

जे पुरुष निर्दय थइने, बळद के आखलाने हाथ के लाकडीथी मारे छे, ते कल्पसुधी यमयातना भोगवे छे. ॥ ५६ ॥ ए प्रमाणे वृषोत्सर्ग करीने, पछी सपिंडीसुधीनां सोळे श्राद्ध करवां. तेनो काल तथा विधि तमने कहुं छुं. ॥ ५७ ॥ मरण पामे ते स्थाने, घरना मोटा बारणे, स्मशानना अर्धे रस्ते, चितामां, प्रेतना हाथपर त-था अस्थि (हाडकां) एकठां करवाना ठेकाणे अने दश दिवससुधीना दश एवी रीते पिंड आपवा. ॥५८॥ प्रथम श्राद्ध तथा षोडश श्राद्धने मलिन कहेछे. हवे षोडशमानुं बीजुं श्राद्ध कथन करुं छुं. ॥ ५९ ॥ पे-

वृषभंताडयेद्यस्तुनिर्दयोमुष्टियष्टिभिः ॥ सनरःकल्पपर्यंतंभुंजतेयमयातनाम् ॥५६॥ ए
वंकृत्वावृषोत्सर्गंकुर्याच्छ्राद्धानिषोडश ॥ सपिंडीकरणादर्वाक्तदहंकथयामिते ॥ ५७ ॥
स्थानेद्वारेर्धमार्गेचचितायांशवहस्तके ॥ अस्थिसंचयनेषष्ठोदशपिंडादशाह्निकाः ॥५८॥
मलिनंषोडशंचैतत्प्रथमंपरिकीर्तितम् ॥ अन्यच्चषोडशंमध्येद्वितीयंकथयामिते ॥ ५९ ॥
प्रथमंविष्णवेदद्याद्वितीयंश्रीशिवायच ॥ याम्यायपरिवारायतृतीयंपिंडमुत्सृजेत् ॥६०॥
चतुर्थंसोमराजायहव्यवाहायपंचमम् ॥ काव्यवाहायषष्ठंचदद्यात्कालायसप्तमम् ॥६१॥
रुद्रायचाष्टमंदद्यान्नवमंपुरुषायच ॥ प्रेतायदशमंचैवैकादशंविष्णवेनमः ॥ ६२ ॥ द्वादशं
ब्रह्मणेदद्याद्विष्णवेचत्रयोदशम् ॥ चतुर्दशंशिवायैवयमायदशपंचकम् ॥ ६३ ॥

हेलो पिंड विष्णुने अर्पण करवो. बीजो शिवने आपवो. त्रीजो पिंड परिवारसहितना यमने आपवो. ६० चोथो पिंड चंद्रने आपवो, पांचमो अग्निने, छठो कव्यवहाय नामना देवने तथा सातमो पिंड काल नामना देवने आपवो. ॥ ६१ ॥ आठमो पिंड रुद्रने, नवमो पुरुष नामना देवने, दशमो प्रेतने तथा अग्यारमो पिंड विष्णुने आपवो, ६२ बारमो पिंड ब्रह्मदेवने आपवो, तेरमो विष्णुने चौदमो शिवने तथा पंदरमो यमराजने आपवो. ६३

सोळमो पिंड यमपुरुषने आपवो. ए श्राद्धने तत्ववेत्ता मध्यम षोडषक कहे छे. ॥ ६४ ॥ बार महिनासुधी प्रत्येक मासे मासिक श्राद्ध करवुं; ते बार अने पाक्षिक, त्रिपाक्षिक, न्यून षण्मासिक तथा न्यूनाब्दिक मळीने सोळ श्राद्ध करवां. ॥ ६५ ॥ हे गरुड, में तमने ए उत्तम षोडश श्राद्ध कह्यां. अग्यारमे दिवसे चरु-(चोखा)ना पिंड आपीने ए श्राद्ध करवुं. ॥ ६६ ॥ प्रेतत्वनो नाश करवासारु जेनी पाछळ अडताळीस श्राद्ध थाय छे, ते प्रेतत्वथकी मुक्त थइने पितरोनी पंक्तीमां प्रविष्ट (भळवुं, मळवुं, दाखल

दद्यात्तत्पुरुषायैवपिंडंषोडशकंखग ॥ मध्यंषोडशकंप्राहुरेतत्तत्त्वविदोजनाः ॥ ६४ ॥ द्वादशप्रतिमासेषुपाक्षिकंचत्रिपाक्षिकम् ॥ न्यूनषाण्मासिकंपिंडंदद्यान्न्यूनाब्दिकंतथा ॥६५॥ उत्तमंषोडशंचैतन्मयातेपरिकीर्तितम् ॥ अर्पयित्वाचरुंतार्क्ष्यकुर्यादेकादशेहनि ॥ ६६ ॥ चत्वारिंशत्तथैवाष्टौश्राद्धंप्रेतत्वनाशनम् ॥ यस्यजातंनिधानेनसभवेत्पितृपंक्तिभाक् ॥६७॥ पितृपंक्तिप्रवेशार्थंकारयेत्षोडशत्रयम् ॥ एतच्छ्राद्धविहीनश्चेत्प्रेतोभवतिसुस्थिरम् ६८ यावन्नदीयतेश्राद्धंषोडशत्रयसंज्ञकम् ॥ स्वदत्तंपरदत्तंचतावन्नैवोपतिष्ठते ॥ ६९ ॥ तस्मात्पुत्रेणकर्तव्यंविधिनाषोडशत्रयम् ॥ भर्तुर्वाकुरुतेपत्नीतस्यश्रेयोह्यनंतकम् ॥ ७० ॥

थवुं) थाय छे. ॥ ६७ ॥ पितरोनी पंक्तीमां प्रवेश थवासारु ए अडताळीस श्राद्ध करवां. जेनी पाछळ ए श्राद्ध थयां न होय, तेनुं प्रेतपणुं तेवुं ने तेवुंज कायम रहे छे. ॥ ६८ ॥ ज्यांसुधी प्रेतपणुं जाय नहीं, त्यांसुधी स्वदत्त किंवा परदत्त श्राद्ध तेने प्राप्त थतां नथी. ॥ ६९ ॥ माटे पुत्रे यथाविधि ए श्राद्ध करवां. पत्निए पोताना पतिनां ए श्राद्धो करीने, तेने प्रेतत्वथकी मुक्त करवो. एम करे, तो, तेथकी तेणीनुंपण कल्याण थाय छे. ॥ ७० ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

पति मरण पामे, तो, तेनुं और्ध्वदेहादिक कर्म जे स्त्री करे छे तथा प्रत्येक वर्ष श्राद्धपक्षादि करे छे, तेणीने सती कहेवी. ॥ ७१ ॥ ए प्रकारे कर्मो करीने, जे सती जीवन पामे छे, ते पतीना उपकारने अर्थेज जीवन पामे छे. एम जाणवुं. जे स्त्री पति मुआ छतां, तेना आत्मानुं कल्याण थवा सेवन करे छे, तेणीनुं जीवित सफल जाणवुं. ॥ ७२ ॥ भगवान् कहे छे. हे गरुड, कदापि कोइ मनुष्य असावधपणाथी किंवा दैवयोग्यथी जल के अग्निमां पडवाथी मरण पामे, तो, तेनी प्रथम कह्या प्रमाणे नारायणबलि वगेरे सर्वे क्रियाओ करवी. ॥ ७३ ॥ कोइ असावध छतां, बुद्धिपूर्वक आत्महत्या करे, अथवा सर्पदंशथी मरण पामे, तो, ते-

संपरेतस्ययापत्युःकुरुतेचौर्ध्वदेहिकम् ॥ क्षयाहंपाक्षिकश्राद्धंसासतीह्युच्यतेमया ॥७१॥
उपकारायसाभर्तुर्जीवत्येषापतिव्रता ॥ जीवितंसफलंतस्यायामृतंस्वामिनंभजेत् ॥७२॥
अथकश्चित्प्रमादेनम्रियतेवह्निवारिभिः ॥ संस्कारप्रमुखंकर्मसर्वंकुर्याद्यथाविधि ॥७३॥
प्रमादादिच्छयावापिनागाद्वाम्रियतेयदि ॥ पक्षयोरुभयोर्नागंपंचमीषुप्रपूजयेत् ॥७४॥
कुर्यात्पिष्टमयींलेख्यांनागभोगाकृतिंभुवि ॥ अर्चयेत्तांसितैःपुष्पैःसुगंधैश्चंदनेनच ॥७५॥
प्रदद्याद्धूपदीपौचतंडुलांश्चतिलान्क्षिपेत् ॥ आमपिष्टंचनैवेद्यंक्षीरंचविनिवेदयेत् ॥७६॥

नीपण नारायणबलि वगेरे सर्वे क्रियाओ करवी; परंतु सर्पदंशथी मरण पाम्यो होय, तो, बेउ पखवाडीआंनी वचली पंचमीनी तीथीए नागनुं पूजन करवुं. ॥ ७४ ॥ ते एवी रीते के, भूमिपर आटावडे नाग करवा, अने तेमनुं सुगंधयुक्त धोळां पुष्पोथी पूजन करवुं, तथा तेमने चंदन चडाववुं. ॥ ७५ ॥ अने तेमने धूप तथा दीप समर्पण करीने, तेमने तळ तथा चोखा चडाववा. पछी तेमने कुलेरनुं नैवेद्य समर्पण करीने, दूधपण समर्पण करवुं. ॥ ७६ ॥ ॥ ॥ ॥

पछी ब्राह्मणने शक्ति प्रमाणे सुवर्णदान तथा गोप्रदान आपवां. पछी हाथ जोडीने, तेमनी प्रार्थना करवी. ते एम के, हे नागराज, मारा पूजनथी मजपर संतुष्ट थजो. ॥ ७७ ॥ पछी ए मरनारनी नारायणबलि रूपी क्रिया करवी, के, जे करवाथी ए प्राणी सकल पातकोथकी मुक्त थइने, स्वर्गने पामे छे. ७८ ए रीते सकल क्रियाओ करीने, वर्ष पुरुं थतांसुधी अन्नोदक सहित नित्य घटदान (पाणीथी भरेलो घडो) करवुं; अथवा अग्यारमे दिवसेज यथाविधि सकल पिंडदान करवुं. ॥ ७९ ॥ ए प्रकारे सर्वे कर्मो

सौवर्णंशक्तितोनागंगांचदद्याद्विजन्मने ॥ कृतांजलिस्ततोब्रूयात्प्रीयतांनागराडिति ७७
पुनस्तेषांप्रकुर्वीतनारायणबलिक्रियां ॥ तयालभंतेस्वर्वासंमुच्यंतेसर्वपातकैः ॥ ७८ ॥
एवंसर्वक्रियांकृत्वाघटंसान्नंजलान्वितम् ॥ दद्यादाब्दंयथासंख्यान्पिंडान्वासजलान्क्रमात् ॥ ७९ ॥ एवमेकादशेकृत्वाकुर्यात्सापिंडनंततः ॥ शय्यापदानांदानंचकारयेत्सूतकेगते ॥ ८० ॥ ॥ इतिश्रीगरुडपुराणेसारोद्धारेएकादशदिनविधिनि०द्वादशोऽध्यायः ॥ १२ ॥
॥ गरुडउवाच ॥ ॥ सपिंडनविधिंब्रूहिसूतकस्यचनिर्णयं ॥ शय्यापदानांसामग्रींतेषांचमाहिमांप्रभो ॥ १ ॥ छ छ छ छ

अग्यारमे दिवसे करीने, बारमे दिवसे सपिंडी करवी, अने सूतक गयापछी शय्यादान तथा पददान (वासणोनुं दान) करवुं. ॥ ८० ॥ इतिश्री गरुडपुराणे सारोद्धारे एकादश विधि निरूपणं नाम द्वादशोऽध्यायः ॥ ॥ १२ ॥ ॥ गरुड भगवान्‌ने प्रश्न पूछता हवा. हे भगवान्, आप मने सपिंडीनो विधि तथा सूतकनो निर्णय कथन करो, तथा शय्यादान अने पददाननोपण विधि तथा महिमा मने कथन करो. ॥ १ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

भगवान् कहे छे. हे गरुड, तमने सपिंडी वगेरे सकल क्रियाओ कथन करुं छुं, के, जे क्रिया करे तो, प्रेत ए-
वा नामनो त्याग थइने, ए जीव पितृगणमां प्रवेशित थाय छे. ॥ २ ॥ ज्यांसुधी वसु रुद्रादि रूप पितामहादिमां
पिंड प्रवेशित थाय नहीं, त्यांसुधी पुत्रादिके अनेक विध दान आप्यां होय; तोपण तेने प्राप्त थतां नथी. ॥ ३ ॥
ज्यांसुधी सपिंडी थइ न होय, त्यांसुधी पुत्रने कोइपण कर्म करवाने शुद्धत्व प्राप्त थतुं नथी; कारण के, ए कर्म
कर्याविना सूतक निवृत्त थतुं नथी; ॥ ४ ॥ माटे पुत्रे सूतकनी पछी सपिंडी कर्म करवुं. हे गरुड, तमने यथा-

॥ श्रीभगवानुवाच ॥ ॥ शृणुतार्क्ष्यप्रवक्ष्यामिसापिंड्याद्यखिलांक्रियां ॥ प्रेतनामपरित्य
ज्ययापितृगणेविशेत् ॥ २ ॥ नपिंडोमिलितोयेषांपितामहशिवादिषु ॥ नोपतिष्ठंतिदा
नानिपुत्रैर्दत्तान्यनेकधा ॥ ३ ॥ अशुद्धःस्यात्सदापुत्रोनशुध्यंतिकदाचन ॥ सूतकंननिवर्तें
तसापिंडीकरणंविना ॥ ४ ॥ तस्मात्पुत्रेणकर्तव्यंसूतकांतेसपिंडनम् ॥ सूतकंतेप्रवक्ष्यामि
सर्वेषांचयथोचितं ॥ ५ ॥ ब्राह्मणस्तुदशाहेनक्षत्रियोद्वादशेहनि ॥ वैश्यःपंचदशाहेनशू
द्रोमासेनशुध्यति ॥ ६ ॥ दशाहेनसापिंडास्तुशुध्यंतिप्रेतसूतके ॥ त्रिरात्रेणसकुल्यास्तु
स्नात्वाशुध्यंतिगोत्रजाः ॥ ७ ॥ ✿ ✿ ✿ ✿

योग्य सूतकनो विधि कथन करुं छुं. ॥ ५ ॥ ब्राह्मण दशाहापछी शुद्ध थाय छे. क्षत्रिय मरे ते दिवसथी बा-
रमे दिवसे शुद्ध थाय छे. वैश्य मरे ते दिवसथी पंदर दिवसे शुद्ध थाय छे. शूद्र महिनापछी शुद्ध थाय छे.
॥ ६ ॥ प्रेतसूतक प्राप्त थयुं होय, तो, चार पेढीसुधीना पितराइ दश दिवसे शुद्ध थाय छे. सुकुल्य (सात
पेढीसुधीनी सगाइमां) त्रण रात्रीपछी शुद्ध थाय छे, अने दूरनो गोत्री मात्र स्नान करवाथीज शुद्ध थाय छे. ७

ए दशा शौच चोथी पेढीसुधी दश रात्री जाणवुं, पांचमी पेढीसुधी छ रात्री जाणवुं, छठी पेढीसुधी चार रात्री जाणवुं अने सातमी पेढीसुधी त्रण दिवस जाणवुं. ॥ ८ ॥ आठ पेढीसुधी एक दिवस सूतक जाणवुं, नवमी पेढीसुधी बे पोहोर जाणवुं अने दशमी पेढीना संबंधमां मुआ बाबत तथा जन्म थया बाबत मात्र स्नानथीज शुद्धी जाणवी. ॥ ९ ॥ कोइ माणस देशांतरे गयुं होय, तेम छतां मृतसौच सांभळवामां आवे, तो, दश दिवसमां जेटला दिवसे सांभळवामां आवे, तेटला जता करी, बाकीना दिवस सूतक राखवुं. ॥ १० ॥ देशांतरमां मरवाथी दश दिवस थइ गया होय, तो, एक वर्षनी अंदर त्रण रात्री

चतुर्थेदशरात्रंस्यात्षण्निशाःपुंसिपंचमे ॥ षष्टेचतुरहःप्रोक्तंसप्तमेचदिनत्रयम् ॥ ८ ॥ अ
अष्टमेदिनमेकंतुनवमेप्रहरद्वयम् ॥ दशमेस्नानमात्रंहिमृतकंजन्मसूतकम् ॥ ९ ॥ देशांत
रगतःकश्चिच्छृणुयाद्योह्यहर्निशम् ॥ यच्छेषंदशरात्रस्यतावदेवाशुचिर्भवेत् ॥ १० ॥ अति
क्रांतेदशाहेतुत्रिरात्रमशुचिर्भवेत् ॥ संवत्सरेव्यतीतेतुस्नानमात्राद्विशुध्यति ॥ ११ ॥ आ
द्यभागद्वयंयावन्मृतकस्यचसूतके ॥ द्वितीयेपतितेचाद्यात्सूतकाच्छुद्धिरिष्यते ॥ १२ ॥ आ
दंतजननात्सद्यआचौलान्नैशिकीस्मृता ॥ त्रिरात्रमाव्रतादेशाद्दशरात्रमतःपरम् ॥ १३ ॥

सूतक राखवुं, अने वर्ष थइ गयुं होय, तो, मात्र स्नान करवाथीज गोत्री जननुं सूतक जाय छे. ॥ ११ ॥ पेहेला सूतकना छ दिवस गया पछी बीजुं सूतक लागे, तो, पेहेला सूतकना दश दिवसे सूतक कहाडवाथी बेउ सूतको जाय छे. १२ दांत उग्या अगाउनुं बालक मरे, तो, स्नान करवाथी तत्काल सूतक जाय छे. दांत उग्या पछी अने चौलकर्म थया अगाउ मरे, तो, एक रात्री गयापछी सूतक जाय छे; अने चौलकर्म थयापछीथी जनोइ दीधासुधीमां मरे, तो, त्रण रात्री सूतक जाणवुं, ते उपरांतनी वय होय, तो, दश रात्री जाणवुं. १३

जन्म्या पछी सत्तावीस महिनानी थतां अगाउ पुत्री मरी जाय, तो, तेनुं सूतक फकत स्नान करवाथीज जाय छे. आ शास्त्रार्थ सर्वे वर्णोने समान जाणवो. ॥ १४ ॥ सत्तावीस महिना उपरांतथीते वाग्दान (सगाइ) थाय त्यांसुधीनी वयमां बालकी मरे, तो, सूतक एक दिवस जाणवुं अने ते उपरांत मरे तो त्रण रात्री जाणवुं. ॥ १५ ॥ कदापि सगाइ थयापछी कन्या मरण पामे तो बेउ कुलना जनोने त्रण रात्री सूतक जाणवुं. विवाह थयापछी तेणीनां सासरियांने दश दिवस सूतक जाणवुं. ॥ १६ ॥ छ महिनानी अंदर गर्भनो श्राव (झरीजवुं) थाय, तो, तेनुं सूतक ए श्राव थतो होय, ते स्त्रीने जेटले महिने थाय, तेटला दि-

आजन्मनस्तुचौलांतंयत्रकन्याविपद्यते ॥ सद्यःशौचंभवेत्तत्रसर्ववर्णेषुनित्यशः ॥१४॥ ततोवाग्दानपर्यंतंयावदेकाहमेवहि ॥ अतःपरंप्रवृद्धानांत्रिरात्रमितिनिश्चयः ॥ १५ ॥ वाग्प्रदानेकृतेत्वत्रज्ञेयंचोभयतस्त्र्यहम् ॥ पितुर्वरस्यचततोदत्तानांभर्त्तुरेवहि ॥ १६ ॥ षण्मासाभ्यंतरेयावद्गर्भस्त्रावोभवेद्यदि ॥ तदामाससमैस्तासांदिवसैःशुद्धिरिष्यते ॥ १७॥ अतऊर्ध्वंस्वजात्युक्तमाशौचंतासुविद्यते ॥ सद्यःशौचंसपिंडानांगर्भस्यपतनेसति ॥ १८ ॥ सर्वेषामेववर्णानांसूतकेमृतकेपिवा ॥ दशाहाच्छुद्धिरित्येषकलौशास्त्रस्यनिश्चयः ॥ १९॥

वस जाणवुं. (एक महिने श्राव थाय, तो, एक दिवस ए बाइए पाळवुं, अने गर्भ धारण कर्यापछी बे महिने श्राव थइ जाय, तो, बे दिवस सूतक पाळवुं.) ॥ १७ ॥ छ महिनानी अंदर गर्भ पडे, तो, जे जे जातीने माटे जे जे अशौच पाळवानुं धर्माचार्योंऍ कहेलुं छे, ते प्रमाणे जाणवुं; परंतु सर्वे पितराइओने गर्भपातनुं अशौच लागतुं नथी. ॥ १८ ॥ चारे वर्णमां जन्माशौच किंवा मृतकाशौच प्राप्त थाय तथापि दश दिवसे अशौच-(सूतक)नी शुद्धी जाणवी. आ शास्त्रार्थ कलियुगने माटे निर्णय जाणवो. ॥ १९ ॥

मृतशौच प्राप्त थाय एटले आशीर्वाद, देवपूजा, प्रत्युत्थान (नवीन उद्योग), अभिवंदन, पलंग अथवा खाटलापर सुवु तथा बीजाने स्पर्श वगेरे करवां नहीं. ॥ २० ॥ तेमज संध्या, दान, जप, होम, वेदाध्ययन, ब्रह्मयज्ञ, पितृतर्पण, ब्राह्मणभोजन तथा व्रत वगेरेपण तजवां. ॥ २१ ॥ अशौच (सूतक) प्राप्त थया छतां, जे पुरुष नित्य, नैमितिक तथा काम्य कर्मोनुं आचरण करे, तेनां भविष्यकालनां सकल नित्यकर्मादि नाश पामे. ॥ २२ ॥ ब्रह्मचारी, महा मंत्रनो सदा जप करनार, अग्निहोत्री, ब्रह्मनिष्ठ, यति

आशीर्वादंदेवपूजांप्रत्युत्थानाभिवंदनम् ॥ पर्यंकेशयनंस्पर्शंनकुर्यान्मृतसूतके ॥ २० ॥ संध्यादानंजपंहोमंस्वाध्यायंपितृतर्पणं ॥ ब्रह्मभोज्यंव्रतंनैवकर्तव्यंमृतसूतके ॥ २१ ॥ नित्यंनैमित्तिकंकाम्यंसूतकेयःसमाचरेत् ॥ तस्यपूर्वकृतंनित्यादिकंकर्मविनश्यति ॥ २२ ॥ व्रतिनोमंत्रपूतस्यसाग्निकस्यद्विजस्यच ॥ ब्रह्मनिष्ठस्ययतिनोनहिराज्ञांचसूतकम् ॥ २३ ॥ विवाहोत्सवयज्ञेषुजातेचमृतसूतके ॥ तस्यपूर्वकृतंचान्नंभोज्यंतन्मनुरब्रवीत् ॥ २४ ॥ सूतकेयस्तुगृण्हातितदज्ञानान्नदोषभाक् ॥ दातादोषमवाप्नोतियाचकायददन्नपि ॥ २५ ॥

अने जेने राज्याभिषेक थयो होय ते राजा, एओने सूतक लागतुं नथी. ॥ २३ ॥ विवाह, उत्सव अने यज्ञ आरंभ्या छतां, वचमां जनना शौच (वृद्ध सुंवाळुं) अथवा मृताशौच (मरणसूतक) प्राप्त थाय, तो, सूतक जाणवा अगाउ रांधेलुं अन्न खावानी अडचण नथी. एवो मनु-(कलियुगनी स्मृतिना करनार) नो मत्त छे. ॥ २४ ॥ बेउ जातीनां सूतक प्राप्त थाय तेम छतां, जे कोइ याचक अजाणपणे अन्न जमे, अथवा लेइ जाय, ते दोषवान थतो नथी; परंतु सूतकी छतां आपे, तो, आपनारो दोषवान थाय छे २५

सूतक प्राप्त थया छतां ते वातने छुपावीने जे मनुष्य ब्राह्मणने अन्न आपे छे, ते दोषवान् थाय छे. सूतकवाळाने घेर सूतक छे एम जाण्या छतां, जे ब्राह्मण सूतकनुं अन्न जमे, ते पण दोषवान् थाय छे. ॥ २६ ॥ तो. सूतकनी निवृत्तीने अर्थे पुत्रे पिताना सकल पितृगण सहवर्तमाननुं सपिंडी श्राद्ध करवुं. जे पुत्र पितानुं सपिंडीकरण करशे, ते परिणामे पितृलोकमां भळशे. ॥ २७ ॥ आ कर्म बारमे दिवसे, पीस्तालीसमे दिवसे, छठ्ठा महिनानी अंत्ये अथवा वर्षनी अंत्ये करवुं. आ रीतना सकल नियम कालतत्त्वदर्शी ऋषिओए कथन कर्या

प्रच्छाद्यसूतकंयस्तुददात्यन्नंद्विजायच ॥ ज्ञात्वागृण्हातियेविप्रादोषभाजस्तएवहि ॥२६॥
तस्मात्सूतकशुद्ध्यर्थंपितुःकुर्यात्सपिंडनं ॥ ततःपितृगणैःसार्द्धंपितृलोकंसगच्छति ॥२७॥
द्वादशाहेत्रिपक्षेवाषण्मासेवत्सरेपिवा ॥ सपिंडीकरणंप्रोक्तंमुनिभिस्तत्वदर्शिभिः ॥२८॥
मयातुप्रोच्यतेतार्क्ष्यशास्त्रधर्मानुसारतः ॥ चतुर्णामेववर्णानांद्वादशाहेसपिंडनं ॥ २९ ॥
अनित्यात्कलिधर्माणांपुंसांचैवायुषःक्षयात् ॥ अस्थिरत्वाच्छरीरस्यद्वादशाहेप्रशस्यते ३०
व्रतबंधोत्सवादीनिव्रतस्योद्यापनानिच ॥ विवाहादिभवेन्नैवमृतेचगृहमेधिनि ॥ ३१ ॥ भि
क्षुर्भिक्षांनगृण्हातिहंतकारोनगृह्यते ॥ नित्यंनैमित्तिकंलुप्येद्यावत्पिंडंनमेलितं ॥ ३२ ॥

छे. ॥ २८ ॥ हे गरुड, शास्त्र तथा धर्मना अनुरोधथी हुं कहुं छुं के, सपिंडीकरण चारे वर्णे बारमे दिवसे करवुं. ॥ २९ ॥ कारण के, कलियुगना धर्म अनित्य (नाशवान) छे, तेम छतां, मनुष्योनुं आयुष्य अल्प अने शरीर अस्थीर छे; माटे ए कर्म बारमे दिवसे करवुं उचित्त छे. ३० गृहस्थाश्रमी मरण पामे, तेम छतां, कदापि सपिंडीकरण कर्युं न होय, तो, व्रतबंध, यज्ञादि कर्म, उद्यापन तथा विवाहादिपण थाय नहीं. ३१ ज्यांसुधी सपिंडीकरण थयुं न होय, त्यांसुधी नित्य नैमितिक कर्मनो लोप होवाथी सन्याशी भिक्षान्न तथा हंत ए बे शब्दोनो उच्चार करता नथी ३२

कर्मनो लोप थवाथी ते पुरुष प्रायश्चिती थाय छे, तो, कर्माधिकारार्थे सपिंडी करण करवुं. आ कर्म अग्निहोत्री तथा ते सिवायनाऐ बारमे दिवसे करवुं. ॥ ३३ ॥ सकल तीर्थोमां स्नान तथा सकल प्रकारना यज्ञ करवाथी जे फलनी प्राप्ति थाय छे, ते फल बारमे दिवसे सपिंडी करवाथी प्राप्त थाय छे. ॥३४॥ माटे बारमे दिवसे स्नान करीने, मृतस्थाने गायना छाणथी लींपीने, ते ठेकाणे पुत्रे शास्त्रोक्त विधिथी सपिंडी श्राद्ध करवुं. ॥ ३५ ॥ ते एवी रीते के, अर्घ्य, पाद्य तथा आचमनीय वगेरे उपचार समर्पण करीने, विश्वेदेवनुं यथोक्त रीतीथी पूजन करवुं. पछी विकिरनो पिंड मूकीने, हाथपग धोवा. ॥ ३६ ॥ पछी वसु, रुद्र तथा अर्क (सूर्य) रूप धारण करनारा पितामहादिकना अनुक्रमे त्रण पिंड आपीने, चोथो पिंड मरनारना नामनो आपवो. ॥ ३७ ॥ पछी ए पिंडोनुं चंदन, तुलसी, धूप, दीप, तांबूल, वस्त्र तथा दक्षिणा वगेरे उपचारोवडे पूजन करवुं. ॥ ३८ ॥ पछी जे पिंड मूक्यो होय, तेना सोनाना वाळावती त्रण भाग करवा. ए त्रण भागमांहेनो एक भाग पितामहादिना पिंडमां मेळववो. ॥ ३९ ॥

कर्मलोपात्प्रत्यवायीभवेत्तस्मात्सापिंडनं ॥ निरग्निकःसाग्निकोवाद्वादशाहेसमाचरेत् ३३
यत्फलंसर्वतीर्थेषुसर्वयज्ञेषुयत्फलम् ॥ तत्फलंसमवाप्नोतिद्वादशाहेसापिंडनात् ॥३४॥ अतःस्नात्वामृतस्थानेगोमयेनोपलेपिते ॥ शास्त्रोक्तेनविधानेनसपिंडींकारयेत्सुतः ॥ ३५ ॥
पाद्यार्घ्याचमनीयाद्यैर्विश्वेदेवांश्चपूजयेत् ॥ कृपित्रेविकिरंदत्वापुनरापउपस्पृशेत् ॥३६॥
दद्यात्पितामहादीनांत्रीन्पिंडांश्चयथाक्रमम् ॥ वसुरुद्रार्करूपाणांचतुर्थंमृतकस्यच॥३७॥
चंदनैस्तुलसीपत्रैर्धूपैर्दीपैःसुभोजनैः ॥ मुखवासैःसुवस्त्रैश्चदक्षिणाभिश्चपूजयेत् ॥ ३८ ॥
प्रेतपिंडंत्रिधाकृत्वासुवर्णस्यशलाकया ॥ पितामहादिपिंडेषुमेलयेत्तंपृथक्पृथक् ॥ ३९ ॥

पितामहीनी साथे मातानो पिंड मेळववो, अने पितामहानी साथे पितानो पिंड मेळववो. हे गरुड, ए रीते सपिंडी करण करवुं. एवुं मारुं मत छे. ॥ ४० ॥ जेनो पिता मुआ छतां वडौवो जीवतो होय, तेणे प्रपितामहनी पेठे त्रण पिंड आपवा. ॥४१॥ बापनी मा जीवती छतां कदापि मातुश्री मरण पामी होय, तो, मातृश्राद्धपण पितृश्राद्ध-ना जेवुं करवुं. (बापनी माना श्राद्धनी पेठे त्रण पिंड करवा.) ॥४२॥ अथवा मातोश्रीनुं पिंडमेलन महालक्ष्मीमां करवुं अने पितानुं पिंडमेलन मारेविषे करवुं. (एवुं पिंडमेलन वडौवो तथा बापनी मा जीवतां होयतो जाणवुं.) ४३

पितामह्यासमंमातुःपितामहसमंपितुः ॥ सपिंडीकरणंकुर्यादितिताक्ष्यर्मतंमम ॥ ४० ॥
मृतेपितरियस्याथविद्यतेचपितामहः ॥ तेनदेयास्त्रयःपिंडाःप्रपितामहपूर्वकाः ॥ ४१ ॥ ते
भ्यश्चपैतृकंपिंडंमेलयेत्तंत्रिधाकृतम् ॥ मातर्यग्रेप्रशांतायांविद्यतेचपितामही ॥ ४२ ॥ त
दामातृकश्राद्धेपिकुर्यात्पैतृकवद्विधिः ॥ यद्वामयिमहालक्ष्म्यांतयोःपिंडंचमेलयेत् ॥४३॥
अपुत्रायाःस्त्रियाःकुर्यात्पतिःसापिंडनादिकं ॥ श्वश्र्वादिभिःसहैवास्याःसपिंडीकरणंभवेत्
४४ भर्तादिभिस्त्रिभिःकार्यंसपिंडीकरणंस्त्रियाः ॥ नैतन्ममममत्तंताक्ष्यर्पत्यासापिंड्यमर्हति
४५ एकांचितांसमारूढौदंपतीयदिकाश्यप ॥ तृणमंतरतःकृत्वाश्वशुरादेस्तदाचरेत् ४६
एकएवसुतःकुर्यादादौपिंडादिकंपितुः ॥ तदूर्ध्वंचप्रकुर्वीतसत्याःस्नानंपुनश्चरेत् ॥ ४७ ॥

अपुत्र स्त्रीनुं सपिंडीकरण तेणीना पतिअें तेणीनी सासुनी साथे मेळवीने करवुं ॥४४॥ अथवा एवी अपुत्र स्त्रीनुं सपिंडन भर्ता (स्वामी) वगेरे त्रणनी साथे मेळवीने करवुं, ए मने मान्य नथी. ४५ पति तथा पत्नि एकज चितामां बळ्यां होय, तो, ए स्त्रीना ससरा वगेरेमां व्यवधायक (मंत्रारोपित करेलुं घास) मूकीने, एकज पुत्रे मात पितानुं सपिंडी करण करवुं. ॥४६॥ पुत्रे प्रथम पितानुं सपिंडी करण करीने, फरी स्नान कर्यापछी मातोश्रीनुं सपिंडी करण करवुं. ॥४७॥

कोई स्त्री पति मुआपछी दश दिवसनी मांहे अग्निमां प्रवेश करे, तो, तेणीनुं शय्यादान तथा सपिंडी करण पतीनी साथे एकज दिवसे करवुं. ॥ ४८ ॥ भगवान् फरीथी कहे छे. हे गरुड, सपिंडी करण थयापछी पितरोनुं तर्पण करवुं तथा वेदना मंत्रसहित स्वधा शब्दनो उच्चार करवो. ॥ ४९ ॥ पछी हंत शब्दनो उच्चार करीने, अतिथीने भोजन करावदुं. अतिथीने भोजन करावे, तो, तेथी पितर, ऋषि, देव तथा दानवो तृप्त थाय छे. ॥ ५० ॥ एक ग्रास (कोळियो) अन्नदान करे, तो. ते भिक्षा ठरे छे. चार

हुताशंयासमारूढादशाहाभ्यंतरेसती ॥ तस्याभर्तुर्दिनेकार्यंशय्यादानंसपिंडनं ॥ ४८ ॥ कृत्वासपिंडनंतार्क्ष्यप्रकुर्यात्पितृतर्पणं ॥ उदाहरेत्स्वधाकारंवेदमंत्रैःसमन्वितं ॥ ४९ ॥ अतिथिंभोजयेत्पश्चाद्धंतकारंचसर्वदा ॥ तेनतृप्यंतिपितरोमुनयोदेवदानवाः ॥ ५० ॥ ग्रासमात्राभवेद्भिक्षाचतुर्ग्रासंतुपुष्कलं ॥ पुष्कालनिचचत्वारिहंतकारोविधीयते ॥ ५१ ॥ सापिंड्यांविप्रचरणौपूजयेच्चंदनाक्षतैः ॥ दानंतस्मैप्रदातव्यमक्षय्यतृप्तिहेतवे ॥ ५२ ॥ वर्षवृत्तिंघृतंचान्नंसुवर्णंरजतंसुगाम् ॥ अश्वंगजंरथंभूमिमाचार्यायप्रदापयेत् ॥ ५३ ॥

ग्रास अन्ननुं दान करे, तो, ते पुष्कल ठरे छे, अने चार पुष्कलां (माप) अन्ननुं दान करे, तो, ते हंतकार ठरे छे, अथवा थाय छे. ॥ ५१ ॥ सपिंडी श्राद्धमां ब्राह्मणना चरण चंदन तथा अक्षतवडे पूजवा, अने तेमनी हमेशां तृप्ती रहेवासारु दान आपवुं. ॥ ५२ ॥ ते एवी रीतनुं के, ब्राह्मणनो एक वर्षसुधी निर्वाह थाय एटलुं अन्नदान आपवुं. तथा सोनुं, रूपुं, उत्तम गाय, अश्व, रथ, गज अने भूमि वगेरे सर्वे प्रकारनां उत्तम दान शक्त्यानुंसारे ब्राह्मणने आपवां. ॥ ५३ ॥ ॥ ॥

पछी सकल ग्रह, देवी तथा विनायकनुं पुण्याहवाचन वेदमंत्र सहित कुंकुम अक्षत तथा नैवेद्यादि उपचारोवडे पूजन करवुं. ॥ ५४ ॥ पछी उपाध्याए यजमानने अभिषेक करीने, तेना हाथे समंत्रक रक्षासूत्र बांधीने, तेने मंत्रेला अक्षत आपवा. ॥ ५५ ॥ पछी अति उत्तम पक्वानोनुं ब्राह्मणोने भोजन करावबुं. पछी तेओने दक्षिणा, अन्न तथा जलथी तैयार करेला बार कुंभ आपवा. ॥ ५६ ॥ ब्राह्मणोनुं भोजन थयापछी ब्राह्मणादि चारे वर्णे जल, आयुध, चाबूक तथा दंडने अनुक्रमे स्पर्श करवा. ए रीतनां सकल

ततश्चपूजयेन्मंत्रैःस्वस्तिवाचनपूर्वकं ॥ कुंकुमाक्षतनैवेद्यैर्ग्रहान्देवींविनायकं ॥ ५४ ॥ आचार्यस्तुततःकुर्यादभिषेकंसमंत्रकम् ॥ बद्ध्वासूत्रंकरेदद्यान्मंत्रपूतांस्तथाक्षतान् ॥ ५५ ॥ ततश्चभोजयेद्विप्रान्मिष्टान्नैर्विविधैःशुभैः ॥ दद्यात्सदक्षिणांस्तेभ्यःसजलान्नान्द्विषट्घटान् ॥ ५६ ॥ वार्यायुधप्रतोदस्तुदंडस्तुद्विजभोजनात् ॥ स्प्रष्टव्यानंतरंवर्णैःशुद्ध्येरंस्तेततःक्रमात् ॥ ५७ ॥ एवंसपिंडनंकृत्वाक्रियावस्त्राणिसंत्यजेत् ॥ शुक्लांबरधरोभूत्वाशय्यादानंप्रदापयेत् ॥ ५८ ॥ शय्यादानंप्रशंसंतिसर्वेदेवाःसवासवाः ॥ तस्माच्छय्याप्रदातव्यामरणेजीवितेपिवा ॥ ५९ ॥ सारदारुमयींरम्यांसुचित्रैश्चित्रितांदृढाम् ॥ पट्टसूत्रैर्विततितांहेमपत्रैरलंकृताम् ॥ ॥ ६० ॥ ॐ ॐ ॐ

कर्म करनारो माणस शुद्ध थाय छे. ५७ ए रीते सपिंडीकर्म कर्यापछी ए पेहेरेला वस्त्रनो त्याग करवो. पछी धोळां वस्त्र परिधान करीने शय्यादान करवुं. ५८ शय्यादान आपवाथी इंद्रादि सकल देवो वखाण करे छे; माटे स्वहस्ते किंवा मुआपाछळ पुत्रादिके ए दान अवश्य करवुं. ५९ ए शय्या एवी के, मजबूत लाकडानो दृढ पलंग करावबो. तेपर सुतारपासे अनेक चित्र कढाववां. तेपर सूत्रनी पाटी भरावीने तथा सुवर्णनां पतां मढावीने सुशोभित करवी. ६०

हंस समान उजळुं तथा स्वच्छ गदेलुं बिछावीने, ते शय्यानी सुगंधित पुष्प तथा गंधाक्षतथी पूजा करवी. ॥ ६१ ए शय्या विस्तीर्ण छतां, सुखप्रद होवी जोइए. ए रीते शय्या तैयार करीने पाथरी मूकवी. ॥ ६२ ॥ पछी ए शय्यानी पासे छत्र, दीप, रुपानुं आसन, चामर, पात्र, शृंगारने लगता पदार्थो तथा तांबूलादि मुखवासने लगतो सामान वगेरे सर्वे पदार्थो मूकवा. ॥ ६३ ॥ ए रीतना पदार्थोने ए शय्यापर पोतपोताने ठेकाणे अनुक्रमे मूकवा. ॥ ६४ ॥ पछी ए शय्यापर सुवर्णनी लक्ष्मीनारायणनी प्रतिमाओ मूकवी. तेमना हाथमां सक-

हंसतूलीप्रतिच्छन्नांशुभशीर्षोपधानिकाम् ॥ प्रच्छादनपटीयुक्तांपुष्पगंधैःसुवासिताम् ॥ ॥ ६१ ॥ दिव्यबंधैःसुबद्धांचसुविशालांसुखप्रदां ॥ शय्यामेवंविधांकृत्वाह्यास्तृतायांन्यसेद्भुवि ॥ ६२ ॥ छत्रंदीपालयंरौप्यंचामरासनभाजनं ॥ भृंगारकरकादर्शपंचवर्णवितानकम् ॥ ६३ ॥ शयनस्यभवेत्किंचिद्यच्चान्यदुपकारकम् ॥ तत्सर्वंपरितस्तस्याःस्वेस्वेस्थाने नियोजयेत् ॥ ६४ ॥ तस्यांसंस्थापयेद्धैमंहरिंलक्ष्मीसमन्वितम् ॥ सर्वाभरणसंयुक्तमायुधांबरसंयुतं ॥ ६५ ॥ स्त्रीणांचशयनेधृत्वाकज्जलालक्तकुंकुमम् ॥ वस्त्रंभूषादिकंयच्चसर्वमेवप्रदापयेत् ॥ ६६ ॥ ततोविप्रंसपत्नीकंगंधपुष्पैरलंकृतम् ॥ कर्णांगुलीयाभरणैःकंठसूत्रैश्चकांचनैः ॥ ६७ ॥ ⚘ ⚘ ⚘ ⚘

ल आयुधो छतां सकल अलंकारोथी शृंगारेली होवी जोइए. ॥ ६५ ॥ पछी सुवासिनी स्त्रीओ हळदर, कुंकुम तथा काजळथी शोभायमान छतां, हाथेपगे अळतो (मेंदी) लगाडी होय तेणीओने ए शय्यापर बेसारीने, तेणीओने वस्त्रालंकार वगेरे आपवां. ॥ ६६ ॥ पछी सपत्निक ब्राह्मणनुं गंधाक्षत तथा पुष्पोवडे पूजन करवुं, अने तेने सोनानां कुंडल, वींटी तथा कंठी वगेरे समर्पण करवां. ॥ ६७ ॥

अने तेमने अंगरखुं, धोतीजोडो तथा पागडी आपी, लक्ष्मीनारायणनी प्रतिमानी आगळ बेसाडवा. ॥ ६८ ॥ पछी कुंकुम तथा पुष्पमालाओ समर्पण करीने, लक्ष्मीनारायण, नव ग्रह, देवी तथा विनायकनुं अनुक्रमे पूजन करवुं. ॥ ६९ ॥ पछी उत्तरतरफ मुख करीने, हाथमां पुष्पांजली लेइने, ब्राह्मणनी आगळ हवे कहेवामां आवशे ते मंत्र कहेवो. ॥ ७० ॥ तेनो अर्थ हे भगवान्, जेवी आपनी शय्या क्षीरसमुद्रमां छे, तेवी आ शय्या मारा जन्मजन्ममां अशुन्य हजो. एटले जेम आप आपनी शय्यापर

उष्णीषमुत्तरीयंचचोलकंपरिधायच ॥ स्थापयेत्सुखशय्यायांलक्ष्मीनारायणाग्रतः ॥६८॥
कुंकुमैःपुष्पमालाभिर्हरिंलक्ष्मींसमर्चयेत् ॥ पूजयेल्लोकपालांश्चग्रहान्देवींविनायकम् ६९
उत्तराभिमुखोभूत्वागृहीत्वाकुसुमांजलिम् ॥ उच्चारयेदिमंमंत्रंविप्रस्यपुरतःस्थितः ॥७०॥
यथाकृष्णत्वदीयास्तिशय्याक्षीरोदसागरे ॥ तथाभूयादशून्येयंममजन्मनिजन्मनि ७१
एवंपुष्पांजलिंविप्रेप्रतिमायांहरेःक्षिपेत् ॥ ततःसोपस्करंशय्यादानंसंकल्पपूर्वकम् ७२
दद्याद्व्रतोपदेष्ट्रेचगुरवेब्रह्मवादिने ॥ गृहाणब्राह्मणैनांत्वंकोददातीतिकीर्तयन् ॥७३॥ आंदोलयेद्द्विजंलक्ष्मींहरिंचशयनेस्थितम् ॥ ततःप्रदक्षिणीकृत्यप्रणिपत्यविसर्जयेत् ॥ ७४ ॥

निरंतर निद्रा करो छो, तेम मने तथा मारा पितरोने निरंतर निद्रा करवाने प्राप्त थजो. ॥ ७१ ॥ एम कहीने, हाथमानी पुष्पांजली प्रतिमा तथा ब्राह्मणपर नाखवी. पछी ए सोपस्कर शय्या संकल्प पूर्वक ॥ ७२ ॥ विद्वान ब्राह्मणने अर्पण करवी; अने तेमनी प्रार्थना करवी, ते एम के, आ शय्या आप ल्यो. दाताए दान कर्यानुं अभिमान धारण करवो नहीं. ॥ ७३ ॥ शय्यापर बीराजेलां लक्ष्मीनारायणने तथा दान लेनारा ब्राह्मणने विसर्जन करवा. ॥ ७४ ॥ ॥ ॥ ॥

ए शय्यादान करनार कदापि ऐश्वर्यवान होय तो ए शय्या विछावी सुवा सारु सामग्री सहितनुं एक घर पण दानमां आपवुं. ॥ ७५ ॥ अने जीवता छतां कदापि निज हस्ते शय्यादान करे तो तेज रीते पर्वकाले स्वहस्ते वृषोत्सर्गपण करवो. ॥ ७६ ॥ ए शय्यापाछळ घणा द्रव्यनुं साहित्य होय, तो, ते द्रव्यना विभाग करीने, ते घणा ब्राह्मणने वेंहेंची आपवी नहीं. ए शय्यादान लेइने जे पुरुष वेचे, तेने आपवी नहीं. कदापि कोइ पुरुष एवा वेची खानारा ब्राह्मणने दानमां शय्या आपे, तो, ते आपनारो नरके जाय छे. ॥ ७७ ॥ माटे सत्पात्र जोइने शय्यादान आपवुं. ए रीतनो नियम पाळीने दान करे, तो,

सर्वोपस्करणैर्युक्तंप्रदद्यादतिसुंदरम् ॥ शय्यायांसुखसुप्त्यर्थंगृहंचविभवेसति ॥ ७५ ॥
जीवमानःस्वहस्तेनयदिशय्यांददातियः ॥ तज्जीवतावृषोत्सर्गंपर्वणीषुसमाचरेत् ॥७६॥
इयमेकस्यदातव्याबहूनांनकदाचन ॥ साविभक्ताचविक्रीतादातारंपातयत्यधः ॥ ७७ ॥
पात्रेप्रदायशयनंवांछितंफलमाप्नुयात् ॥ पिताचदातातनयःपरत्रेहचमोदते ॥७८॥ पुरंदरगृहेदिव्येसूर्यपुत्रालयेपिच ॥ उपतिष्ठेन्नसंदेहःशय्यादानप्रभावतः ॥ ७९ ॥ विमानवरमारूढःसेव्यमानोप्सरोगणैः ॥ आभूतसंप्लवंयावत्तिष्ठत्यातंकवर्जितः ॥ ८० ॥

दान आपनारने वांच्छित फल प्राप्त थाय छे; तथा आपनारना पिताने तथा आपनारने उभय लोकमां सुखनी प्राप्ती थाय छे. ॥ ७८ ॥ ए दान मरनार पुरुषने इंद्रादिक गमे ते लोकने विषे निवास होय त्यां पोंहोंचे छे. एमां संदेह नथी. ॥ ७९ ॥ जय्यादानना प्रभावथी मरनार उत्तम विमानमां आरूढ थवा छतां, तेनुं अति प्रेमभावथी अप्सराओनो समुदाय सेवन करे छे. ए रीते शय्यानुं दान करवाथी ए दाननतुं फळ भोगवनार जन सर्व भयथकी मुक्त थइने, प्रलयकाळसुधी स्वर्गादि लोकमां निवास करे छे. ॥८०॥

सकल पर्वने दिवसे सकल तीर्थोमां स्नान करवाथी जे फल प्राप्त थाय छे, ते करतांपण अधिक फल शय्यानुं दान आपवाथी प्राप्त थाय छे. ॥ ८१ ॥ ए प्रकारे पुत्रे शय्यादान करीने, पछी पददान करवुं. हे गरुड, ए पददाननी विधि तमने कहुं छुं, ते सांभळो. ॥ ८२ ॥ पददान पांच प्रकारनां छे. ते एवां के, छत्री, जोडा, वस्त्र, वींटी, कमंडल तथा आसन. ॥ ८३ ॥ ए पददानमां दंड तथा ताम्रपात्र होवुं जोइए; अने प्रत्येकपर एक एक पात्रमां सीधुं छतां, ते यज्ञोपवीतथी युक्त होवुं जोइए. ए रीतनुं पद-

सर्वतीर्थेषुयत्पुण्यंसर्वपर्वदिनेषुच ॥ तेभ्यश्चाप्यधिकंपुण्यंशय्यादानोद्भवंभवेत् ॥ ८१ ॥
एवंदत्वासुतःशय्यांपददानंप्रदापयेत् ॥ तच्छृणुष्वमयाख्यातंयथावत्कथयामिते ॥८२॥
छत्रोपानह्वस्त्राणिमुद्रिकाचकमंडलुः ॥ आसनंपंचपात्राणिपदंपंचविधंस्मृतम् ॥ ८३ ॥
दंडेनताम्रपात्रेणह्यामान्नैर्भोजनैरपि ॥ अर्थयज्ञोपवीतैश्चपदंसंपूर्णतांव्रजेत् ॥ ८४ ॥ त्र
योदशपदानीत्थंयथाशक्त्याविधायच ॥ त्रयोदशेभ्योविप्रेभ्यःप्रदद्याद्द्वादशेहनि ॥ ८५ ॥
अनेनपददानेनधार्मिकायांतिसद्गतिं ॥ यममार्गगतानांचपददानंसुखप्रदं ॥ ८६ ॥ आ
तपस्तत्रवैरौद्रोदह्यतेयेनमानवः ॥ छत्रदानेनसुच्छायाजायतेतस्यमूर्द्धनि ॥ ८७ ॥

दान करे, तो, तेथकी संपूर्ण फलनी प्राप्ति थाय छे. ॥ ८४ ॥ ए रीतनां एकंदर तेर पददान, बारमे दिवसे ऐश्वर्यानुसारे (गजाना प्रमाणमां) तेर ब्राह्मणने आपवां. ॥ ८५ ॥ ए रीते पददान आपे, तो, उत्तम गतीने पामे छे. जेने यममार्गे जवानुं होय छे, तेने ए पददानथकी अति सुख प्राप्त थाय छे. ८६ यममार्गे जतां बहुज ताप छे, तेना निवारणने अर्थे छत्रीनुं दान करे, तो, तेथी मरनारना मस्तकपर छत्रीनी छाया प्राप्त थाय छे. ॥ ८७ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

यममार्गे जतां रस्तामां अति भयंकर कांटा छे, तेना निवारणने अर्थे पगे पेहेरवानो जोडो आपवो; तेथी प्राणीने ते ठेकाणे बेसवासारु घोडो मळे छे, ते साधननेलीधे ए मरनार सुखथी चाली शके छे. ॥ ८८ ॥ हे गरुड, यममार्गे जतां अति भयंकर तथा उग्र टाढ, वायू तथा उष्णता छे, तेनी निवृतिने अर्थे वस्त्रदान आपवुं. ॥ ८९ ॥ यमदूत अति भयंकर तथा उग्र छे, तेओथकी कांइ भय अथवा शिक्षा न थवासारु, तेमनी निवृतिने अर्थे वींटीनुं दान करवुं. ते दान करवाथी मरनारने सुखनी प्राप्ति थाय छे.

अतिसंकटसंकीर्णेयमलोकस्यवर्त्मनि ॥ अश्वारूढाश्चतेयांतिददंतेयद्युपानहौ ॥८८॥ शीतोष्णवातदुःखानितत्रघोराणिखेचर ॥ वस्त्रदानप्रभावेणसुखंनिस्तरतेपथि ॥ ८९ ॥ यमदूतामहारौद्राःकरालाःकृष्णपिंगलाः ॥ नपीडयंतितंमार्गेमुद्रिकायाःप्रदानतः ॥९०॥ बहुघर्मसमाकीर्णेनिर्वातेतोयवर्जिते ॥ कमंडलुप्रदानेनतृषितःपिबतेजलं ॥ ९१ ॥ मृतोद्देशेनयोदद्यादुदपात्रंचताम्रजं ॥ प्रपादानसहस्रस्ययत्फलंसोश्नुतेध्रुवं ॥ ९२ ॥ आसनेभाजनेचैवदत्तेसम्यग्द्विजातये ॥ सुखेनभुंक्तेपाथेयंपथिगच्छन्शनैःशनैः ॥ ९३ ॥

॥ ९० ॥ यममार्ग अति उष्णतायुक्त छतां, उदक तथा वायूथी हीन छे. त्यां ए प्राणी पोंहोंचे एटले तेनी तृषानी निवृतीने अर्थे कमंडलनुं दान करवुं; एटले तेने योगे ए प्राणी ए ठेकाणे जलपान करे छे. ॥ ९१ ॥ मरनारने पोंहोंचे एम धारीने जे पुरुष जलथी पूर्ण भरीने तांबानुं पात्र दानमां आपे छे. तेने हजारो परबो मंडाव्यानुं पुण्य प्राप्त थाय छे. ॥ ९२ ॥ जे पुरुष ब्राह्मणने सारा सारा पदार्थोनुं भोजन करावे तथा बेसवासारु सुंदर आसन आपे, तेने यमलोकमां जता छतां उत्तम सुखनी प्राप्ति थाय छे. ९३

ए रीतनां दान सपिंडीने दिवसे आपीने, ब्राह्मणथी मांडीने चांडालसुधीनी जे कोइ मनुष्य आवे, तेमने अन्नदान आपवुं. ॥ १४ ॥ सपिंडी थइ गयापछीपण वर्षसुधी प्रत्येक मासनी मृत्युतीथीअें पिंडसाथे जलकुंभ आपवो. ॥ १५ ॥ जे कर्म एक वार कर्युं, ते फरी करवुं नहीं; परंतु प्रेतनी अक्षय्य तृप्तिने अर्थे ते कर्म फरीथी करवुं. ॥ १६ ॥ माटे हे गरुड, तमने मासिक, आब्दिक तथा पाक्षिक श्राद्धोना विशेष पुण्य योग कहुं छुं. ॥ १७ ॥ जे पुनमे मुओ होय, तेना पाक्षिकश्राद्धनी तीथी चोथ जाणवी.

एवंसपिंडनदिनेदत्वादानंविधानतः ॥ बहून्संभोजयेद्विप्रान्यःश्वपाकादिकानपि ॥ १४ ॥
ततःसपिंडनादूर्ध्वमर्वाक्संवत्सरादपि ॥ प्रतिमासंप्रदातव्योजलकुंभःसपिंडकः ॥ १५ ॥
कृतस्यकरणंनास्तिप्रेतकार्याद्दतेखग ॥ प्रेतार्थंतुपुनःकुर्यादक्षय्यतृप्तिहेतवे ॥ १६ ॥ अ
तोविशेषंवक्ष्यामिमासिकस्याब्दिकस्यच ॥ पाक्षिकस्यविशेषंचविशेषतिथिषुमृते ॥ १७ ॥
पौर्णमास्यांमृतोयस्तुचतुर्थीतस्यऊनिका ॥ चतुर्थ्यांतुमृतोयस्तुनवमीतस्यऊनिका ॥ १८
नवम्यांतुमृतोयस्तुरिक्तातस्यचतुर्दशी ॥ इत्येवंपाक्षिकंश्राद्धंकुर्याद्विंशतिमेदिने ॥ १९ ॥
एकएवयदामासःसंक्रांतिद्वयसंयुतः ॥ मासद्वयगतंश्राद्धंमलमासेहिशस्यते ॥ १०० ॥
एकस्मिन्मासिमासौद्वौयदिस्यातांतयोर्द्वयोः ॥ तावेवपक्षौताएवतिथयस्त्रिंशदेवहि १०१

चोथने दहाडे मरनारनी पाक्षिक तीथी नोंम जाणवी. ॥ १८ ॥ नोंमे मुवु होय, तेनी पक्षिक तीथी चौदशें जाणवी. ए प्रमाणे पक्षिक श्राद्ध जाणवां. ॥ १९ ॥ जे वखत एक क्षयमास (बे सक्रांतियोवाळो) आवे, त्यारे बेउ मासनुं गतश्राद्ध मलमासमां करवुं. ॥ १०० ॥ कदापि एक महिनामां बे महिना आवे, तो, ए बेउ महिनानुं कृत्य एकज महिनामां करवुं. ॥ १०१ ॥ ॥ ॥

ते एम के, प्रथम तीथीना अर्धमां प्रथम मासनुं, अने बीजी तीथीना अर्धमां बीजा मासनुं कृत्य करवुं. ए रीते बे मास एकठा आवे, तो, विद्वाने ए रीतनोज विचार राखवो. ॥१०२॥ हे गरुड, असंक्रांत (अधिक मास) प्राप्त थाय, तोपण सपिंडी करण, मासिक तथा प्रथमवार्षिक श्राद्ध ते मासमां करवां. ॥ १०३ ॥ मरण पाम्याथी ते वर्षीसुधीमां कदापि मलमास प्राप्त थाय, तो, मरनारना उद्देशथी एक वर्षनी मांहे जे जे कर्तव्य करवानां होय, ते ते शुद्ध महिनामां करवां. ॥१०४॥ मलमासमां बीजो मासिसो आवे, तो, ते मलमासनी मरणतीथी निष्फल

तिथ्यर्धेप्रथमेपूर्वोद्वितीयेऽर्धेतदुत्तरः ॥ मासावितिबुधैश्चित्यौमलमासस्यमध्यगौ ॥ २ ॥ असंक्रांतेचकर्तव्यंसपिंडीकरणंखग ॥ तथैवमासिकंश्राद्धंवार्षिकंप्रथमंतथा ॥ ३ ॥ संवत्सरस्यमध्येतुयदिस्यादधिमासकः ॥ तदात्रयोदशेमासिक्रियाप्रेतस्यवार्षिकी ॥ ४ ॥ पिंडवर्ज्यमसंक्रांतेसंक्रांतेपिंडसंयुतं ॥ प्रतिसंवत्सरंश्राद्धमेवंमासद्वयेपिच ॥ ५ ॥ एवंसंवत्सरेपूर्णेवार्षिकंश्राद्धमाचरेत् ॥ तस्मिन्नपिविशेषेणभोजनीयाद्विजातयः ॥ ६ ॥ कुर्यात्संवत्सरादूर्ध्वंश्राद्धेपिंडत्रयंसदा ॥ एकोद्दिष्टंनकर्तव्यंतेनस्यात्पितृघातकः ॥ ७ ॥ तीर्थश्राद्धंगयाश्राद्धंगजच्छायंचपैतृकम् ॥ अब्दमध्येनकुर्वीतग्रहणेनयुगादिषु ॥ १०८ ॥

जवा न देतां, ते दिवसे मात्र ब्रह्मभोजन करावीने, शुद्ध मासमां सपिंडक श्राद्ध करवुं. ॥ १०५ ॥ ए प्रकारे प्रथम कहेलां सर्वे श्राद्धो करीने, वर्ष पूरुं थाय एटले वार्षिक श्राद्ध करवुं. ए श्राद्धमांपण घणुं करीने ब्रह्मभोजन करावयुं. ॥ १०६ ॥ वार्षिक श्राद्ध थयापछी जे श्राद्धनी जरुर पडे, ते पिंडत्रययुक्त करवुं. कदापि कोइ एकोद्दिष्ट श्राद्ध (एक पिंडक) करे, तो, ते पितृओनो घातक थायछे. १०७ ज्यांसुधी वार्षिक श्राद्ध थयुं न होय, त्यांसुधी तीर्थश्राद्ध, गयाश्राद्ध, गजच्छाया, पर्वनिमित्तक श्राद्ध, ग्रहणप्रयुक्त श्राद्ध तथा युगादि श्राद्धपण करवुं नहीं. १०८

कदापि पुत्रने गयाश्राद्ध करवानी इच्छा होय, तो, ते तेणे वर्षीपछी पितृभक्तिपूर्वक करवुं. ॥ १०९ ॥ गयाश्राद्ध करवाथी सकल पितृओ, गदाधर-(विष्णु)ना अनुग्रहथी भवरूपी समुद्रमांथी मुक्त थइने, परम (निरंतर) गतीने पामे छे. ११० तुलसीनी मांजरोवडे विष्णुचरणनुं पूजन करवुं, अने ए ठेकाणे अनुक्रमे पिंड आपवा. १११ गयासुरना मस्तकपर कदापि समिना पानडा जेटलो पिंड मूके; तापण तेथकी सप्त गोत्र तथा एकोत्तर शत कुलनो उद्धार थाय छे. ११२ जे कोइ गयाजी जइने श्राद्ध करे छे, तेनो जन्म पितृओने संतोषित करनारो छतां, सफ-

यदापुत्रेणवैकार्यंगयाश्राद्धंखगेश्वर ॥ तदासंवत्सरादूर्ध्वंकर्तव्यंपितृभक्तितः ॥ ९ ॥ गया
श्राद्धात्प्रमुच्यंतेपितरोभवसागरात् ॥ गदाधरानुग्रहेणतेयांतिपरमांगतिम् ॥ १० ॥ तुल
सीमंजरीभिश्चपूजयेद्विष्णुपादुकाम् ॥ तस्यालवादितीर्थेषुपिंडान्दद्याद्यथाक्रमं ॥ ११ ॥
उद्धरेत्सप्तगोत्राणिकुलमेकोत्तरंशतं ॥ शमीपत्रप्रमाणेनपिंडंदद्याद्गयाशिरे ॥ १२ ॥ गया
मुपेत्ययःश्राद्धंकरोतिकुलनंदनः ॥ सफलंतस्यतज्जन्मजायतेपितृतुष्टिदम् ॥ १३ ॥ श्रूयते
चापिपितृभिर्गीतागाथाखगेश्वर ॥ इक्ष्वाकोर्मनुपुत्रस्यकलापोपवनेसुरेः ॥ १४ ॥ अपि
नस्तेभविष्यंतिकुलेसन्मार्गशीलिनः ॥ गयामुपेत्ययेपिंडान्दास्यंत्यस्माकमादरात् १५एव
मामुष्मिकींताक्ष्र्येयःकरोतिक्रियांसुतः ॥ सस्यात्सुखीभवेन्मुक्तःकौशिकस्यात्मजायथा १६

ल जाणवो. ॥११३॥ हिमालयनी पासे निवास करनारा मनुना पुत्र इक्ष्वाकुने देवोअे कथा कही छे, ते एवी के, ॥११४॥ जे पुरुष गयाजी जइने, पोतिका पितृओने पिंडदान आपशे, ते पोताना कुलमां सन्मार्गथी शोभनारो थशे. ॥ ११५ ॥ भगवान् कहे छे, हे गरुड, ए प्रमाणे जे पुत्र पोतिका पितरादिकनी उत्तम क्रिया तेओने परलोकनी प्राप्ति थवासारु करे छे, ते अति सुखी थइने, कौशिक ब्राह्मणना पुत्रनी पेठे मुक्त थाय छे. ॥ ११६ ॥

भारद्वाजना सात पुत्रोए गोवधना पातकनेलीधे घणा जन्मसुधी क्लेश भोगव्यो. पछी तेओ पोताना पितरोनी कृपारूपी प्रसादथी तेथकी मुक्त थया. ॥११७॥ ए सात पुत्रोअें प्रथम दाशार्ण देशमां पारधीना जन्म लीधा. पछी तेओ कालंजर पर्वतपर मृग (हरिण) थया. पछी तेओ शरद्वीपनेविषे चक्रवाक (चकोर) पक्षी थयां. पछी तेओ मानस सरोवरना तीरे हंस पक्षी थया. ॥ ११८ ॥ पछी तेओ कुरुक्षेत्रमां वेदनुं पारायण करनारा ब्राह्मण थइने, पितृओनी कृपाथी मुक्त थया. ॥ ११९ ॥ माटे सर्व प्रयत्नो करीने, पुत्रे पितृभक्ति करवी. पि-

भरद्वाजात्मजाःसप्तभुक्त्वाजन्मपरंपरां ॥ कृत्वापिगोवधंतार्क्ष्यमुक्ताःपितृप्रसादतः ॥१७॥
सप्तव्याधादशार्णेषुमृगाःकालंजिरेगिरौ ॥ चक्रवाकाःशरद्वीपेहंसाःसरसिमानसे ॥१८॥
तेपिजाताःकुरुक्षेत्रेब्राह्मणावेदपारगाः ॥ पितृभक्त्याचतेसर्वेगतामुक्तिंद्विजात्मजाः ॥१९॥
तस्मात्ससर्वप्रयत्नेनपितृभक्तोभवेन्नरः ॥ इहलोकेपरेवापिपितृभक्त्यासुखीभवेत् ॥२०॥
एतत्तार्क्ष्यमयाख्यातंसर्वमेवौर्ध्वदेहिकम् ॥ पुत्रवांछाप्रदंपुण्यंपितुर्मुक्तिप्रदायकम् ॥२१॥
निर्धनोपिनरःकश्चिद्यःश्रृणोतिकथामिमाम् ॥ सोपिपापविनिर्मुक्तोदानस्यफलमाप्नुयात्
२२ विधिनाकुरुतेयस्तुश्राद्धंदानंमयोदितं ॥ श्रृणुयाद्गारुडंचापिश्रृणुतस्यापियत्फलं २३

तृभक्ति करशे, तो, आलोक तथा परलोकमां अति सुखी थशे. ॥१२०॥ भगवान् कहे छे. हे गरुड, ए रीतनुं सर्व और्ध्व देहिक कृत्य में तमने कह्युं. के, जे और्ध्वदेहिक करवाथी पितरोने मुक्ति प्राप्त थाय छे तथा पुत्रा-दिकने सद्वासना उत्पन्न थाय छे. ॥ १२१ ॥ निर्धन छतांपण जो कोइ आ कथा सांभळशे, तो, तेपण सकल पापोथकी मुक्त थइने, दानना फलने पामशे. ॥ १२२ ॥ जे पुरुष यथाविधि श्राद्ध करीने, मारुं कहेलुं गरुडपुराण सांभळशे, तेने जे फल प्राप्त थशे, ते कहुं छुं. सांभळो. ॥ १२३ ॥ ॥

पिता सत्पुत्र आपे छे, पितामह गोधन आपे छे, प्रपितामह (वडौवा) द्रव्य आपे छे. ॥ १२४ ॥ अने वृद्धप्रपितामह (वडौवानो बाप) अन्नादि सकल पदार्थो वधारे आपे छे. ते सिवाय मनमां जे जे मनोरथो पूर्ण थवानी आकांशाओ होय, तेपण पितृओ संतुष्ट थइने पूर्ण करे छे. ॥ १२५ ॥ पितरोनी क्रिया करी एटले तेओ सारी गतिअें जइने, धर्म राजाना मंदिरमां अति आदरथी वेसे छे. ॥ १२६ ॥ सूतमुनी सौनकादि ऋषिओने कहे छे. ए प्रकारनां विष्णुअें जे और्ध्वदेहिक दाननां फल कह्यां, ते सांभळीने गरुड अति

पितादद‌ातिसत्पुत्रान्गोधनानिपितामहः ॥ धनदाताभवेत्सोपियस्तस्यप्रपितामहः २४
दद्याद्विपुलमन्नाद्यंवृद्धस्तुप्रपितामहः ॥ तृप्ताःश्राद्धेनतेसर्वेदत्वापुत्रस्यवांछितम् ॥२५॥
गच्छंतिधर्ममार्गैश्चधर्मराजस्यमंदिरम् ॥ तत्रधर्मसभायांतेतिष्ठंतिपरमादरात् ॥ २६ ॥
॥ सूतउवाच ॥ ॥ एवंश्रीविष्णुनाप्रोक्तमौर्ध्वदानसमुद्भवम् ॥ श्रुत्वामाहात्म्यमतुलंगरुडोहर्षमागतः ॥ १२७ ॥ इतिश्रीगरुडपुराणेसारोद्धारेसपिंडनादिसर्वकर्मनिरूपणंनामत्रयोदशोऽध्यायः ॥ ॥ १३ ॥ ॥ ॥ गरुडउवाच ॥ यमलोकःकियन्मात्रःकीदृशःकेननिर्मितः ॥ सभाचकीदृशीतस्यांधर्मआस्तेचकैःसह ॥ १ ॥ येधर्ममार्गैर्गच्छंतिधार्मिकाधर्ममंदिरम् ॥ तान्धर्मानपिमार्गांश्चममाख्याहिदयानिधे ॥ २ ॥

आनंद पाम्या. ॥ १२७ ॥ इतिश्री गरुडपुराणे सारोद्धारे सपिंडनादि सर्व कर्म निरुपणो नाम सार्थ त्रयोदशोऽध्यायः ॥ ॥ १३ ॥ ॥ गरुड भगवान्ने प्रश्न पूछे छे. हे दयानिधी भगवान्, यमलोक केवडो? केवो? कोणे निर्म्यो छे? त्यांनी सभा केवी छे तथा ते ठेकाणे यमधर्म कोनी साथे सभामां वेसे छे? ॥ १ ॥ तेमज वळी धार्मिक जन धर्मना मंदीरमां कये मार्गे जाय छे? ए वगेरे सर्वे मने कहो. ॥ २ ॥

गरुडनुं एवुं भाषण सांभळीने, तेमने भगवान् कहे छे. हे गरुड, जे स्थाने नारदादि ऋषिओनेज गमन करवाने बने छे. ते धर्म राजानुं मंदिर जाणवुं. ए मंदिर अति पुण्यना प्रभावथीज प्राप्त थनार छे. ॥ ३॥ यमनुं पुर (नगर) दक्षिण तथा नैऋत ए बे दिशाओनी वचमां छतां, ते वज्रमय छे; तेथी तेनो भेद पामवानुं देवो तथा दैत्यो वगेरेथीपण बनतुं नथी. ॥ ४ ॥ ए नगर चारे बाजुएथी समचोरस छतां, तेने चार दरवाजा तथा उंचो कोट छे. तेनुं क्षेत्रफल (लंबाइ पोहोळाइ) सहस्र योजन छे. ॥ ५ ॥ ए नगरमां चि-

॥ श्रीभगवानुवाच ॥ ॥ शृणुतार्क्ष्यप्रवक्ष्यामियद्गम्यंनारदादिभिः ॥ तद्धर्मनगरंदिव्यं महापुण्यैरवाप्यते ॥ ३ ॥ याम्यनैर्ऋतयोर्मध्येपुरंवैवस्वतस्ययत् ॥ सर्ववज्रमयंदिव्यम भेद्यंतत्सुरासुरैः ॥ ४ ॥ चतुरस्रंचतुर्द्वारमुच्चप्राकारवेष्टितम् ॥ योजनानांसहस्रंहिप्रमा णेनतदुच्यते ॥ ५ ॥ तस्मिन्पुरेऽस्तिसुभगंचित्रगुप्तस्यमंदिरम् ॥ पंचविंशतिसंख्याकैर्यो जनैर्विस्तृतायतम् ॥ ६ ॥ दशोच्छ्रितंमहादिव्यंलोहप्राकारवेष्टितम् ॥ प्रतोलीशतसंचा रंपताकाध्वजभूषितम् ॥ ७ ॥ विमानगणसंकीर्णंगीतवादित्रनादितम् ॥ चित्रितंचित्रकु शलैर्निर्मितंदेवशिल्पिभिः ॥ ८ ॥ ❀ ❀ ❀

त्रगुप्तनुं मंदिर पचीस योजनना विस्तारवाळुं छे. ॥ ६ ॥ वळी ते दश योजन उंचुं छतां, अति मोटा दिव्य कोटवाळुं छे. ए नगर जवा आववाना सैकडो नानामोटा मार्गोवाळुं छतां, ध्वजापताकाओथी सुशोभित छे. ॥ ७ ॥ ए नगर विमानोना समूदायोथी खीचोखीच छतां, गायन तथा वादित्रोना शब्दोथी नादयुक्त छे. ए नगर कुशल चिताराओथी चित्रित छतां, देवोना शिल्पीओए (सलाट, सुतार तथा कडीआ) निर्माण (चणेलुं, घडेलुं के रचेलुं) करेलुं छे. ॥ ८ ॥ ॥ ॥ ॥

जे नगर क्रिडावन तथा उपवनोथी (रमवाना तथा हवा खावाना नजरबाग) रमणीय छतां, नाना प्रकारना शब्दोथी नादित छे. वळी जे गंधर्वो तथा अप्सराओथी निरंतर खीचोखीच छे. ॥ ९ ॥ ए रीतना नगरमानी यमसभामां चित्रगुप्त पोताना विचित्र आसनपर बेशीने, यातनाऐं आवेला सर्व माणसोना आयुष्यनी बराबर गणतरी छे. ॥ १० ॥ ऍ चित्रगुप्त कोइनां सुकृत के दुष्कृतनी गणना करवामां कदी भूल करतो नथी; तेथी जे शुभाशुभ कर्म कर्या होय. ॥ ११ ॥ ते ते कर्मोनो उपभोग ए चित्रगुप्तना हिसाब प्रमाणे भोगव-

उद्यानोपवनैरम्यंनानाविहगकूजितं ॥ गंधर्वैरप्सरोभिश्चसमंतात्परिवारितम् ॥ ९ ॥ त
त्सभायांचित्रगुप्तःस्वासनेपरमद्भुते ॥ संस्थितोगणयेदायुर्मानुषाणांयथातथं ॥ १० ॥ नमु
ह्यतिकथंचित्ससुकृतेदुष्कृतेपिवा ॥ यद्येनोपार्जितंकर्मशुभंवायदिवशुभं ११ तत्सर्वंभुंज
तेयत्राचित्रगुप्तस्यशासनात् ॥ चित्रगुप्तालयात्प्राच्यांज्वरस्यास्तिमहागृहम् १२ दक्षिण
स्यांचशूलस्यलूताविस्फोटयोस्तथा ॥ पश्चिमेकालपाशःस्यादजीर्णस्यारुचेस्तथा १३ उदी
च्यांराजरोगोस्तिपांडुरोगस्तथैवच ॥ ऐशान्यांतुशिरोर्तिःस्यादाग्नेय्यामस्तिमूर्च्छना १४
अतिसारोनैर्ऋतेतुवायव्यांशीतदाहकौ ॥ एवमादिभिरन्यैश्चव्याधिभिःपरिवारितः ॥ १५

वानो थाय छे. ए चित्रगुप्तना घरनी पूर्वे ज्वर-(ताव)नुं मोटुं घर छे. ॥ १२ ॥ तेनी दक्षिणे शूल, लूता तथा खरुज छे. चित्रगुप्तनी पश्चिमे कालपाश, अजीर्ण तथा अरुची छे. ॥ १३ ॥ उत्तर दिशाए राज्यक्ष्मा नामनो रोग तथा पांडुरोग छे. इशान दिशाए शिरोर्ति (माथानुं दरद) छे. अने अग्निकोणमां मूर्च्छा छे. १४ नैऋत्य कोणमां अतिसार नामनो रोग छे. वायव्यकोणमां अति भयंकर शीत तथा दाह छे. भगवान् कहे छे. हे गरुड, ए प्रकारना रोगो वच्चे ए चित्रगुप्त बिराजेला छे (मतलब के एटला रोगोना अधिष्ठाता फरता बेसे छे अने तेमनी वच्चे ए बेसे छे). १५

मनुष्योनां शुभाशुभ कर्म लखी राखनार चित्रगुप्तना घरथी आगळ जतां वीस योजन, ॥ १६ ॥ नगरनी वच्चे धर्मधर्मनुं अति सुंदर मंदिर छे. ए मंदिर दिव्य रत्नमय छतां, वीजळीना तेजनी ज्वालाओनेलीधे सूर्य समान तेजस्वी छे. ॥ १७ ॥ तेनो विस्तार बसें योजन छे तथा उंचाइ पचास योजन छे. ॥ १८ ॥ जेने आधार आपनारा हजारो स्तंभ छतां, ते स्तंभो माणेक वगेरे रत्नो जडावाथी सुशोभित छे. ते ठेकाणे नाना प्रकारनी अगाशीओ छतां, तेओ सुवर्णथी शणगारेली छे. ए नगरमां मोटी मोटी पोळ्यो छतां, मोटमोटा धनाढ्योनी हवेलीओथी खीचोखीच छे. ॥ १९ ॥ ए हवेलीओ शरदतुना आकाश जेवी निर्मल छे, ते उपरना सुव-

लिखतेचित्रगुप्तस्तुमानुषाणांशुभाशुभं ॥ चित्रगुप्तालयादग्रेयोजनानांचविंशतिः ॥ १६
पुरमध्येमहादिव्यंधर्मराजस्यमंदिरं ॥ अस्तिरत्नमयंदिव्यंविद्युज्ज्वालार्कवर्चसं ॥ १७ ॥
द्विशतंयोजनानांचविस्तारायामतःस्फुटं ॥ पंचाशच्चप्रमाणेनयोजनानांसमुच्छितं ॥ १८
धृतंस्तंभसहस्त्रैश्चवैडूर्यमणिमंडितं ॥ कांचनालंकृतंनानहर्म्यप्रासादसंकुलं ॥ १९ ॥ शा
रदाभ्रनिभंरुक्मकलशैःसुमनोहरं ॥ चित्रस्फटिकसोपानंवज्रकुट्टिमशोभितं ॥ २० ॥ मुक्ता
जालगवाक्षंचपताकाध्वजभूषितं ॥ घंटानकनिनादाढ्यंहेमतोरणमंडितम् ॥ २१ ॥

र्णना कलस जाज्वल्यमान छतां, अति मनोहर छे. ए हवेलीओने चित्रविचित्र स्फटिक पाषाणोनां पगथीआं अथवा नीसरणीयो छतां, तेओनी भीतो हीराओथी जडीत होवाथी सुशोभित छे. ॥ २० ॥ अने ए हवेलीओ साचां मुक्ताफलनी जाळीयो तथा झरुखाओवाळी छतां, ध्वजाओ तथा पताकाओथी सुशोभित छे. ए मंदिरो अति आश्चर्यकारक छतां, सुवर्णनी सेंकडो बारीयो तथा बारणावाळां छे; तेमज ते अनेक घंटाओना नादयुक्त छतां, सुवर्णनां तोरणोनेलीधे सुशोभित छे. ॥ २१ ॥ ॥

ए मंदिरो नाना प्रकारनी वेलीओ तथा वृक्षोना समुदायोथी अत्यंत सुशोभित छे. ॥ २२ ॥ ए मंदिरोनी जे जे शोभा वर्णवी, ते सहज वर्णवी छे; परंतु ए नगरीनां मंदिरोनी शोभा तो ए वर्णवी बताव्या करतांपण अधिक जाणवी; कारण के, ए नगरनी तथा तेने लगतां सकल मंदिरादिकनी रचना, विश्वकर्माए पोतानी योग विद्याना प्रभावथी निर्माण करेली छे. ॥ २३ ॥ एवा शोभायमान नगरमां एक अति शोभायमान हवेलीमां सो योजनना विस्तारवाळी एक सभा छे. के, जे सूर्य समान प्रकाशित छतां,

नानाश्चर्यमयंस्वर्णकपाटशतसंकुलं ॥ नानाद्रुमलतागुल्मैर्निष्कंटैःसुविराजितं ॥२२॥ एवमादिभिरन्यैश्चभूषणैर्भूषितंसदा ॥ आत्मयोगप्रभावैश्चनिर्मितंविश्वकर्मणा ॥ २३ ॥ तस्मिन्नस्तिसभादिव्याशतयोजनमायता ॥ अर्कप्रकाशाभ्राजिष्णुःसर्वतःकामरूपिणी२४ नातिशीतानचात्युष्णामनसोत्यंतहर्पिणी ॥ नशोकोनजरातस्यांक्षुत्पिपासेनचाप्रियं २५ सर्वेकामाःस्थितायस्यांयेदिव्यायेचमानुपाः ॥ रसवच्चप्रभूतंचभक्ष्यंभोज्यंचसर्वशः २६ रसवंतिचतोयानिशीतान्युष्णानिचैवहि ॥ पूण्याःशब्दादयस्तस्यांनित्यंकामफलद्रुमाः २७

सर्वत्र अति तेजयुक्त अने कामरुपिणी (इच्छाओ पूर्ण करनारी) छे. ॥ २४ ॥ ए सभाने लगता प्रदेशमां अति शीतोष्णता न होवाथी, ए सभा मनने अति आनंद आपनारी छे; के, जेमां बेसवाथी शोक, जरा (घडपण), क्षुधा, पिपासा (तृषा) तथा अणगमो रहेतो नथी. ॥ २५ ॥ ए सभामां बेसवाथी, आलोक परलोकने लगता सकल विषयो तथा अति रसयुक्त भक्ष्यभोज्य (गळवाना तथा चाववाना) पदार्थो प्राप्त थाय छे. ॥ २६ ॥ ए ठेकाणानां जल रसयुक्त छतां, त्यां अति पुण्यकारक शब्दादि विषयो छे; तेमज त्यांनां वृक्षोपण मननी सकल कामनाओने पूर्ण करनारां छे. ॥ २७ ॥ ॥ ॥

भगवान् कहे छे. हे गरुड, ए सभा सर्व प्रकारना बाधोथी रहित छतां, सर्व प्रकारनी गतीयुक्त छे. ए सभानी रचना निर्माण करवासारु विश्वकर्माने घणा कालसुधी तपश्चर्या करवी पडी छे. ॥ २८ ॥ जेओ उग्र तप करनारा, सत्य व्रत पाळनारा, सत्यवादी, शांत, सन्यासी, सिद्ध तथा पवित्र कर्मोथी पवित्र होय, तेओ ए सभामां जाय छे. ॥ २९ ॥ ए ठेकाणे निवास करनारा सर्व जन तेजस्वी छतां, घरेणां तथा निर्मल वस्त्रो पेहेरनारा छे. तेओ पोतीकां पुण्यकर्मोने योगेज ते ठेकाणे स्थीती करवा पामे छे. ॥ ३० ॥ ए सभामां दश योजनना विस्तारवा-

असंबाधाचसाताक्ष्यरम्याकामागमासभा। दीर्घकालंतपस्तप्त्वानिर्मिताविश्वकर्मणा२८
तामुग्रतपसोयांतिसुव्रताःसत्यवादिनः ॥ शांताःसंन्यासिनःसिद्धाःपूताःपूतेनकर्मणा२९
सर्वेभास्वरदेहास्तेऽलंकृताविरजांबराः ॥ स्वकृतैःकर्मभिःपुण्यैस्तत्रातिष्ठंतिभूषिताः ३०
तस्यांसधर्मोभगवानासनेऽनुपमेशुभे ॥ दशयोजनविस्तीर्णेसर्वरत्नैःसुमंडिते ॥३१॥ उप
विष्टःसतांश्रेष्ठश्छत्रशोभितमस्तकः ॥ कुंडलालंकृतःश्रीमान्महामुकुटमंडितः ॥ ३२ ॥ स
र्वालंकारसंयुक्तोनीलमेघसमप्रभः ॥ वालव्यजनहस्ताभिरप्सरोभिश्चवीजितः ॥ ३३ ॥
गंधर्वाणांसमूहाश्चसंघशश्चाप्सरोगणाः ॥ गीतवादित्रनृत्याद्यैःपरितःसेवयंतितं ॥३४॥

ळा रत्नजडित अनुपम आसनपर यमधर्म राजा बेसे छे. ॥३१॥ ए धर्म राजा त्यां बेसे छे, त्यारे तेमनुं मस्तक छत्र, कुंडल तथा मुकुटथी अति जाज्वल्यमान छतां, सुशोभित देखाय छे. ॥ ३२ ॥ सकल जाज्वल्यमान अलंकारोथी सुशोभित छतां, जेनी कांति घनश्याम (वरसादना वादळा जेवी काळाशनी) छे. एवा यमधर्म राजाने अप्सराओ पोतिका हाथमां वीरणना वाळाना वींझणाओवडे वायरो नाखे छे. ॥३३॥ गंधर्व तथा अप्सराओना समुदाय जेनी चारे बाजुए गीतगायन करीने, तथा वाजां वगाडीने, सेवा करे छे. ॥ ३४ ॥

जे, हाथमां पाशवाळा मृत्यु तथा कालपाशवाळा कृतांतनी पासे पोतानी सेवा करावे छे. ॥ ३५ ॥ जे, पोताना प्रमाणे बळवाळा छतां, कालपाश धारण करनारा आत्मसदृश (वगर कह्ये सामाना मनना विचार जाणनार) योद्धाओनी सेनाथी वींटाएला छे. ॥ ३६ ॥ हे गरुड, एवा धर्म राजानी सभामां अग्निष्वात्त, सोमप, उष्मप, स्वधावंत, बर्हिषद ॥ ३७ ॥ तथा अर्यमा वगेरे नामना पितृगणो, मूर्तिमानपणे तथा गुप्त रूपे बीजा ऋषिओनी साथे यमधर्म राजानी उपासना करे छे. ॥ ३८ ॥ ए यमधर्म राजा-

मृत्युनापाशहस्तेनकालेनचबलीयसा ॥ चित्रगुप्तेनचित्रेनकृतांतेननिषेवितः ॥ ३५ ॥ पाशदंडधरैरुग्रैर्निदेशवशवर्तिभिः ॥ आत्मतुल्यबलैर्नानासुभटैःपरिवारितः ॥ ३६ ॥ अग्निष्वाताश्चपितरःसोमपाश्चोष्मपाश्चये ॥ स्वधावंतोबर्हिषदोमूर्तामूर्ताश्चयेखग ॥ ३७ ॥ अर्यमाद्याःपितृगणामूर्तिमंतस्तथापरे ॥ सर्वेतेमुनिभिःसार्धंधर्मराजमुपासते ॥ ३८ ॥ अत्रिर्वसिष्ठःपुलहोदक्षःक्रतुरथांगिराः ॥ जामदग्न्योभृगुश्चैवपुलस्त्यागस्त्यनारदाः ॥ ३९ एतेचान्येचबहवःपितृराजसभासदः ॥ नशक्याःपरिसंख्यातुंनामभिःकर्मभिस्तथा ॥ ४० व्याख्याभिर्धर्मशास्त्राणांनिर्णेतारोयथातथं ॥ सेवंतेधर्मराजंत्तेशासनात्परमेष्ठिनः ॥ ४१

नी सभामां अत्रि, वसिष्ठ, पुलह, दक्ष, क्रतुरथ, अंगिरा, जामदग्न्य, भृगु, पुलस्त्य, अगस्त तथा नारद. ॥ ३९ ॥ ए अने एवे सिवाय बीजा एटला बधा ऋषिओ ए सभाना सभासद छे के, जेनो अनुक्रम, नाम तथा संख्यानी गणती करवाने बनतुं नथी. ॥ ४० ॥ ए सर्वे ऋषिओ ए सभामां बेसवा छतां, यथान्याय धर्मशास्त्रोनां व्याख्यानो आपे छे, अने ब्रह्मदेवनी आज्ञाथी धर्म राजानी सेवा करे छे. ॥ ४१ ॥

ए सभामां सूर्यवंश तथा चंद्रवंशना राजा बेठा छतां, धर्म राजानी उपासना करे छे. ॥ ४२ ॥ ए सभामां मनु, दिलीप, मांधाता, सगर, भगीरथ, अंबरीष, अनरण्य, मुचुकुंद, निमि, पृथु, ॥ ४३ ॥ ययाति, नहूष, पुरु, दुष्यंत, शिबि, नल, भरत, शंतनु पांडु तथा सहस्रार्जुन. ॥ ४४ ॥ ए सर्व राजर्षिओ पुण्यवान छतां, कीर्तिमान तथा बहुश्रुत छे. ए सर्व राजाओए मोटा मोटा अश्वमेधाथी यज्ञ आलोकमां करीने, परलोकमां यमधर्मना सभासद थया. ॥ ४५ ॥ धर्म राजानी सभामां निरंतर धर्मज प्रवर्त्ते छे. ए सभामां

राजानःसूर्यवंशीयाःसोमवंश्यास्तथापरे ॥ सभायांधर्मराजंतेधर्मज्ञाःपर्युपासते ॥ ४२ ॥ मनुर्दिलीपोमांधातासगरश्चभगीरथः ॥ अंबरीषोऽनरण्यश्चमुचुकुंदोनिमिःपृथुः ॥ ४३ ॥ ययातिर्नहुषःपूरुर्दुष्यंतश्चशिबिर्नलः ॥ भरतःशंतनुःपांडुःसहस्रार्जुनएवच ॥४४॥ एतेराजर्षयःपुण्याःकीर्तिमंतोबहुश्रुताः ॥ इष्ट्वाश्वमेधैर्बहुभिर्जाताधर्मसभासदः ॥४५॥ सभायांधर्मराजस्यधर्मएवप्रवर्तते ॥ नतत्रपक्षपातोस्तिनानृतंनचमत्सरः ॥४६॥ सभ्याःसर्वेशास्त्रविदःसर्वेधर्मपरायणाः ॥ तस्यांसभायांसततंवैवस्वतमुपासते ॥ ४७ ॥ ईदृशीसासभाताक्ष्र्यधर्मराजोमहात्मनः ॥ नतांपश्यंतियेपापादक्षिणेनपथागताः ॥ ४८ ॥ धर्मराजपुरेगंतुंचतुर्भागाभवंतिच ॥ पापिनांगमनेपूर्वंसतुतेपरिकीर्तितः ॥ ४९ ॥ ७ ७

पक्षपात मत्सर तथा अनृत नथी. ॥ ४६ ॥ त्यांना सभासद सकल शास्त्रो जाणनारा छतां, धर्मपरायण छे; तेथी तेओ निरंतर वैवस्वतनी उपासना करे छे. ॥ ४७ ॥ भगवान् कहे छे. हे गरुड, ए रीतनी ए धर्मसभा छे. ए सभाने पातकी जन तथा दक्षिण मार्गे गमन करनारा जन जोता नथी. ॥ ४८ ॥ यमधर्मना पुरमां जवाना चार मार्ग छे. जे मार्गे पातकी जन गमन करे छे, ते मार्ग में तमने प्रथम कह्यो छे. ॥४९॥

पूर्वादि त्रण मार्गे यमलोकमां गमन करनारा मनुष्य पुण्यवान जाणवा. तेनो प्रकार कहुं छुं, ते सांभळो. ॥ ५० ॥ जे पूर्वमार्गे गमन करवानुं छे, ते पूर्वमार्ग सकल भोगोथी युक्त छतां, पारिजातक वृक्षोनी छायाथी युक्त अने रत्नोथी भूषित छे. ॥ ५१ ॥ ए मार्ग विमानोना समुदायोथी युक्त, हंसादि पक्षीओथी भूषित (शणगराएलो) छतां विराजमान, विद्रुम-(परवाळां)थी चणावेला बगीचाओथी युक्त तथा अमृतनी मंदमंद वृष्टिथी आर्द्र (भिनाशवाळो) जाणवो. ॥ ५२ ॥ ए रीतना मार्गे मोटा मोटा राजर्षि, ब्रह्म-

पूर्वादिभिस्त्रिभिर्मार्गैर्येगताधर्ममंदिरे ॥ तेह्निसुकृतिनःपुण्यैस्तस्यांगच्छंतितान्शृणु ॥५०
पूर्वमार्गस्तुतत्रैकःसर्वभोगसमन्वितः ॥ पारिजाततरुच्छायाच्छादितोरत्नमंडितः ॥ ५१
विमानगणसंकीर्णोहंसावलिविराजितः ॥ विद्रुमारामसंकीर्णपीयूपद्रवसंयुतः ॥ ५२ ॥ ते
नब्रह्मर्षयोयांतिपुण्यराजर्षयोमलाः ॥ अप्सरोगणगंधर्वविद्याधरमहोरगाः ॥ ५३ ॥ देव
ताराधकाश्चान्येशिवभक्तिपरायणाः ॥ ग्रीष्मेप्रपादानरतामाघेकाष्ठप्रदायिनः ॥ ५४ ॥
विश्रामयंतिवर्षासुविरक्तान्दानमानतः ॥ दुःखितस्यामृतंब्रूतेददतेह्याश्रमंतुये ॥ ५५ ॥

र्षि, अप्सराओना समुदाय, गंधर्व, विद्याधर तथा महोरग (शेषादि नागो) गमन करे छे. ॥ ५३ ॥ देवोनुं आराधन करनारा, शिवभक्ति करनारा, उन्हाळामां जलनुं दान करनारा, माघ मासमां लाकडानुं दान करनारा, ॥ ५४ ॥ वर्षा ऋतुमां विश्राम आपनार, विरक्त पुरुषने दान तथा मान आपनार तथा दुःखीजन मळे तेने अमृत तुल्य भाषणथी आसनावासना आपवा छतां, सर्वने आश्रय आपे छे, ते ए मार्गे गमन करे छे. ॥ ५५ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

जे पुरुष सत्य धर्म विषे रत (अनुकुळ, राजी) छतां, क्रोध तथा लोभथी रहित होवानी साथे, मातपिता-
नी तथा गुरुनी भक्ति करे छे, ते ए मार्गे गमन करे छे. ॥ ५६ ॥ भूमि, घर, गाय तथा विद्यानुं दान आप-
नार, तथा पुराणवक्ता अने श्रोता पुरुषो, ए मार्गे गमन करे छे. ॥ ५७ ॥ ए वगेरे सुकृत करनारा पुरुषो,
पूर्वद्वारथी प्रवेश करीने, यमधर्म राजानी सभामां जाय छे. ॥ ५८ ॥ बीजो उत्तरतरफनो मार्ग जाणवो, के,
जे सेंकडो रथ तथा घणाक पुरुषोथी खीचोखीच छतां, जे ठेकाणुं हरिचंदन-(मलीयागीरी सुखडनां लीलां

सत्यधर्मरतायेचक्रोधलोभविवर्जिताः ॥ पितृमातृपुयेभक्तागुरुशुश्रूषणेरताः ॥ ५६ ॥ भू
मिदागृहदागोदाविद्यादानप्रदायकाः ॥ पुराणवक्तृश्रोतारःपारायणपरायणाः ॥ ५७ ॥ ए
तेसुंकृतिनश्चान्येपूर्वद्वारेविशंतिच ॥ यांतिधर्मसभायांतेसुशीलाःशुद्धबुद्धयः ॥५८॥ द्विती
यस्तूत्तरोमार्गोमहारथशतैर्वृतः ॥ नरयानसमायुक्तोहरिचंदनमंडितः ॥ ५९ ॥ हंससार
ससंकीर्णश्चक्रवाकोपशोभितः ॥ अमृतद्रवसंपूर्णस्तत्रभातिसरोवरः ॥ ६० ॥ अनेनवैदि
कायांतितथाभ्यागतपूजकाः ॥ दुर्गाभान्वोश्चयेभक्तास्तीर्थस्नाताश्चपर्वसु ॥ ६१ ॥ येमृ
ताधर्मसंग्रामेऽनशनेनमृताश्चये ॥ वाराणस्यांगोग्रहेचतीर्थतोयेमृताविधेः ॥ ६२ ॥

झाड अथवा तेने घशीने छांटेलां छांटणां के चक्रवाकादि पक्षीओ)थी सुशोभित छे. ॥ ५९ ॥ ते ठेकाणुं हं-
स, सारस तथा चक्रवाकादि पक्षीओथी सुशोभित छतां, ए ठेकाणे अमृतथी भरेलुं सरोवर छे. ॥ ६० ॥
वैदिक कर्म करनारा, अभ्यागतनुं पूजन करनारा, दुर्गा (देवी) तथा सूर्यनी उपासना करनारा अने ग्रहणादि
पर्वकाले तीर्थस्नान करनारा ए मार्गे थइने जाय छे. ॥ ६१ ॥ धर्मसंग्राममां मरनारा, अनशन व्रत धारण कर्याथी म-
रनारा, काशीनी गंगामां मरनारा, गायोनुं संकट मटाडवामां मरनारा, कोइपण तीर्थमां दैववशात् मरनारा, ६२

ब्राह्मणो संकटमां होय तेमने छोडाववा दुर्घट समय प्राप्त थवानेलीधे मरण पामनारा, पोतिका स्वामीना कार्यार्थे मरण पामनारा, पुण्यक्षेत्रमां दैववशात् मरण पामनारा, देवोनो नाश अटकाववामां मरनारा तथा योगाभ्यास साधतां मरण पामे छे, ते सर्वे उत्तरमार्गे थइने जाय छे. ॥ ६३ ॥ जे नित्य सत्पात्रनी पूजा करे छेतथा जे नित्य महादान आपे छे, ते सर्वे उत्तरमार्गेथी जइने, धर्मसभामां निवास करे छे. ॥६४॥ त्रीजो मार्ग पश्चिमतरफनो जाणवो. ए मार्ग रत्नोनां मंदिरोथी सुशोभित छतां, ते ठेकाणे निरंतर अमृतना रसथी भरेला मोटा मोटा कू-

ब्राह्मणार्थेस्वामिकार्येतीर्थक्षेत्रेपुयेमृताः ॥ येमृ[illegible]देवविध्वंसेयोगाभ्यासेनयेमृताः ॥६३॥ सत्पात्रपूजकानित्यंमहादानरताश्चये ॥ प्रविशंत्युत्तरेद्वारेयांतिधर्मसभांचते ॥६४॥ तृतीयःपश्चिमोमार्गोरत्नमंदिरमंडितः ॥ सुधारससदापूर्णदीर्घिकाभिर्विराजितः ॥ ६५॥ ऐरावतकुलोद्भूतमत्तमातंगसंकुलःउच्चैःश्रवःसमुत्पन्नहयरत्नसमन्वितः ॥ ६६ ॥ एतेनात्मपरायांतिसच्छास्त्रपरिचिंतकाः ॥ अनन्यविष्णुभक्ताश्चगायत्रीमंत्रजापकाः ॥ ६७॥ परहिंसापरद्रव्यपरवादपराङ्मुखाः ॥ स्वदारनिरताःसंतःसाग्निकावेदपाठकाः ॥ ६८ ॥ ब्रह्मचर्यव्रतधरावानप्रस्थास्तपस्विनः ॥ श्रीपादसंन्यासपराःसमलोष्टाश्मकांचनाः ॥ ६९ ॥

आ छे. ॥ ६५ ॥ ए मार्गमां ऐरावतना कुलमां उत्पन्न थयेला उन्मत्त हाथी तथा उच्चैश्रवा नामना कुलना उत्तम घोडा छे. ॥६६॥ ए मार्गे आत्मचिंतक, सच्छास्त्रचिंतक, एकांतिक विष्णुभक्त, गायत्रीमंत्रनो जप करनारा, ६७ परहिंसा, परद्रव्य, परवाद तथा परनिंदा बाबत परांगमुख (प्रतिकुल, उलटा मतवाळो) पोतानीज स्त्रीथी रत (संतोषी) रहेनारा, संत, अग्निहोत्री छतां, वेदनुं अध्ययन करनारा, ॥ ६८ ॥ ब्रह्मतेज धारण करनारा, वानप्रस्थ, तपस्वी, श्रीपात, सन्यासी, माटी अने सुवर्णपर समानता राखनारा, ॥ ६९ ॥ ॥

ज्ञान तथा वैराग्यथी संपन्न होय ते, सकल प्राणीना हित बाबत आनंद माननारा होय ते, शिव तथा विष्णुनां व्रत धारण करनार, सकल कर्मो ब्रह्मार्पण करनारा, ॥ ७० ॥ त्रणे प्रकारनां ऋणथकी मुक्त थनारा, निरंतर पांच महायज्ञ करनारा, पितृओने श्राद्धो अर्पण करनारा, बराबर वखतसर संध्योपासना करनारा ॥ ७१ ॥ तथा निचोनी संगतीनो त्याग करीने, सत्समागम करनारा वगेरे पुरुषो, अप्सराओना गणथी सेवीत छतां, उत्तम विमानमां बेशीने, ॥ ७२ ॥ सुधापान (अमृत पीवुं) करताथका, धर्मराजाना मंदिरे

ज्ञानवैराग्यसंपन्नाःसर्वभूतहितेरताः ॥ शिवविष्णुव्रतकराःकर्मब्रह्मसमर्पकाः ॥७०॥ ऋणैस्त्रिभिर्विनिर्मुक्ताःपंचयज्ञरताःसदा ॥ पितॄणांश्राद्धदातारःकालेसांध्यमुपासकाः ॥७१॥ नीचसंगाविनिर्मुक्ताःसत्संगतिपरायणाः ॥ एतेप्सरोगणैर्युक्ताविमानवरसंस्थिताः ॥७२॥ सुधापानंप्रकुर्वंतोयांतितेधर्ममंदिरं ॥ विशंतिपश्चिमद्वारेयांतिधर्मसभांतरे ॥ ७३ ॥ यमस्तानागतान्दृष्ट्वास्वागतंवदतेमुहुः ॥ समुत्थानंचकुरुतेतेषांगच्छतिसंमुखं ॥ ७४ ॥ तदा चतुर्भुजोभूत्वाशंखचक्रगदासिभृत् ॥ पुण्यकर्मरतानांचस्नेहान्मित्रवदाचरेत् ॥ ७५ ॥

पश्चिम द्वारथी गमन करे छे. ॥ ७३ ॥ ए रीतनां त्रण द्वारोए थइने, जे पुरुषो धर्मसभामां जाय छे, तेने जोइने, यमधर्म वारंवार एम कहे छे के, आप पधार्या ए अति उत्तम थयुं. एम कह्या छतां, तेओने मान आपवाना हेतुथी आसनेथी उठीने, थोडांग डगलां तेमना सामा जाय छे. ॥ ७४ ॥ ते समय यमधर्म राजा चतुर्भुज थइने, गदा, शंख, चक्र तथा असि (तलवार) वगेरे आयुधो धारण करीने, तेओनी साथे मित्रतुल्य भाषण करे छे. ॥ ७५ ॥ ॥ ॥ ॥

ए पुरुषो पुण्यवान् होवाथी, तेओने बेसवासारु सिंहासन आपीने, नमस्कार करे छे. पछी तेओना पगपर अर्घ्यादि आपीने, चंदनादि उपचारोथी तेओनुं पूजन करे छे; ॥ ७६ ॥ वळी त्यांना सभासदोने कहे छे के, हे सभासदो, आ परमज्ञानीओ पधार्या छे, तेओने उत्तम आदरपूर्वक नमस्कार करो. आ माहात्माओ मारा मंडळनी यात्रा करीने, ब्रह्मलोकमां गमन करवाना छे. ॥७७॥ पछी ए पुण्यवानोने कहे छे के, हे बुद्धिमंत श्रेष्टो, तमे नरकना दुःखथी डरीने, मोटामोटा पुण्योवडे अति सुख आपनारुं देवपणुं मेळव्युं. ॥७८॥ अति दुर्लभ मनुष्याजन्म प्राप्त

सिंहासनंचददतेनमस्कारंकरोतिच ॥ पादार्घंकुरुतेपश्चात्पूजतेचंदनादिभिः ॥७६॥ नमस्कुर्वंतुभोःसभ्याज्ञानिनंपरमादरात् ॥ एषमेमंडलंभित्त्वाब्रह्मलोकंप्रयास्यति ॥७७॥ भोभोबुद्धिमतांश्रेष्ठानरकक्लेशभीरवः ॥ भवद्भिःसाधितंपुण्यैर्देवत्वंसुखदायकम् ॥ ७८ ॥ मानुषंदुर्लभंप्राप्यनित्यंयस्तुनसाधयेत् ॥ सयातिनरकंघोरंकोन्यस्तस्मादचेतनः ॥७९॥ अस्थिरेणशरीरेणयोऽस्थिरैश्चधनादिभिः ॥ संचिनोतिस्थिरंधर्मंसएकोबुद्धिमान्नरः ॥८०॥ तस्मात्सर्वप्रयत्नेनकर्तव्योधर्मसंचयः ॥ गच्छध्वंपुण्यवत्स्थानंसर्वभोगसमन्वितं ॥ ८१ ॥ इतिधर्मवचःश्रुत्वातंप्रणम्यसभांचताम् ॥ अमरैःपूज्यमानास्तेस्तूयमानामुनीश्वरैः ८२

थया छतां, जेओ नित्य फल मळवानुं साधन करता नथी, ते नरके जाय छे. ॥७९॥ जे पुरुषो अस्थिर शरीर तथा धननो उपयोग करीने, नित्य ए रीतना पुण्यवान् थवानुं साधन करे छे, तेने बुद्धिवान जाणवो; ॥ ८० ॥ माटे मनुष्योए अनेक प्रयत्नो करीने, धर्मनो संचय करीने, सकल भोगोवाळा मारा पदने पामवुं. ॥ ८१ ॥ ए रीतनां वाक्यो यमधर्म राजाने मुखेथी सांभळीने, पछी ए पुण्यवानोए, ए सभामांना सभासदोने तथा यमधर्म राजाने नमस्कार करीने, तेओ सकल ऋषिओना मनथी पूज्यमान तथा स्तुति करवा योग्य छतां, ॥ ८२ ॥ ॥

विमानोना समुदायो सहित भगवानना पदने पामे छे, तथा केटलाक ए सभामांज सन्मानपूर्वक निवास करे छे. ॥ ८३ ॥ ए ठेकाणे एक कल्पपर्यंत निवास करी, मनुष्योना जेवा विषयोनो उपभोग लेइने, पछी शेष रहेला पुण्यना योगे फरीथी मनुष्ययोनीने पामे छे. ॥ ८४ ॥ ते एवा के, अति धनवान्, सर्वज्ञ तथा सकल शास्त्रोमां प्रविण थइने, पछी थोडाज वखतमां उत्तम पदने पामे छे. ॥ ८५ ॥ हे गरुड, तमे मने यमधर्म राजाना मंदिर विषे पूछयुं, ते में तमने कह्युं. आ वर्णननी कथा जे मनुष्य सांभळशे, ते धर्म राजानी सभाने पामशे. ॥ ८६ ॥ इतिश्री गरुडपुराणे सारोद्धारे धर्मराज नगर निरुपणो नाम चतुर्दशोऽध्यायः ॥ ॥ १४ ॥ ॥ गरुडजी भगवान्ने प्रश्न पूछता हवा. हे भगवान्, धर्मात्मा जन स्वर्गसुखनो उपभोग लेइ, शेष (बाकी) रहेला पुण्यने योगे फरीथी उत्तम कुलमां जन्म ले छे वगेरे मने कह्युं; परंतु तेओनी उत्पत्ति तेओनी मातानी जठरामां शी रीते थाय छे? ते मने कहो. ॥ १ ॥ कदापि पुण्यवान आत्माने मनुष्यदेहनी प्राप्ति थाय, तो, ते पोताना मनमां शी रीतनो विचार करे छे? तेपण मने कहो. ॥ २ ॥

विमानगणसंकीर्णाःप्रयांतिपरमंपदं ॥ केचिद्धर्मसभायांहितिष्ठंतिपरमादरात् ॥८३॥ उषित्वातत्रकल्पांतंभुक्त्वाभोगानमानुषान् ॥ प्राप्नोतिपुण्यशेषेणमानुष्यंपुण्यदर्शनं ॥८४॥ महाधनीचसर्वज्ञःसर्वशास्त्रविशारदः ॥ पुनःस्वात्मविचारेणततोयातिपरांगतिं ॥८५॥ एतत्तेकथितंसर्वंत्वयापृष्टंयमालयं ॥ इदंशृण्वन्नरोभक्त्याधर्मराजसभांव्रजेत् ॥ ८६ ॥ इति श्रीसारोद्धारेगरुडपुराणेधर्मराजनगरनिरूपणोनामचतुर्दशोऽध्यायः ॥ ॥ १४ ॥ ॥ गरुड उवाच ॥ धर्मात्मास्वर्गतिंभुक्त्वाजायतेविमलेकुले ॥ अतस्तस्यसमुत्पत्तिंजननीजठरेवद १ यथाविचारंकुरुतेदेहेस्मिन्सुकृतीजनः ॥ तथाहंश्रोतुमिच्छामिवदमेकरुणानिधे ॥ २ ॥

भगवान् कहे छे. हे गरुड, तमे अति उत्तम प्रश्न पूछ्यो; परंतु ते विषय अति गुप्त छे. आ विषयनुं जे जन श्रवण करे, तेने सर्वज्ञता प्राप्त थाय छे. ॥ ३ ॥ हे हगड, तमने शरीरनुं वास्तवीक रूप कही संभळावुं छुं. के,'जे सकल गुणोथी संपन्न छतां, योगी जनोनी धारणाओने आश्रयभूत छे; कारण के, योगीयो शरीरमांज परमेश्वर छे, एवी धारणा करे छे. ॥ ४ ॥ ए रीतना शरीरमांहेनां षट (छ) चक्रोनुं चिंतन करीने, योगीओ पोतिका ब्रह्मरंध्रने (मगजनी अंदरनुं छिद्रने) विषे चिदानंद रूप परमेश्वरनुं जे ध्यान करे छे, ते तमने कहुं

॥ श्रीभगवानुवाच ॥ ॥ साधुपृष्टंत्वयाताक्ष्यर्पपरंगोप्यंवदामिते ॥ यस्यविज्ञानमात्रेण सर्वज्ञत्वंप्रजायते ॥ ३ ॥ वक्ष्यामिचशरीरस्यस्वरूपंपारमार्थिकं ॥ ब्रह्मांडगुणसंपन्नंयोगिनांधारणास्पदं ॥ ४ ॥ षट्चक्रचिंतनंयस्मिन्यथाकुर्वंतियोगिनः ॥ ब्रह्मरंध्रेचिदानंद रूपध्यानंतथाशृणु ॥ ५ ॥ शुचीनांश्रीमतांगेहेजायतेसुकृतीयथा ॥ तथाविधानंनियमं तत्पित्रोःकथयामिते ॥ ६ ॥ ऋतुकालेतुनारीणांत्यजेद्दिनचतुष्टयं ॥ तावन्नालोकयेद्वक्त्रं पापंवपुषिसंभवेत् ॥ ७ ॥ स्नातासचैलंसानारीचतुर्थेहनिशुध्यति ॥ सप्ताहात्पितृदेवानांभवेद्योग्याव्रतार्चने ॥ ८ ॥ ꣸ ꣸ ꣸

छुं. सांभळो. ॥५॥ पुण्यवान् मनुष्य उत्तम, पवित्र तथा श्रीमान्-(धनवान)ना कुलमां जन्म ले छे, तो, तेनां पवित्र मावापे जे नियम पाळवानो, ते कहुं छुं. ॥६॥ स्त्रीने ऋतुकाल (रजस्वलापणुं) प्राप्त थाय, एटले तेणीनो चार दिवससुधी त्याग करवो; ते एवी रीते के, ए चार दिवस तो तेणीनुं मुख धरा धरी नहीं जोवुं; कारण के, जुए तो, पतिना शरीरमां पापोत्पत्ति थाय छे. ॥ ७ ॥ चोथे दिवसे तेणी सचैल (लूगडां सहितनुं) स्नान करे, त्यारे घरकाम योग्य शुद्ध थाय छे. सात दिवस थयापछी तेणी देवो तथा पितरोना पूजन बाबत योग्य थाय छे. ॥ ८ ॥

रजोदर्शन थयापछी सात दिवसनी मांहे गर्भ धरे, तो, ते गर्भ मलिनाशय (पुत्री) थाय छे. आठ दिवसनी मांहे गर्भ धारण करे, तो, ते गर्भ घणुं करीने पुत्र थाय छे. ॥ ९ ॥ युग्म (बेकीनी) रात्रीमां गर्भ रहे, तो, पुत्र थाय छे; माटे प्रथम सात दिवस त्याग करीने, पछी बेकीवाळी रात्री-(आठमी दशमी ए बेकी, अने सातमी नवमी ए एकी) मां गर्भ धारण करवो. ॥ १० ॥ ऋतुदर्शन थाय ते दिवसथी सोळ रात्रीसुधी गर्भ धारण करवानो काल छे. तेमां चौदमी रात्रीने विषे गर्भ धारण थाय, तो, ॥ ११ ॥ ते गुण अने भाग्यनो निधी (दरिओ) छतां, मोटो धार्मिक थाय छे. ए चौदमी रात्री सामान्य

सप्ताहमध्येयोगर्भःसभवेन्मलिनाशयः ॥ प्रायशःसंभवंत्यत्रपुत्रास्त्वष्टाहमध्यतः ॥ ९ ॥
युग्मासुपुत्राजायंतेस्त्रियोऽयुग्मासुरात्रिषु ॥ पूर्वसप्तकमुत्सृज्यतस्माद्युग्मासुसंविशेत् १०
षोडशर्तुनिशाःस्त्रीणांसमान्याःसमुदाहृताः ॥ यावैचतुर्दशीरात्रिर्गर्भास्तिष्ठतितत्रवै ११
गुणभाग्यनिधिःपुत्रस्तदाजायेतधार्मिकः ॥ सानिशाप्राकृतैर्जीवैर्नलभ्येतकदाचन १२
पंचमेहनिनारीणांकार्यंमधुरभोजनम् ॥ कटुक्षारंचतीक्ष्णंचत्याज्यमुष्णंचदूरतः १३ तत्क्षेत्रमोषधीपात्रंबीजंचाप्यमृतायतम् ॥ तस्मिन्नुप्त्वानरःस्वामीसम्यक्फलमवाप्नुयात् १४

मनुष्योने प्राप्त थती नथी. ॥ १२ ॥ पांचमे दिवसे स्त्रीने मधुर (गळ्युं) अन्ननुं भोजन करावयुं, तेम छतां कडवा, खारा, तीखा तथा गरम वगेरे बाधक पदार्थो, घणुं करीने खावा देवा नहीं; ॥ १३ ॥ एटले तेथी संतती (बाळको) अति उत्तम उत्पन्न थाय छे. ते बाबत दृष्टांत—जेम कोइ खेतरने सारी रीते तैयार करीने, तेमां बीज वाववाथी, खेडुतने उत्तम धान्य पाकवानो लाभ थाय छे, तेम स्त्रीपण गर्भनुं खेतर छे एम जाणवुं; माटे तेणीनी स्थिती जो सारी रीतनी राखे, तो, तेणीथकी सारो पुत्र प्राप्त थाय छे. ॥ १४ ॥

पुरुषे स्त्रीगमन कालें तांबूल भक्षण करवु, अंगें चंदन लगाडवुं तथा अनेक प्रकारनां पुष्पो धारण करवां. शरीरे शुद्ध छतां, पेहेरेलां वस्त्रोपण शुद्ध होवां जोइए, तेमज ते समय मनमां धर्मनुं पण चिंतन करवुं. ॥१५॥ वीर्य पतन कालें पुरुष पोताना मनमां जेवुं चिंतन करे, तेवा स्वभावनो गर्भ स्त्रीना उदरमां प्रविष्ट (प्रवेशित) थाय. ॥ १६ ॥ बीजभूत चैतन्य निरंतर वीर्यमां छे; परंतु जे वखत काम, चित्त तथा वीर्यनी एकता थाय छे, १७ ते वखत गर्भरूपे मनुष्य स्त्रीना गर्भाशयमां पडे छे. पछी शुक्र (नरवीर्य) तथा शोणित-[स्त्रीरक्त] नो संयोग

तांबूलपुष्पश्रीखंडैःसंयुक्तःशुचिवस्त्रभृत् ॥ धर्ममादायमनसिसुतल्पंसंविशेत्पुमान् ॥१५॥
निषेकसमयेयादृङ्नरचित्तविकल्पना ॥ तादृक्स्वभावसंभूतिर्जंतुर्विशतिकुक्षिगः ॥१६॥
चैतन्यंबीजभूतंहिनित्यंशुक्रेप्यवस्थितं ॥ कामश्चित्तंचशुक्रंचयदाह्येकत्वमाप्नुयात् १७ त
दाद्रावमवाप्नोतियोषिद्गर्भाशयेनरः ॥ शुक्रशोणितसंयोगात्पिंडोत्पत्तिःप्रजायते ॥१८॥
परमानंददःपुत्रोभवेद्गर्भगतःकृती ॥ भवंतितस्यनिखिलाःक्रियाःपुंसवनादिकाः ॥ १९ ॥
जन्मप्राप्नोतिपुण्यात्माग्रहेषूच्चगतेपुच ॥ तज्जन्मसमयेविप्राःप्राप्नुवंतिधनंबहु ॥ २० ॥ वि
द्याविनयसंपन्नोवर्द्धतेपितृवेश्मनि ॥ सतांसंगेनसभवेत्सर्वागमविशारदः ॥ २१ ॥

[मिश्रण] थाय, एटले तेथकी पिंडोत्पत्ति थाय छे. ॥ १८ ॥ ए रहेला गर्भनुं पुंसवनादि [शास्त्रमां कहेली गर्भने लगती क्रिया] करे, तो, ते अति आनंद आपनार तथा पुण्यवान् थाय छे. ॥ १९ ॥ जे पुरुष गुणवान् उत्पन्न थवाना होय, तेना जन्मकालें सकल ग्रहो उच्चस्थाने होय छे, तथा तेना जन्मकाले ब्राह्मणोने बहु द्रव्य प्राप्त थाय छे. ॥ २० ॥ ए पुरुष विद्या तथा विनयथी संपन्न छतां, पोताना पिताने घेर मोटो थाय छे, तथा सत्समागमनेलीधे सकल वेदोमां पारंगत [माहितगार] थाय छे. ॥ २१ ॥ ॥

अने ए तारुण्यावस्थामां दिव्य स्त्रियोनो उपभोग लेनारो थइने, दानवान तथा धनवान थाय छे. ए सघळुं उत्तमपणुं, पूर्वभवना तप, तीर्थ तथा महत्पुण्यना फलोदयथकी प्राप्त थाय छे. ॥ २२ ॥ पछी ते आत्मानात्मना (आत्मा तथा जीव विषेना विचारना) चिंतन बाबत निरंतर यत्न करे छे. एवुं चिंतन जाण्यापछी अध्यारोपापवाद करीने, (शास्त्रो भणीने) ब्रह्मचिंतन (उपासना माटे प्रथम सगुण, अने उपासना दृढ थयापछी गुणनो त्याग करवानुं) करे छे. ॥ २३ ॥ भगवान् गरुडने कहे छे. हे गरुड, सकल वस्तुमां व्यापी रेहेनारा ब्रह्मना ज्ञानना

दिव्यांगनादिभोक्तास्यात्तारुण्येदानवान्धनी ॥ पूर्वकृततपस्तीर्थमहापुण्यफलोदयात् २२
ततश्चयततेनित्यमात्मानात्मविचरणे ॥ अध्यारोपापवादाभ्यांकुरुतेब्रह्मचिंतनं ॥ २३ ॥
अस्यासंगावबोधायब्रह्मणोन्वयकारिणः ॥ क्षित्याद्यनात्मवर्गस्यगुणांस्तेकथयाम्यहं २४
क्षितिर्वारिहविर्भोक्तावायुराकाशएवच ॥ स्थूलभूताइमेप्रोक्ताःपिंडोयंपांचभौतिकः ॥२५
त्वगस्थिनाड्योरोमाणिमांसंचैवखगेश्वर ॥ एतेपंचगुणाभूमेर्मयातेपरिकीर्तिताः ॥ २६ ॥
लालामूत्रंतथाशुक्रंमज्जारक्तंचपंचमं ॥ अपांपंचगुणाःप्रोक्तास्तेजसोपिनिशामय ॥ २७ ॥
क्षुधातृषातथालस्यंनिद्राकांतिस्तथैवच ॥ तेजःपंचगुणंतार्क्ष्यप्रोक्तंसर्वत्रयोगिभिः ॥ २८

अर्थे, आत्माथकी जूदाइवाळा पृथ्व्यादि पदार्थोनुं ज्ञान तमने कहुं छुं. ॥ २४॥ पृथ्वी, तेज, जल, वायू अने आकाशने स्थूल भूतो कहे छे. ए एकत्र थइने पिंडनी उत्पत्ति थाय छे, तेने पंचभौतिक शरीर कहे छे. ॥ २५ ॥ ए शरीरमां त्वचा, अस्थि, नाडी, केश अने मांस ए सर्व पृथ्वीने लगता जाणवा. ॥२६॥ लाळ, मूत्र, वीर्य, मज्जा तथा रक्त ए पांच जलना गुण जाणवा. हे गरुड, हवे तमने तेजना गुण कहुं छुं. सांभळो. ॥२७॥ क्षुधा, तृषा, आलस्य, निद्रा अने कांति ए पांच गुण तेजना छे. एवुं मोटा योगीओए कहेलुं छे. ॥ २८ ॥ ॥

आ कुंचन, धावन, चलन, घन, प्रसारण अने चेष्टित ए पांच गुण वायूना जाणवा. ॥ २९ ॥ घोष, चिंता, शुन्यत्व, मोह अने संशय ए आकाशना गुण जाणवा. ॥ ३० ॥ मन, बुद्धि, चित्त अने अहंकार ए चारे अंतःकरणना धर्म छे. अंतःकरण पूर्वकर्मना संस्कारोथी युक्त छे. ॥ ३१ ॥ श्रोत्र, त्वक्, नेत्र, जिव्हा अने घ्राण (नाक) ए पांच ज्ञानेंद्रियो छे. वाक्, पाणी, पाद (पग), गुदद्वार तथा उपस्थ ए पांच कर्मेंद्रियो छे. ॥ ३२ ॥ दिक्, वात, अर्क, प्रचेता, अश्वि, अग्नि, इंद्र, उपेंद्र तथा मित्र ए सर्वे

आकुंचनंधावनंचलंघनंचप्रसारणं ॥ चेष्टितंचेतिपंचैवगुणावायोःप्रकीर्तिताः ॥ २९ ॥ घोषश्चिंताचशून्यत्वंमोहश्चिंताचसंशयः ॥ आकाशस्यगुणाःपंचज्ञातव्यास्तेप्रयत्नतः ॥ ३० मनोबुद्धिरहंकारश्चित्तंचेतिचतुष्टयं ॥ अंतःकरणमुद्दिष्टंपूर्वकर्माधिवासितं ॥ ३१ ॥ श्रोत्रंत्वक्चक्षुषीजिव्हाघ्राणंज्ञानेंद्रियाणिच ॥ वाक्पाणिपादपायूपस्थानिकर्मेंद्रियाणिच ॥ ३२ दिग्वातार्कप्रचेतोश्विवह्नींद्रोपेंद्रमित्रकाः ॥ ज्ञानकर्मेंद्रियाणांचदेवताःपरिकीर्तिताः ॥ ३३ इडाचपिंगलाचैवसुषुम्नाख्यातृतीयका ॥ गांधारीगजजिव्हाचपूषाचैवयशस्विनी ॥ ३४ ॥ अलंबुषाकुहूश्चापिशंखिनीदशमीतथा ॥ पिंडमध्येस्थिताह्येताःप्रधानादशनाडिकाः ३५ प्राणोपानःसमानाख्यउदानोव्यानएवच ॥ नागःकूर्मश्चकृकलोदेवदत्तोधनंजयः ॥ ३६ ॥

ज्ञानेंद्रियो तथा कर्मेंद्रियोना अधिष्ठाता देवो छे. ॥ ३३ ॥ इडा, पिंगला, सुषुम्ना, गांधारी, गजजिव्हा, पुषा, यशस्विनी, ॥ ३४ ॥ अलंबुषा, कुहु तथा शंखिनी ए शरीर मांहेनी मुख्य दश नाडीओ छे. ॥ ३५ ॥ प्राण, अपान, उदान, समान तथा व्यान एवा पांच प्राणवायू छतां, नाग, कूर्म, कृकल, देवदत्त अने धनंजय ए तेमनी अनुक्रमे संज्ञाओ जाणवी. ॥ ३६ ॥ ॥ ॥ ॥

हवे तेमनां स्थान कहुं छुं. ह्रदयमां प्राण, गुदामां अपान, नाभीमां समान, कंठमां उदान तथा आखा शरीरमां व्यान जाणवो. ॥ ३७ ॥ जे स्थानेथी ओटकार उठे छे, ते स्थानमां रहेनारा वायूने नाग कहे छे. उन्मीलन-(विकास) ना स्थानमां रहेनारा वायूने कूर्म एवी संज्ञा जाणवी. क्षुत्बोध (भूख लाग्यानी खबर) करनारा वायूनुं नाम कृकल जाणवुं. बगासुं लावनारा वायूने देवदत्त कहे छे ॥३८॥ सकल शरीरमां व्यापी रहेनारो धनंजय वायू मुआ पछीपण शरीरनो त्याग करतो नथी. मनुष्य जेटलुं अन्नोदक खाय छे तथा पीए छे तेनो रस बनावीने. ए धनंजय वायू, शरीरना सघळा भागोमां पोंहोंचाड्या छतां, पुष्ट करे छे.

ह्रदिप्राणोगुदेऽपानःसमानोनाभिमंडले ॥ उदानःकंठदेशेस्याद्व्यानःसर्वशरीरगः ॥ ३७ ॥
उद्गारेनागआख्यातःकूर्मउन्मीलनेस्मृतः ॥ कृकलःक्षुत्करोज्ञेयोदेवदत्तोविजृंभणे ॥३८॥
नजहातिमृतंवापिसर्वव्यापीधनंजयः ॥ कवलैर्भुक्तमन्नंहिपुष्टिदंसर्वदेहिनां ॥ ३९ ॥ नय
तेव्यानकोवायुःसारांशंसर्वनाडिषु ॥ आहारोभुक्तमात्रोहिवायुनाक्रियतेद्विधा ॥ ४० ॥ सं
प्रविश्यगुदेसम्यक्पृथगन्नंपृथग्जलं ॥ ऊर्ध्वमग्नेर्जलंकृत्वाकृत्वान्नंचजलोपरि ॥ ४१ ॥ अग्ने
श्चाधःस्वयंप्राणःस्थित्वाग्निंधमतेशनैः ॥ वायुनाध्मायमानोग्निःपृथक्किट्टंपृथग्रसं ॥ ४२ ॥

॥ ३९ ॥ व्यान नामनो वायू सकल शरीरमां व्याप्त छतां, भक्षण करेला अन्ननो रस शरीरमांनी सकल नाडीओमां पोंहोंचाडे छे. हवे रसप्रवेशनो प्रकार कहुं छुं. जेटलो आहार करवामां आवे छे, तेना वायूने योगे बे भाग थाय छे. ॥ ४० ॥ तेनो गुदद्वारमां प्रवेश थइने, जल अने अन्नना बे भाग जूदा थाय छे. ते एम के, अग्निनी उपर जल, अने जलनी उपर अन्न होय छे. ॥ ४१ ॥ अग्निनी नीचे प्राणरूपी वायू स्थिति करीने, ए अग्निने प्रदीप्त करे छे. पछी तेने योगें रस तथा मलनुं पृथक्करण थाय छे. ॥ ४२ ॥

पछी व्यानरूपी वायू रसने नीच करे छे, अने पृथक थयेलो मल बार द्वारोए निकळीने शरीरथ[illegible]ो पडे छे. ॥ ४३ ॥ हवे ए मलस्थानो कहुं छुं. कर्ण, अक्षि, नासिका, जिव्हा, दंत, नाभि, नख, गुद, गुह्य, शिर, शरीर तथा केश ए सर्वे शरीर मांहेनो मल त्याग करवानां स्थान जाणवां. ॥ ४४ ॥ ए रीतना सर्वे वायू परमेश्वरनीज सत्ताथी पोतपोतिका काम बाबत तत्पर छतां, प्रवृत्त थाय छे. ते बाबत दृष्टांत—जेम सर्व जन सूर्यना प्रकाशथीज युक्त छतां, सर्व प्रकारनां चलनवलन करे छे तेम. ॥४५॥ भगवान् कहे छे. हे -

कुरुतेव्यानकोवायुर्विष्वक्संप्रापयेद्रसं ॥ द्वारैर्द्वादशभिर्भिन्नंकिट्टंदेहाद्बहिःस्त्रवेत् ॥ ४३ ॥
कर्णाक्षिनासिकाजिव्हादंतानाभिर्नखागुदं ॥ गुह्यंशिरावपुर्लोममलस्थानानिचक्षते ४४
एवंसर्वेप्रवर्ततेस्वस्वकर्मणिवायवः ॥ उपलभ्यात्मनःसत्तांसूर्यालोकंयथाजनाः ॥ ४५ ॥
इदानींनरदेहस्यशृणुरूपद्वयंखग ॥ व्यावहारिकमेकंचद्वितीयंपारमार्थिकं ४६ तिस्त्रःको
ट्योर्धकोटीचरोमाणिव्यावहारिके ॥ सप्तलक्षाणिकेशाःस्युर्नखाःप्रोक्तास्तुविंशतिः ४७
द्वात्रिंशद्दशनाःप्रोक्ताःसामान्याद्विनतासुत ॥ मांसंपलसहस्त्रंतुरक्तंपलशतंस्मृतं ॥४८॥
पलानिदशमेदस्तुत्वक्पलानिचसप्ततिः ॥ पलद्वादशकंमज्जामहारक्तंपलत्रयं ॥ ४९ ॥

गरुड, हवे तमने नरदेहनां बे रूप कहुं छुं, ते सांभळो. एक रूप व्यव्हारसारु उपयोगी छे, माटे तेने व्याव्हारीक कहे छे; तथा बीजुं रूप खरुं छे, माटे तेने परमार्थिक कहे छे. ॥ ४६ ॥ व्यव्हारीक शरीरपर साडात्रण क्रोड रोम, सात लाख केश तथा वीस नख छे. ॥ ४७ ॥ बत्रीस दांत छे. रुधीर सो तोला अने मांस हजार तोला छे. ए सामान्य लक्षण जाणवुं. ॥ ४८ ॥ दश तोला मेद, शीतेर तोला त्वचा, बार तोला मज्जा अने त्रण तोला महारक्त (प्राणना आश्रयवडे रहेनारुं रक्त) छे. ॥ ४९ ॥ ॥

बे कुडव (पाशेर) शुक्र (वीर्य) अने एक पाशेर शोणित (आनी उत्पत्ति स्त्रीना ऋतुथकी छे) छे. शरीरमां त्रणसेंसाठ हाडकां छे. ॥ ५० ॥ शरीरमां नानीमोटी कोट्यावधी नाडियो (नसो) छे. देहमां पचास तोळा पित्त तथा पचीस तोला श्लेष्मा छे. ॥ ५१ ॥ मूत्र तथा विष्ठानी उत्पत्ति निरंतर छे, तेथी तेनुं परिमाण नथी. ए रीतनो सकल समुदाय मळीने, व्यव्हारीक शरीर कहेवाय छे, एवो संप्रदाय छे. ॥ ५२ ॥ जे परमार्थिक शरीर कह्युं छे, तेमां सकल भुवनो, पर्वतो, द्वीपो, समुद्रो, तथा आदित्यादि ग्रहो वगेरे सर्वे

शुक्रंद्विकुडवंज्ञेयंकुडवंशोणितंस्मृतं ॥ षष्ठ्युत्तरंचत्रिशतमस्थ्नांदेहेप्रकीर्तितं ५० नाड्यः स्थूलाश्चसूक्ष्माश्चकोटिशःपरिकीर्तिताः ॥ पित्तंपलानिपंचाशत्तदर्धंश्लेष्मणस्तथा ॥ ५१ ॥ सततंजायमानंतुविण्मूत्रंचाप्रमाणतः ॥ एतद्गुणसमायुक्तंशरीरंव्यावहारिकं ॥ ५२ ॥ भुवनानिचसर्वाणिपर्वतद्वीपसागराः ॥ आदित्याद्याग्रहाःसंतिशरीरेपारमार्थिके ॥ ५३ ॥ पारमार्थिकदेहेहिषट्चक्राणिभवंतिच ॥ ब्रह्मांडेयेगुणाःप्रोक्तास्तेप्यस्मिन्नेवसंस्थिताः ॥ ५४ तानहंतेप्रवक्ष्यामियोगिनांधारणास्पदान् ॥ येषांभावनयाजंतुर्भवेद्वैराजरूपभाक् ॥ ५५ पादाधस्तात्तलंज्ञेयंपादोर्ध्वंवितलंतथा ॥ जानुनोःसुतलंविद्धिसक्थिदेशेमाहातलं ॥ ५६

निवास करे छे. ॥ ५३ ॥ ए पारमार्थिक शरीरमां छ चक्र छे. सकल गुणयुक्त ब्रह्मांडपण शरीरमांज वास करे छे. ॥ ५४ ॥ भगवान् कहे छे. ते गुण हुं तमने कहुं छुं. ए ब्रह्मांड योगी जनोनी धारणाने आश्रयभूत छे. ए गुणनी भावना करे, एटले जीवो वैराटरूपनुं सेवन करनारा सहज थाय छे. ॥ ५५ ॥ पगनी नीचे तल नामनुं पाताल के, जे सप्त पातालमांनुं गणाय छे, ते जाणवुं. उपरनी तरफ वितल जाणवुं. ढींचणमां सुतल जाणवुं. जांगोमां महातल जाणवुं. ॥ ५६ ॥ ॥ ॥ ॥

जांगोना मूलमां तलातल जाणवुं. कटी-(कम्मर) मां पाताल जाणवुं. ए प्रमाणे सात लोकनीपण स्थिती जाणवी. ॥ ५७ ॥ नाभिने विषे भूर्लोक जाणवुं. तेनी उपर भुवर्लोक जाणवुं. हृदयमां स्वर्गलोक जाणवुं. कंठ प्रदेशमां महर्लोक जाणवुं. ॥ ५८ ॥ मुख प्रदेशमां जनलोक जाणवुं. ललाट प्रदेशमां तपलोक जाणवुं. ब्रह्मरंध्रमां सत्यलोक तथा चौद भुवनो जाणवां. ॥ ५९ ॥ हृदयमांना कमलना त्रिकोणपर मेरु जाणवो. तेनी नीचे मंदर पर्वत जाणवो. दक्षिण (जमणे पासे) कैलास जाणवो तथा डाबे कोणे हिमालय जाणवो. ६०

तलातलंसक्थिमूलेगुह्यदेशेरसातलं ॥ पातालंकटिसंस्थंचसप्तलोकाःप्रकीर्तिताः ॥५७॥ भूर्लोकंनाभिमध्येतुभुवर्लोकंतदूर्ध्वके ॥ स्वर्लोकंहृदयेविद्यात्कंठदेशेमहस्तथा ॥ ५८ ॥ जनलोकंवक्त्रदेशेतपोलोकंललाटके ॥ सत्यलोकंब्रह्मरंध्रेभुवनानिचतुर्दश ॥ ५९ ॥ त्रिकोणेसंस्थितोमेरुरधःकोणेचमंदरः ॥ दक्षकोणेचकैलासोवामकोणेहिमाचलः ॥ ६० ॥ निषधश्चोर्ध्वरेखायांदक्षायांगंधमादनः ॥ रमणोवामरेखायांसप्तैतेकुलपर्वताः ॥ ६१ ॥ अस्थिस्थानेभवेज्जंबुःशाकोमज्जासुसंस्थितः ॥ कुशद्वीपस्थितोमांसेक्रौंचद्वीपःशिरासुच ॥ ६२ ॥ त्वचायांशाल्मलीद्वीपोगोमेदोरोमसंचये ॥ नखस्थंपुष्करंविद्यात्सागरास्तदनंतरम् ॥६३

उपरनी रेखापर निषध नामनो पर्वत जाणवो. जमणी रेखापर गंधमादन पर्वत जाणवो. रमण पर्व डाबी रेखपर जाणवो. ए प्रकारे सात कुल पर्वत जाणवा. ॥ ६१ ॥ अस्थि स्थाने जंबुद्दीप जाणवो. मज्जाने विषे शाक नामनो द्दीप जाणवो. मांसने विषे कुश नामनो द्दीप जाणवो. बधा शरीरने विषे क्रौंच नामनो द्दीप जाणवो. ॥ ६२ ॥ त्वचाने विषे शाल्मली नामनो द्दीप जाणवो. सकल रोमोना समुदायने विषे गोमेद नामनो द्दीप जाणवो. नखने विषे पुष्कर द्दीप जाणवो. हवे समुद्र व्यवस्था कहुं छुं. ॥ ६३ ॥

मूत्रने विषे क्षार समुद्र जाणवो. क्षीर-(दूध, पाणी, परसेवो)ने विषे क्षीर समुद्र जाणवो. श्लेष्म(मगजनुं झरण) ने विषे सुरा (दारु) सुमुद्र जाणवो. मज्जाने विषे घृत-(घी) समुद्र जाणवो. ॥६४॥ शरीरमांनो रस ए रससमुद्र जाणवो. शोणीत (रुधीर) ए दधि-(दहीं) समुद्र जाणवो. गळामां जे लंबिका नामनी नाडी छे, ते ठेकाणे शुद्धोदक नामनो समुद्र जाणवो. ॥६५॥ बिंदुचक्रपर सूर्य वास करे छे. ब्रह्मरंध्रे चंद्र वास करे छे. नेत्ररंध्रे मंगल वास करे छे. हृदयमां बुध वास करे छे. ॥ ६६ ॥ नाभि प्रदेशमांहेना मणिपुरक नामना चक्रपर बृहस्पती जाणवा. वीर्यने विषे

क्षारोदोहिभवेन्मूत्रेक्षीरेक्षीरोदसागरः ॥ सुरोदधिःश्लेष्मसंस्थोमज्जायांघृतसागरः ६४॥
रसोदधिंरसेविद्याच्छोणितेदधिसागरः ॥ स्वादूदोलंबिकास्थानेजानीयाद्विनतासुत ६५
नादचक्रेस्थितःसूर्योबिंदुचक्रेचचंद्रमाः ॥ लोचनस्थःकुजोज्ञेयोहृदयेज्ञःप्रकीर्तितः ६६ वि
ष्णुस्थानेगुरुंविद्याच्छुक्रेशुक्रोव्यवस्थितः॥नाभिस्थानेस्थितोमंदोमुखेराहुःप्रकीर्तितः६७
वायुस्थानेस्थितःकेतुःशरीरेग्रहमंडलम् ॥ एवंसर्वस्वरूपेणचिंतयेदात्मनस्तनुम् ॥ ६८ ॥
सदाप्रभातसमयेबद्धपद्मासनास्थितः ॥ षट्चक्रचिंतनंकुर्याद्यथोक्तमजपाक्रमं ॥६९॥ अ
जपानामगायत्रीमुनीनांमोक्षदायिनी ॥ अस्याःसंकल्पमात्रेणसर्वपापैःप्रमुच्यते ॥ ७० ॥

शुक्र जाणवा. नाभिस्थाने शनी वास करे छे. मुखप्रदेशमां राहु वास करे छे. ॥ ६७ ॥ वायूना स्थानने विषे केतु वास करे छे. ए रीते सकल ग्रहमंडल शरीरमां जाणवुं. ए रीते सघळा शरीरने आत्मस्वरूपथी चिंतवुं. ६८॥ प्रातःकाले निरंतर पदमासनथी बेशीने, षट चक्रोनुं चिंतन करवुं. ए चिंतन अजपाजपमां जाणवुं. ॥६९॥ अजपा नामनी गायत्री ऋषिओने मोक्ष आपनारी जाणवी. मात्र ए गायत्रीना संकल्पथी मनुष्य सकल पापोथकी मुक्त थाय छे. ॥ ७० ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

भगवान् कहे छे. हे गरुड, तमने अजपा नामनी गायत्रीनो अनुक्रम कहुं छुं. के, जे नित्य करे, तो, मनुष्य पोताना जीवभावनो त्याग करे छे. ॥ ७१ ॥ मनुष्यशरीरने विषे मूलाधार, स्वाधिष्ठान, मणिपूरक, अनाहत, विशुद्ध्याख्य तथा आज्ञा एवां छ चक्रो छे. ॥७२॥ मूलाधार, लिंगदेश, नाभि, हृदय, कंठ, भृकुटीनो मध्यभाग तथा ब्रह्मरंध्र ए स्थानोए, ए चक्रोनुं अनुक्रमे चिंतन करवुं. ॥ ७३ ॥ आधारचक्र चतुर्दल (चार पांखडियोवाळुं) छतां, अग्नि समान तेजस्वी छे. स्वाधिष्ठान चक्र छ पांखडीओवाळुं छतां, सूर्य समान तेजस्वी छे.

शृणुताक्ष्यप्रवक्ष्येहमजपाक्रममुत्तमम् ॥ यंकृत्वासर्वदाजीवोजीवभावंविमुचति ॥ ७१॥ मूलाधारःस्वाधिष्ठानंमणिपूरकमेवच ॥ अनाहतंविशुद्धाख्यमाज्ञापट्चक्रमुच्यते ॥ ७२ ॥मूलाधारेलिंगदेशेनाभ्यांहृदिचकंठगे॥ भ्रुवोर्मध्येब्रह्मरंध्रेक्रमाच्चक्राणिचिंतयेत् ७३ आधारंतुचतुर्दलानलसमवासांतवर्णाश्रयंस्वाधिष्ठानमपिप्रभाकरसमंबालांतपट्पत्रकं॥ रक्ताभंमणिपूरकंदशदलंडाद्यंफकारांतकंपत्रैर्द्वादशभीरनाहतपुरंहैमंकठांतावृतं ७४ पत्रैःसस्वरषोडशैःशशधरज्योतिर्विशुद्धांबुजंहंसेत्यक्षरयुग्मकंद्वयदलंरक्ताभमात्रांबुजं ॥ तस्मादूर्ध्वगतंप्रभासितमिदंपद्मंसहस्रच्छदंसत्यानंदमयंसदाशिवमयंज्योतिर्मयंशाश्वतं ॥७५॥

मणिपूरक चक्र दश पांखडियोवाळुं छतां, तेनी छेवटे डथी फसुधीना दश अक्षर छे. ए चक्रनो रंग रक्त प्रमाणे छे. अनाहत चक्र बार पांखडियोवाळुं छे. ए चक्र सुवर्ण समान तेजस्वी छतां, कथी ठसुधी बार अक्षरोथी युक्त छे. ॥७४॥ विशुद्धचक्र सोळ स्वरोवाळुं छतां, सोळ पांखडीओवाळुं छे. एनुं तेज चंद्र समान स्वच्छ छे. एनी उपर बे पांखडियोवाळुं एक कमल छे, तेनुं तेज आरक्त छतां, हंस एवा बे अक्षरोथी युक्त छे. तेनी उपर सहस्रदलात्मक एक कमल छे, ए कमलमां सत्य आनंदमय छतां, शाश्वत एवुं शिवरूप तेज छे. ॥ ७५ ॥

ए सकल चक्रोमां गणेश, ब्रह्मदेव, विष्णु, जीव, शिव, गुरु तथा परब्रह्मनुं अनुक्रमे चिंतन करवुं. ७६ प्रत्येक दिवसे श्वासोच्छवासनी आवृत्ती एकवीस हजार छसें वखत थाय छे. एवुं ज्ञानी पुरुषोए कहेलुं छे. ॥ ७७ ॥ श्वास हकार वर्ण रूपें निकळे छे अने सकार वर्ण रूपे शरीरमां पाछो पेसे छे. ए प्रकारना श्वास व्यापारथी जीव हंस हंस ए मंत्रनो जप करे छे. ॥ ७८ ॥ ए रीतना एकंदर जपने पेटे छसे जप गणपतीने, छ हजार ब्रह्मदेवने, छ हजार विष्णुने तथा तेटलाज शिवने ॥ ७९ ॥ एक हजार जीवने, एक हजार

गणेशंचविधिंविष्णुंशिबिजीवंगुरुततः ॥ व्यापकंचपरंब्रह्मक्रमाच्चक्रेषुचिंतयेत् ॥ ७६ ॥ एकविंशत्सहस्राणिषट्शतान्यधिकानिच ॥ अहोरात्रेणश्वासस्यगतिःसूक्ष्मास्मृताबुधैः ७७ हकारेणबहिर्यातिसकारेणविशेत्पुनः ॥ हंसोहंसेतिमंत्रेणजीवोजपतितत्त्वतः ॥ ७८ ॥ षट्शतंगणनाथायषट्सहस्त्रंतुवेधसे ॥ षट्सहस्त्रंचहरयेषट्सहस्त्रंहरायच ॥ ७९ ॥ जीवात्मनेसहस्त्रंचसहस्त्रंगुरवेतथा ॥ चिदात्मनेसहस्त्रंचजपसंख्यांनिवेदयेत् ॥ ८० ॥ एतांश्चक्रगतान्ब्रह्ममयूखान्मुनयोमरान् ॥ सत्संप्रदायवेत्तारश्चिंतयंत्यारुणादयः ॥ ८१ ॥ शुकादयोपिमुनयःशिष्यानुपदिशंतिच ॥ अतःप्रवृत्तिमहताध्यात्वाध्यायेत्सदाबुधः ॥ ८२ ॥ कृत्वाचमानसींपूजांसर्वचक्रेष्वनन्यधीः ॥ ततोगुरूपदेशेनगायत्रीमजपांजपेत् ॥ ८३ ॥

गुरुने तथा एक हजार चिदात्माने. ए रीते जपसंख्या जाणवी. ॥ ८० ॥ ए सकल देवो ब्रह्मनो अंश छे; माटे सत्संप्रदायथी ए देवोनुं विद्वान पुरुषोए चिंतन करवुं. ॥ ८१ ॥ शुकादि ऋषिओपण पोतपोताना शिष्योने एवा प्रकारनो उपदेश करे छे; माटे ए मोटाओनी प्रवृत्ति आपणे जाणीने, तेने अनुसरवुं. ॥ ८२ ॥ प्रथम भगवान्नी मानसपूजा करवी. पछी एकाग्र अंतःकरणथी गुरुपदेश पुर्वक अजपा गायत्रीनो जप करवो. ॥ ८३ ॥

पछी हजार पांखडीओवाळा ब्रह्मरंध्रने लगता अधोमुख कमलमां हंस शब्द वाच्य श्रीगुरुनुं ध्यान करवुं. ते एवी रीते के, जे गुरुअें पोतानो अभय आपनारो हाथ उंचो कर्यो छे. ॥८४॥ पछी तेमना चरणने लगती अमृतधाराथी आपणो देह शुद्ध थयो छे, एवुं ध्यान करवुं. पछी तेमनी पंचो पचारोवडे मानसपूजा करीने, तथा स्तुति करीने, तेमने नमस्कार करवा. ॥८५॥ पछी आरोह तथा अवरोह एवा (चड उतरना) अनुक्रमे षट् चक्रोमां संचार करनारी कुंडलीनुं ध्यान करवुं. ॥८६॥ पछी सुषुम्ना नामना तेजनुं ध्यान करवुं, के, जे करे, तो, विष्णु-

अधोमुखेततोरंध्रेसहस्रदलपंकजे ॥ हंसगंश्रीगुरुंध्यायेद्वराभयकरांबुजम् ॥८४॥ क्षालितंचिंतयेद्देहंतत्पादामृतधारया ॥ पंचोपचारैःसंपूज्यप्रणमेत्तस्तवेनच ॥ ८५ ॥ ततःकुंडलिनींध्यायेदारोहादवरोहतः ॥ षट्चक्रकृतसंचारांसार्धत्रिवलयांस्थिताम् ॥ ८६ ॥ ततोध्यायेत्सुषुम्नाख्यंधामरंध्राद्वहिर्गतम् ॥ तथातेनगतायांतितद्विष्णोःपरमंपदम् ॥८७॥ ततोमच्चिंतितंरूपंस्वयंज्योतिःसनातनम् ॥ सदानंदंसदाध्यायेन्मुहूर्तेब्राह्मसंज्ञके ॥ ८८ ॥ एवंगुरूपदेशेनमनोनिश्चलतांनयेत् ॥ नतुस्वेनप्रयत्नेनतद्विनापतनंभवेत् ॥ ८९ ॥ अंतर्यागंविधायैवंबहिर्यागंसमाचरेत् ॥ स्नानसंध्यादिकंकृत्वाकुर्याद्धरिहरार्चनम् ॥ ९० ॥

ना परम पदने पामे छे. ॥ ८७ ॥ भगवान् गरुडने कहे छे. पछी जे रूपथी हुं चिंतन करुं छुं, ते रूपनुं ब्राह्ममुहूर्त वखत निरंतर ध्यान करवुं. ते एम के, जे रूप स्वप्रकाश छतां, सदानंदात्मक तथा सनातन छे. ॥ ८८ ॥ ए रीतनां सकल कृत्य गुरुना उपदेशथी करीने, पोतानुं मन निश्चल करवुं. केवल आपणीज कल्पनाथी ए कर्म करवुं नहीं. करे, तो, तेथकी फरीथी संसारज प्राप्त थवानो. मोक्ष थनार नहीं. ॥ ८९ ॥ ए रीते प्रथम मानसपूजा करीने, पछी उपरथी विराजमान हरी तथा शिवनी प्रतिमाओनुं स्नान संध्यापूर्वक पूजन करवुं. ॥ ९० ॥

पोताना ह्रदयमा ब्रह्मदृष्टि थवानुं देहाभिमानी मनुष्यने बनतुं नथी; माटे तेणे अति सुलभ छतां, मोक्ष आपनारी मारी भक्तिज करवी. ॥ ११ ॥ तप तथा योग वगेरे मोक्ष आपनारा मार्ग, कदापि अनंत छे, तोपण संसारी जनोने मारी भक्तिनो मार्ग अति सुलभ छे. ॥ १२ ॥ सर्वज्ञ ब्रह्मादि देवोएपण वेदशास्त्रोनो विचार करीने, सर्वने वारंवार उपरनो भक्तिमार्गज बतावेलो छे. ॥ १३ ॥ कदापि यज्ञादि धर्म उत्तम छे, तोपण ते केवळ अंतःकरणनेज पवित्र करनारा छे, अने मारी भक्ति तो फल रूप छे, के,

देहाभिमानिनामंतर्मुखीवृत्तिर्नजायते ॥ अतस्तेषांतुमद्भक्तिःसुकरामोक्षदायिनी ॥११॥
तपोयोगादयोमोक्षमार्गाःसंतितथापिच ॥ समीचीनस्तुमद्भक्तिमार्गःसंसरतामिह ॥१२॥
ब्रह्मादिभिश्चसर्वज्ञैरयमेवविनिश्चितः ॥ त्रिवारंवेदशास्त्राणिविचार्यचपुनःपुनः ॥ १३ ॥
यज्ञादयोपिसद्धर्माश्चित्तशोधनकारकाः ॥ फलरूपाचमद्भक्तिस्तांलब्ध्वानावसीदति १४
एवमाचरणंतार्क्ष्यकरोतिसुकृतीनरः ॥ संयोगेनचमद्भक्त्यामोक्षंयातिसनातनम् ॥१५॥
इतिश्रीग०सा०सुकृतिजनजन्माचरणनिरू०पंचदशोऽध्यायः ॥॥ १५॥ ॥ गरुडउवाच ॥
श्रुतामयादयासिंधोह्यज्ञानाज्जीवसंसृतिः॥ अधुनाश्रोतुमिच्छामिमोक्षोपायंसनातनम् १

जे प्राप्त थाय एटले प्राणी कोइपण प्रकारनो क्लेश पामे नहीं. ॥ १४ ॥ ए रीतनां आचरण जे पुण्यवान् माणस करे छे, ते योगबलथी तथा मारी भक्तिथी सनातन मोक्षपदने पामे छे. ॥ १५ ॥ इति श्री गरुडपुराणे सारोद्धारे सकृतिजन जन्माचरण निरूपणोनाम सार्थ पंच दशोऽध्यायः ॥ ॥ १५ ॥ ॥ गरुडजी भगवान्‌ने प्रश्न पूछे छे. हे भगवान्, हे दयानिधी, जीवने अज्ञानथी जे संसृती प्राप्त थाय छे, ते में आपने मुखेथी श्रवण करी, हवे आप मने सनातन मोक्षोपाय कथन करो. ॥ १ ॥ ॥

हे भगवान्, हे सकल देवोमां श्रेष्ट, हे शरणागत वत्सल, सकल दुःखोथी युक्त छतां, निरर्थक संसारमां, ॥ २ ॥ नाना प्रकारनां शरीर धारण करनारा अनंत जीवोना समुदाय उत्पन्न थाय छे तथा मरण पण पामे छे, तेनो अंत नथी. ॥ ३ ॥ ए सर्व जीवो निरंतर दुःखी छे. संसारमां होवा छतां, सुखी होय एवो कोइज नथी; माटे हे मोक्षेश, हे प्रभु, आ जीव कया साधनथी मुक्त थशे ? ते मने कहो. ॥ ४ ॥ गरुडनुं एवुं भाषण सांभळीने, तेमने भगवान् कहे छे. हे गरुड, तमे मने जे पूछ्युं, ते हुं तमने कहुं छुं,

भगवन्देवदेवेशशरणागतवत्सल ॥ असारेघोरसंसारेसर्वदुःखमलीमसे ॥ २ ॥ नानाविध शरीरस्थाअनंताजीवराशयः ॥ जायंतेचम्रियंतेचतेपामंतोनविद्यते ॥ ३ ॥ सदादुःखातुरा एवनसुखीविद्यतेक्कचित् ॥ केनोपायेनमोक्षेशमुच्यंतेवदमेप्रभो ॥ ४ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ शृणुतार्क्ष्यप्रवक्ष्यामियन्मांत्वंपरिपृच्छसि ॥ यस्यश्रवणमात्रेणसंसारान्मुच्यतेनरः ॥ ५ ॥ अस्तिदेवःपरब्रह्मस्वरूपीनिष्कलःशिवः ॥ सर्वज्ञःसर्वकर्ताचसर्वेशोनिर्मलोद्वयः ॥ ६ ॥ स्वयंज्योतिरनाद्यंतोनिर्विकारःपरात्परः ॥ निर्गुणःसच्चिदानंदस्तदंशाजीवसंज्ञकः ॥ ७ ॥ अनाद्यविद्योपहतायथाग्नौविस्फुलिंगकाः ॥ देहाद्युपाधिसंभिन्नास्तेकर्मभिरनादिभिः ८

के, जे सांभळवाथी मनुष्य संसारदुःखथकी मुक्त थाय. ॥ ५ ॥ हे गरुड, इश्वर परब्रह्म स्वरूपी छे. जे निष्कल, सर्वज्ञ, सर्वना कर्ता, सर्वना नियंता, निर्मल, अद्वितीय शिवरूपी, ॥ ६ ॥ स्वयं ज्योति, आद्यंत शुन्य, निर्विकार, ब्रह्मादिकथी श्रेष्ट, निर्गुण तथा सच्चिदानंद रूपी छे; तेम छतां सर्वे जीव मात्र तेमनाज अंश छे. ॥ ७ ॥ ए सर्वे जीवो, अविद्यायुक्त ब्रह्मथकी अग्निना तणखानी पेठे उत्पन्न थइने, अनादि देहादि उपाधियोथी बंधाएलां कर्मोमां फसाइ पडेला छे. ॥ ८ ॥ ॥ ॥

ए जीवो सुख तथा दुःख देनारां कर्मोथी युक्त थइ, अनंत जातीमांना देहमां प्रवेशित थइने, अनंत ठेकाणे भोगो तथा कर्मोनो उपभोग ले छे. ॥ ९ ॥ हे गरुड, जीवोने मोक्ष प्राप्त थतांलगी प्रत्येक जन्ममां भोग्यपदार्थ प्राप्त थाय छे, तथा अति सूक्ष्म लिंगशरीरपण त्यांसुधी रहे छे. ॥ १० ॥ स्थावर, कृमी, पक्षी, पशु, मनुष्य, धार्मिक, देव अने मोक्ष प्राप्त थवा योग्य. ॥ ११ ॥ ए सर्वे अनुक्रमे चार प्रकारनां शरीर धारण करीने, पुण्यमार्गे हजारो जीव, मनुष्य शरीर धारण करे छे. मनुष्यादेहमां छतां, क-

सुखदुःखप्रदैःपुण्यपापरूपैर्नियंत्रिताः ॥ तत्तज्जातियुतंदेहमायुर्भोगंचकर्मजम् ॥ ९ ॥ प्र
तिजन्मप्रपद्यंतेतेषामपिपरंपुनः ॥ ससूक्ष्मलिंगशारीरमामोक्षादक्षरंखग ॥ १० ॥ स्थाव
राःकृमयश्चाब्जाःपक्षिणःपशवोनराः ॥ धार्मिकास्त्रिदशास्तद्वन्मोक्षिणश्चयथाक्रमम् ॥ ११
चतुर्विधशरीराणिधृत्वामुक्त्वासहस्रशः ॥ सुकृतान्मानवोभूत्वाज्ञानीचेन्मोक्षमाप्नुयात् ॥ १२
चतुराशीतिलक्षेषुशरीरेषुशरीरिणाम् ॥ नमानुषंविनान्यत्रतत्त्वज्ञानंतुलभ्यते ॥ १३ ॥ अ
त्रजन्मसहस्राणांसहस्रैरपिकोटिभिः ॥ कदाचिल्लभतेजंतुर्मानुष्यंपुण्यसंचयात् ॥ १४ ॥
सोपानभूतंमोक्षस्यमानुष्यंप्राप्यदुर्लभम् ॥ यस्तारयतिनात्मानंतस्मात्पापतरोत्रकः १५

दापि तेमांनो कोइ ज्ञान संपादन करे, तो, ते मुक्त थाय छे. ॥ १२ ॥ जीव चोराशी लक्ष योनीओमां फरे छे; तथापि मानुषत्व प्राप्त थया सिवाय तत्वज्ञान प्राप्त थतुं नथी. ॥ १३ ॥ कदापि बीजी कोट्यावधि योनीओमां कोट्यावधि वखत जन्म ले; तोपण अति पुण्यसंचयथीज जीवने मानवत्व प्राप्त थाय छे. ॥ १४ ॥ अति दुर्लभ मानवजन्म मोटा पुण्यथी प्राप्त थाय, तो, ते मोक्षस्थाननी नीसरणी जाणवी. एवो मनुष्यदेह प्राप्त थया छतां, जे पोतानो उद्धार करतो नथी, ते अति पातकी जाणवो. ॥ १५ ॥ ॥

मानव जन्ममांपण अति उत्तम ब्राह्मण कुलमां जन्म प्राप्त थया छतां, तथा ते सकल इंद्रियोथी युक्त छतां, जे पोतानुं हित संपादन करतो नथी, ते ब्रह्मघातक जाणवो. ॥१६॥ देहसिवाय कोइपण जातिना पुरुषार्थनुं साधन थतुं नथी; माटे सर्व प्रयत्नोथी देहरूपी धननुं रक्षण करीने, पुण्यकर्मनुं साधन करवुं. ॥१७॥ जे देह छे, ते सकल पुरुषार्थोनुं पात्र छे; माटे तेनुं सर्व काल सर्व प्रकारे रक्षण करवुं; कारण के, जीवतो होय, तो, ते सर्व प्रकारना कल्याणने देखे. ॥ १८ ॥ ग्राम, क्षेत्र, वित्त, गृह तथा शुभाशुभ नष्ट थाय, तो, फरीथी आवी मळ-

नरःप्राप्योत्तरंजन्मलब्ध्वाचेंद्रियसौष्ठवम् ॥ नवेत्त्यात्महितंयस्तुसभवेद्ब्रह्मघातकः ॥ १६
विनादेहेनकस्यापिपुरुषार्थोनविद्यते ॥ तस्माद्देहंधनंरक्षे पुण्यकर्माणिसाधयेत् ॥ १७ ॥
रक्षयेत्सर्वदात्मानमात्मासर्वस्यभाजनम् ॥ रक्षणेयत्नमातिष्ठेज्जीवन्भद्राणिपश्यति ॥ १८
पुनर्ग्रामःपुनःक्षेत्रंपुनर्वित्तंपुनर्गृहम् ॥ पुनःशुभाशुभंकर्मनशरीरंपुनःपुनः ॥ १९ ॥ शरीरर
क्षणोपायाःक्रियंतेसर्वदाबुधैः ॥ नेच्छंतिचपुनस्त्यागमपिकुष्ठादिरोगिणः ॥ २० ॥ तद्गोपि
तंस्याद्धर्मार्थंधर्मोज्ञानार्थमेवच ॥ ज्ञानंतुध्यानयोगार्थमचिरात्प्रविमुच्यते ॥ २१ ॥ आत्मैव
यदिनात्मानमहितेभ्योनिवारयेत् ॥ कोन्योहितकरस्तस्मादात्मानंकारयिष्यति ॥ २२ ॥

वानो संभव छे; परंतु शरीर जाय, ते फरीथी तेवुंनेतेवुज प्राप्त थतुं नथी. ॥ १९ ॥ जे माणस विचारवान छे, ते शरीरना रक्षण बावत उपाय करे छे; कारण के, ते एटलुं प्रिय छे, के, कोड वगेरे रोगथी पूर्ण दुःखी होय; तोपण कोइ पुरुष शरीरना त्याग बावत इच्छा करतो नथी. ॥ २० ॥ शरीरनुं रक्षण करवाथी धर्म संपादन करी शकाय छे. धर्मथकी ज्ञान, ज्ञानथकी ध्यान, अने ध्यानथकी मोक्षनी प्राप्ति थाय छे. २१ दुष्कर्म तथा शत्रूथकी जो आपण आपणुं रक्षण न करीए, तो, बीजो कोण रक्षण करशे? ॥ २२ ॥

आ मानव शरीर प्राप्त थया छतां, जे नरक रूपी व्याधीनी चिकित्सा करे नहीं, ते बीजी अज्ञान योनीमां जइने त्यां शु करशे ? ॥ २३ ॥ वाघणनी पेठे घडपण भय बतावनारु छे. आयुष्य फूटेला घडामांथी जेम जल वहे छे, तेम क्षीण थनारुं छे. रोग ए शत्रूनी पेठे क्लेश आपनारो छे; माटे मनुष्ये अति त्वरा करीने, पूर्ववय- (जवानी) मांज श्रेय संपादन करवुं. ॥ २४ ॥ ज्यांसुधी कोइपण प्रकारनुं दुःख प्राप्त थयुं न होय, ज्यांसुधी आपत्ति प्राप्त थइ न होय तथा ज्यांसुधी इंद्रियोने वैकल्य (विकलता) प्राप्त थइ न होय, त्यांसुधीमांज श्रेय (धारेली कामना) संपादन करवुं. ॥२५॥ ज्यांसुधी देह सशक्त (शक्तिवाळो) छतां, सघळी इंद्रियोथी युक्त छे,

इहैवनरकव्याधेश्चिकित्सांनकरोतियः ॥ गत्वानिरौषधंदेशंव्याधिस्थःकिंकरिष्यति २३
व्याघ्रीवास्तेजराचायुर्यातिभिन्नघटांबुवत् ॥ निघ्नंतिरिपुवद्रोगास्तस्माच्छ्रेयःसमभ्यसेत्
॥२४॥ यावन्नाश्रयतेदुःखंयावन्नायांतिचापदः ॥ यावन्नेंद्रियवैकल्यंतावच्छ्रेयःसमभ्यसेत्
२५ यावत्तिष्ठतिदेहोयंतावतत्त्वंसमभ्यसेत् ॥ संदीप्तकोणभवनेकूपंखनतिदुर्मतिः ॥२६॥
कालोनज्ञायतेनानाकार्यैःसंसारसंभवैः ॥ सुखंदुःखंजनोहंतनवेत्तिहितमात्मनः ॥ २७॥
जातानार्तान्मृतानापद्ग्रस्तान्दृष्ट्वाचदुःखितान् ॥ लोकोमोहसुरांपीत्वानबिभेतिकदाचन२८

त्यांसुधीज तत्वाभ्यास करवो. ए सामग्री नष्ट थयापछी कोइपण प्रकारनुं साधन थतुं नथी. ते बाबत दृष्टांत—जेम घर बळवा मांड्यापछी कूओ खोदवो नकामो छे, तेम एपण जाणवुं ॥२६॥ संसारने लगतां अनेकविध कार्योने योगें गयेला कालने मनुष्य जाणतां नथी, तथा संसारथकी मुक्त थवुं, एवुं स्वहित जाणवा छतांपण केवल सुख तथा दुःखज जाणे छे. ॥ २७ ॥ सर्वे प्राणी जन्मे छे, मरे छे तथा अनेक प्रकारना क्लेश भोगवे छे; एवुं जोया छतांपण आ सकल लोक मोह रूपी मद्यपान करीने, ए सर्वे दुःखद बनावोनो कदीपण भय गणता नथी. २८

संपत्ति स्वप्न समान छे, तारुण्य (जवानी) फूलनी पेठे सुकुमार छे, आयुष्य विद्युल्लता-(वीजळी) नी पेठे अति चंचळ छे; एवुं सर्वे मनुष्यो देखे छे, तेम छतां, धैर्य कोने प्राप्त थनार छे? ॥ २९ ॥ मनुष्योनुं जिविल अति अल्प छे. बहु आयुष्य होय तो सो वर्ष जाणवां. तेमांथी अर्धु आयुष्य निद्रा तथा आलसमां क्षय पामे छे तथा केटलुंक आयुष्य बाल्यावस्था तथा रोगादिकथी क्षय पामे छे, तेम छतांपण सहज शेष रहे, तो, ते व्यर्थ व्यापारथी क्षीण थाय छे. ॥ ३० ॥ जेनो प्रारंभ करवो योग्य छे, एवा मोक्षकर्म बाबत निरुद्योगी होय छे. जे ब्रह्मचिंतन कर्म विषे जागृती होवी जोइए, ते विषे निद्रित होय

संपदःस्वप्नसंकाशायौवनंकुसुमोपमं ॥ तडिच्चपलमायुष्यंकस्यस्याज्जानतोधृतिः ॥ २९ ॥
शतंजीवितमत्यल्पंनिद्रालस्यैस्तदर्घकम् ॥ बाल्यरोगजरादुःखैरल्पंतदपिनिष्फलम् ३०
प्रारब्धव्येनिरुद्योगोजागर्तव्येप्रसुप्तकः ॥ विश्वस्तव्योभयस्थानेहानरःकोनहन्यते ३१
तोयफेनसमेदेहेजीवेनाक्रम्यसंस्थिते ॥ अनित्यप्रियसंवासेकथंतिष्ठतिनिर्भयः ॥ ३२ ॥
अहितेहितसंज्ञःस्यादध्रुवेध्रुवसंज्ञकः ॥ अनर्थेचार्थविज्ञानःस्वमर्थंयोनवेत्तिसः ॥ ३३ ॥

छे; वळी जे भयस्थान ते विषे विश्वस्त (भरोंसे रहेला) होय छे. एवी रीते चालनारो कयो प्राणी नाश नहीं पामे? ॥ ३१ ॥ जीवयुक्त देह पाणीपरना परपोटा प्रमाणे क्षणीक, तथा सकल प्रिय वस्तुओपण अनित्य छतां, तेमां निर्भयपणाथी मन शी रीते स्थिरता करे छे? ॥ ३२ ॥ अहित बाबत हितयुक्त थाय छे. क्षणिक देह छतां, तेपर नित्यपणानो भरोंसो राखे छे, के, जे थकी अनेक विध अनर्थ प्राप्त थाय छे. असार द्रव्यपर अर्थबुद्धि करे छे, अने आत्मज्ञान रूप जे अर्थ संपादन करवानो ते विषे ज्ञानशुन्य होय छे. ॥ ३३ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

इश्वरनी मायानुं सामर्थ्य एवुं छे, के, आत्मज्ञानथकी मोक्ष थाय छे, एम जाणवा छतांपण ते बाबत य-त्नशुन्य होय छे; वळी उपनिषदादि मुखथी पठण करवा छतांपण मांहेनो तात्पर्य जाणतो नथी. ॥३४॥ मृत्यु, रोग तथा जरा (घडपण) एज कोइ एक जलमाना प्राणीयुक्त गंभीर समुद्रमां, घणा कालसुधी बूडवा छतांपण स्वहित जाणतो नथी. ॥ ३५ ॥ काल प्रति क्षणे क्षय पामनारो छे तेम छतां, तेनी ग-तिनुं ज्ञान थतुं नथी; जेम काचा माटलामांथी पाणी झमी जाय छे, तेम कालपण थोडे थोडे वही जा-

पश्यन्नपिप्रस्खलतिशृण्वन्नपिनबुध्यति ॥ पठन्नपिनजानातिदेवमायाविमोहितः ॥३४॥
तन्निमज्जज्जगदिदंगंभीरेकालसागरे ॥ मृत्युरोगजराग्राहैर्नकश्चिदपिबुध्यते ॥ ३५ ॥ प्र
तिक्षणमयंकालःक्षीयमाणोनलक्ष्यते ॥ आमकुंभइवांभस्थोविशीर्णोनविभाव्यते ॥३६॥
युज्यतेवेष्टनंवायोराकाशस्यचखंडनम् ॥ ग्रथनंचतरंगाणामास्थानायुषियुज्यते ॥ ३७ ॥
पृथिवीदह्यतेयेनमेरुश्चापिविशीर्यते ॥ शुष्यतेसागरजलंशरीरस्यचकाकथा ॥ ३८ ॥ अ
पत्यंमेकलत्रंमेधनंमेबांधवाश्चमे ॥ जल्पंतमितिमर्त्याजंहंतिकालवृकोबलात् ॥ ३९ ॥

य छे. ॥ ३६ ॥ वायूने वींटी लेवानुं, आकाशने खंडित करवानुं तथा पाणीपरना तरंगोने एकठा कर-वानुं कदापिने बनी शकवानुं संभवे छे; परंतु मृत्युनुं निवारण करवानुं संभवनार नथी. ॥ ३७ ॥ काल-ना योगे पृथ्वी दग्ध थाय छे, मेरु पर्वत खळभळी जाय छे तथा समुद्र सुकाइ जाय छे, त्यारे आयुष्य नष्ट थाय, एमां संदेह शो जाणवो? ॥ ३८ ॥ आ मारी संतती, आ मारी स्त्री, आ मारु धन तथा आ मारा बांधव, एवुं भाषण करनारा मनुष्य रूपी बकराने, काल रूपी वरु (नाहर) बलात्कारथी मारे छे. ॥३९॥

आ मैं कर्युं, आ मने कर्तव्य छे तथा आ कृत्य अकृत्यथकी वीजुं छे. ए रीतनी अनेक विध चेष्टाओथी व्याकुल थयेला जननेपण कृतांत (यम) पोताना स्वाधीन करे छे. ॥ ४० ॥ ए रीते मृत्यु पासे छे, माटे माणसे बीजे दिवसे करवानुं ते पेहेले दिवसेंज करवुं. वळी जे मध्याने करवानुं ते तेना पेहेलांज करवुं; कारण के, मृत्यु कृताकृतनी वाट न जोतां, अकस्मात् प्राप्त थाय छे. ॥ ४१ ॥ हे जीव, जरा (घडपण) देखाडनारा आयुष्य रूपी मार्गने विषे व्याधी रूपी सैन्यवाळा मृत्यु रूप शत्रूथी घेरावानो छुं, एम जाण्या छतां, तुं पोताना त्राता परमात्माने केम देखतो नथी? ॥ ४२ ॥ तृष्णा रूपी सोयामां

इदंकृतमिदंकार्यमिदमन्यत्कृताकृतम् ॥ एवमीहासमायुक्तंकृतांतःकुरुतेवशम् ॥४०॥ श्वः
कार्यमद्यकुर्वीतपूर्वाण्हेचापराण्हिकम् ॥ नहिमृत्युःप्रतीक्षेतकृतंवाप्यथवाकृतम् ॥ ४१ ॥
जरादर्शितपंथानंप्रचंडव्याधिसैनिकम् ॥ मृत्युशत्रुमधिष्ठोसित्रातारंकिंनपश्यसि ॥४२॥
तृष्णासूचीविनिर्भिन्नंसिक्तंविषयसर्पिषा ॥ रागद्वेषानलेपक्वंमृत्युरश्नातिमानवम् ॥४३॥
बालांश्चयौवनस्थांश्चवृद्धान्गर्भगतानपि ॥ सर्वानाविशतेमृत्युरेवंभूतमिदंजगत् ॥४४॥
स्वदेहमपिजीवोयमुक्त्वायातियमालयम् ॥ स्त्रीमातृपितृपुत्रादिसंबंधःकेनहेतुना ॥४५॥

परोवाइ, विषय रूपी घृतथी तळाइ, रागद्वेश रूपी अग्निपर पक्व थनारा मनुष्यने मृत्यु भक्षण करे छे. ॥ ४३ ॥ बाल, तरुण, वृद्ध तथा उदरमांना गर्भने मृत्यु प्राप्त थाय छे, तेथी आ सकल जगत् मृत्युयुक्त छे. ॥ ४४ ॥ आ जीव अति प्रिय देहनो त्याग करीने, यमालय-(यमपुरी) मां जाय छे, तो, पछी तेथी ओछी प्रियताथी संबंध राखनारां स्त्री, पुत्र, माता तथा पिताना संबंध नष्ट थाय, एमां कांइपण आश्चर्य नथी. ॥ ४५ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

सकल संसार दुःखनुं मूल छे. ज्यांसुधी संसारवासना रहे, त्यांसुधी दुःखी जाणवो. जेणे संसारनो त्याग कर्यो छे, तेज सुखी; बीजो कोइ सुखी नथी. ॥ ४६ ॥ जे संसार छे, ते सकल दुःखोनुं उत्पत्ति स्थान छतां, सकल आपत्तिओनुंपण स्थान छे, तेमज सकल पापोनुं आश्रयस्थान छे; माटे तेनो तत्काल त्याग करवो. ॥ ४७ ॥ कदापि कोइ पुरुष लक्कड के लोह समानना दृढ पासोथी बंधाएलो होय, तोपण ते मुक्त थाय छे; परंतु स्त्री तथा पुत्रतरफनी ममता रूपी पाशथी बंधाएलो पुरुष, कदीपण छूटतो नथी. ४८

दुःखमूलंहिसंसारःसयस्यास्तिसदुःखितः॥तस्यत्यागःकृतोयेनससुखीनापरःक्वचित् ४६ प्रभवंसर्वदुःखानामालयंसकलापदां॥ आश्रयंसर्वपापानांसंसारंवर्जयेत्क्षणात् ॥ ४७ ॥ लोहदारुमयैःपाशैःपुमान्बद्धोविमुच्यते ॥ पुत्रदारमयैःपाशैर्मुच्यतेनकदाचन ॥ ४८ ॥ यावतःकुरुतेजंतुःसंबंधान्मनसःप्रियान् ॥ तावंतोस्यनिखन्यंतेहृदयेशोकशंकवः ॥४९॥ वंचिताशेषवित्तैस्तैर्नित्यंलोकोविनाशितः ॥ हाहंतविषयाहारैर्देहस्थेंद्रियतस्करैः ॥५०॥ मांसलुब्धोयथामत्स्योलोहशंकुंनपश्यति ॥ सुखलुब्धस्तथादेहीयमबाधांनपश्यति ॥ ५१ ॥

आ जीव, अंतःकरण ने जे जे वस्तुओ प्रिय लागे, ते तेतरफ प्रीति राखे छे; परंतु ते परिणामे हृदयमां लोढाना खीला समान सालनार थइ पडे छे. ॥ ४९ ॥ सकल कर्तव्यकर्मोनी इच्छाओ राखनार शरीरमानी इंद्रियो रूपी तस्करथी, सकल लोक फसाइ गया छे; ए दुःखनी शी वात कहेवी? ॥ ५० ॥ लोढानी अंकोडी-(गळ) ने मांसना कडकामां परोवी, ए अंकोडीने पाणीमां नांखे, एटले मांछलुं मात्र मांसनेज देखे छे. अंकोडीने देखतुं नथी. ए रीते सुखेच्छु मनुष्य, मात्र सुखतरफ जोइने, पोताने यम लेइ जवाना छे, तेनो विचार करतो नथी, अथवा देखतो नथी. ॥ ५१ ॥

जेओ मात्र उदरनुंज पोषण करनारा छतां, दुर्मार्गे चालनारा छे, तेओ पोतानुं हित तथा अहित देखता न- थी, अने तेथी तेओ नरकेच्छुज छे, एम जाणवुं. ॥ ५२ ॥ आहार, निद्रा तथा मैथुन वगेरे सकल विषयोनो संभोग प्राणी मात्रने समान छे. ज्ञान संपादन थवानो मार्ग मात्र मनुषजन्ममां छे, एम छतां, कदापि कोइ पुरुष ज्ञान संपादन करे नहीं, तो, तेने केवल पशु तुल्य जाणवो. ॥ ५३ ॥ जे मनुष्य पशु तुल्य छे, ते एट- लुंज जाणे छे के, प्रातःकाले मलमूत्रने विसर्जन करवां, मध्याने अन्ननुं भक्षण करवुं तथा जल पीवुं, अने रात्रीए निद्रा तथा मैथुन करवुं. ॥ ५४ ॥ जे प्राणी अज्ञानथी मोहित छे, ते पोतानी देहना पोषण विषे आसक्त

हिताहितंनजानंतोनित्यमुन्मार्गगामिनः ॥ कुक्षिपूरणनिष्ठायेतेनरानारकाःखग ॥५२॥
निद्रादिमैथुनाहाराःसर्वेषांप्राणिनांसमाः ॥ ज्ञानवान्मानवःप्रोक्तोज्ञानहीनःपशुःस्मृतः
५३ प्रभातेमलमूत्राभ्यांक्षुत्तृड्भ्यांमध्यगेरवौ ॥ रात्रौमदननिद्राभ्यांबाध्यंतेमूढमानवाः
५४ स्वदेहधनदारादिनिरताःसर्वजंतवः ॥ जायंतेचम्रियंतेचहाहंताज्ञानमोहिताः ५५ त
स्मात्संगःसदात्याज्यःसर्वस्त्यक्तुंनशक्यते ॥ महद्भिःसहकर्तव्यःसंतःसंगस्यभेषजम् ५६
सत्संगश्चविवेकश्चनिर्मलंनयनद्वयं ॥ यस्यनास्तिनरःसोऽधःकथंनस्यादमार्गगः ॥५७॥

छतां, धन संपादन करवुं तथा स्त्रीसाथे विषय संभोग करवो, एमांज आसक्त होय छे. एवा व्यव्हारनेलीधे ते वारंवार जन्मीने मरे छे. ॥ ५५ ॥ एवा एवा सकल अनर्थ निवारण करवासारु देहादिकपरनी ममतानो सर्व प्रकारे परमहंसनी पेठे त्याग करवो. कदापि ए त्याग करवानुं बने एम न होय, तो, सत्समागम करवो; कारण के, साधु छे तेज संसार दुःख परिहारनुं औषध छे. ५६ जे नर दुर्मार्गे चालनारा छे, तेमने रस्तो देखाडना- रां सत्समागम तथा विवेक रूपी बे निर्मल नेत्र छे; तेम छतां, ते बेनो उपयोग न करे, तो, अंध जाणवो. ॥५७॥

सर्व मनुष्य पोतपोताना वर्ण तथा आश्रमना धर्म बाबत आसक्त छतां, अनेक विध कर्म करेछे; परंतु तेओ ते आश्रमोने लगतो मुख्य धर्म जाणता नथी, तेथी तेओ दांभिक होवाना कारणथी नाश पामे छे. ॥ ५८ ॥ केटलाक जन कर्म करे छे, तेमां देहने अनेक विध कष्ट भोगवनारा छे; तथा केटलाक अनेक विध व्रतो करनारा छे. तेमां घणुं करीने सर्वेनो तात्पर्य एटलोज होय छे, के, अमारी पेठे बीजा करे. आवा विचारवाळा दांभिक जाणवा. ५९ स्वर्गनुं सुख अति उत्तम छे; एवुं मात्र सांभळवाथी संतुष्ट थइने, तेने अर्थे केटलाक जन अनेक विध कर्मो करनारा थइने, मंत्रोनुं उच्चारण तथा होमादि क्रियामांज आसक्त थाय छे. ६० केटलाक मूर्ख जन मारी माया-

स्वस्ववर्णाश्रमाचारनिरताःसर्वमानवाः ॥ नजानंतिपरंधर्मंवृथानश्यंतिदांभिकाः ॥ ५८ ॥
क्रियायासपराःकेचिद्व्रतचर्यादिसंयुताः ॥ अज्ञानसंवृतात्मानःसंचरंतिप्रचारकाः ॥ ५९ ॥
नाममात्रेणसंतुष्टाःकर्मकांडरतानराः ॥ मंत्रोच्चारणहोमाद्यैर्भ्रामिताःक्रतुविस्तरैः ॥ ६० ॥
एकभुक्तोपवासाद्यैर्नियमैःकायशोषणैः ॥ मूढाःपरोक्षमिच्छंतिममामायाविमोहिताः ॥ ६१
देहदंडनमात्रेणकामुक्तिरविवेकिनां ॥ वल्मीकताडनादेवमृतःकुत्रमहोरगः ॥ ६२ ॥ जटा
भाराजिनैर्युक्तादांभिकावेषधारिणः ॥ भ्रमंतिज्ञानिवल्लोकेभ्रामयंतिजनानपि ॥ ६३ ॥

थी मोहित थइने, एक वखत खावुं तथा उपवास वगेरे शरीरने शोषण करनारा नियम धारण करीने, ज्ञान सिवायज मोक्षना सुखनी इच्छा करे छे. ६१ अविचारी तथा अज्ञानी छतां, मात्र शरीरने दंड देवाथी, जेम राफडापर पुष्कळ प्रहार करवाथी मांहेलो सर्प मरतो नथी, तेम मन मरीने, मुक्ति थती नथी; तो ज्ञानंविना सकल क्रियाओनो व्यव्हार व्यर्थ जाणवो. ६२ केटलाक अविचारीओ मस्तकपर जटानो भार धारण करीने तथा अंगपर काळा हरिणनुं चर्म परिधान करीने, दांभिक वेशथी लोकोने फसावीने, पोते पडवा छतां, तेमनेपण संसारमां नाखे छे. ६३

जं संसारसुखमां आसक्त छतां, लोकोने कहे छे, के, हुं ब्रह्म जाणनारो छुं, तो, एवा पुरुषनो अंत्यज-(ढेड, भंगिया) नी पेठे त्याग करवो. ॥ ६४ ॥ केटलाक घर तथा अरण्यने समान माननारा लज्जाहिन दिगंबरो (नागाओ), पृथ्वीपर गर्दभादि पशुओनी पेठे संचार करे छे, तो, तेम करवाथी तेमने कोइ विरक्त कहेशे के? ॥ ६५ ॥ मृत्तिका तथा भस्ममां आळोटवाथी जो माणस मुक्त थाय, तो, कूतां नित्य आळोटे छे; तेथी तेज मुक्त थाय. ॥ ६६ ॥ तृण (घास), पानडां तथा उदकनो आहार करवाथी जो मुक्ति थाय, तो, अरण्यमांहेनां शियाळ, उंदीर तथा हरिण वगेरे एज पदार्थोनो आहार करे

संसारजसुखासक्तंब्रह्मज्ञोस्मीतिवादिनम् ॥ कर्मब्रह्मोभयभ्रष्टंतंत्यजेदंत्यजंयथा ॥६४॥
गृहारण्यसमालोकेगतव्रीडादिगंबराः ॥ चरंतिगर्दभाद्याश्चविरक्तास्तेभवंतिकिम् ॥ ६५
मृद्भस्मोद्धूलनादेवमुक्ताःस्युर्यदिमानवाः ॥ मृद्भस्मवासीनित्यंश्वासकिंमुक्तोभविष्यति६६
तृणपर्णोदकाहाराःसततंवनवासिनः ॥ जंबूकाखुमृगाद्याश्चतापसास्तेभवंतिकिम् ॥ ६७
आजन्ममरणांतंचगंगादितटिनीस्थिताः ॥ मंडूकमत्स्यप्रमुखायोगिनस्तेभवंतिकिं ॥ ६८
पारावताःशिलाहाराःकदाचिदपिचातकाः ॥ नपिबंतिमहीतोयंव्रतिनस्तेभवंतिकिम् ६९

छे, तो, तेओज मुक्त थाय. ॥ ६७ ॥ जन्मथी मरणसुधी गंगादि तीर्थोना तटपर वास करनारां देडकां तथा माछलां वगेरे हजारो प्राणी छे; परंतु तेओने कोइ योगी कहेशे के? ॥ ६८ ॥ पारेवां (कबूतर), शिलवृत्ती-(खेडुतें खेतरमांथी धान्य लीधा पछी जमीनपर सहज रही गयेला कण एकठा करीने, तेपर जीविका निभाववी ते) थी जीवन पामे छे, तथा चातक (पपैयो पक्षी) कदीपण पृथ्वीपर पडेला जलनुं पान करतो नथी, तो, तेओने कोइ व्रत करनारा कहेशे के? ॥ ६९ ॥ ॥ ॥

हे गरुड, वर्णाश्रम धर्मादि सकल कर्म केवल लोकने रंजन करवाने अर्थे छे. मोक्षनुं कारण तो मात्र तत्वज्ञानज छे. ॥७०॥ दंभ रहित छतांपण कदापि शास्त्रोनुं यथार्थ ज्ञान थयुं न होय, तो, तेपण शास्त्ररूपी महा कूपमां पडीने, पशुनी पेठे बद्ध (कबजे) थइने, मुख्य तत्व जाणता नथी. ॥७१॥ वेद तथा शास्त्ररूपी घोर समुद्रमां आडेअवळे तणाया छतां, कामक्रोध वगेरे षड्रिपूरूपी मगरथी गळाएला छतां, अति कुतर्कयुक्त थइनेज रहे छे. ७२ वेद, आगम तथा पुराणोने जाणनार छतां, कदापि परमार्थ तत्वने जाणतो न होय, तो, तेनुं सर्व भाषण काग-

तस्मादित्यादिकंकर्मलोकरंजनकारकम् ॥ मोक्षस्यकारणंसाक्षात्तत्त्वज्ञानंखगेश्वर ॥७० ॥ षट्दर्शनमहाकूपेपतिताःपशवःखग ॥ परमार्थंनजानंतिपशुपाशनियंत्रिताः ॥ ७१ ॥ वेदशास्त्रार्णवेघोरेऊह्यमानाइतस्ततः ॥ षडूर्मिनिग्रहग्रस्तास्तिष्ठंतिहिकुतार्किकाः ॥ ७२ ॥ वेदागमपुराणज्ञःपरमार्थंनवेत्तियः ॥ विडंबकस्यतस्यैवतत्सर्वंकाकभाषितम् ७३ इदंज्ञानमिदंज्ञेयमितिचिंतासमाकुलाः ॥ पठंत्यहर्निशंशास्त्रंपरतत्त्वपराङ्मुखाः ७४ वाक्यच्छंदोनिबंधेनकाव्यालंकारशोभिताः ॥ चिंतयादुःखितामूढास्तिष्ठंतिव्याकुलेंद्रियाः ७५ अन्यथापरमंतत्त्वंजनाःक्लिश्यंतिचान्यथा ॥ अन्यथाशास्त्रसद्भावोव्याख्यांकुर्वंतिचान्यथा ७६

डाना भाषण समान जाणवुं. ॥७३॥ घणुं करीने सकल जनोसाथे ते बाबत प्रतिकुल (उलटा मतनो) छतां, आ में जाण्युं तथा आ मारे जाणवुं घटे छे, एवा चिंतनमां व्याकुल होय छे. ७४ वाक्य, छंद, निबंध, काव्य तथा अलंकार वगेरेथी, कदापि शोभित होय; तोपण तत्वज्ञान न होवानेलीधे, ते पुरुष चिंताग्रस्त छतां, व्याकुलेंद्रियवाळो थइने रहे छे. ॥७५॥ गुरूना उपदेशविना केवल कुतर्कथीज प[illegible]त्व जाणवानी इच्छा करे छे, ते अति क्लेश पामे छे; वळी तेना समजवामां शास्त्रोनो भावार्थ अवळो आवे छे तथा [illegible] व्याख्यापण विपरीत (उलटी) करे छे. ७६

केटलाएक वांचनारा बीजाओनो अनुभव न लेतां, बीजा[illegible] उपदेश करे छे. ॥ ७७ ॥ केटलाक वे-
ग.पु. दशास्त्रोनुं पठन करीने, परस्पर उपदेशपण करे छे; परं[illegible] तत्व जाणता नथी, ते एम के, जेम अनेक स अ.
९७ प्रकारना भोजनोमां रहेनारी कडछी, कोइपण भोजनना स्वादने जाणती नथी तेम. ॥ ७८ ॥ माथुं पु- १६
ष्पोने धारण करे छे; परंतु तेनी सुगंध नाक ग्रहण करे छे, तेम वेदशास्त्रो भणे छे ते सारांश न समज-
तां, कोकज समजे छे. ॥ ७९ ॥ आत्म हृतुगत छतां, तेनुं ज्ञान थवासारु जे मूर्ख शास्त्रो भणीने, तेमां

कथयंत्युन्मनीभावंस्वयंनानुभवंतिच ॥ अहंकाररताःकेचिदुपदेशादिवर्जिताः ॥ ७७ ॥ पठंतिवेदशास्त्राणिबोधयंतिपरस्परम् ॥ नजानंतिपरंतत्त्वंदर्वीपाकरसंयथा ॥ ७८ ॥ शिरोवहतिपुष्पाणिगंधंजानातिनासिका ॥ पठंतिवेदशास्त्राणिदुर्लभोभावबोधकः ॥ ७९ ॥ तत्त्वमात्मस्थमज्ञात्वामूढःशास्त्रेषुमुह्यति ॥ गोपःकुक्षिगतेछागेकूपेपश्यतिदुर्मतिः ॥ ८० ॥ संसारमोहनाशायशब्दबोधोनहिक्षमः ॥ ननिवर्तेततिमिरंकदाचिद्दीपवार्तया ॥ ८१ ॥ प्रज्ञाहीनस्यपठनंयथांधस्यचदर्पणम् ॥ अतःप्रज्ञावतांशास्त्रंतत्त्वज्ञानस्यलक्षणम् ॥ ८२ ॥

मोह पामे छे, ते जेम एकादो बकरांनो गोवाळ, पोतानी बगलमां बकरानुं बच्चु होवा छतां, कूआमां जु-
ए छे तेम जाणवुं. ॥ ८० ॥ आत्म साक्षात्कार (देवताइ चमत्कार) न छतां, मात्र शब्दजन्य ज्ञान था-
य, तो, ते ज्ञानथकी संसारजन्य मोह नाश पामतो नथी; जेम के, केवल दीपकनी कथा करे, पण तेथ-
की अंधकारनो नाश थतो नथी तेम. ॥ ८१ ॥ बुद्धिहिन पुरुषनुं शास्त्रपठण व्यर्थ. जेम के, आंधळो पु- ९७
रुष आरसीमां जुए; तेम तत्वज्ञानसिवाय शास्त्रनुं पठन (भणवुं, जाणवुं) व्यर्थ जाणवुं. ॥ ८२ ॥

आ जाण्युं तथा आ जाणवानुं; एवी आशाथी सर्व बाबतो जाणवानी इच्छा करे छे; परंतु देवोनां हजार वर्ष गमावे, तोपण शास्त्रोनो अंत प्राप्त थतो नथी. ॥ ८३ ॥ शास्त्रो जोइए, तो, अनंत छे, तेनुं अध्ययन करवानो प्रारंभ करे, पण तेमां कोट्यावधि विघ्नो छे; माटे कुशल पुरुषे तेमांनो सारांश ग्रहण करवो, जेम के, हंस दूधमानो सार ग्रहण करीने, जलनो त्याग करे छे तेम. ॥ ८४ ॥ बुद्धिमान् पुरुषे सकल शास्त्रोनो अभ्यास करीने, मांहेनुं तत्व जाणवुं, अने बाकीना सर्व निरुपयोगीनो त्याग करवो; जेम के, डांगरना अर्थवाळो

इदंज्ञानमिदंज्ञेयंसर्वंतुश्रोतुमिच्छति ॥ दिव्यवर्षसहस्त्रायुःशास्त्रांतंनैवगच्छति ॥ ८३ ॥ अनेकानिचशास्त्राणिस्वल्पायुर्विघ्नकोटयः ॥ तस्मात्सारंविजानीयात्क्षीरंहंसइवांभसि ॥८४ अभ्यस्यवेदशास्त्राणितत्त्वंज्ञात्वाथबुद्धिमान् ॥ पलालमिवधान्यार्थीसर्वशास्त्राणिसंत्यजेत् ॥ ८५ ॥ यथामृतेनतृप्तस्यनाहारेणप्रयोजनम् ॥ तत्त्वज्ञस्यतथाताक्ष्यनशास्त्रेणप्रयोजनम् ॥ ८६ ॥ नवेदाध्ययनान्मुक्तिर्नशास्त्रपठनादपि ॥ ज्ञानादेवहिकैवल्यंनान्यथाविनतात्मज ॥ ८७ ॥ नाश्रमःकारणंमुक्तेर्दर्शनानिनकारणम् ॥ तथैवसर्वकर्माणिज्ञानमेवहि कारणम् ॥ ८८ ॥ ६ ६ ६ ६

डांगर कहाडी लेइने, थोथनो त्याग करे छे तेम. ॥ ८५ ॥ जे अमृतपानथी तृप्त थयो छे तेने बीजो आहार जेम निरुपयोगी छे तेम. हे गरुड, जे तत्व जाणनारा छे, तेओने बीजां शास्त्रो जाणवानी जरुर नथी. ॥ ८६ ॥ हे गरुड, वेदाध्ययनथकी मुक्ति नथी, तेमज केवल शास्त्र पठणथकीपण मुक्ति नथी. मात्र ज्ञानथकीज मोक्ष छे. ॥ ८७ ॥ मुक्तिने माटे ब्रह्मचर्यादि आश्रमोनुं कारण ने[illegible] तथा बीजां छ दर्शनमांना कोइ दर्शननुंपण कारण नथी; वळी सकल कर्मो करवानुंपण कारण नथी, मु[illegible] ळवाने मात्र ज्ञाननुंज कारण जाणवुं. ८८

मुक्ति आपनारो गुरूपदेश मुख्य कारण छे. बीजी विद्या केव[illegible]टंबना जाणवी; जेम के, मस्तकपर अनेक जातीनां लाकडांनो भारो ले, पण तेमां सजीवनी वनर[illegible]तु काष्ठ मुख्य जाणवुं. (ए लाकडानी बरोबरी बीजुं लाकडुं करी शकतुं नथी). ॥८९॥ अद्वैतरूप जे शिवपद, ते गुरूपदेशथी क्रिया तथा आयास (मेहेनत) वगर प्राप्त थाय छे. जे वस्तु गुरुपदेशथी यत्नसिवाय प्राप्त थाय छे, ते कोट्यावधि वेदाध्ययन करे, तोपण प्राप्त थती नथी. ॥९०॥ परोक्ष अने अपरोक्ष एवा भेदथी ज्ञान वे प्रकारनुं छे. परोक्ष ज्ञान केवल अध्ययनथकी प्राप्त थाय छे, अने अपरोक्ष ज्ञान मात्र विचारथीज प्राप्त थाय छे. ॥९१॥ शैव ए ब्रह्मनी साथे जीवनो अभेद माने

मुक्तिदागुरुवागेकाविद्यासर्वाविडंबका ॥ काष्ठभारसहस्त्रेषुह्येकंसंजीवनंपरम् ॥८९॥ अद्वैतंहिशिवंप्रोक्तंक्रियायासविवर्जितम् ॥ गुरुवक्रेणलभ्येतनाधीतागमकोटिभिः ॥ ९० ॥ आगमोक्तंविवेकोत्थंद्विधाज्ञानंप्रचक्षते ॥ शब्दब्रह्मागममयंपरब्रह्मविवेकजम् ॥९१॥ अद्वैतंकेचिदिच्छंतिद्वैतमिच्छंतिचापरे ॥ समंतत्त्वंनजानंतिद्वैताद्वैतविवर्जितम् ॥९२॥ द्वेपदेबंधमोक्षायनममेतिममेतिच ॥ ममेतिबध्यतेजंतुर्नममेतिप्रमुच्यते ॥ ९३ ॥ तत्कर्मयन्नबंधायसाविद्यायाविमुक्तिदा ॥ आयासायापरंकर्मविद्यान्याशिल्पनैपुणम् ॥ ९४॥

छे, अने मध्व ए भेद माने छे; परंतु निराभिमान थइने, जे वास्तविक तत्व अभेद रूपी छे, तेने कोइज जाणता नथी. ॥९२॥ बंध अने मोक्षनां बे स्थान छे. ते एवां के, विषय, विषयक ममता धारण करी, एटले तेथकी कर्म बंधाय छे, अने ममतानो त्याग कर्यो, एटले मोक्ष प्राप्त थाय छे. ॥९३॥ जे कर्मथकी कर्मबंधन थतुं नथी, तेने कर्म कहेवुं, तथा जे विद्याथकी मुक्ति प्राप्त थाय छे, तेणीनेज विद्या कहेवी. जे कर्मथकी बंधाय छे, ते कर्म केवल आयास (मेहेनत) आपनारुं जाणवुं. बीजी विद्या शिल्पचातुर्य (सिलाटनी चतुराइ) समान जाणवी. ९४

ज्यांसुधी करेलां कर्मनुं फल लेवानी इच्छा होय, ज्यांसुधी संसारने लगती वासना होय तथा ज्यांसुधी इंद्रियोने विषे चापल्य (अस्थिर, भ्रमणता) होय, त्यांसुधी तत्वज्ञाननी प्राप्ति क्यांथी? ॥ १५ ॥ ज्यांसुधी देहाभिमान होय, ज्यांसुधी ममता होय, ज्यांसुधी यत्न होय, ज्यांसुधी संकल्प तथा कल्पनाओ होय, ॥ १६ ॥ ज्यांसुधी अंतःकरणनुं स्थैर्य न होय, ज्यांसुधी शास्त्रोनुं चिंतन न होय तथा ज्यांसुधी गुरूनी कृपा न होय, त्यांसुधी तत्वज्ञाननी प्राप्ति क्यांथी? ॥ १७ ॥ ज्यांसुधी तत्वज्ञाननी प्राप्ति न होय, त्यांसुधी तप, व्रत, तीर्थ,

यावत्कर्माणिदीयंतेयावत्संसारवासना ॥ यावदिंद्रियचापल्यंतावत्तत्त्वकथाकुतः ॥ ९५ ॥
यावद्देहाभिमानश्चममतायावदेवहि ॥ यावत्प्रयत्नवेगोस्तियावत्संकल्पकल्पना ॥ ९६ ॥
यावन्नोमनसःस्थैर्यंनयावच्छास्त्रचिंतनं ॥ यावन्नगुरुकारुण्यंतावत्तत्त्वकथाकुतः ॥ ९७ ॥ ता
वत्तपोव्रतंतीर्थंजपहोमार्चनादिकम् ॥ वेदशास्त्रागमकथायावत्तत्त्वंनविंदति ॥ ९८ ॥ तस्मा
त्सर्वप्रयत्नेनसर्वावस्थासुसर्वदा ॥ तत्त्वनिष्ठोभवेत्तार्क्ष्ययदीच्छेन्मोक्षमात्मनः ॥ ९९ ॥ धर्म
ज्ञानप्रसूनस्यस्वर्गमोक्षफलस्यच ॥ तापत्रयादिसंतप्तच्छायांमोक्षतरोःश्रयेत् ॥ १०० ॥ त
स्माज्ज्ञानेनात्मतत्त्वंविज्ञेयंश्रीगुरोर्मुखात् ॥ सुखेनमुच्यतेजंतुर्घोरसंसारबंधनात् ॥ १०१

जप, होम, अर्चन तथा वेदशास्त्रोमांनी कथा छे. ॥ १८ ॥ हे गरुड, जो मोक्षनी इच्छा होय, तो, सर्वावस्थाओमां सर्व काल तत्वनिष्ट रहेवुं. ॥ १९ ॥ अध्यात्मादि त्रिविध तापथी जे पुरुष संतप्त थयो होय, तेने उपासना रूपी धर्म अने ज्ञान पुष्पो समान सुखद छे; तेमज जेनां स्वर्ग अने मोक्ष रूपी फलो छे, एवा मोक्ष रूपी वृक्षनो आश्रय करवो. ॥ १०० ॥ तो, ज्ञानपूर्वक [illegible]त्मतत्व श्रीगुरूना मोढेथी जाणवुं, के, जे जाणवाथी भयंकर संसार रूपी बंधनथकी जीवो अनायासे [illegible]ाय छे. ॥ १०१ ॥ ॥

हे गरुड, तमने तत्वपुरुषनुं छेवटनुं कृत्य कहुं छुं, ते सांभळ , जे कृत्य करवाथी मनुष्य मोक्ष पामे
छे. ॥ २ ॥ ते एवुं के, अंतकाल समिप भासे, एटले सर्व यनो त्याग करीने, असंग रूपी शास्त्रो-
थी वासना तथा देहपर प्रीती राखनारा पुत्रादिकनो त्याग करवो. ॥ ३ ॥ अने धैर्यवान पुरुषे घरनो
त्याग करीने, बाहेर नीकळवुं. पछी पुण्यकारक तीर्थमां स्नान करीने, पवित्र तथा एकांत प्रदेशमां यथा-
विधि आसन स्थापवुं. ॥ ४ ॥ ते ठेकाणे अंतःकरणथी शुद्ध वर्ण त्रयात्मक (त्रण अक्षरवाळो ॐकार)

तत्त्वज्ञस्यांतिमंकृत्यंश्रृणुवक्ष्यामितेऽधुना ॥ येनमोक्षमवाप्नोतिब्रह्मनिर्वाणसंज्ञकम् ॥२॥
अंतकालेतुपुरुषआगतेगतसाध्वसः ॥ छिंद्यादसंगशस्त्रेणस्पृहांदेहेनुयेचतम् ॥ ३ ॥ गृ
हात्प्रव्रजितोधीरःपुण्यतीर्थजलाप्लुतः ॥ शुचौविविक्तआसीनोविधिवत्कल्पितानने ॥४॥
अभ्यसेन्मनसाशुद्धंत्रिवृद्ब्रह्माक्षरंपरम् ॥ मनोयच्छेज्जितश्वासोब्रह्मबीजमविस्मरन् ॥५॥
नियच्छेद्विषयेभ्योक्षान्मनसाबुद्धिसारथिः ॥ मनःकर्मभिराक्षिप्तंशुभार्थेधारयेद्धिया ॥ ६ ॥
अहंब्रह्मपरंधामब्रह्माहंपरमंपदम् ॥ एवंसमीक्ष्यचात्मानमात्मन्याधायनिष्कले ॥७॥ ओ
मित्येकाक्षरंब्रह्मव्याहरन्मामनुस्मरन् ॥ यःप्रयातित्यजन्देहंसयातिपरमांगतिम् ॥१०८

ब्रह्मबीज जपवुं, तथा जितश्वास थइने, मननुं नियमन करवुं. ॥ ५ ॥ अने बुद्धिनी सहायताथी विषयथ-
की इंद्रियोनुं नियमन करवुं; वळी अनेकविध कर्मोथी विक्षिप्त थयेलुं मन ब्रह्ममां स्थिर करवुं. ॥ ६ ॥
ए रीते आत्माने विषे मन स्थिर करीने, जे परम पद रूपी ब्रह्म ते हुं. एवुं चिंतन करवुं. ॥ ७ ॥ हे
गरुड, जे मनुष्य अंतकाले मारा स्मरणपूर्वक प्रणवात्मक ब्रह्मनुं स्मरण करतोथको देहनुं विसर्जन करे
छे, ते उत्तम गतिने पामे छे. ॥ १०८ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

जे पदने दांभिक जन पामतो नथी तथा ज्ञान अने वैराग्यथी वर्जित जन तेपण जे पदने पामता नथी, एवा पदने उत्तम बुद्धिवान् पामे छे. हे गरुड, एवा बुद्धिवान् कोण ? ते हुं तमने कथन करुं छुं. ॥ ९ ॥ जेनी पासेथी गर्व तथा मोह दूर गयो छे, जेणे पुत्र कलत्रादिना संगनो परित्याग कर्यो छे, जे आत्मतत्वना विचार बाबत परिनिष्टीत छे, जेनी आशाओ सकल प्रकारनां फलथकी जती रही छे तथा जेओ सुख तथा दुःख देनारां शीतोष्णादि द्वंद्वथकी मुक्त थया छे वगेरे मनुष्यो, ए अव्यय पदने पामे छे. ॥ १० ॥ जे मनुष्य ज्ञान रूपी धरामां स्नान करे छे ते

नयत्रदांभिकायांतिज्ञा वैराग्यवर्जिताः ॥ सुधियस्तागतियांतितानहंकथयामिते ॥ ९ ॥
निर्मानमोहाजितसंगदोषाअध्यात्मनित्याधिनिवृत्तकामाः ॥ द्वंद्वैर्विमुक्ताःसुखदुःखसंज्ञैर्ग
च्छंत्यमूढाःपदमव्ययंतत् ॥ १० ॥ ज्ञानन्हदेसत्यजलेरागद्वेषमलापहे ॥ यःस्नातिमान
सेतीर्थेसवैमोक्षमवाप्नुयात् ॥ ११ ॥ प्रौढवैराग्यमास्थायभजतेमामनन्यभाक् ॥ पूर्णदृष्टिः
प्रसन्नात्मासवैमोक्षमवाप्नुयात् ॥ १२ ॥ त्यक्त्वागृहंचयस्तीर्थेनिवसेन्मरणोत्सुकः ॥ म्रिय
तेमुक्तिक्षेत्रेषुसवै मोक्षमवाप्नुयात् ॥ १३ ॥ अयोध्यामथुरामायाकाशीकांचीअवंतिका ॥
पुरीद्वारावतीज्ञेयासप्तैतामोक्षदायकाः ॥ ११४ ॥ ७ ७

मोक्षे जाय छे, के, जे धरामां सत्य रूपी जल छतां, जेनाथकी रागद्वेष रूपी मच्छ हारी गया छे. ॥ ११ ॥ दृढ वैरागनो आश्रय करीने, अनन्य भावे जे जन मारुं भजन करे छे तथा पूर्ण दृष्टिवान छतां प्रसन्न अंतःकरणवाळा छे, ते मोक्षने पामे छे. ॥ १२ ॥ जे पुरुष पोताना घरनो त्याग करीने, मरण बाबत अत्यासन्न थइने मुक्तिक्षेत्रे जइने, तीर्थमां मरण पामे छे, ते मोक्षे जाय छे. ॥ १३ ॥ अयोध्या, मथुरा, माया, काशी, कांची, अवंतिका अने द्वारिका ए सात पुरीओमांनी कोइपण पुरीमां मरण पामे, तो, मोक्ष प्राप्त थाय छे. ॥ ११४ ॥

हे गरुड, एवी रीते ज्ञान वैराग्यवाळो मोक्षने लगतो धर्म [illegible] न कह्यो, के, जे सांभळवाथी मोक्षनी प्राप्ति थाय छे. ॥ १५ ॥ जे मनुष्य तत्ववेत्ता छे, ते मो[illegible] [illegible]ाय छे. जे धार्मिक छे, ते स्वर्गे जाय छे. जे पातकी छे, ते दुर्गतीने पामे छे तथा पक्षी वगेरे [illegible] जन्ममरण रूपी संसारने पामे छे. ॥ १६ ॥ भगवान् गरुडने कहे छे. ए प्रकारे सकल शास्त्रोमां सारांश कहेलो छे. हवे बीजुं शुं सांभळवानी इच्छा छे? ॥ १७ ॥ सूत पुराणी कहे छे. ए रीते भगवान्‌ना मुखेथी गरुड सकल वृत्तांत सांभळीने, प-

इतितेकथितंताक्ष्यमोक्षधर्मसनातनम्॥ ज्ञानवैराग्यसहितंश्रुत्वामोक्षमवाप्नुयात् ॥१५॥
मोक्षंगच्छंतितत्त्वज्ञाधार्मिकाःस्वर्गतिंनराः ॥ पापिनोदुर्गतिंयांतिसंसरंतिखगादयः १६
इत्येवंसर्वशास्त्राणांसारोद्धारोनिरूपितः ॥ मयातेषोडशाध्यायैःकिंभूयःश्रोतुमिच्छसि ॥
॥ १७ ॥ ॥ सूतउवाच ॥ एवंश्रुत्वावचोराजन्गरुडोभगवन्मुखात् ॥ कृतांजलिरुवाचेदं
तंप्रणम्यमुहुर्मुहुः ॥ १८ ॥ भगवन्देवदेवेशश्रावयित्वावचोमृतम् ॥ तारितोहंत्वयानाथभव
सागरतःप्रभो ॥ १९ ॥ स्थितोस्मिगतसंदेहःकृतार्थोस्मिनसंशयः ॥ इत्युक्त्वागरुडस्तू
ष्णींस्थित्वाध्यानपरोभवत्॥ १२० ॥ ७ ७ ७

छी हाथ जोडीने, भगवान्‌ने वारंवार नमस्कार करीने, भाषण करता हवा. ॥ १८ ॥ ते एम के, हे भगवान्, हे सर्वे देवोमां श्रेष्ट, आपे मने अमृत रूपी कथा संभळावीने, संसार रूपी समुद्रथकी तार्यो. ॥ १९ ॥ हवे मारा सकल संशय नाश पाम्या अने हुं कृतार्थ थयो. एमां संदेह नथी. ए रीते भाषण करीने, गरुड भगवान्‌नुं ध्यान करताथका स्वस्थ बेसता हवा. ॥ १२० ॥ ॥ ॥

भगवान्नुं ध्यान करे, तो, प्रभु दुर्गतीनो नाश करे छे अने सद्गती आपे छे; तो, उत्तम भक्ति करवाथी उत्तम मुक्ति आपे छे. एवा अति दयाळु परमात्मा, मारुं रक्षण करो. ॥ १२१ ॥ इति श्रीगरुड पुराणे सारोद्धारे भगवत् गरुड संवादे मोक्षधर्म निरुपणोनाम षोडशोऽध्यायः ॥ ॥ १६ ॥ ॥ भगवान् गरुडने कहे छे. हे गरुड, में तमने और्ध्वदेहिक कह्युं, ते कोइपण मरनार मनुष्यनी पाछळ दश दिवसनी अंदर सांभळशे, ते सकल पातकोथकी मुक्त थशे. १ परलोकमां हित थवाने अर्थे जे जे कर्म कह्यां, ते पितृओने मुक्ति आपवानी

स्मरणाद्दुर्गतिहर्तापूजनयज्ञेनसद्गतेर्दाता ॥ यःपरयानिजभक्त्याददातिमुक्तिंसमांहरिःपातु ॥१२१॥ ॥ इतिश्रीगरुडपुराणेसा०भगवद्गरुडसंवादेमोक्षधर्मनि०षोडशोऽध्यायः ॥ ॥ ॥ १६ ॥ ॥ श्रीगणेशायनमः ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ इत्याख्यातंमयाताक्ष्र्यसर्वमेवौर्ध्वदेहिकम् ॥ दशाहाभ्यंतरेश्रुत्वासर्वपापैःप्रमुच्यते ॥ १ ॥ इदंचामुष्मिकंकर्मपितृमुक्तिप्रदायकम् ॥ पुत्रवांछितदंचैवपरत्रेहसुखप्रदम् ॥ २ ॥ इदंकर्मनकुर्वंतियेनास्तिकनराधमाः॥ तेषांजलमपेयंस्यात्सुरातुल्यंनसंशयः ॥ ३ ॥ देवताःपितरश्चैवनैवपश्यंतितद्गृहम् ॥ भवंतितेषांकोपेनपुत्राःपौत्राश्चदुर्गताः ॥ ४ ॥ ब्राह्मणाःक्षत्रियावैश्याःशूद्राश्चैवेतरेपिच ॥ तेचांडालसमाज्ञेयाःसर्वप्रेतक्रियांविना ॥ ५ ॥ ❀ ❀

साथे करनारने पुत्रादि वांछित फल आपवा छतां, आलोक तथा परलोकमां सुखप्रद जाणवां. २ जेओ नास्तिक बुद्धिना अधम जन छे, ते ए कर्मो करता नथी. एमनुं जल [illegible] समान गणीने, पान करवा योग्य नथी;॥ ३॥ तेमज देवो अने पितरो तेमनां घरसामु जोता नथी, वळी तेमना क्रोधथ[illegible]ी दुर्वृत्त थाय छे. ४ ज्यांसुधी पितरोनी क्रिया करी न होय, त्यांसुधी ब्राह्मण, क्षत्रिय, वैश्य के पछी शूद्र होय, [illegible] ते प्रत्येकने चांडाल तुल्य जाणवा. ॥५॥

जे जन आ पुण्यकारक प्रेतकल्प सांभळे, अथवा संभळावे, ते[illegible]की मुक्त थवा छतां, कदीपण दुर्गतीने पामतो नथी. ॥६॥ माता के पितानुं मरण थयापछी पुत्र वगे[illegible] जन, आ गरुडपुराण सांभळे छे, तेना पितृओ मुक्त थवा छतां, तेने संतती प्राप्त थाय छे. ॥७॥ जेणे आ [illegible]डपुराण सांभळ्युं न होय, जेणे गयाश्राद्ध कर्युं न होय, जेणे वृषोत्सर्ग कर्यो न होय तथा जेणे मासिक तथा वार्षिक श्राद्ध कर्या न होय, ॥ ८ ॥ तेने पुत्र शी रीते कहेवो वारु ? तथा ते पितृऋणथकी शी रीते मुक्त थशे ? वळी ते मातापितानो उद्धार करीने शी रीते तारशे वारु?

प्रेतकल्पमिदंपुण्यंशृणोतिश्रावयेच्चयः ॥ उभौतौपापनिर्मुक्तौदुर्गतिंनैवगच्छतः ॥६॥ मातापित्रोश्चमरणेसौपर्णंशृणुतेतुयः ॥ पितरौमुक्तिमापन्नौसुतःसंततिमान्भवेत् ॥७॥ नश्रुतंगारुडंयेनगयाश्राद्धंचनोकृतं ॥ वृषोत्सर्गःकृतोनैवनचमासिकवार्षिके ॥ ८ ॥ सकथंकथ्यतेपुत्रःकथंमुच्येदृणत्रयात् ॥ मातरंपितरंचैवकथंतारयितुंक्षमः ॥ ९ ॥ तस्मात्सर्वप्रयत्नेनश्रोतव्यंगारुडंकिल ॥ धर्मार्थकाममोक्षाणांदायकंदुःखनाशनम् ॥ १० ॥ पुराणंगारुडंपुण्यंपवित्रंपापनाशनम् ॥ शृण्वतांकामनापूरंश्रोतव्यंसर्वदैवहि ॥ ११ ॥ ब्राह्मणोलभतेविद्यांक्षत्रियःपृथिवींलभेत् ॥ वैश्योधनिकतामेतिशूद्रःशुध्यतिपातकात् ॥ १२ ॥

॥९॥ माटे घटित प्रयत्न करीने, आ पुराण अवश्य श्रवण करवुं. आ पुराण सकल दुःखोनो नाश करनारुं छतां, धर्म, अर्थ, काम तथा मोक्षने आपनारुं छे. ॥ १० ॥ आ गरुडपुराण अति पुण्यकारक तथा पवित्र छतां, सकल पातकोनो नाश करनारुं छे, तो, जे सांभळशे, तेना मनोरथ पूर्ण करनारुं छे; माटे आ पुराण अवश्य सांभळवुं. ॥११॥ आ पुराण ब्राह्मण सांभळे, तो, तेने विद्या प्राप्त थाय छे, क्षत्रिय सांभळे तो तेने पृथ्वी (राज्य) प्राप्त थाय छे, वैश्य सांभळे तो ते धनवान थाय छे अने शूद्र सांभळे, तो, ते पातकोथकी मुक्त थाय छे. १२

आ पुराण वांचनारने जे दान आपवानां आमां प्रथम कहेलां छे, ते तेने आपवां. न आपे, तो, कर्म फल थतुं नथी. ॥ १३ ॥ प्रथम पुराणनी पूजा करवी, पछी वस्त्रालंकार वगेरे उपचार समर्पण करीने, वाचकनी पूजा करवी. ॥ १४ ॥ वाचकने अन्न, सुवर्ण तथा भूमि वगेरे दान आपवां तथा तेमनुं यथाविधि भक्तिपुरस्सर पूजन करवुं. तेथकी अति पुण्य प्राप्त थाय छे. ॥ १५ ॥ भगवान् गरुडने कहे छे.

श्रुत्वादानानिदेयानिवाचकायाखिलानिच ॥ पूर्वोक्तशयनादीनिनान्यथासफलंभवेत् ॥ ॥ १३ ॥ पुराणंपूजयेत्पूर्वंवाचकंतदनंतरम् ॥ वस्त्रालंकारगोदानैर्दक्षिणाभिश्चसादरम् ॥ ॥ १४ ॥ अन्नैश्चहेमदानैश्चभूमिदानैश्चभूरिभिः ॥ पूजयेद्वाचकंभक्तयाबहुपुण्यफलाप्तये ॥ १५ ॥ वाचकस्यार्चनेनैवपूजितोहंनसंशयः ॥ संतुष्टेतुष्टितांयामिवाचकेनात्रसंशयः ॥ ॥ १६ ॥ इतिश्रीगरुडपुराणेश्रवणफलं ॥ ❀ ❀ ❀

हे गरुड, वाचकनुं पूजन करे, एटले मारुं पूजन थयुं एम जाणवुं. एमां संशय नथी; तेमज वाचक संतुष्ट थाय, एटले हुं संतुष्ट थाउं छुं. ॥ १६ ॥ इति गरुडपुराण श्रवण फल. ॥ ॥

मूल तथा तेपर थयेली इतर टीकाओनी सहायथी गुर्जरी टीकाकार
धर्मसींह कूपावत असारवा वशी... व अमदावाद निवासी
पटेल. मुळजी प्रेमजी. श्रीकृष्ण... स्तु. शुभंयात.

आ टीकासहित पुस्तक शेहेर अमदावादमां बालेटननी
हवेली नीचेना बुकसेलर जगजीवनदास
दलपतरामे टीकार पासे तैयार करावी
अमदावादमां वनमाळी वांकानी पोळमां पारेख
हरगोविंददास हरजीवनदासना ग्रंथोदय प्रेसमां
मुदांकित कराव्युं छे. संवत १९४५
शाके १८१०

पटेल. हरगोविनदास हरकीसनदास [illegible] पुस्तकशाळा,

अमदावाद, [illegible] प्रेस,

॥ इति गरुडपुराण सटीका ॥